

**T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

TARİHİ PERSPEKTİF İÇİNDE “EV”KAVRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşegül PEKPOSTALCI

İç Mimarlık Anabilim / Anasanat Dalı

Yüksek Lisans Programı

DANIŞMAN: Yrd. Doç. Dr. Saadet AYTIS

Ocak 2009

KABUL VE ONAY SAYFASI

Ayşegül Pekpostacı tarafından hazırlanan TARIHİ PERSPEKTİF İÇİNDE "EV" KAVRAMI adlı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. Saadet Aytis

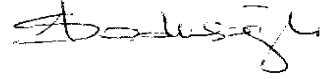
Tez Yöneticisi

Bu çalışma, jürimiz tarafından İç Mimarlık Anabilim - Anasanat Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: : Yrd. Doç. Dr. Saadet Aytis

Üye : Yrd. Doç. Dr. Şenay Boduroğlu

Üye : Yrd. Doç. Dr. Füsun Seçer Kariptaş

Üye : Yrd. Doç. Dr. Genço Berkin

Üye : Yrd. Doç. Dr. İpek Fitöz

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

TEŐEKKÜR

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İç Mimarlık bölümünde aldığım yüksek lisans eğitimi sırasında benden hiçbir yardımını esirgemeyen Bölüm BaŐkanımız Sayın Prof. Onur Altan'a, danıŐmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Saadet Aytıs'a, Sayın Yrd. Doç. Dr. Burak Tansel'e, diğer bütün ğretim üyelerine, asistanlara ve aileme bana verdikleri büyük emekler ve anlayıŐları için çok teŐekkür ederim.

Ayşegül PEKPOSTALCI
İstanbul, 2009

ÖNSÖZ

Ev nasıl olmalı? Evden neler beklenir? Bu sorular cevaplayabilmek için öncelikle geçmişin araştırılması, beklentilerin irdelenmesi gerektiği düşüncesi ile başladı bu çalışmanın ilk etabı. Kişiyeye özel ev tasarlamak için kişinin geçmişinin, psikolojik ihtiyaçlarının, etkilendiği dini inançların ve ev kavramının anlaşılmasının gerektiği önemli olan. Günümüzde konutlar, geçmişte olduğu gibi kişinin kendisi tarafından değil inşaat firmaları tarafından yapılmakta. İnşaat firmaları tarafından tasarlanarak yapılmış olan konutların seçiminde, insanlar ellerindeki paranın elverdiği ölçüde seçme hakkına sahipler. Sadece sunulan alternatifler arasından seçilerek yine sunulan koşullar çerçevesinde içinde oturlan konutların, insanların kendi evlerine dönüşebilmesi için, iç mimari uygulamalara ciddi şekilde ihtiyaç var. Bu uygulamalar yapılırken, evin içinde yaşayacak kişinin/kişilerin, psikolojisi, ait olduğu kültürel yapısı, dünya görüşü, etkilendiği inançları ve kişisel özellikleri iyi etüd edilerek yaşanılacak konutun geçmişte olduğu gibi kişiyeye özel izler taşıması ve tamamen ona hitap etmesi gerekmektedir. Bu bakış açısı ile tasarlanan mekânla, bireyin kendi özgünlüğünü ve kendini ifade etme biçimini hayata geçirip, “ev” sahibi olunabileceği; böyle bir mekanın da konut kavramı çerçevesinde “ev” anlamı kazanacağı bir gerçek..

Herkesin gerçek bir evi olması dileğiyle..

Ayşegül PEKPOSTALCI
İstanbul, 2009

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
İçindekiler	II
ÖZET	V
SUMMARY	VI
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	
TANIMLAR VE KURAMSAL ÇERÇEVE	
1.1 “Ev”in Tanımı	1
1.1.1. Etimolojik Tanımı	1
1.1.2. Epistemolojik Tanımı	7
1.1.3. Fenomenolojik Tanımı	9
1.1.4. Psikolojik Tanımı	10
1.1.4.1. Temel İnsan Gereksinimleri	11
1.1.4.2. İnsan Gereksinimleri İçin Belirlenen Uzaklıklar	12
1.1.4.3. İnsanın Psikolojik Gereksinimleri	13
1.2 “Ev” Kavramı	14
1.2.1. Mekân	14
1.2.2. Konut – Barınak	21
1.2.3. Ev – İkamet	25
1.2.3.1. Tarihsel Ölçütler Doğrultusunda “Ev”de İç Mekân	27
1.2.3.2. Sembolik Anlamı Doğrultusunda “Ev”de İç Mekân	31
A. “İlk Ev”	33
B. Özelde “Kutsal Ev”	45

2. BÖLÜM

İNSANIN KUTSAL ANLAYIŞINDA “EV” KAVRAMI

2.1. Mitolojide Ev	67
2.1.1. Mezopotamya Mitolojisi	69
2.1.2. Hitit Mitolojisi	73
2.1.3. Mısır Mitolojisi	75
2.1.4. Yunan Mitolojisi	84
2.1.5. Roma Mitolojisi	89
2.1.6. Türk Mitolojisi	95
2.2. Dinde Ev	98
2.2.1. Pagan dinlerde Ev	99
2.2.2. Musevilikte Ev	108
2.2.3. Hıristiyanlıkta Ev	112
2.2.4. Müslümanlıkta Ev	123

3. BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE “EV” KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

3.1. Yaşam Mekânları	136
3.2. Yatma Mekânları	154
3.2.1. Ebeveyn Yatma Mekânı	157
3.2.2. Çocuk Yatma Mekânı	161
3.3. Mutfak	163
3.4. Banyo	178
3.5. Geçişler	188
3.5.1. Avlu	188
3.5.2. Kapılar	200
3.5.3. Antreler	207

3.5.4. Pencereler	210
3.5.5. Tavan Arası	219
3.5.6. Merdivenler	221
SONUÇ	228
ŞEKİL LİSTESİ VE KAYNAKLARI	231
TABLO LİSTESİ VE KAYNAKLARI	232
RESİM LİSTESİ VE KAYNAKLARI	233
KAYNAKLAR	255
ÖZGEÇMİŞ	271

ÖZET

Bu çalışmada, geçmişten günümüze 'ev' kavramı irdelenmektedir. Tarih öncesi çağlardan bu yana evin anlamı ve 'ev' olgusunun insan için ne ifade ettiği sorgulanmaktadır.

Çalışmada ev kavramı tarih öncesi çağlardan günümüze değin incelenirken evin içerdiği anlamlar da araştırılmıştır. 'Ev' kavramını geniş bir yelpazede değerlendirebilmek için evin mimari özellikleri ve gelişim süreçleri ile birlikte insan üzerindeki sosyolojik, psikolojik ve felsefi etkileri incelenmiştir.

Ev konsepti geçmişten günümüze gelişimi sorgulanırken, insan topluluklarının inançları ve geçmişten günümüze inanılan dinlerin insan yaşam mekânları üzerindeki etkileri de araştırılmıştır.

Günümüzde yapılan evlerin odalarına verilen farklı fonksiyonların tarihi gelişimi incelenirken, ev iç mekân tasarımında geçmişten günümüze insan beklentileri araştırılmıştır. Sosyal, psikolojik ihtiyaçlar ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda ev iç mekân tasarımının gelişimi bu araştırma içinde irdelenmiştir.

SUMMARY

The concept of 'home', from past till now, has been explicated in this study. It is questioned that the meaning of 'home', and what it has expressed to human beings since the prehistorical times.

In the work, while analysing the concept of 'home', since the prehistoric era till today, it also has been questioned as what it includes in. To evaluate this concept in a wide spectrum, architectural specialities and development processes of 'home' together with the sociologic, psychologic and philosophic affects on human beings have been analyzed thoroughly.

Questioning the development of this concept, the affects of the beliefs of the people, and the religions to have been believed throughout the history, on the living environment, have also been explored.

While examining the historical development of the different functions given to rooms of today's homes, people's expectations about interior architecture of homes through history has also been studied. The developments of house interior architecture has been explicated along with the social, and psychological needs and technological developments, in this research.

1. BÖLÜM

TANIMLAR VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. “EV”İN TANIMI

“Ev, ikamet edenin kişiliğinin ve onun eşsiz yaşam izlerinin ifadesidir.”

Pallasmaa¹

Bu bölümde, ev kavramı irdelenmektedir. İlk olarak ev, etimolojik, epistemolojik, fenomenolojik ve psikolojik olarak tanımlanmaktadır. Daha sonra insan ihtiyaçlarına değinilmektedir. Ev’in anlamı araştırılırken sırasıyla; mekân kavramı, konut-barınak kavramı ve ev-ikamet kavramları irdelenmektedir. Tarihi perspektiften de ev kavramı incelenerek, insanoğlunun evden beklentilerine açıklık getirilmeye çalışılmaktadır.

1.1.1. Etimolojik Tanımı

Etimoloji, bir dildeki sözcüklerin kökenini araştıran bilim dalıdır. Kökenbilim olarak da adlandırılan etimoloji, kelimenin diğer dillerdeki eş anlamlılarını tarihi perspektif içinde araştırmaktadır. Böylece, bir kelimenin gelişme süreci farklı kültürler ve zaman dilimleri içinde incelenmektedir. Etimoloji, Yunancada asıl anlamına gelen *étymos* (*ετυμολογία*), kelimesi ile söz, kelime anlamına gelen *lógos* (*λόγος*), kelimelerinin birleşiminden oluşan bir kelimedir. Etimoloji, Türkçede daha önce iştikak ilmi olarak da adlandırılmış olup, günümüz Türkçesinde etimoloji olarak kullanılmaktadır.

¹DEDEOĞLU, F. (2005), Erken 20. Yüzyıl Düşünsel Ev Ortamı, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul, s: 52.

Boğazköy’de bulunan M.Ö. II bin yılına ait olan delillere göre bu dönemde Orta Anadolu’da Hattice konuşan bir halk yaşamıştır. Bununla birlikte, Hattice dilinin kaçınıcı dil olduğu ve ne kadar zamandır o bölgede konuşulmuş olduğu tam olarak bilinmemektedir. Hatti dilinde ev için *wel* ya da *fel* kelimesi kullanılmıştır.

Eski Anadolu dilleri iki ayrı bölümde incelenmektedir. Birinci bölümde, M.Ö. II bin yıllarında Anadolu’da yaşamış olan dillerden Hititçe, Luwice (çivi yazılı Luwice metinler ile hiyeroglif, yazılı dil anıtları, Hiyeroglif Luwicesi), Palaca ve Hurrice yer almaktadır.

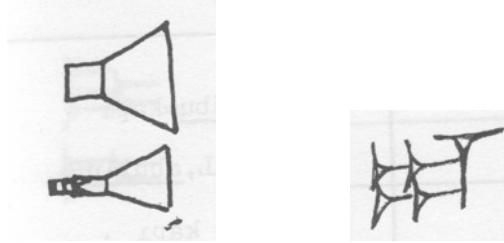
Hititçede kelimelerin sonuna takılan takılar o kelimenin niteliklerine (şahıs, tanrı, kuş ya da balık adı) göre değişiklik göstermektedir. Yapı ile ilgili olan kelimeleri *É logogramı* kapsamaktadır. Ayrıca konut çeşitleri, konut öğeleri için kullanılan kelimeleri anlam alanı içinde tutmaktadır. Fonetik olarak da yazılmış olduğundan Hititçe okunuşu da bilinmektedir. *Pir* ve *parn* “ev” için kullanılmış kelimelerdir.

Luwice eski Anadolu’da yaşayan diller arasında ömrü en uzun dil olarak bilinmektedir. Luwice’de “ev” için *parna* kelimesi kullanılmıştır. Hurrilerin dili olan Hurricede ise “ev” için kullanılan kelime *pur(ul)idir*.

İkinci bölümde ise M.Ö. bin yılı civarında Anadolu’da yaşamış belli başlı dillerden olan Urartuca, Frigçe, Lidce, Karca, Likçe ve Sidece yer almaktadır. Likya’da M.Ö. bin yıllarında kullanılan Likçe dilinde “ev” kelimesi yerine *prñna* kelimesinin kullanıldığı varsayılmaktadır². Likçe yazılmış yazılarda, (*prñau*) ev mezarı, (*prñnezi*) ev halkından ve (*prñnwa*) ise inşaa etmek manasına gelmektedir. Lidya dili olan Lidce’de ise yapı ve ev anlamına gelen *bir* kelimesi kullanılmıştır. Hint-Avrupa dillerinden olan Hititçe, Luwice, Hurrice, Likçe ve Lidce de “ev” kelimesinin benzerliği oldukça dikkat çekicidir.

² DİNÇOL, M.A. (1996), Eski Anadolu Dillerinde “Yerleşim” ve “Konut”, Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s: 119.

Sümercede ev yerine *e* ve ileriki dönemlerde ise *bītu* kelimeleri kullanılmıştır. Ayrıca eski Sümer çivi yazısında bu harfe çatılı ev biçiminde yine ev anlamında ve *ab* sesiyle rastlanmıştır.

Şekil: 1.1 Sümer dilinde ev manasına kullanılan işaret (soldaki) ve çivi yazısında ev yerine kullanılan şekil³.

Hiyeroglif ile yazılan dillerden olan Mısır dilinde ise *br*, ev anlamına gelmektedir. *B* harfi eski Mısır hiyeroglifinde dört köşe ev biçiminde bir plan resmidir. Bugünkü Latin yazısının kökeni olan Yunan ve Sami alfabelerinde de aynı şekilde *B* harfi bu ev resminin daha stilize edilmiş biçimi olup, iki odalı bir evin planı halinde yazılmaktadır. Mantık olarak Mısır dilinde kullanılan *br* kelimesi ile aynıdır. Latince ev için *domus* kelimesi kullanılmıştır. Yunanlılar ise ev için *oikos* kelimesini kullanmışlardır.

Akkadçada ev, *bītu* demektir. *Kuştaru* / *kultaru* ise çadır anlamına gelmektedir. Fenike ve İbrani dillerinde ise *beth*, ev anlamında kullanılmıştır. Bu üç dildeki ev anlamına gelen kelimelerin benzerliği dikkat çekicidir. Günümüz Arapçasında ev manasına kullanılan *beyt* kelimesi ile olan ses benzerliği vurgulamaya değerdir.

Türkçede ev sözcüğünün aslı eski alfabelerdeki aynen Mısır'da olduğu gibi *B* harfidir. Göktürk yazıtlarında rastladığımız *B=Eb* harfi de ev anlamında kullanılmıştır. Uygur Türkçesinde de, *eb* “ev” manasına gelmektedir. Anadolu Türkçesinde *b/v* dönüşmesi sonucu *eb/ev* olmuştur. Bu tür ses değişimleri yaygındır.

³ TOSUN, M. ve YALVAÇ, K. (1981), Sümer Dili ve Grameri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s: 91.

Çince'de ise *Uh* (家) kelimesi “ev” manasına kullanılmıştır. Türkçe ile Sümer, Çin dilleri arasında *e/uh/uva* bağlantısı belirgin bir şekilde gözükmektedir⁴.

Osmanlıca'da konut manasına gelen birçok kelime kullanılmıştır. Bunlar, *beyt, dâr, ev, gurfe, hâne, hücre, kasr, konak, köşk, menzil, oda, sâhilhane* ve *yalı* kelimeleridir. Bunlar, konut kelimesinin yerine durumlara göre kullanılan özel kelimelerdir. *Ev, beyt, hâne* ve *menzil* eşanlamlıdır. *Mülk* ve *menzil* sahip olunan ev manasına gelmektedir. *Menzil* kelimesi aynı zamanda Anadolu'da kurulmuş olan bir tarikat ismidir. *Konak*, büyük “ev” anlamında kullanılmıştır. *Kasr*, Arapça'da kale ve şato manasına gelmesine rağmen, Osmanlıca'da saray içine yaptırılmış olan ufak yapılar için kullanılmıştır. *Köşk*, ise varlıklı kimselerin sahip olduğu geniş bahçeler içindeki iki veya üç katlı evlerdir⁵. Tek katlı evler *hâne-i tahtâni*, iki katlı evler ise *hâne-i fevkani* olarak adlandırılmıştır. Duvarları ağaç gövdelerinin birbirine geçmesi ile yapılan evlere ise *çatma* denmiştir.

⁴ EYÜBOĞLU, İ.Z. (1991), Türk dilinin Etimoloji Sözlüğü, Sosyal Yayınlar, İstanbul.

⁵ GÖYÜNÇ, N. (1996), “Osmanlı Belgelerinde Konut Terminolojisi”, Tarihten Günümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s: 264.

DİL	DÖNEM	EV YERİNE KULLANILAN KELİME
Sümerce	M.Ö. 3500 yılları civarı	e ve eb
Antik Mısır dilinde	M.Ö. 3200 yılları civarı*	br
Akkadça	M.Ö. 2500 yılları civarı	bītu
Fenikece	M.Ö. 2500 yılları civarı	beth
İbranice	M.Ö. 2000 yılları civarı	beth
Hattice	M.Ö. 2000 yılları civarı	wel ya da fel
Hititçe	M.Ö. 2000 yılları civarı	pir ve parn
Luwice	M.Ö. 2000 yılları civarı	parna
Hurricce	M.Ö. 2000 yılları civarı	pur(ul)li
Sümerce	M.Ö. 2000 yılları civarı	bītu
Latince	M.Ö. 1900 yılları civarı	domus
Antik Yunanca	M.Ö. 1700 yılları civarı	oikos
Likçe	M.Ö. 1000 yılları civarı	prīna
Lidce	M.Ö. 1000 yılları civarı	bir
Göktürk Yazıtları	M.S. 6.yüzyıl	B=Eb
Osmanlıca	M.S. 1299	Beyt, hâne ve menzil

Tablo:1.1 Ev yerine tarih boyu kullanılmış kelimeler yukarıdaki tabloda belirtilmiştir.

* Antik Mısır Hiyerogliflerinin tamamen gelişmiş olduğu kabul edilen tarih baz alınmıştır.

Evlere verilen isimler şehirlere ve yörelere göre de değişiklik göstermektedir. XVII. yüzyılda Konya’da kullanılan evler küçüktür. Genellikle bir oda, bir mutfak

ve avludan oluşur. Mutfak, bu yörede *tabhâne* olarak adlandırılmıştır. Mutfak, günümüzde bu yörede *tafana* olarak da adlandırılmaktadır. Kayseri ve Ankara'da ise *takana* olarak dillendirilmiştir. XVII. yüzyılda Malatya'da evler bir *sofa*, bir oda ve bir *tabhaneden* oluşmaktadır. *Eyvanlık*, *ahır* ve *samanlık* evin tamamlayıcı öğeleridir. Yine aynı dönemde Ankara ve Konya'da *hayat* ve *havlu* kelimeleri “*avlu*” anlamında kullanılmıştır. Günümüzde *hayat*, Ankara, Bursa, Zonguldak ve Konya'da “*taşlık*” kelimesi ile ifade edilmektedir. Balıkesir'de ise *taşlık*, bir tarafı açık çiftçilik için kullanılan malzemelerin koyulduğu yer ve “*veranda*” anlamında kullanılmaktadır⁶. Sivas'ta ise *örtme* kelimesi “*hayat*” anlamında kullanılmaktadır. *Örtme* kelimesi, Konya, Kırşehir, Niğde ve Ankara'da ise sundurma anlamındadır. Oysa aynı kelime Tokat ve Kayseri'de tek katlı bağ evine takılan addır. Yine aynı kelime, Giresun ve Erzincan'da ise mutfak kelimesi yerine kullanılmaktadır⁷.

Evin bir öğesi olan “oda” aynı zamanda müstakil oturma mahalline de ismini vermiştir. XVI. yüzyılda *hücre* ile *oda* eşanlamlı olarak kullanılmıştır. Osmanlı belgelerinde evin iç kısımlarından bahsedilirken, *bodrum*, *kiler*, *hamam*, *harem*, *selamlık*, *gusulhâne*, *mustarahhâne* ve *kenif* adlı kısımlar anlatılmaktadır. *Gusulhâne*, evlerde bulunan dolabın içinde yer alan altı çinko kaplı yıkanmak için kullanılan yerdir. Genellikle soğuk bölgelerdeki evlerde bulunur. *Mustarahhâne* ise tuvalet manasına gelmektedir. *Selamlık*, evlerde erkeklerin oturduğu yere verilen isimdir. Trabzon ve Maçka'da bazı evlerin soğuk hava deposu olarak kullanmış olduğu yerlere ise *mahzen* denmiştir. Osmanlı döneminde, evlerde odalar arasındaki boşluk *sofa* olarak adlandırılmıştır. *Sofa*'nın önündeki koridora ise *aralık* denmiştir. Edirne bölgesinde evlerin içindeki dolaplar, *arpalık* olarak adlandırılmıştır⁸.

⁶ GÖYÜNÇ, N. (1996), “Osmanlı Belgelerinde Konut Terminolojisi”, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s: 265.

⁷ GÖYÜNÇ, N. (1996), “Osmanlı Belgelerinde Konut Terminolojisi”, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s: 265.

⁸ GÖYÜNÇ, N. (1996), “Osmanlı Belgelerinde Konut Terminolojisi”, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s: 266.

Ev kelimesinin sözlük anlamı, Türk Dil Kurumunun hazırladığı Türkçe sözlükte şöyle açıklanmıştır. Ev: “yalnız bir ailenin oturabileceği biçimde yapılmış yapı, bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut.” Büyük Türkçe sözlükte ise “İnsanların barındıkları yer, mesken, konut olarak belirtilmiştir”⁹. Mecazi olarak ise eş, aile, soy ve nesil anlamlarında da kullanıldığı da eklenmiştir. Bu anlamda kullanılan diğer bir kelime ise “ocak” kelimesidir (Evi temsil eden Yunan Tanrıça *hestia* aynı zamanda ev içinde bulunan ocağı da temsil eder. Antik dönemde, bu tanrıçayı onurlandırmak için evin içindeki ocağın etrafına tanrıçanın bibloları yerleştirilmiştir). Anadolu’da, eşi ölen bir kadın, yas tutarken “evim, evim” diyerek ağlar. Eşinin öldüğünü ise şu kelimelerle anlatır: “evim yıkıldı”, “ocağım söndü”, “ocağım yıkıldı”. “Ocağı tütmesi” deyimini ise “ailenin kurulması, soyun devam etmesi” anlamında kullanılmaktadır.

Ev kelimesinden yapım ekiyle türetilmiş “evlenmek” kelimesi ise bir kadın ile bir erkeğin aile kurmak amacıyla yasalara uygun olarak bir arada yaşamaları anlamına gelmektedir. Evlenmek, yeni bir ailenin oluşması, yeni bir evin kurulması manasına gelmektedir.

Ev birçok kültür tarafından vazgeçilmez ve en rahat yer anlamına gelen sözlerle anlatılmıştır. “*Evim, evim güzel evim*”, “*doğum yeri*”, “*sıcak yuva*”, “*koruyucu rahim*” (Bu söz, evin evrimsel gelişimini en yoğun vurgular niteliktedir. Bu konu, sembolik anlamı doğrultusunda “ev”de iç mekân bölümünün *İlk Ev* bölümünde anlatılmaktadır.) ve *ruhun kalbi* olarak anılmıştır.

1.1.2. Epistemolojik Tanımı

Epistemoloji, bilgiyi, bilginin niteliğini, kaynaklarını ve değerini araştıran felsefe dalıdır. Bilgi felsefesi olarak da adlandırılmaktadır. Bilgi felsefesinin doğuşu, evreni anlamaya çalışan filozofların akıl ve bilgiye yönelmesiyle ortaya çıkmıştır. Epistemolojik anlam, bu yüzden belli bir zaman içinde, belirli bir bilginin

⁹ DOĞAN, M. (1986). *Büyük Türkçe Sözlük*, Birlik Yayınları, Ankara, s: 335.

bağlamını ve kökenini göstermektedir. Epistemoloji kelimesi bilgi ve bilim anlamına gelen iki yunanca kelimenin bir arada kullanımıyla ortaya çıkmıştır. Bu kelimeler; bilgi anlamına gelen *gnosis* ve bilim anlamına gelen *logos*'tur.

Epistemoloji, özet olarak bilgi, gerçeklik, doğruluk kuramları üzerinde temellendirilmektedir. Bir kavramın uyandırdığı hisleri soyutlayarak gerçekliğine inilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca, diğer bilimlerin araştırdığı sorunları da incelemektedir. Bilginin gerçekliği araştırılmaktadır. Epistemolojiye göre gerçek bilgi, temel inançlar, gözlem ve algılama üzerinden edinilen bilgiye dayanmaktadır.

Epistemolojik yaklaşıma göre ev kavramını irdelemek için insanların “ev” kavramına yaklaşımlarını incelemek gerekmektedir. Ortada bulunan en büyük gerçek şudur ki; insanlar için ev hayati bir ihtiyaç, kendini anlatma, gerçekleştirme biçimidir. İnsan evini oluştururken, evi kendine benzetmektedir. İnsana benzeyen ev ise insanın yaşama biçimini belirlemektedir. Ev ile insan arasında sıkı bir epistemolojik bağ bulunmaktadır. Ev ve insan birbirlerini gerektirmektedirler. Viktor Hugo'nun, Notre Dame'ın Kamburu adlı eserinde, bu olgu çok etkileyici bir şekilde anlatılmıştır; “*Quasimodo için, katedral, sırasıyla yumurta, ev, tavan, evren olmuştu. Hatta salyangozun kendi kabuğunun biçimini alması gibi, onun da katedralin şeklini aldığı bile söylenebilirdi*”¹⁰.

İnsanın şekillendirdiği ev, yaşamın içinde insanı da şekillendiren evi olur. Bu yüzden “*Kişinin çevreyi algılaması ve anlaması, davranışlarını tayin edebilmesi için öncelikle evini düzene sokması gerekmektedir*”¹¹.

¹⁰ DEDEOĞLU, F. (2005), Erken 20. Yüzyıl Düşünsel Ev Ortamı, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul, s: 55.

¹¹ DEDEOĞLU, F. (2005), Erken 20. Yüzyıl Düşünsel Ev Ortamı, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul, s: 55.

1.1.3. Fenomenolojik Tanımı:

Fenomenoloji kelimesi, Yunanca *fenomen* ve *logos* kelimelerinin kaynaşmasıyla oluşmuştur. *Fenomen*; Yunancada kendisinde kendisini gösteren şey, *logos* ise; us ve kavrama anlamına gelmektedir. *Logos* kelimesi, söz içinde hakkında konuşulan varlığı açık hale getiren söylem manasına kullanılmıştır¹². Kant, gerçek dünyayı “*noumen*” yani varlık, insan tarafından algılanışını ise “*fenomen*” yani varlığın görüntüsü olarak anlatmaktadır. Fenomenoloji, gerçekte var olan objeden çok, belirli bir objenin insan tarafından algılanışını incelemektedir. Fenomenoloji, bilimsel verilerin incelenmesiyle elde edilen ve somut deneyim konusu olan olaylara, fenomenlere ve nedensel açıklamalara ilişkin kavramlardan ve incelenmemiş ön yargılardan bağımsız bir yaklaşma yöntemidir. Alman düşünür Edmund Husserl, fenomenolojinin kurucusudur. Fenomenolojik yaklaşıma göre gerçek, mutlak olmalıdır. Fenomenolojik yaklaşımda var olan ya da olmayan nesnelere ya da durumların insan üzerinde yarattığı zihinsel edimlerin betimlemesi yapılmaktadır. Asıl önemli olan söz konusu nesne ya da durumların somut gerçekliklerinden çok bıraktıkları izlenimlerdir.

Gündelik hayatta yaşarken tecrübe ederek algılanan dünya, gerçek somut dünyadan önce gelen bir yaşantı dünyasıdır. Bu yüzden fenomenolojik mekân, geometrik mekândan önce gelmektedir. Fenomenolojik yaklaşıma göre mekân, insanın anlamlandırması ile değer kazanmaktadır. “*İnsan, mekân ile mekân insan ile var olur. Davranış ve ihtiyaçlarını da mekân içinde gerçekleştirir*”¹³.

Mekânın fenomenolojik anlamı, burada ve şimdi üzerine odaklanıp, insanın kendi vücudundan merkez olarak alınan algılarıyla değerlendirilmektedir¹⁴. Fenomenolojik yaklaşımda bilimin nesneliliğinden çok insan, insan bedeni ve

¹² GÜNEŞ, E.E. (2002), İnsan Varlığının Bütünleyicisi Olarak “Ev”in Anlamı, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul s: 5.

¹³ MORAL, D. (2002), Edmund Husserl Founder of Phenomenology, Polity, Malden, s:5.

¹⁴ YALÇIN, S. (1998), İç Mimari Mekanda Ses ve Görüntünün İnsan Üzerine Etkileri, Eskişehir, s:4.

deneyimleri temel olarak alınmaktadır. Bu yüzden, ev kavramının insanlar için ne ifade ettiğini anlamak için fenomenolojik yaklaşıma yer vermek gerekmektedir.

XX. yüzyılın önemli filozoflarından olan Bachelard, ev'in fenomenolojik anlamı konusunda önemli araştırmalar yapmıştır. Bachelard, ev'in insanı gökten inen fırtınalara karşı koruduğu gibi hayatta yaşadığı fırtınalara karşı da ayakta tuttuğunu belirtmiştir. Ev, insanı bütünlemektedir. İnsanın; düşüncelerini, düşlerini ve anılarını birleştirerek insanının kendisini bir bütün olarak hissetmesini sağlamaktadır. Geçmiş, bugün ve gelecek gibi farklı dinamikler “ev” kavramının içinde şekillendirilip anlamlandırılmaktadır. Geçmiş zaman içinde kazanılmış değerler ev içinde değerlendirilip, sürekli kılınmaktadır. “*İnsan, varlığının ilk evreni olan ev içinde kapalı, korunmuş ve sıcacık yaşar*”¹⁵. Ev hem beden hem ruh olarak insanı bütünlemektedir. Evin fenomenolojisi barındığımız yerle özdeşleşme anlamını da içermektedir¹⁶. Somut olan ev kavramı, kimlik olarak duygusal ve hissidir. İçinde yaşayan insan tarafından kişiselleştirilen ev, bu şekilde kimlik kazanmaktadır. Bu aynı zamanda bireyle ev arasında interaktif bir ilişki oluşturmaktadır. Ev, bireyi; birey, evi ifade etmektedir. Artık kişiselleştirilmiş olan mekân insanın kendisine tuttuğu aynadır. İçinde hem sosyalliğin hem bireyselliğin yaşanmakta olduğu bu mekân, içinde yaşayan insanın her iki özelliğini de yansıtmaktadır. Ev insanın yapısıdır.

1.1.4. Psikolojik Tanımı

Gerek bir arkeolog olarak bilinmeyen bir mekânı yorumlayabilmek, gerek modern bir gözlemci olarak mekân örgütlenmesini anlayabilmek için ilk önce insanın tanınması gerekmektedir. Ev kavramının insan psikolojik yapısındaki anlamını

¹⁵ GÜNEŞ, E.E. (2002), İnsan Varlığının Bütünleyicisi Olarak “Ev”in Anlamı, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul s: 48.

¹⁶ GÜNEŞ, E.E. (2002), İnsan Varlığının Bütünleyicisi Olarak “Ev”in Anlamı, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul s: 51.

kavrayabilmek için ilk önce insanın temel gereksinimlerini incelemek gerekmektedir.

1.1.4.1. Temel İnsan Gereksinimleri

İnsanın gereksinimlerine cevap veren tek kaynak ev'dir. XX. yüzyılda yaşamış olan ünlü psikolog Maslow, insanın gereksinimlerini şu maddelerle özetlenmiştir.

Fizyolojik Gereksinimler: Başlıca fizyolojik gereksinimler olan ısısal, işitsel, görsel, sağlık ve fizyolojik güvenlik gereksinimlerinin giderilmesi ile karşılanmaktadır¹⁷.

Güvenlik Gereksinimi: Güven duyma ve yarınından emin olma gereksinmesidir. Çocukların güvenliği her zaman birincil olarak değerlendirilmektedir. Korku, baskı ve tehlikelerden uzak olmanın sağlanmasıdır.

Ait Olma Gereksinimi: Beraberlik, arkadaşlık, grup içine girebilme gibi toplumsal etkileşimle ilgili gerekliliklerden doğmaktadır. İnsan diğer insanlarla yaşadığı birliktelikleri kendi evinin içinde tanımlar, sınırlandırır ve bu şekilde ait olma gereksinimini giderir.

Saygınlık ve Statü Gereksinimi: Entelektüel, duygusal ve estetik doyum gereksinimi ile direkt bağlantılıdır. İnsan, sahip olduğu özellikler ölçüsünde toplum içinde belirli bir yer ve konum elde etmeye çalışmaktadır.

Özgerçekleştirme Gereksinimi: Birey, yaşadığı konuta kendi kimliğini yansıtarak evi haline getirmektedir. Böylece, insan kendine psikolojik olarak bir iç alan oluşturmaktadır. Birey kendini mekânı içinde tanımlar ve çevresi tarafından da kendini tanımlandığı mekânına göre değerlendirilir.

¹⁷ ATEŞ, A. (2004), Konut Yaşama Mekânlarında Renk ve Aydınlatma, *Yüksek Lisans Tezi*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, s: 44.

1.1.4.2. İnsan Gereksinimleri İçin Belirlenen Uzaklıklar

Sosyal ilişkinin derecesine ve değişik koşullara bağlı olarak dört tane mekânsal bölge belirlenmiştir. Bunlar, intim uzaklık, kişisel uzaklık, sosyal toplumsal uzaklık ve kamusal uzaklık olarak gruplandırılmıştır. İnsan psikolojisini etkileyen bu uzaklıklar mekânı tasarlarlarken veya tasarlanmış olan mekânı yargılarken göz önünde bulundurulmalıdır.

İntim / İç / Kişisel Uzaklık: (0 – 46 cm arası) İnsanın vücudunun kendine uzaklığı olan elips alandır. Bu alan kişinin kendisine ait özel sınırdır. Çok yakın ilişkiler içinde olan insanların birbirleri ile yaklaştıkları mesafedir.

Kişilerarası Uzaklık: (46 – 122 cm arası) İnsanların günlük ilişkileri sırasında aralarında bıraktıkları standart mesafedir. Bireyler bu mesafede birbirleri ile alçak sesle konuşarak iletişim kurabilirler ve detaylı olarak görebilirler.

Sosyal / Toplumsal Uzaklık (Dolaşım alanı uzaklığı): (122 – 366 cm arası) İnsanlar arası kişisel olmayan ilişkiler sırasında yaklaştıkları mesafedir. Bireyler hareket halindeyken bu mesafe içinde birbirlerini hiç rahatsız etmezler.

Kamusal Uzaklık: (366 cm ve daha fazlası) İnsanların resmi ilişkilerde aralarında bıraktıkları mesafedir. 762 cm den daha fazlası uzak aşama olarak adlandırılmıştır¹⁸. Yakın kamusal uzaklık tiyatro ve sinema türü aktiviteler sırasında insanların birbirlerine olan uzaklığıdır. Uzak kamusal uzaklık arasındaki ilişkilerde ise kişisel ilişkiler tamamen kopuktur¹⁹.

¹⁸ ATEŞ, A. (2004), Konut Yaşama Mekânlarında Renk ve Aydınlatma, *Yüksek Lisans Tezi*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, s: 23.

¹⁹ YALÇIN, S. (1998), İç Mimari Mekânda Ses ve Görüntünün İnsan Üzerine Etkileri, Eskişehir, s:16.

1.1.4.3. İnsanın Psikolojik Gereksinimleri

İnsanın temel gereksinimlerinin giderilmesi yaşamını sürdürmesini sağlarken, psikolojik gereksinimlerinin sağlanması insanı mutlu ve tatminkâr kılmaktadır. Bu tür gereksinimlerinin karşılanmaması ise psikolojik rahatsızlıklara yol açabilmektedir. İnsanın, ihtiyaç duyduğu başlıca psikolojik gereksinimleri şu şekilde sınıflandırılmıştır:

Mahremiyet / Gizlilik Gereksinimleri: Mekânın işitsel, görsel, kişisel ve toplumsal gizliliğe uygun olmasıdır. Kişinin ihtiyaç duyduğu mahremiyet tipi ve arzu derecesi, kültürel değerlerine ve kişinin oluşturduğu kimliğine bağlıdır. Bireylerin veya grupların ilişkilerinde paylaştıkları, görsel, işitsel ve kokusal etkinliklerini denetleme yetisidir. Bu kontrol sistemi kişiler arasındaki farklı uzaklıklarda oluşan sosyal ilişkiler derecesi açısından irdelendiğinde, konut mekânlarında, üç farklı mahremiyet davranışı belirlenmiştir. Bu mahremiyet gereksinimleri sırasıyla şunlardır: *Kamusal mahremiyet gereksinimleri:* Yabancılar arasında geçici beraberliklerden oluşmaktadır. *Toplumsal / sosyal mahremiyet gereksinimleri:* Aile bireyleri ve misafirler arasındaki yakın sosyal ilişkilerin düzenlendiği beraberliklerden meydana gelir. *Kişisel Mahremiyet gereksinimleri:* Eşler arası ve ebeveyn ile çocuklar arası çok samimi ilişkilerin oluşturduğu birlikteliklerdir.

Bu belirleyicilere göre iç mekân içinde duvarlar, panolar, bölücüler ve çevre ayrımları farklı faaliyetlerin yapıldığı ortamlara göre uzaklıklar ayarlanarak iç mekân oluşturulur. Mahremiyet ihtiyacının ev iç mekânında giderilmesi çok ince bir iştir. Fazla mahremiyet alanı oluşturulması insanda sosyal izolasyon duygusu yaratabileceği gibi tersi de kalabalık duygusu ve strese neden olmaktadır.

Davranışsal Gereksinimler: Mekânın içinde yer alacak olan aktivitelerin ölçülerine uygun şekilde yapılandırılması gereğidir.

Estetik Gereksinimler: İçinde yaşanan mekânın estetik gereksinimini karşılamak, mekân içindeki birimlerin oranlarına bağlıdır. Mekânın uygun biçim, renk ve dokusal özellikleri ile sağlanmaktadır.

Toplumsal Gereksinimler: Mekânın, içinde yaşayan bireyin sosyal ilişkiler ve toplumsal davranışları gerçekleştirmesine uygun olarak düzenlenmesi gereğidir²⁰.

1.2. “EV” KAVRAMI

Ev kavramını anlayabilmek için “ev”in anlamını kavrayabilmek gerekmektedir. Anlam kelimesi Büyük Türkçe sözlükte şu şekilde açıklanmıştır: “*Bir kelime, söz ve işaretin ifade ettiği, anlattığı şey, mana*”²¹. Büyük ansiklopedide ise şöyle açıklanmaktadır: “*Anlam ve simgeleme, birbirini takip eden iki süreci temsil eder. Anlam, bir işaretin, işaretler sisteminin veya işaret değeri taşıyan bir şeyin, bir simgenin, bir sözün, bir hareketin anlattığı, temsil ettiği şeydir*”²².

Bugüne değin “ev”in anlamını inceleyen birçok çalışma yapılmıştır. İnsanın temel ihtiyaçlarını karşılayabildiği asıl mekân olan ev kavramını anlamak için ilk önce mekân, konut-barınma ve ev-ikamet kavramlarının anlamları üzerinde durmak gerekmektedir.

1.2.1. Mekân Kavramı

Antik Yunan medeniyetinde, yer ve hareket kavramının içinde var olmayan mekânı tanımlayan herhangi bir kelime yoktur²³. Aristo mekânı nesnelere içine alan, kapsayan bir kavram olarak tanımlamaktadır²⁴.

²⁰ ATEŞ, A. (2004), Konut Yaşama Mekânlarında Renk ve Aydınlatma, *Yüksek Lisans Tezi*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, s: 39.

²¹ DOĞAN, M. (1986). Büyük Türkçe Sözlük, Birlik Yayınları, Ankara, s: 739.

²² DEVRİM, H. ve ÇAĞLIYOR, Z. (1999), Axis 2000 Büyük Ansiklopedi, Doğan Kitapçılık, İstanbul.

²³ NALBANTOĞLU, H.Ü. (2005), Nedir Mekân Dedikleri ?, III. Disiplinlerarası Mimarlık – Felsefe Toplantısı, s. 1-17, 18-19 Kasım 2005, İstanbul, s:3.

²⁴ ATEŞ, A. (2004), Konut Yaşama Mekânlarında Renk ve Aydınlatma, *Yüksek Lisans Tezi*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, s: 12.

Arapçada mekân “kevn” kökünden gelir. Kevn, var olma ve vücut demektir. Mutasavvıflarca kevn / var oluş, mutlak varlık olan Tanrı'nın görünüşüdür²⁵. Mekân bağımsız bir varlık olmaktan öte, düşünceden oluşan bir soyutlama biçimi olarak yorumlanmıştır. Mekân, çevresindeki fiziksel özellikler aracılığıyla tanınip tanımlanabilen düşünsel bir uzamdır. Evren kadar sonsuz boyutta olan mekân evren kadar da sınırsız yaratıcılık içermektedir.

XX. yüzyılın en ünlü bilim adamlarından olan Einstein'ın, ‘görelilik’ kuramı (izafiyet teorisi) göz önünde bulundurularak mekân şu şekilde tanımlanmıştır: *“Mekân kendi başına hiçbir şey değildir; mutlak mekân diye bir şey yoktur. Aristoteles'in önermesinde belirtildiği gibi, mekân ancak içerdiği cisimler ve enerjilerle var olmaktadır. Zaman da kendi başına hiç bir şey değildir; o da yalnızca içinde yer alan olaylar sonucu kendini sürdürmektedir. Ne mutlak zaman vardır, ne de mutlak eşzamanlılık”*²⁶. Mekân kavramı, çevrenin insana göreli durumu olarak da açıklanmaktadır.

İnsan, duyularıyla mekânı anlamlandırıp, şekillendirmektedir. İç mekânın içinde yaşayarak da mekânı boyutlandırmaktadır. Mekân içindeki öge ve görsel, işitsel, kokusal bileşenlerle insan mekânı anlamlandırmaktadır. Mekân, *“uzayın sınırlanmış parçasıdır”*²⁷. Mekân sınırlandırılmış dış mekân, kabuk ve doldurulmuş bir iç mekândan oluşmaktadır. Boş mekân yoktur, her şeyin mekân içinde yeri ve konumu vardır. İnsan mekânı sadece güvenlik gereksinimi olarak değil, evrensel kargaşa ve sonsuzluğun içinde kendi sınırlarını çizmek için kullanmaktadır.

²⁵ DEMİRKAYA, H. (1999), Mekân Kavramının Tarihsel Süreci İçinde İncelenmesi ve Günümüzde Mekân Anlayışı, *Yüksek Lisans Tezi*, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 66.

²⁶ NALBANTOĞLU, H.Ü. (2005), Nedir Mekân Dedikleri ?, III. Disiplinlerarası Mimarlık – Felsefe Toplantısı, s. 1-17, 18-19 Kasım 2005, İstanbul, s: 7.

²⁷ YALÇIN, S. (1998), İç Mimari Mekânda Ses ve Görüntünün İnsan Üzerine Etkileri, Eskişehir, s: 3.

Modern anlayışa göre mekân, üç boyutlu bir uzanımdır. Madde, mekân içinde var olur ve onun içinde varlığını sürdürür. Hiç tereddütsüz eklenebilir ki, var oluş da mekânsaldır²⁸.

Daha geniş bir tanımla mekân; “İnsanın insanla, insanın nesneyle ve nesnenin nesneyle olan aralıklarının ve ilişkilerinin, kısacası, bizi saran boşluğun üç boyutlu bir anlamıdır”²⁹. Bu yüzden mekân sınırları, sahip olduğu bütün öğeler ile birlikte hissedilebilir ve anlam bu öğeler ile sağlanır. Tüm insan aktiviteleri mekânsal boşluk içinde gerçekleşir. Mekân insanın yaşadığı yaşamsal çevredir³⁰.

Antik Yunan yapılarında iç mekândan ziyade dış mekân donatımına önem verilmiştir. Roma döneminde iç mekâna vurgu çoğalmış ise de ancak Rönesans ile birlikte iç mekân donatımı üzerinde yoğunlaşma görülmüştür. XXI. yüzyılda ise iç mekân ile dış mekân donatımı bir uyum içinde vurgulanmıştır³¹.

Mekân, genel olarak *yararsal, simgesel, varoluşsal, mimari ve soyut geometrik mekânlar* olarak sınıflandırılmıştır.

Pragmatik (Pragmatic)/Yararsal Mekân: Pragmatik mekân, fiziksel eylem alanı olarak da nitelenmiştir. Mekânın, kişinin ihtiyaçları ve davranışları doğrultusunda şekillendirilmesidir. İnsan, fiziksel çevreyi kendi ihtiyaçlarına göre oluşturarak değiştirmektedir.

²⁸ ATEŞ, A. (2004), Konut Yaşama Mekânlarında Renk ve Aydınlatma, *Yüksek Lisans Tezi*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, s: 6.

²⁹ ÜNLÜ, F. (1998), İç Mekân Oluşum ve Biçimlenişinde Mekân – İnsan Davranışı Etkileşimine Bir Yaklaşım, *Yüksek Lisans Tezi*, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 5.

³⁰ ATEŞ, A. (2004), Konut Yaşama Mekânlarında Renk ve Aydınlatma, *Yüksek Lisans Tezi*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, s:6.

³¹ YALÇIN, S. (1998), İç Mimari Mekânda Ses ve Görüntünün İnsan Üzerine Etkileri, Eskişehir, s:5.

Algısal (Perceptual) / Simgesel Mekân: Kişinin toplum biliş, duygu ve değerlendirmeleri ile yorumlanan mekândır³². Kişiyi birey olarak belirlenebilecek kimliği kazandırmaktadır. Sürekli değişim göstermektedir.

Varoluşsal (Existential) Mekân: İnsanın duyu organlarıyla algıladığı fiziksel mekânın ilişkiler, anılar, beklentiler gibi örneklenebilen, bilişe dayalı öznel yorumlarla tanımlanmasıdır. Zihinsel yapı ve süreçler varoluşsal mekânı belirlemektedirler. Varoluşsal mekân, insanın eylemleri ile sürekli yeniden yaratılır ve biçimlenir. Varoluşsal mekân; duyu organları ile algılanan fiziksel mekânın anılar, beklentiler ve ilişkiler gibi öznel yorumlarla anlamlandırılmasıdır. “Varoluşsal mekân, insanın iletişim içinde bulunduğu çevresiyle sürekli yenilenir ve şekillenir”³³.

Bilişsel (Cognitive) / Mimari Mekân: Tüm duyularımızla algıladığımız mekânın akılda kalan bütünü bilişsel mekânı oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle bilişsel mekân; algıların kullanılarak, anlaşılabilir zaman da dâhil olmak üzere dört boyutlu bir kavramdır. Coğrafi mekândan binaya değin çeşitli düzeyleri kapsamaktadır.

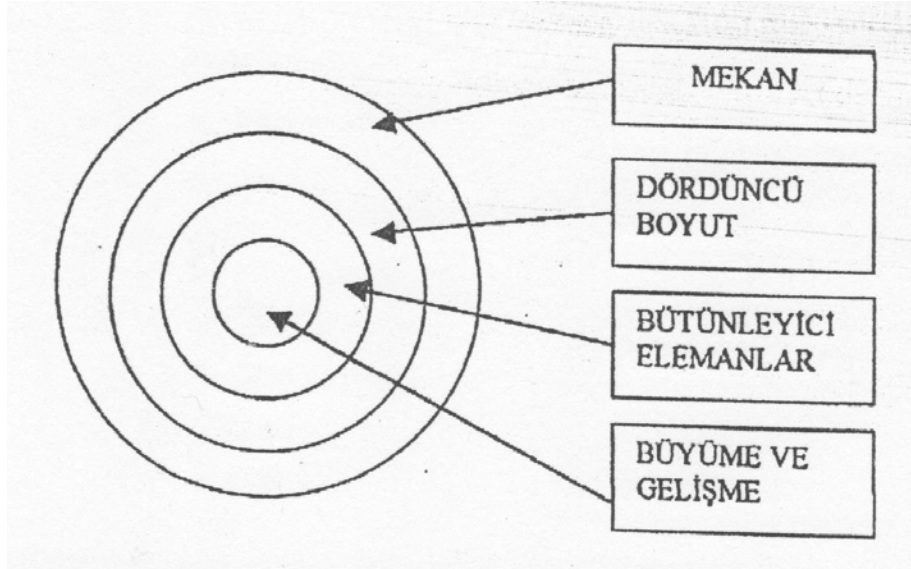
Soyut (Abstract) Geometrik Mekân: Mimari mekânın soyutlama yoluyla elde edilen geometrik kurgusu ve kompozisyonudur³⁴.

Daha önce de belirtildiği gibi çağdaş mekân anlayışında mekân, zaman kavramının da eklenmesi ile dört boyutludur. Çağdaş mekânın elemanları Şekil:1.2 de gösterilmiştir.

³² ÜNLÜ, F. (1998), İç Mekân Oluşum ve Biçimlenişinde Mekân – İnsan Davranışı Etkileşimine Bir Yaklaşım, Yüksek Lisans Tezi, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 5.

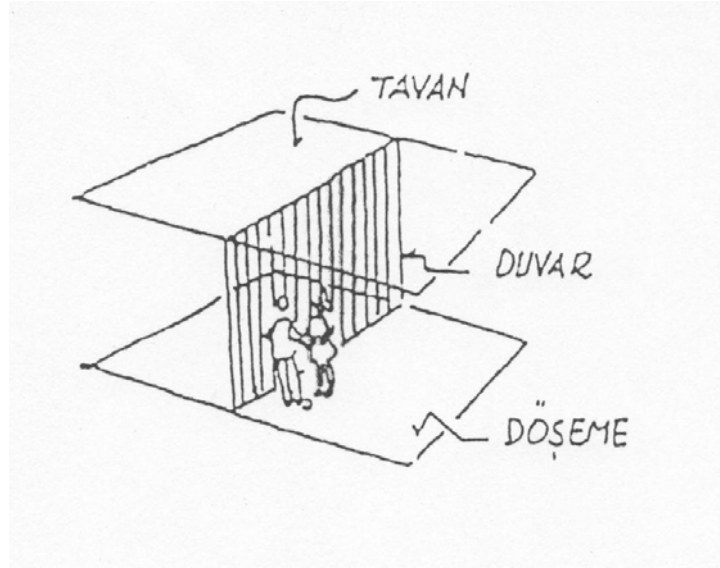
³³ YALÇIN, S. (1998), İç Mimari Mekânda Ses ve Görüntünün İnsan Üzerine Etkileri, Eskişehir, s:5.

³⁴ GÜR, Ş.Ö. (1996), Mekân Örgütlenmesi, Gür Yayıncılık, Trabzon, s:46.

Şekil: 1.2 Çağdaş mekân anlayışı elemanları³⁵.

Mekân, zaman içerisinde değişmektedir. Büyüme ve gelişmeye açıktır. Mekânı kullanıcı zaman içinde değiştirerek, üç boyutlu mekân kavramına (en, boy, derinlik) dördüncü boyutu da katmaktadır (bkz. Şekil:1.3).

Şekil: 1.3 Mimari mekanı oluşturan öğeler³⁶.

³⁵ ATEŞ, A. (2004), Konut Yaşama Mekânlarında Renk ve Aydınlatma, *Yüksek Lisans Tezi*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, s:9.

³⁶ ATEŞ, A. (2004), Konut Yaşama Mekânlarında Renk ve Aydınlatma, *Yüksek Lisans Tezi*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, s:12.

Çağdaş mekân anlayışının diğer elemanı ise bütünleyici elemanlardır. Bütünleyici elemanlar ile mekân anlam ve bütünlük kazanır. Bunlar; form, çizgi, renk, ışık ve dokudur. Bu öğelerle mekânın sınırları, belirlenmektedir³⁷.

Yapay mekânda insanı en çok etkileyen dış mekândan çok iç mekândır. Zaten dış mekân, iç mekânı elde etmek için inşa edilmiş bir kabuktur. “Mimari iç mekân bizi çekerse, yükseltirse, fikir olarak egemense güzel olur; eğer iç mekân bizi iter ve yorarsa mimari çirkin olur”³⁸.

Modern mimaride mekân, iç mekân olarak kabul edilmiştir. Dış mekânla iç mekânı ayıran duvar koruyucu bir kabuk olarak değerlendirilmiştir³⁹. Mekân; insanı içine alır, korur ve yansıtır. Dolayısıyla mimarlık iç mekândır. Asıl oluşum iç mekândadır, dışarı yansıyan ise kabuktur. İç mekân, binanın ruhu olan mekânın kendisidir. “İnsanın sadece fiziksel varlığı değil, duyu ve düşünceleri de mekâna bağlı ve bağımlıdır. Var oluş yalnızca maddesel yönüyle değil ruhsal yönüyle de mekânsaldır”⁴⁰.

Yapay mekânın içinde, insanların fiziksel, psikolojik, toplumsal ve estetik ortam ihtiyaçlarını gidermek gerekmektedir. İç mekânın sınırları duvar, giriş, çatı ve döşeme gibi öğelerle belirtilmiştir. İç mekân, belirli olan bu sınırlar içinde gerekli öğelerin örgütlenmesi ile oluşmaktadır. Oluşturulmuş olan iç mekân içerisinde kullanıcının ısıtma, havalandırma ve akustik gibi gereksinimleri de giderilmelidir. Mekânı, mekân içindeki tek bir öğe değil, içinde bulunan tüm öğelerin birbiriyle etkileşimi ve yerleşimi anlamlandırmaktadır.

³⁷ ATEŞ, A. (2004), Konut Yaşama Mekânlarında Renk ve Aydınlatma, Yüksek Lisans Tezi, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, s:6-8.

³⁸ YALÇIN, S. (1998), İç Mimari Mekânda Ses ve Görüntünün İnsan Üzerine Etkileri, Eskişehir, s: 5.

³⁹ ÜNLÜ, F. (1998), İç Mekân Oluşum ve Biçimlenişinde Mekân – İnsan Davranışı Etkileşimine Bir Yaklaşım, Yüksek Lisans Tezi, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 3.

⁴⁰ YALÇIN, S. (1998), İç Mimari Mekânda Ses ve Görüntünün İnsan Üzerine Etkileri, Eskişehir, s:4.

Herhangi bir mekânı algılamak, anlamak hatta mekânın içinde yaşayan insanın kişiliğini anlayabilmek için de bu bağlantı çok önemlidir. Mekân içinde vurgulanan obje her zaman o tarihe ait sosyal durum ve karakter hakkında bilgi verir. Önemli olan objeyi içinde bulunduğu bağlam, şartlar ve çevre içerisinde yorumlayabilmektir.

Resim: 1.1 Geleneksel Türk Evinde ocak mekân içinde odak noktası olarak konumlandırılmıştır⁴¹.

Örnek: Türk evinin geleneksel yaşam mekânında “ocak” odak noktası iken (bkz: Resim:1.1) günümüzdeki Türk evlerinin çoğunluğunda odak noktası televizyondur.

⁴¹ KÜÇÜKERMEN, Ö. (1996), Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk Evi, T.T.O.K., İstanbul, s: 78.

1.2.2. Konut- Barınak Kavramı

Konut fiziksel bir barınak ya da bir yapı türü olarak tanımlanmaktadır⁴². Türkçe sözlükte konut kelimesinin tanımı şöyle verilmiştir: “*bir insanın yatıp kalktığı, iş zamanı dışında veya tüzel kişiliği olan bir kuruluşun bulunduğu ev, apartman gibi yer, mesken*”⁴³. Bu tanım konut kavramını genel olarak açarken tam ev kavramına göre olan ince ayrımını vurgulamamaktadır. Konut kelimesi ile kullanılmış deyimlere bakıldığında konut kavramının ev kavramına göre farkı görülmektedir. Konut kelimesi kon kökünden türemiştir ki bu kökten gelen bazı kelimeler şunlardır: konak, konaklamak, konmak. Bu kelimelerin hepsinde bir geçicilik manası vardır. Türk dilinin etimolojik sözlüğünde bu konu şöyle vurgulanmıştır: “ ‘Kon’ kökünde nesnel bir yerleşme, bir yere konma, oturma anlamının bulunduğu görülmüyor. Kon kökünden türetilen konak gerçekte ev değil, kısa bir süre kalınan ve oturulan yerdir. Daha sonra konut, ev anlamını içeren yapı oluverdi”⁴⁴. Bu yüzden geçici olarak barınılan yerlere ev değil konut denmektedir. Örnek: Başbakanlık konutu, Dışişleri konutu, Vilayet konağı gibi.

Konut içinde insanın temel ihtiyacı olan barınma eylemi gerçekleştirilmektedir. Barınmak kelimesi günlük kullanımda korunma eylemini anlatmaktadır. Barınmak kelimesinin anlamı sözlükte şöyle yer almaktadır; “*doğa etkilerinden korunmak için kapalı bir yere sığınmak / yerleşmek; yaşamak için uygun şartlar bularak oturmak.*” Barınmak kelimesi bar-mak fiilinden türetilmiştir, “bir yerde var olmak bir yerde varlığını göstermek” anlamına gelmektedir.

Konut insan için vazgeçilmezdir; çünkü insanın başlıca fizyolojik gereksinimlerine ve içgüdülerine hitap etmektedir. Temel insan gereksinimlerinden (bkz. s:11), bir ve iki numaralı gereksinimleri karşılayabilen en önemli öge konuttur. Bunlar: fizyolojik ve güvenlik gereksinimleridir. İnsan, ihtiyacı olan ortamı kendine

⁴² ERSOY, Z. (2002), Konut ve Ev Kavramlarının Karşılaştırmalı Analizi, *Doktora Tezi*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, s: 24.

⁴³ T.D.K. (1998), Türkçe Sözlük, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s: 1359.

⁴⁴ EYÜBOĞLU, İ.Z. (1991), Türk dilinin Etimoloji Sözlüğü, Sosyal Yayınlar, İstanbul., s: 425.

sağlamak için çevresini gözlemlemiş, edindiği bilgi ve deneyimlerle doğadan yararlanmıştır. İlk insan, ilk önce yaşamsal mekânını sağlayabilmek için kendine barınaklar yapmıştır. Hayvanlar, içgüdüleri doğrultusunda yaşamlarını devam ettirebilmek için inler ve yuvalar yaparlar. Dünyadaki hayata adapte olmaya çalışan ilk insanlar, milyon yıldan daha uzun bir süreç boyunca hayatlarını avlanarak ve besin toplayarak idame ettirmişlerdir. Diğer canlı türlerine göre çok daha farklı bir davranış yapısı geliştirmişlerdir. İnsan, hayvanlara göre çok daha zayıf olan bünyesel özelliklerine rağmen uyum ve kavrayış kabiliyeti sayesinde dünyanın ilk dönemlerinin iklimsel değişimlerine bile uyum sağlayabilmiştir.

Paleolitik dönemde insanlar yeraltına delikler kazarak içinde yaşamayı denemişler ve çadırlar yapmışlardır. Pleistosen’de olduğu gibi köklü değişimlere bile insan uyum sağlayabilmiştir⁴⁵ (Pleistosen sırasında gerçekleşen yok oluşta, dev boyuttaki birçok türün bile hepsi ortadan kalkmıştır. İklim koşullarına dayanamamışlardır. Bazı bilim adamları, yok oluşun nedeninin yaygınlaşan avcı insanlar olduğunu düşünmektedirler). İnsanlar da yeryüzündeki yaşam tecrübelerini ilk deneyimledikleri dönemlerde kendileri için yaşam mekânları yapmıştır. Bu sayede farklı iklim bölgelerinde dâhi yaşamlarını sürdürebilmişlerdir. Kutuptan ekvatora kadar çok çeşitli ortamlarda yaşamını sürdürebilen tek canlı türü insandır⁴⁶. İnsan, çeşitli çevre koşullarına karşı konut aracılığı ile kendini dış tesirlerden koruyarak yaşantısını sürdürmüştür⁴⁷. Zaten barınma, insan varlığının temel karakteri ve insanın bu dünyadaki temel var olma biçimidir. Günümüz konutunun nitelikleri ise insanın yaşam kalitesini, psikolojik ve fizyolojik sağlığını korumayı sağlamalıdır. Konut tuğla ile harcın ötesinde bir şeydir ve hangi türde

⁴⁵ ARSEBÜK G. (1996), *Biyokültürel Açıdan İnsan (“Sığınağı ve “Barınağı”)*, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme*, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s: 15.

⁴⁶ ÖZDOĞAN, M. (1996), *Kulübeden Konuta: Mimarlıkta İlkeler”*, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme*, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s:20.

⁴⁷ ASLAN, S. (2000), *Günümüz Konut Tasarımı için: Kullanıcı-Tasarımcı etkileşiminde Kültür Etkeninin İzmit Örneğinde İrdelenmesi ve Bir Yöntem Önerisi*, *Doktora Tezi*, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s:77.

olursa olsun, konut bir malzeme, temsil ve kanıt deposudur. Toplumsal ve bireysel yaşamın anılarını, kültürün ve tarihin çeşitliliğini içerir⁴⁸.

İnsanlar sahip oldukları kavrayış yeteneği sayesinde bilinç düzeylerini yükseltirken, icat ettikleri öğeler de gelişmiştir. İnsanların, bu özellikleri birçok yere uyum sağlayabilmelerinin ana nedenidir. Kendi barınaklarını, ihtiyaçları olan koşullara göre yapabilmektedirler. Bu yetenek insanoğlu için hayatidir. Yani, barınak kavramı veya konut kavramı insan için hayatidir. Şüphesiz dünya üzerindeki ilk insan yapısı mekân bir konut mekânıdır⁴⁹.

Konut kavramı, farklı şekillerde açıklanmıştır. Bu açıklamalardan en dikkat çekicileri ise şöyledir. Konut; tek başına ele alındığında, insana ait yaşam mekânlarının en küçük ölçekteki temsilcisidir. Bir başka deyişle, konut; *“Toplumların en küçük birimlerinin (aile, geniş aile gibi) doğal ve toplumsal çevreleri içinde varlıklarını sürdürdükleri barınaktır”*. Konut kavramı üzerine yapılmış olan daha geniş bir tanım ise şöyledir: Konut; *“geniş anlamıyla aile bireylerinin doğadan korunmak, sosyal topluluk içinde katmanlar oluşturarak birbirlerinden ayrı grup dengeleri sağlamak, birbiriyle ilişkili grup dengeleri içinde üretmek gibi işlevleri sağlayan birimdir”*⁵⁰.

Konut kavramının yıllar içinde geçirdiği evrim, kültürel değişimi yansıtır. İnsanların tarih içinde yapmış olduğu konutlar, insanlık tarihinin geçirmiş olduğu ilerleme basamaklarının göstergeleridir.

Doğa, toplum ve insan durmayan bir devinim ve değişim içinde var olmaktadır. Bu yüzden evrim her şeyde var olan bu iç çekişmelerin çatışması sonucu ortaya

⁴⁸ ASLAN, S. (2000), Günümüz Konut Tasarımı için: Kullanıcı-Tasarımcı etkileşiminde Kültür Etkeninin İzmit Örneğinde İrdelenmesi ve Bir Yöntem Önerisi, *Doktora Tezi*, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s:77.

⁴⁹ ASLAN, S. (2000), Günümüz Konut Tasarımı için: Kullanıcı-Tasarımcı etkileşiminde Kültür Etkeninin İzmit Örneğinde İrdelenmesi ve Bir Yöntem Önerisi, *Doktora Tezi*, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s:76.

⁵⁰ ASLAN, S. (2000), Günümüz Konut Tasarımı için: Kullanıcı-Tasarımcı etkileşiminde Kültür Etkeninin İzmit Örneğinde İrdelenmesi ve Bir Yöntem Önerisi, *Doktora Tezi*, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s:76.

belirtmiştir. Heidegger'e göre dünya, insanın yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulmuş bir bütündür. Barınmak amacı ile insanın kendisi için konut yapması da bu ihtiyacın sonucudur. Dünyanın diğer bir özelliği ise geçmiş, gelecek ve doğum, ölüm gibi kavramları içinde barındırarak kalıtıma hizmet etmesidir. Konut, yapımı ve özellikleri ile geçmişi gösteren, şu anı yaşayan, gelecek hakkında veriler içeren yapıdır. Konut iç mekân düzenlemesi ve içinde barındırdığı öğeler bu konudaki en belirgin donelerdir. Konut, insanın barındığı mekândır. İnsana yaşam imkânı sunmaktadır.

1.2.3. Ev – İkamet Kavramı

Aristo, evlerin *kamu süsleri* olarak görülmesi gerektiğini söylemiştir⁵². Güzelliklerinin ötesinde evler, kişiye özel barınma mekânını oluşturur ki, bu da “ikamet” etmektir. İkamet kelimesinin anlamı Türkçe sözlükte bir yerde oturmak, eğlenmek olarak ifade edilmiştir. Arapça kökenli olan ikamet kelimesi kıyam kelimesinden türetilmiş bir kelimedir. Kıyam; kalkma, durma bir yerde dikilip kalma anlamına gelmektedir. İkamet, bir yerde barınmak, var olmaktan da öte o mekân içinde zaman geçirme anlamında kullanılan bir kelimedir. Barınmak en temel fiziksel ihtiyaç olan var olma amacını gidermek üzere yapılan bir eylemken, ikamet etme bir yerde bulunmak istenildiği için bulunmaktır.

Barınma eylemi, insan tarafından, dışarıdan gelen fiziksel tehlikelerden korunmak amacı ile gerçekleştirilir. Kişi herhangi bir konutta barınabilir. Fakat barınılan yer o kişi için kalıcı veya duygusal bağ kurduğu bir yer değildir. Duygusal bağ kurulup mekân ile bütünleşmeye başlayınca bu mekân konut olmaktan çıkıp “ev” olarak ifade edilebilir ve bu eyleme barınmak değil “*ikamet etmek*” denir. “*İkamet etmek, niteliksel anlamda insan olmanın temel şartıdır. İnsan yaşadığı mekân ile özdeşleştiğinde, yaşadığı evi kişiselleştirmektedir. Bu nedenle ikamet kavramı bizi ve kişiselleştirilmiş*

⁵² CAPON, D.S. (2000), *Architectural Theory : the vitruvian fallacy : a history of the categories in architecture and philosophy*, John Wiley & sons, New York, s: 194.

*mekânı tanımlamaktadır*⁵³. Kendi kişiliğini kendi yaratan insan zaman içinde kendisini ifade eden mekân içinde yaşamak, ikamet etmek ihtiyacını duymaktadır. İçinde yaşadığı dünyayı da bu şekilde anlamlandırmaktadır. Sonsuzluk içinde insan bu şekilde kendini bir mekânla tanımlarken, değişken dünyanın içinde kendine güvenilebilir ve tanıdık bir yer edinmektedir.

İnsan var oluşunu anlamlandırmak için ait olma ve katılma arzusunu tatmin etmeye ihtiyaç duymaktadır. Konutun bir fiziksel oluşum olarak kabul edilmesine karşın, ev bir anlam birimidir. Konut ve ev arasındaki fark, konutun nesnelliğidir. Konut bir nesne iken, ev insanın kendisi ve çevreyle arasındaki bir ilişki biçimidir. “*Ev kişisel, dolaysız, yankılı bir odadır, hayallerle, sonsuz perspektiflerle, derinliğe açılan kişiliğin aynasıdır. Ruh, beden ve ev birbirlerinin uzantısı ve izdüşümleridir. Bu yüzden ev sadece duvarlar, kapılar ve pencereler değil, ötesindeki şeylere bir geçit, duygular ve ruh için bir kapasitedir. Sonuçta dışarıda olanla içeride olan arasında bir ayırım yoktur, insan evin içinde barınır ve ev de insanın içinde barınır*”⁵⁴.

Tüm bu özellikleri ile ev, dünyanın temel kategorilerini düzenleyen birincil yerdir⁵⁵. İlk algılarıyla birlikte kendini tanıyan insan, içinde bulunduğu dünyayı anlamak ve kendi zihninin sınırları içinde tutabilmek istemektedir. Bu çaba içindeki insan kendini evde konumlandırır, dünyayı ve kendini anlama çabasında evine bir sığınak, ayrıca da başlangıç noktası olarak tutunur.

İnsan, yaşam mekânı ile kendini özdeşleştirdiğinde, zaman ve uzay üzerinde kendini konumlayabilmektedir. Bu, insanoğlu için dünya içinde var oluşun bir simgesidir. İnsanoğlu kendisini ancak bu şekilde tanımlayıp, ifade edebilmektedir. Dünya içinde kendini yaşatan, kendi özelliklerini yansıtan ve anlatan bir mekâna sahip olmak, hem sığınacak bir yer bulmaktır hem de kendini yaşayabilmek için en

⁵³ ERSOY, Z. (2002), Konut ve Ev Kavramlarının Karşılaştırmalı Analizi, *Doktora Tezi*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, s: 35.

⁵⁴ GÜNEŞ, E.E. (2002), İnsan Varlığının Bütünleyicisi Olarak “Ev”in Anlamı, *Yüksek Lisans Tezi*, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s:50.

⁵⁵ GÜNEŞ, E.E. (2002), İnsan Varlığının Bütünleyicisi Olarak “Ev”in Anlamı, *Yüksek Lisans Tezi*, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s:60.

büyük olanağa sahip olmak demektir. Ayrıca evin konumunun ve biçiminin sahibinin sosyal statüsünü, sosyal rolünü veya grup üyeliğini ortaya koyduğu bilim adamları tarafından belirtilmiştir. Ev, insanın kişiliğini ve sosyal statüsünü yansıtmaktadır. Bir grup bilim adamı, evin dışından ziyade iç mekân tasarımının ve iç mekân içinde bulunan hareketli mobilyaların konumlanmasını, insanın bireyselliği ve kimliğinin dışı vurumu olarak değerlendirmektedir. Diğer bir grup ise bu yansıtmının evin gerek iç gerek dış özellikleri tarafından vurgulandığına inanmaktadır⁵⁶. Evin iç ve dış mimarisi ile kimliğini vurgulayan insan kendine bir yaşam ve ifade merkezi edinerek, kendisini belirli bir noktada nitelemektedir. Kişinin kendisiyle ve çevresiyle olan ilişkisi de ev içinde yansıtılmaktadır.

Konut ve ev kavramı arasındaki fark şu şekilde özetlenebilir: “ ‘ev’; bir yapı birimi olmanın ötesinde, soyu, aileyi, düzeni, ilişkileri, merkezi, kalıcılığı, kökeni belirtmekte ve hatta metafiziksel değerlerin kapsayıcısı olmaya değin uzayabilmektedir. Konut’un dildeki anlamı daha tanımlı, belirgin ve ev’in içerdiklerine göre daha sığ görünürken, ‘ev’ çok yönlü ve geniş bir kavram olarak var olmaktadır”⁵⁷.

1.2.3.1. Tarihsel Ölümler Doğrultusunda “Ev”de İç Mekân

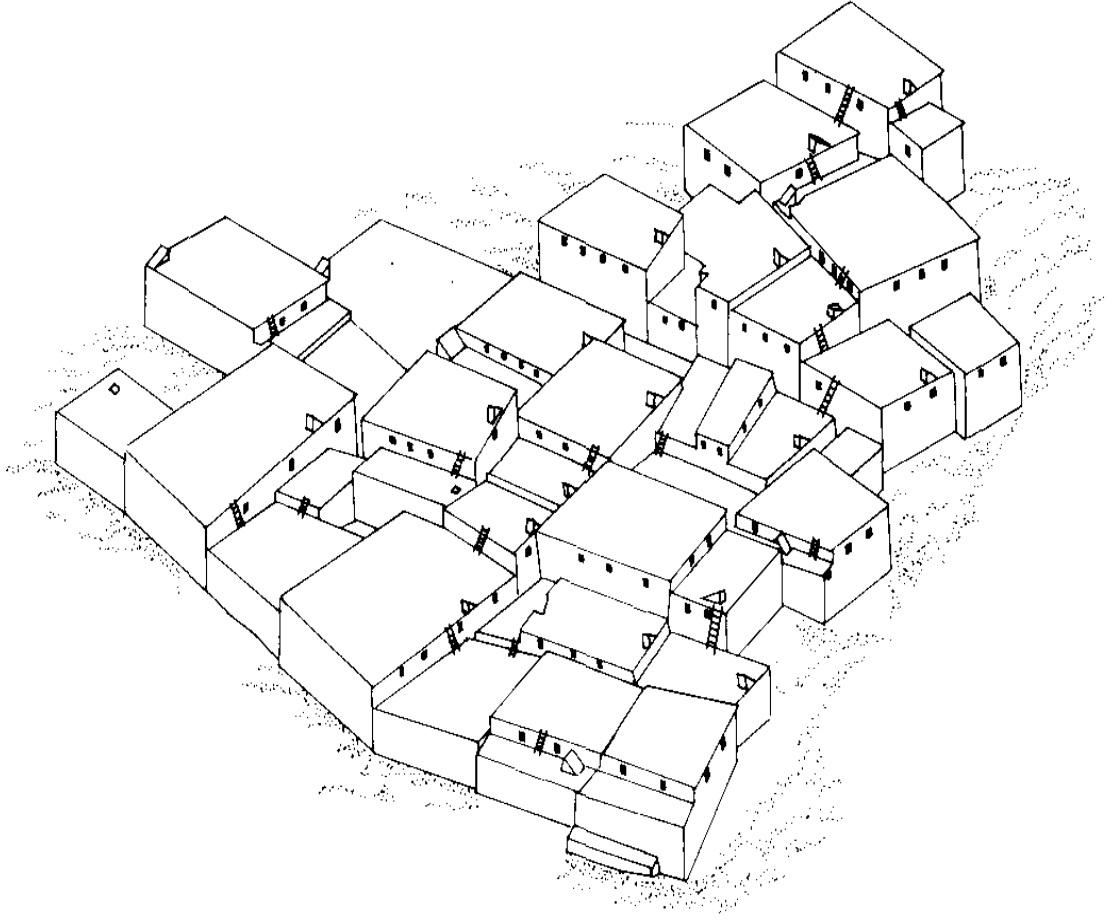
Diğer canlılara göre çevreye uyum sağlamada zorluk çeken insan, çevreyi kendine uygun hale getirmek zorunda kalmıştır. İnsan çevresini temel ihtiyaçlarını sağlayabilmek için değiştirmiştir. Bunun sonucu olarak mimari mekân kavramı doğmuştur. Oluşturulan mimari mekân zaman içinde, ortaya çıkan bilimsel ve düşünsel değişiklikler ve ihtiyaçlar doğrultusunda gelişmiş ve anlamlı bir yapıya dönüşmüştür⁵⁸. İnsanlar sahip oldukları, kavrayış yeteneği sayesinde farklı koşullara uyum sağlayabilmiştir. İnsan, kendi barınağını, ihtiyacı olan koşullara

⁵⁶ İNCEOĞLU, A.A. (1999), Evin Anlamı ve Kentleşme Süreçleri, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 78.

⁵⁷ ERSOY, Z. (2002), Konut ve Ev Kavramlarının Karşılaştırmalı Analizi, *Doktora Tezi*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, s: 23.

⁵⁸ ATEŞ, A. (2004). Konut Yaşama Mekânlarında Renk ve Aydınlatma, *Yüksek Lisans Tezi*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, s: II.

göre oluşturmuştur. İnsanlık tarihinde, yerini almış ilk konut bileşik bir yapının parçasıdır (bkz. Resim:1.2). “İlkel konut toplu bir barınaktı. Ev ya da evler bütünü, korunakla, yani kavramsal bir kaleyle eşanlamlıdır”⁵⁹. M.Ö. 7500 yıllarının yerleşim bölgelerinden Çatalhöyük, bu tür yerleşimlere iyi bir örnek oluşturmaktadır.

Resim: 1.2 Çatalhöyük yerleşimi. Evler birbirlerine bitişik imar edilip, kale formu oluşturmuştur⁶⁰.

⁵⁹ KUBAN, D. (1996), Ev Üzerine Felsefe Kırıntıları, Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme, s: 1–6, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s: 1.

⁶⁰ LLOYD, S. ve MULLER, H.W. (1980), Ancient Architecture, Electa, Milan, s: 10.

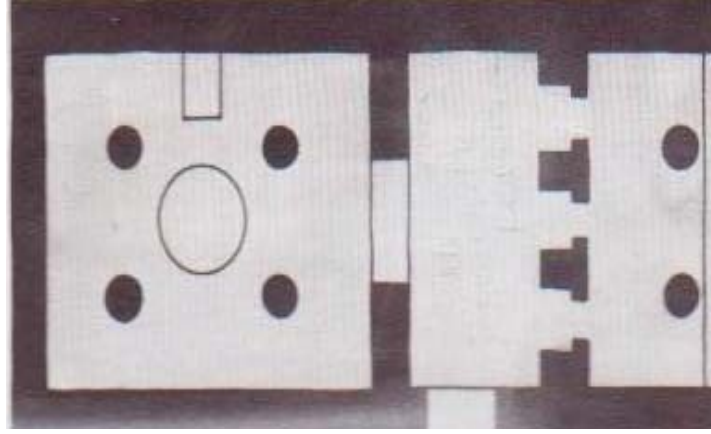
İnsanın ateşi kullanmaya başlamasıyla ilk sosyal ilişkilerinin de ateş çevresinde geliştiği söylenebilir. Antik çağda mimarlık üzerine yazılmış bilimsel bir kaynak olan “Mimarlık Üzerine On Kitap”ta Vitruvius, ilk barınağın doğuşunu şöyle anlatmaktadır:

“...Alevler söndükten sonra yaklaştıklarında, sıcak ateşin önünde çok rahat olduklarını fark ettiler; daha odun atarak ateşi canlı tutarlarken başka insanlar da geldiler (...) O nedenle, insanoğlunun ilk kez bir araya gelerek bilinçli toplantılar yapmasının ve sosyal ilişkiler geliştirmesinin kaynağı ateşin keşfidir. Böylelikle, gittikçe artan sayılarda bir yere toplanıp, yüzleri yere dönük yürümek zorunda olmadan, dimdik ve yıldızlı göklerin parlaklığına bakarak yürüyebildiklerini ve dilediklerini el ve parmaklarıyla kolaylıkla yapabildiklerini görerek doğal yeteneklerinin diğer hayvanlardan üstün olduğunu fark ettiler ve kendilerine barınaklar yapmaya giriştiler. Kimisi yeşil dallar kullanırken kimisi de dağ yamaçlarında mağaralar kazdılar; diğerleri ise, kırlangıç yuvalarının yapılışını taklit ederek ince dallarla çamurdan sığınaklar yaptılar. Zaman geçtikçe, birbirlerinin barınaklarından esinlenerek yeni ayrıntılar eklediler ve daha iyi ve çeşitli kulübeler oluşturdular”⁶¹.

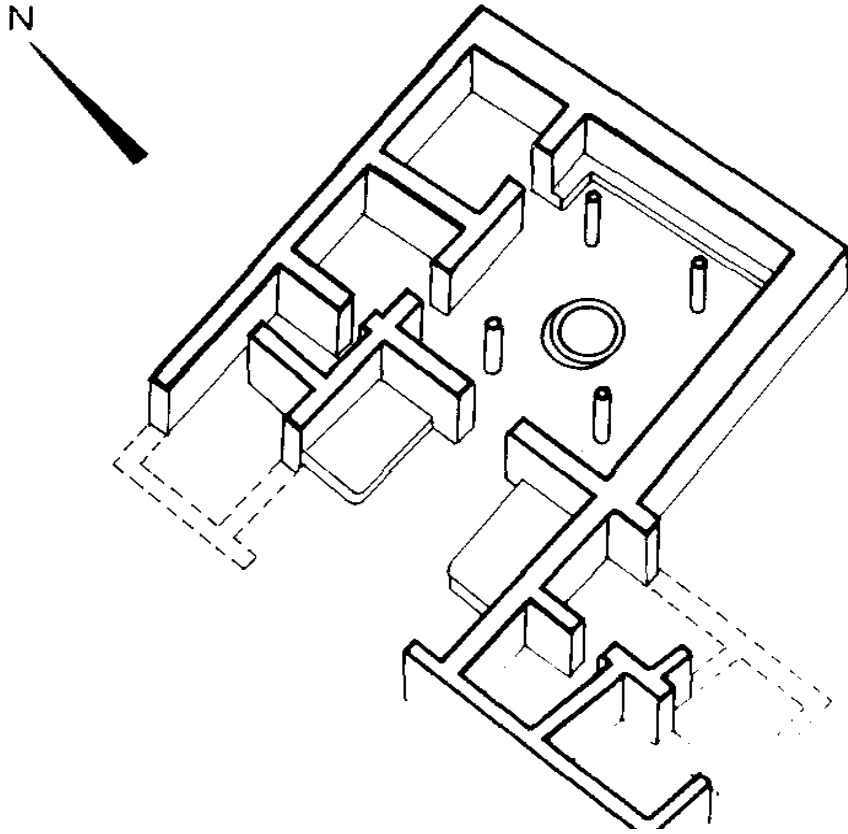
M.Ö. 90 – 20 yılları arasında yaşadığı tahmin edilen Romalı mimar Marcus Pollio Vitruvius, anlattığı bu hikâyede muhtemelen Paleolitik dönemde oluşturulmuş olan barınma mekânının oluşumu ile ilgili bir çıkarım yapmaktadır. Vitruvius’un yaptığı tespitler ilgi çekicidir. Vitruvius, konuya ateşin bulunuşu ile girer ve ateşin bulunuşunun insanlara kendi mekânlarını geliştirme yönünde ivme kazandırdığını vurgular. Bu bakış açısını şüphesiz kendi yaşamış olduğu dönemden almıştır ki, o döneme ait konutların planı tam orta merkezinde ocak bulunduran megarondur (bkz. Resim:1.3). Mantıki tahminlerde bulunan yazar daha sonra inşaa edilmiş olan barınakların yapımlarından bahsetmektedir.

Megaron planlı yapılar yüzyıllar boyu insan yaşamında çok popüler olmuştur. Megaronlar dikdörtgen şeklinde inşaa edilmiş yapılardır. Ortalarında bulunan ocak temel karakteristiklerinden biridir. Ocağın etrafında ise taşıyıcı dört tane kolon bulunmaktadır (bkz. Resim: 1.3, Resim: 1.4).

⁶¹ VITRIVIUS, M.P. (1993), Mimarlık Üzerine On Kitap, Maya Matbaacılık, Ankara, s:27.

Resim: 1.3 Megaron planlı yapı, M.Ö. 1400–1200 civarı, Tiryns, Yunanistan ⁶².

Resim: 1.4 Kültepe’de bulunan megaron planlı yapı, bronz çağı⁶³.

⁶² TANSEY, R.G. ve DE LA CROIX. (1986), Art Through the Ages, Gardener’s, London, s: 118.

⁶³ LLOYD, S. ve MULLER, H.W. (1980), Ancient Architecture, Electa, Milan, s: 32.

Megaron birçok evin planında farklı yüzyıllarda ve yüzölçümlerinde kullanıldığı gibi tapınaklarda da kullanıla gelen bir yapı formudur (bkz. Resim: 2.16). Ocak pek çok farklı kültürde ev içinde planın merkezinde konumlandırılmıştır.

Vitrivius, ilk insanların gökyüzü ile olan bağlantılarına dikkat çekmiştir. İlk evi gökyüzü ile bağdaştırarak onu hayvan sığınağından farklı bir şekilde değerlendirmiştir⁶⁴.

1.2.3.2. Sembolik Anlamı Doğrultusunda “Ev”de İç Mekân

Ev kavramı, insanın bilinç düzeyinin artışıyla olgunlaşmış ve gelişmiştir. İnsanın en özel alanı olan evi, onun gelişimini ve bilinç düzeyini gösteren en belirgin öğedir. İnsan, toplumsallaşma yolundaki ilerlemesine paralel olarak bir yere yerleşirken, yalnızca koruma sorununun çözümlenmesiyle yetinmeyen barınaklar toplumsal ilişkileri sürdürme işlevini de yüklenmeye ve toplumsal anlamlar taşımaya başlamıştır. İşte bu aşamada konutun ortaya çıkışı gerçekleşmiştir⁶⁵. İnsan yaşamında çok önemli olan ev insanın kendisiyle olan ilişkilerini, sosyal statüsünü, kültür düzeyini yansıtır ve bunları toplum içindeki diğer bireylere iletir. Kültürlerarası benzerlikler gözlenen evlerde sembolizm mekânsal ve görsel öğelerle yansıtılmaktadır. Ev, adeta insanın kökenini oluşturan temel öğelerin bir resmi gibidir.

Evin anlamını araştıran birçok yaklaşım ve kuramsal model geliştirilmiştir. Yapılmış olan bu çalışmalar genellikle evin görsel ve mekânsal modelinin incelenmesi ile geliştirilmiştir ve iç mekân üzerine yoğunlaşmıştır. Ev kavramının anlamsal modeli, görsel işaretler yoluyla algılanabilmektedir. Zihin altındaki soyut kavramların oluşumunda ve dışavurumunda bu görsellikler etkin olmaktadır. Bu da

⁶⁴ GÜNEŞ, E.E. (2002), İnsan Varlığının Bütünleyicisi Olarak “Ev”in Anlamı, *Yüksek Lisans Tezi*, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s:65.

⁶⁵ TEKELİ, İ. (1996), Konut Tarihi Yazıcılığı Üzerine Düşünceler, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, s: 6–14, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s: 7.

görsel öğelerin bilinçaltı koşullanmalarını etkileyip, bu tür soyut ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte olduğunu göstermektedir. İnsan bilinçaltındaki boşlukları ve ihtiyaçlarını yaşadığı mekânın içinde görsel, somut öğeleri doğru kullanarak tatmin edebilmektedir. İnsanın soyut ihtiyaçlarına cevap verebilecek ev iç mekân düzenlemesi gerçekleştirebilmek için insanın bilinçaltındaki soyut ev kavramını kavrayabilmek gerektirmektedir. Bu kavramı anlayabilmek için psikoloji, sosyal psikoloji, fenomenoloji, arkeoloji, antropoloji, tarihi perspektif içinde mimari, mitoloji ve teoloji temelli araştırmalar faydalı olabilmektedir.

Ev, insanı tüm dış etkenlere karşı koruyan bir dış kabuktur. *“Ev dışarı gittiğimiz ve geri döndüğümüz bir dinlenme yeridir, bir sonraki yolculuktan önce ruhumuzu ve enerjimizi beslediğimiz bir yerdir, şüpheli bir dünyada emin, yabancı bir dünyada tanıdık, kirli bir dünyada kutsal bir yerdir. Kuralları başkasının koyduğu bir dünyada özerk bir alandır. Bütün bu zıtlıklar düzen / kaos diyalektiğinde toplanabilir. Dışarıdaki soğuk, içerideki sıcaklığı anlamlı kılmaktadır”*⁶⁶. Evi insan için hayati kılan en büyük değer sembolik manada taşıdığı kişiselliğidir. Kişinin bireysel yaşantı dünyasının merkezinin kendini bulduğu yer olduğu belirtilmiştir⁶⁷. Ev’in en önemli işlevi olan merkez olabilme özelliği, insana kendisi olarak dünyada yaşayabilme olanağını sunmaktadır. Ev bu açıdan insanın orijini, yaşama dair çıkış noktası ve var olma gücüdür. *“Kişi evinin içinde fantezilerinin, ilkel korku ve ihtiyaçlarının kendi iç çevresini kurmaktadır. Bilinçli olarak veya bilinçaltında, her yüzeye her boşluğa anlam vermektedir. Sonuçta insan da yıllar boyunca yaşamış olduğu evler tarafından biçimlenmiştir. Ev kişinin bilinen ve bilinmeyen benliğinin güvenidir”*⁶⁸. İnsan, kendi fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarına göre iç mekân düzenlemesi yapılmış evin içindeki objelerle düşünce gerektirmeyen güvenli bir ortamda ilişkiye girip, kendisini ve ortamı hissedebilmektedir. Bu insana, güven ve güç vermektedir.

⁶⁶ GÜNEŞ, E.E. (2002), İnsan Varlığının Bütünleyicisi Olarak “Ev”in Anlamı, *Yüksek Lisans Tezi*, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s:57.

⁶⁷ GÜNEŞ, E.E. (2002), İnsan Varlığının Bütünleyicisi Olarak “Ev”in Anlamı, *Yüksek Lisans Tezi*, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s:59.

⁶⁸ GÜNEŞ, E.E. (2002), İnsan Varlığının Bütünleyicisi Olarak “Ev”in Anlamı, *Yüksek Lisans Tezi*, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 60.

A. “İlk Ev”

İnsan, beden ve ruhtan oluşur. Beden ve ruh kavramını ayırt eden iki tür yaklaşım vardır. İlki, beden ve ruhu ayrı ve birbiri ile bağlantısız kabul etmektedir. Diğeri ise, bu iki kavramın tamamen iç içe geçmiş olduğunu savunmaktadır. Bu iki yaklaşımdaki ortak nokta şudur: Beden nesnedir. Beden, var oluşumuzun ilk koşutudur. Ev kavramına evrensel bakıştaki en güçlü metafor, ev / beden metaforudur. Nasıl beden kendi ve diğerleri ayırımını yaparsa, değişmeceli beden de ev ve evin ötesini ayırır. İnsanın ilk evi içinde yaşadığı bedendir. Ev kavramının kökeni, bedeninin dünyaya uyumunda yatar⁶⁹. İnsan bedeninin üç akslı yapısı vardır. Bunlar: aşağı/ yukarı, ön/ arka ve sağ/soldur (bkz. Şekil: 1.5).

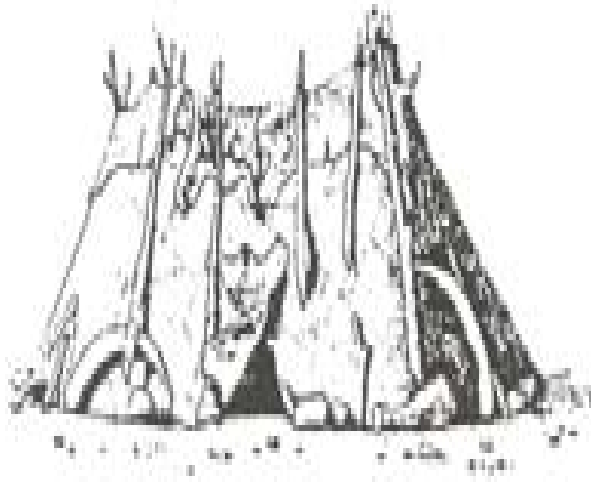

Şekil: 1.5 İnsan bedeninin aksları.

⁶⁹ ÜNSAL N. (2000), Mimarlık, Konut ve Kadın, Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s:17.

Varoluşsal modele göre insan bedeninin, yatay düzlemde belirli mekânsal kabiliyetler ve limitlerle dikey olarak durduğu belirtilmiştir. Ev, insan ruhunun kabuğu olan beden, insan tarafından tasarlanmış kabuğudur ve insan, evinin oluşum sürecinde kendi bedeninden ilham almıştır. İnsanın *ilk evi*, hayatta kalabilmesi için temel ihtiyacı olan kendi bedenidir⁷⁰. İnsan bedeni, insanın kendisi ve diğer insanlar arasındaki sınır olarak yorumlanmıştır. İnsanın evi dışarıya karşı konulan sınır olarak betimlenmiştir.

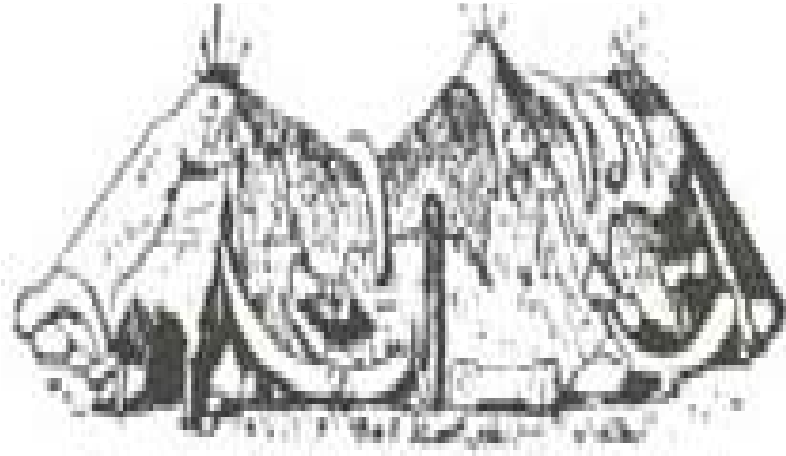
Mağaralarda yaşamayı bırakması ve kendi barınağı olan evleri inşa etmeye başlaması insanın kendi evriminde attığı en önemli adımlardan biri olarak kabul edilmektedir. Bu gelişme, birçok bilim adamı tarafından incelenmiştir. İnsan, kendi yaşamını sürdürebilmek için ihtiyacı olan bu yapıları oluştururken, kendisini tinsel ve fiziksel olarak tatmin edebilecek bir sonuca ulaşmaya çalışmıştır. Paleolitik dönemde ilk yapılan evler elips şeklindedir. Bu şekil, kadın doğurganlığının ilk noktası olan yumurta ile özdeşleştirilmiştir.

Resim: 1.5 M..Ö. 35000 – 8000 yılları arasında Sibiry ve Rusya'da avcı ve göçebe topluluklarının mamut derisi, dişi ve kemikleri ile yapılmış kulübe, yumurta şekli ile özdeşleştirilmektedir⁷¹.

⁷⁰ ERSOY, Z. (2002), *Konut ve Ev Kavramlarının Karşılaştırmalı Analizi, Doktora Tezi*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, s: 50.

⁷¹ YELER, S. (2006), *Yapı Mimarisinde Kadın Etkileri*, Kırklareli.

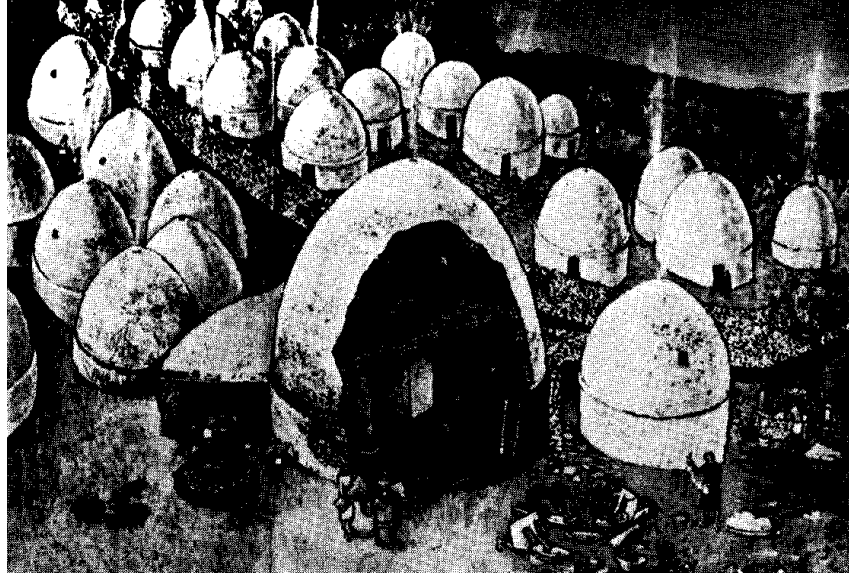

Resim: 1.6 M..Ö. 35000 – 8000 yılları arasında Sibiry ve Rusya’da bulunan kulübeler⁷².

Felsefi açıdan bakıldığında da filozoflar evin dışı olduğunu belirtmektedirler. Bu yargıya insanların ev hakkında söylediği sözlerden ve yaklaşımlardan yararlanılarak ulaşılmıştır. İnsanların geçmiş zamanlar içinde inşa etmiş oldukları yapılar da bu savı doğrular niteliktedir (bkz. Resim: 1.5 ve Resim: 1.6). Filozoflar, gözlemledikleri bu evlerden yola çıkarak, insanların evi ana rahmi ile özdeşleştirmiş olduklarını saptamışlardır. “ ‘Ev’ dışıdır. İçine alır, besler, büyütür ve

⁷² YELER, S. (2006), *Yapı Mimarisinde Kadın Etkileri*, Kırklareli.

korur. İnsanoğlunun ilk evi ana rahmidir”⁷³. İnsanlar da ilk tasarladıkları evi ana rahmi / yumurta şeklinde tasarlamışlardır (bkz. Resim: 1.5, Resim: 1.6, Resim: 1.7, Resim:1.11).

Resim: 1.7 Khriokitia, Kıbrıs. Neolitik kasabanın rekonstrüksiyonu ⁷⁴.

Resim: 1.8 Virsy, Kıbrıs, antik yerleşim merkezinde bulunan geç neolitik (M.Ö. 4100 yılları civarı) ev modelinin, Girne müzesindeki canlandırması⁷⁵.

⁷³ ÖRER, G. (2002), Konut- Kimlik Ev- Modeli ve Modelin Bir Örnek Olarak İstanbul Kentinde Uygulaması, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 94.

⁷⁴ LLOYD, S. ve MULLER, H.W. (1980), Ancient Architecture, Electa, Milan, s: 11.

Resim: 1.8 a Resim:1.8'den yuvarlak planlı neolitik Virsy evinin iç mekan örgütlenmesini gösteren ayrıntı.

Resim: 1.8 b Resim: 1.8'den yuvarlak planlı neolitik Virsy evinin iç mekân örgütlenmesini gösteren ayrıntı.

⁷⁵ Girne Kalesi Müzesi, Virsy Neolitik Yerleşim Yeri Sergisi, fotoğrafı çeken A.Pekpostalcı.

“Bir evin insanda bıraktığı anne duygusunu incelemek için, çocukluk döneminin incelenmesi gerekmektedir. İlk başta, anne ilk ve tüm çevredir. Bebek, bütün duyularının etki mesafesi olarak anneyi görür ve diğer insanları ve fiziksel çevreyi bu etkileşim alanı (anne) içerisinde algılar. Daha sonra ev, bebeğin dünyası haline gelir. Giderek, daha tanıdık, güvenli ve sevgi dolu bir mekân olmaya başlar. Artık ev onun için yalnızca kapalı bir kutu değildir, onun yaşadığı, benliğinin, ailesinin ve güven duygusunun sembolü olan mekândır”⁷⁶. Bebek için ev güven duygusunun temelini atıldığı mekândır. Birçok pedagoğun bebeklerin bakımının ev ortamında yapılmasını tavsiye etmesinin nedeni de budur.

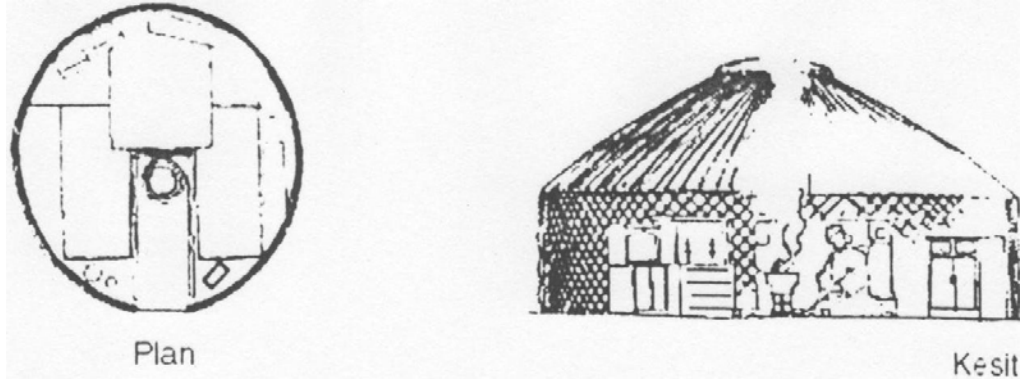
Geçmiş yaşamları daha iyi anlayabilmek için kültürel- antropolojiden yararlanmak da gereklidir. Yumurta şekilli evleri anımsatan kulübeler Afrika kabileleri tarafından halen kullanılmaktadır. Şekilsel olarak görülen bu benzerlik, ev kavramının dışiselliği ile ilgili daha kuvvetli bir geniş görüşlülük kazandırmaktadır (bkz. Resim: 1.9).

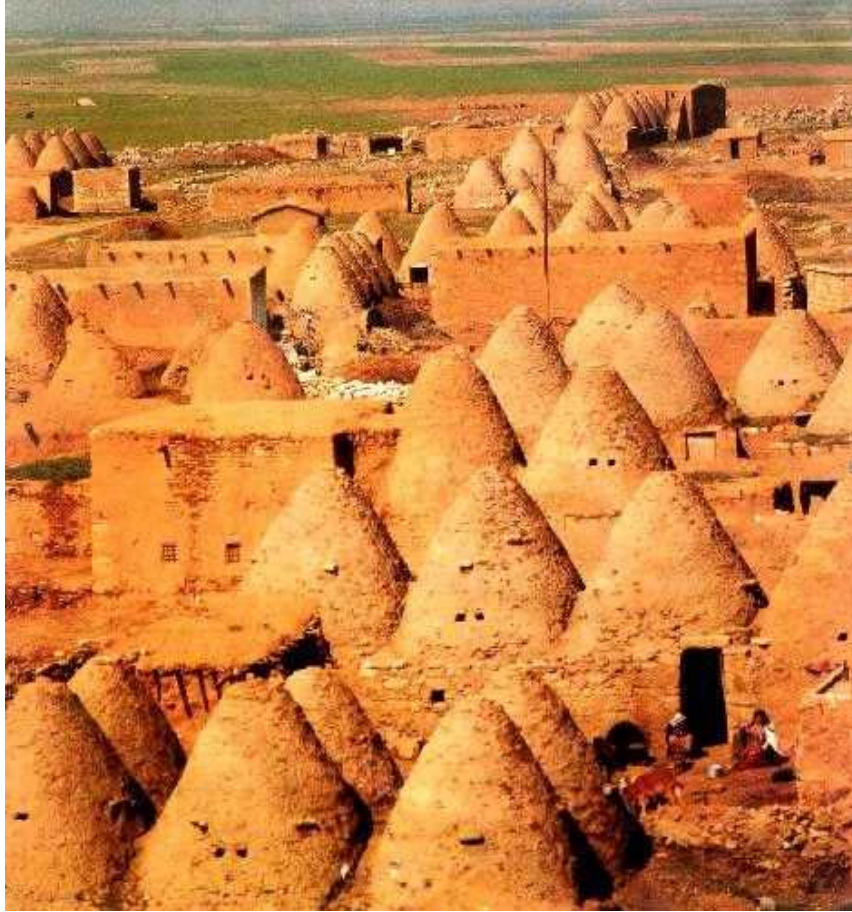
Resim: 1.9 Afrika’da yaşam birimi olarak kullanılan kuliibe⁷⁷.

⁷⁶ ÖRER, G. (2002), Konut- Kimlik Ev- Modeli ve Modelin Bir Örnek Olarak İstanbul Kentinde Uygulaması, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 95.

⁷⁷ www.content.cdlib.org, 2007.

Resim: 1.10 Türk göçerlerin kullandığı çadır plan ve kesiti ⁷⁸.

Resim: 1.11 Geleneksel Harran evlerinden görünüş ⁷⁹. Konik şekli ile bu evler, yumurta şeklinde yapılmış ilk evleri hatırlatmaktadır.

⁷⁸ ÖRER, G. (2002), Konut- Kimlik Ev- Modeli ve Modelin Bir Örnek Olarak İstanbul Kentinde Uygulaması, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 47.

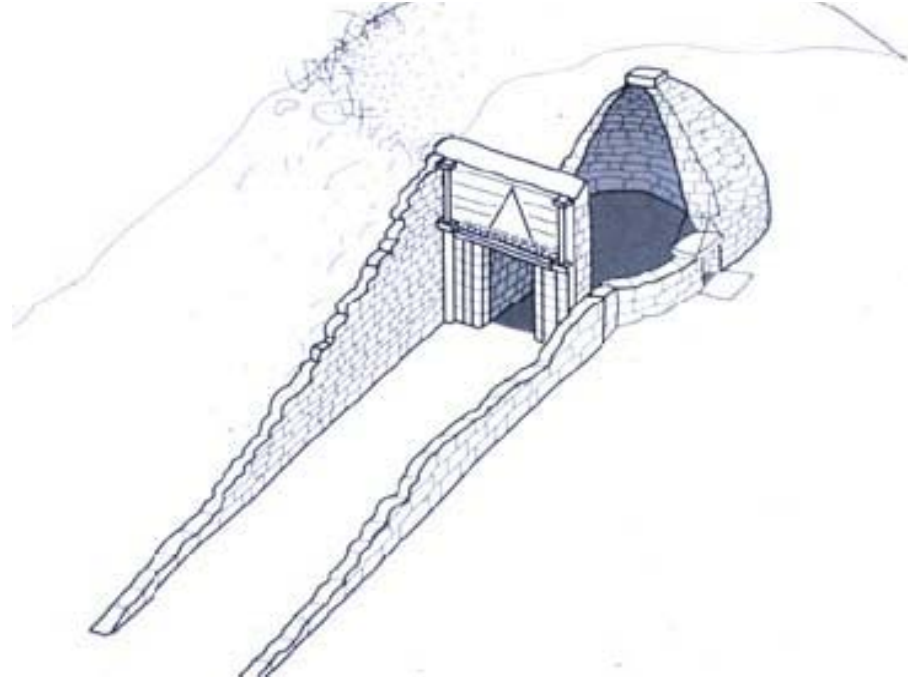
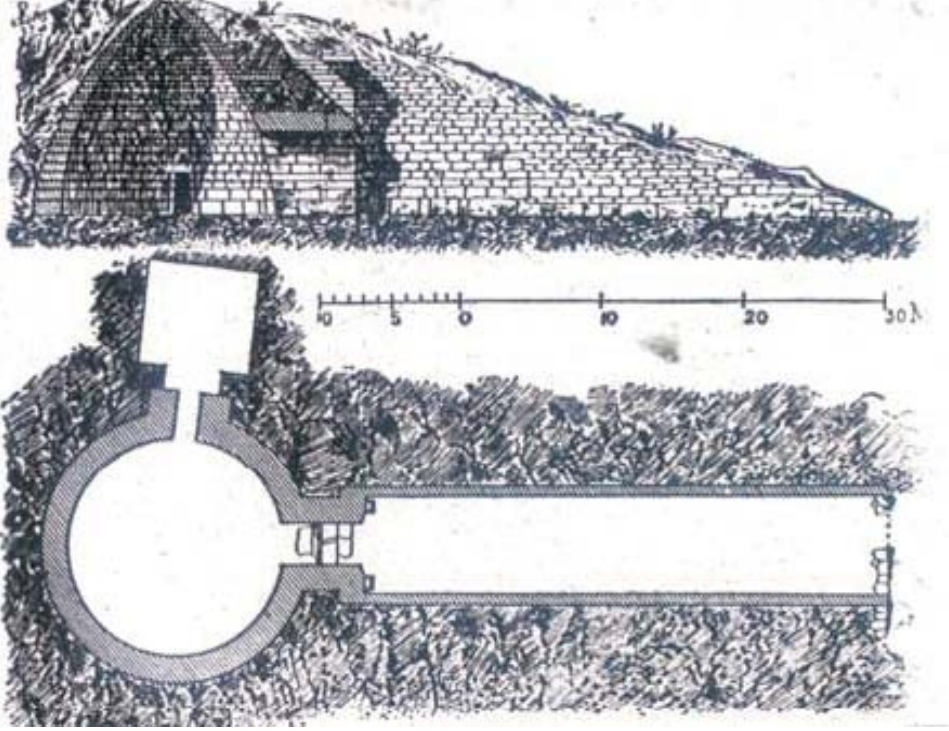
⁷⁸ http://img.blogcu.com/uploads/urfalimersaviler_harran_2.jpg, 2008.

Resim: 1.12 Harran Evlerinin yumurta biçiminde konik yapıda kubbelerinin içten görünümü. İçi görüldüğü gibi tuğla ile örülü, dışı kerpiç ise sıvanmıştır. Ayrıca bu evler yazın serin, kışın ise ılık bir ortam sağlayarak bölgenin iklimine uygun yaşam koşulu sağlamaktadırlar⁸⁰.

İnsanların mağarayı terk etmesi evrimsel bir zorunluluktur. Mağara yaşantısı sonrası ilk imar edilmiş evler, doğum aşamalarına paraleldir (bkz. Resim: 1.13). Bir bütünden ayrılmaya atıfta bulunulan “ana rahminin” yeniden yaratımlarıdır.

⁸⁰ <http://www.fotokritik.com/772537?pgNb=1> , 2008.

Resim: 1.13 Miken sanatında “tholos” mezar yapısı plan, kesit ve rekonstraktif çizimi.⁸¹

⁸¹ YELER, S. (2006), Yapı Mimarisinde Kadın Etkileri, Trakya Üniversitesi, Teknik Eğitim Fakültesi, Kırklareli, s:6.

Mağara hayatından sonra, insanların yaptıkları binaları yumurta ve ana rahmi şeklinde tasarımları (bkz. Resim:1.6, Resim:1.7, Resim:1.8, Resim:1.9, Resim:1.10, Resim:1.11, Resim:1.13) yapıların dışiselliği üzerine yaklaşımların doğmasının neden olmuştur. Tarihin ilerleyen evrelerinde ise evler kare planlı olarak inşaa edilmeye başlanmıştır. Bu ise düşünürler tarafından, doğum sonrası niteleyen şekil olarak yorumlanmıştır⁸². İnsan medeniyetinin gelişiminde, bazı yapılar ise erkeksi semboller olarak yorumlanmaktadır. Bunlar arasında dikdörtgen planlı yapılar ve gökdelenler en çok vurgulananlardır. “Ev” ise her zaman için dışi olarak kabul edilmiştir. Doğa gibi kadındır. Kadınla anılır. Tarihteki ilk evlerin evriminde bile kadın doğasından öğeler bulunmaktadır.

Kültürün en büyük göstergeleri olan dil kullanımında da cinsiyet ile özdeşleştirme belirgindir. Freud, insanların bilinçdışı bir şekilde cinsel organlarını imite ettiğinin farkına varmasını sağlamıştır. Bu açıdan Freudien yaklaşım “ev” kavramı evriminin kadın vücudu taklidi ile başladığına diğer bir kanıt olarak görülmektedir. Tanrının evi olan tapınak formatında da bu tür bağlantılar kurulabilmektedir. Bunun en belirgin örneklerinden biri Malta’da bulunan tapınaktır (bkz. Resim: 1.14).

⁸² ÜNSAL, N. (2000), Mimarlık, Konut ve Kadın, *Yüksek Lisans Tezi*, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s:13.

Resim: 1.14 Malta'da bulunan tapınak planı.

Resim: 1.15 Yukarıda belirtilen tapınak içinde bulunan tanrıça heykelinin vücut hatları içinde bulunmuş olduğu tapınağın planını andırmaktadır. Bu benzerlik de, yapıların kadın bedenine göre şekillendiği tezini destekler niteliktedir.

“Kadın gövdesi daima içine alan bir mekân olarak düşünölmüş ve bütün içbükey nesnelere onun rahmiyle, karnıyla özdeş tutulmuştur”⁸³. Çatalhöyük’te bulunan bir duvar resminde, peçeli tanrıça çizilmiştir. Tanrıçanın karnına içinde bir nokta bulunan daire çizilmiştir. Bu tema, tanrıçanın güneşi içinden çıkarttığını ve aynı zamanda karnının güneşin evi olduğunu göstermektedir. “Bu sembolize şekli pek çok coğrafyada aynı anlamda kullanılmıştır. Antik Mısır’da da ilk yapılar daire planlıdır. Daire kozmik ananın karnına öykünmeyle, ondaki yaşam veren ve koruyan güçlerin aynı geometrik biçimde ortaya çıkacağı inancıyla yapılmıştır”⁸⁴.

Resim: 1.16 Duvar resmi, Çatalhöyük, neolitik dönem⁸⁵.

Kültürün en büyük göstergelerinden biri dildir. Kelimelere verilen semboller ve sesler, o kelimenin insanlar için ne manaya geldiğini de belirtmektedirler. (bkz. Etimoloji bölümü). Eski Mısır hiyerogliflerinde bu konuya örnek oluşturabilecek

⁸³ http://www.yapi.com.tr/HaberDosyalari/Detay_kadin-ve-yapi-iliskisi-yildiz-cibiroglu_224.html?HaberID=35030, 2008.

⁸⁴ http://www.yapi.com.tr/HaberDosyalari/Detay_kadin-ve-yapi-iliskisi-yildiz-cibiroglu_224.html?HaberID=35030, 2008.

⁸⁵ <http://www.arkitera.com.tr/UserFiles/Image/news/2007/07/27/catalhoyuk.jpg>, 2008.

ilginç bir özellik vardır. Mısır hiyerogliflerinde, anne ve ev için aynı şekil kullanılmıştır. Bu da kadın ve ev arasındaki kuvvetli bağa, M.Ö. zamanlardan gelen ayrı bir vurgudur. Edebi eserlerde, ev kavramı anlatılırken, çocuk gülüşleri, anne ve sıcak ev ilişkileri anlatılır. Çocuk anne birlikteliği, rahat bir evin verdiklerine benzetilebilir⁸⁶. Üzüntü ve acı dolu ifadelerle anılan boş evler ise kadının menopozlu bedeni ile özdeşleştirilmiştir⁸⁷.

Ev kavramının her insan ve her kültürde kişiye, aile fertlerine özel bir yapısı vardır. Ev, ancak aile bireyleri tarafından izinsiz kullanılabilir. Aile içinden olmayan şahıslar, ancak izin alarak ya da davet edilerek diğer insanların evlerine girebilme hakkını kazanır. Bu konuda en katı kurallara Japon kültüründe rastlanır. Bu da evin “ana rahmi” kavramı ile özdeşleşmesinin bir sonucudur.

B. Özeldede “Kutsal Ev”

Yaşamın ilk dönemlerinde insanlar doğadan, hayvanlardan ve ait oldukları dışında diğer insan gruplarından korkmuşlardır. Konut kavramının oluşmasında bu korkular yatmaktadır. Temel insan ihtiyaçlarında da zaten ilk giderilmesi gereken fizyolojik gereksinimler ve güvenlik gereksinimleridir (bkz. Bölüm 1.1.4.1). Şüphesiz ki bu iki temel gereksinim insanın kendine barınak yapması ile karşılanmıştır. İnsan, kendine korunak olarak konutu geliştirdikten sonra, barındığı mekânı kişiselleştirerek evi haline getirmiş ve manevi ve psikolojik ihtiyaçlarını da bu şekilde giderebilmiştir. İlk evlerde, her zaman dışı simgeselliği işlenmiştir. Kendine ait, kendini yansıtan “*dışı mekân*”ı oluşturan insan, kendine koruyucu olarak da toprak anayı seçmiştir (bkz. Resim: 1.17).

⁸⁶ ÜNSAL, N. (2000), Mimarlık, Konut ve Kadın, *Yüksek Lisans Tezi*, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 51.

⁸⁷ ÜNSAL, N. (2000), Mimarlık, Konut ve Kadın, *Yüksek Lisans Tezi*, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 13.

Resim: 1.17 Ana Tanrıça heykeli, yaklaşık olarak M.Ö.7000, Çatalhöyük⁸⁸ .

Ana tanrıça toprağı, verimi temsil etmiştir. Toplu konutların içinde (bkz. Resim:1.2) tanrıça özel bir yere konumlandırılmıştır ve açık alanlar avlular ana tanrıça heykelleri ile bezenmiştir. Mekân önce korunaklı bir hale getirilip sonra bereket tanrıçası ile hem onurlandırılıp hem de süslenmiştir. Ev bu şekilde, hem birey hem de tanrı için bir yuva haline getirilmiştir. Böylece ev; ev ile köyün, kale

⁸⁸ http://www.bilgilik.com/makale/tarih/tarihi_gizemler/ana_tanrica_kultu_var_miydi , 2007.

ile tapınağın özelleştiği mekân olma özelliği kazanmıştır⁸⁹. Binlerce yıl önce evden beklenen bu özellikler, şu anki ev kavramımızı oluşturan temeller olmuşlardır.

Genler, hücre bölünmesini ve insanların farklı özelliklerini ana ve babadan çocuğa aktarımını sağlamalarına ek olarak farklı işlevleri de yerine getirmektedirler. İnsanoğlunun var olduğundan bu yana yaşamış olduğu tüm tecrübeler genetik hafıza yoluyla ilerleyen kuşaklara aktarılmaktadır. Bilinçaltında depolanan bu bilgiler “arketip” veya ilk örnek / ilk simge olarak da adlandırılmaktadır. Arketip kelimesi, *arke* ve *type* kelimelerinin kaynaşması ile oluşmuştur. *Arke*, Yunancada “başlangıç, orijin, neden, temel kaynak veya kural manasına gelmektedir. İngilizce bir kelime olan *type* kelimesi ise “biçim, imge, kopya, model, düzen, kural” anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, İngilizcesi *arche-type* olan bu kelimenin temel anlamını kısaca *ilk-ilkel biçim* olarak ifade edilebilmektedir⁹⁰. Arketip, önceden var olan kavrayış biçimi anlamına gelmektedir⁹¹.

1856 – 1939 yılları arasında yaşamış ünlü psikiyatrist Sigmund Freud’a göre aktarım, geçmişin aktivasyonudur. “*Geçmişte yaşadığımız tüm önemli hatıralar, sanki bir projeksiyon makinesinden geçer gibi içinde bulunduğumuz ana yansıtılır*”⁹². Bu aktarım, içinde bulunduğumuz anı geçmişte edinilmiş bilgiler ve beklentiler doğrultusunda etkilemektedir. Bu da insanın beklentilerini çözebilmenin en büyük fırsatıdır ki, beklentiyi anlamak etkileyici bir tasarım yapabilmek için en büyük adımdır. Arketipler insanoğlunun geçirdiği deneyimlerin genetik olarak insanların sonraki nesillere aktarılması ile oluşmaktadır. Arketip kavramının anlaşılması ile tüm insanlığın geçmişine ışık tutulurken, insanlığın bilinçdışı beklentileri de anlaşılabilir. Bu özellik insanların sahip olduğu içgüdüsel bir mirastır. Gerek tarihi miras, gerek genetik hafıza ile insan beyninde oluşmuş ev kavramı özelde

⁸⁹ KUBAN, D. (1996), *Ev Üzerine Felsefe Kıvrıntıları, Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme*, s: 1–6, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s:1.

⁹⁰ ERSOY, Z. (2002), *Konut ve Ev Kavramlarının Karşılaştırmalı Analizi, Doktora Tezi*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, s: 45.

⁹¹ ÖRER, G. (2002), *Konut- Kimlik Ev- Modeli ve Modelin Bir Örnek Olarak İstanbul Kentinde Uygulaması, Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

⁹² MERTER, M. (2007), *Dokuz Yüz Katlı İnsan*, Kaknüs Psikoloji, İstanbul, s: 47.

kutsal ev olarak nitelendirilebilir. Benzer arketipten etkilenen insanlar bu yüzden benzer seçimlere sahiptirler. Bu yüzden bir mekândan bekledikleri özellikler de benzeşmektedir. Belirli bir toplum içinde benzer arketipler tarafından bilinçaltında etkilenmiş insanlar bir araya gelerek birliktelik oluşturmuşlardır. Farklı topluluklar arasında oluşmuş olan değer yargılarının da kökeninde genetik miras yatmaktadır. Toplumsal farklar da en temelde insanların bilinçaltındaki farklı etkileşimlerden ve benzerliklerden oluşmaktadır. Arketipler, yani bilinçten önce oluşmuş olan beklentiler de insanların yaşam için ölçütlerini belirlemektedirler. Bu yüzden her insan için her türlü ihtiyacını karşılayabileceği yegâne mekân olan ev kavramında toplumlararası farklı beklentiler gözlemlenmektedir. Bu kavramın, daha çok anlaşılması ile birlikte kişiye özel ev tasarımı, kişinin ihtiyaçlarına ve bilinçaltındaki beklentilerine göre yapılandırılabilir. Bu da, beğeni kazanan tasarımların yapılabilmesini sağlayabilecektir.

Yüzyıllar boyunca ev insanın sahip olduğu hem en sıradan hem en kişisel üründür. Ev şeklinde heykeller yapılmıştır. Bu heykeller, tapınaklara ve mezarlara yerleştirilmiştir (bkz. Resim: 1.18, Resim:1.19, Resim:1.20). Ev kutsaldır. Ev özeldir. Hem en korkulan ve saygı ile sevilen tanrılara hem de sonsuz bir acı ile ölüme uğurlanan yakınlarla sunulmuşlardır. Çünkü ev sunulabilecek en büyük konfor ve yaşam kaynağıdır. Ölülerin yaşama dönebilmesi için mezara yerleştirilen bir semboldür. Tarih içinde insanların hem tanrılara hem de mezarlara yerleştiği ev modellerinden bazıları Resim: 1.18, Resim:1.19 ve Resim:1.20’de gösterilmiştir.

Resim: 1.18 Ev modeli, Çayönü, Erken Tunç Çağı (M.Ö. 3000 – 2000 yılları arası).⁹³ Kapı aralığından Ev modelinin içi görülebilmektedir.

⁹³ ÖZDOĞAN, M. (1996), Kulübeden Konuta: Mimarlıkta İlkeler”, Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme, s: 19-30, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s: 21.

Resim: 1.19 Yuvarlak Ev modeli, Suriye'deki Mari (Antik Tell Hariri) şehrinde ortaya çıkarılmıştır, M.Ö. 2900 – 2500 yılları arasındaki dönemde yapılmış olduğu tespit edilmiştir⁹⁴.

Resim: 1.19'da görülen bu küçük ev modeli daire şeklinde yapılmıştır. Ev modeli simetriktir. Merkezde bulunan orta odanın içinde at nalı şeklinde ocak yapılmıştır. Odanın köşeleri ise gömme bankolarla çevrelenmiştir. Bu odadan diğer dört odaya geçiş verilmiştir. Bu odalardan bir tanesi çatıyla kapatılmıştır. Çatının üzerinde ise baca detayı gösterilmiştir. Bu küçük model ev'in içinde 34 tane küçük vazo bulunmuştur.

⁹⁴ KOHLMAYER, K. (1985), "Catalogue", Ebla to Damascus (ed. H. Weiss), London. s:149.

Resim: 1.20 Ev modeli, Suriye'nin batısında bulunan Hama şehrinde ortaya çıkarılmıştır, M.Ö. 2900 – 2290 yılları arasındaki dönemde yapılmış olduğu tespit edilmiştir⁹⁵.

Resim: 1.20'de görülen iki katlı olarak şekillendirilmiş ev modelinin üzerinde kuş kabartmalar gözlemlenmektedir. Asur'daki tanrıça iştar tapınağında bu ev modellerinden çok sayıda bulunmuştur. Bu modellerin, tanrıçaya sunulmak üzere yapıldığı düşünülmektedir.

İnsanın dünya üzerinde zamanını geçirdiği kendine özel mekân evidir. Mezar taşları, lahitler ev şeklinde yapılmıştır. Bunun arkasındaki düşünce ise, ölmüş olan

⁹⁵ KASTEN, U. (1985), Catalogue, Ebla to Damascus, ed. H. Weiss, University of Washington Press, London, s: 234.

insana “ev” şeklinde mezar inşaa edilerek, kişinin bedeninin yaşama dönebileceği umudu ve ona ebedi hayatını geçirebileceği sıcak bir ortam sunabilmektedir. Zira sunulabilecek en özel ve hayati değer taşıyan kavramdır ev⁹⁶.

İnsanın özelinde, “ev” kutsaldır ve insan için çok derin anlamlar içerir. XIX. yüzyılda felsefi yorumları ile büyük bir etki yaratan Heidegger, ev ile insan arasındaki derin bağı şöyle vurgular: “*İnsan hayatının, kendisi tümüyle “ev” arayışıdır, ev’in ne olduğunu hiçbir zaman tam olarak bilemeyecektir. Ev her zaman dünya üzerindeki var oluşunun özü ve uğruna yaşadığı şey olacaktır*”⁹⁷.

Tüm klasik tanımların, bilimsel yaklaşımların ötesinde her insanın içinde kendine has bir ev tanımı vardır. Bu tanım gerek genetik hafıza gerek her bireyin doğmuş ve büyümüş olduğu ev içinde oluşmuştur. Hatıralar tarafından oluşturulmuş bu tanımlar evin her köşesi ve objesine göndermeler yapar. İnsanın kişiliği oluşurken ve gelişirken yaşadığı mekân olan evle içindeki objelerle ve yerleşimleriyle ilişkilendirilir. Herkes iyi anılarının yaşandığı mekânlara özlem duyar. Kendisini ifade ettiğine inandığı sıcak bulduğu ortamları kendi mekânına yansıtır.

Andrea Palladio (1508 – 1580), mimarı olduğu binaları yaparken ev sahibinin ideallerini ve kimliğini göz önünde bulundurmuştur. Bu da onun yaptığı mekânlar içinde yaşayan insanların kendilerini iyi hissetmelerini ve mekânı benimsemelerini sağlamıştır. Palladio’nun yapıtları bu açıdan çok başarılı ve ilham verici olmuştur. Saray mensuplarından, bir tüccar olan Canon Paolo Almerico 1566’da Andrea Palladio’dan bir villa tasarlamasını istemiştir. Almerico’nun iş hayatı streslidir. Şehrin kalabalık hayatından uzak kalmak istemektedir. Palladio, Veneto’da Almerico için bu villayı tasarlar. Bu villa mimarın en önemli yapıtı Villa Rotonda’dur (bkz. Resim: 1.21)⁹⁸.

⁹⁶ YAŞAR, Ş. (2003), Edessa Mezar Kitabı Ve Mozaiklerine Göre Urfa Paganlarında Ahiret İnancı, C.B. Üniversitesi, Cilt: 1 Sayı:1, Manisa, s:113.

⁹⁷ GÜNEŞ, E.E. (2002), İnsan Varlığının Bütünleyicisi Olarak “Ev”in Anlamı, *Yüksek Lisans Tezi*, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 47.

⁹⁸ BOTTON, A. (2007), Mutluluğun Mimarisi, Kitap Matbaası, İstanbul, s:145.

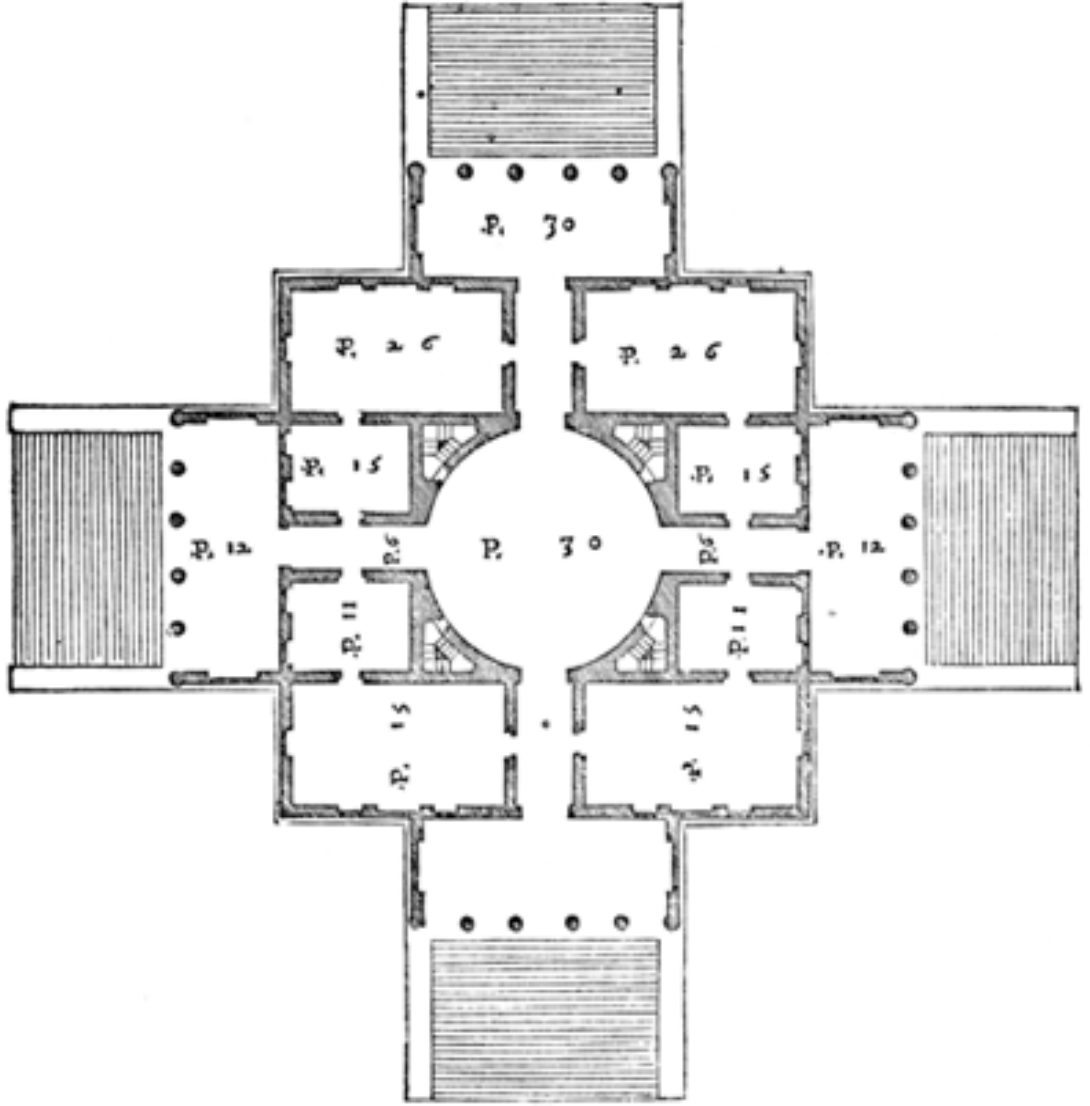

Resim: 1.21 Villa Rotonda, Andrea Palladio, Veneto, 1580⁹⁹.

Palladio, Eski Roma dönemine ait binalara karşı hayranlık beslemektedir. Bu binaların düzen, cesaret, fedakârlık ve onur gibi idealleri yansıttığını görmüş ve bundan çok etkilenmiştir¹⁰⁰. Mimar, Villa Rotonda'yı tasarlarken, ev sahibinin evden beklentisini ve ihtiyaçlarını birincil planda tutmuştur.

⁹⁹http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/2e/Villa_Rotonda_front.jpg/800px-Villa_Rotonda_front.jpg, 2008.

¹⁰⁰ BOTTON, A. (2007), *Mutluluğun Mimarisi*, Kitap Matbaası, İstanbul, s:141.

Resim: 1.22 Villa Rotonda planı, Andrea Palladio, Veneto, 1580¹⁰¹.

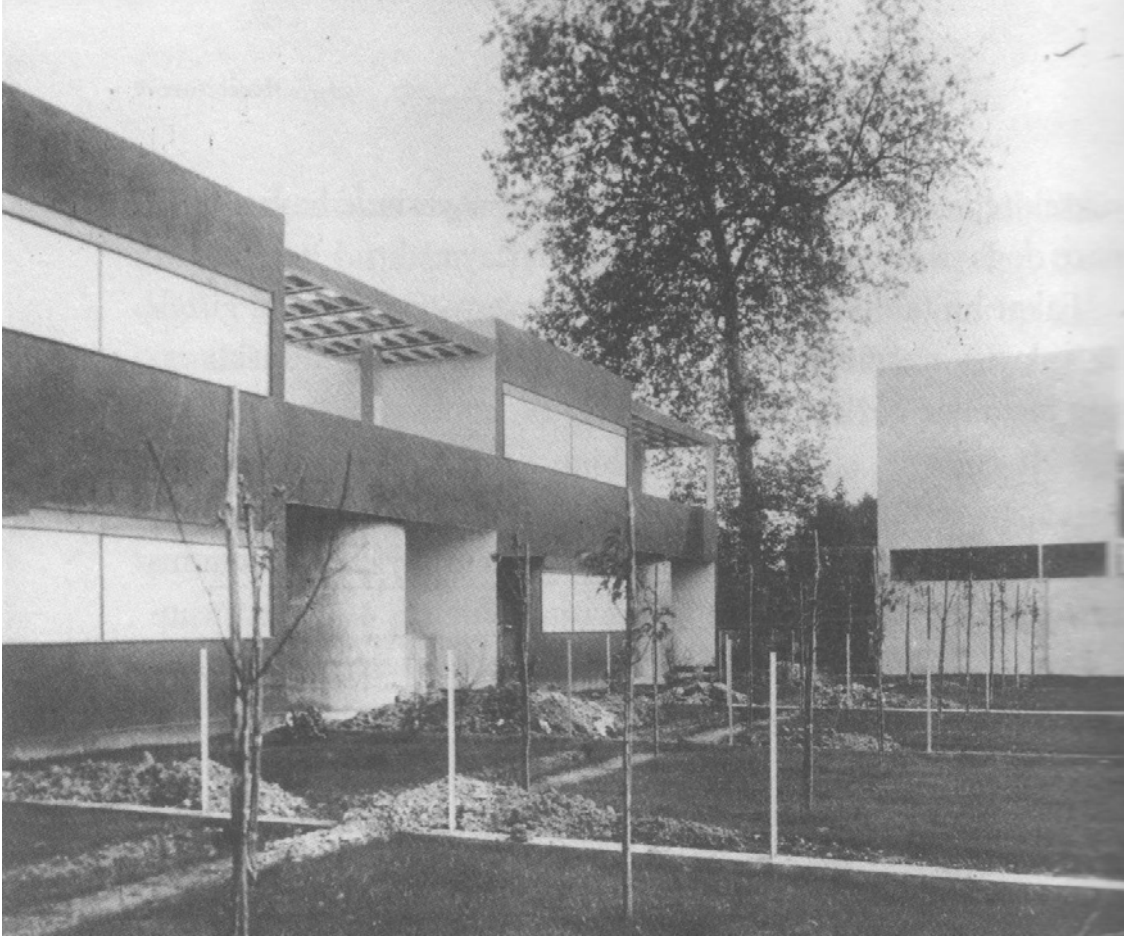
Villa sahibi olan Almerico, binayı daha çok yazlık bir ev olarak kullanmak istemektedir. Villa’da misafirlerini ağırlamak, bahçe partileri vermek istemektedir. Palladio, Villa Rotonda’yı dört cepheli olarak tasarlamıştır (bkz. Resim: 1.22). Cepheler birbirlerinin aynısıdır ve dışarı doğru eğimlidirler. Böylece, evin dört tarafında verilebilecek partiler için kullanışlı ve uygun olarak tasarlanmışlardır. Ayrıca ev için dört farklı platform ve manzara sağlamaktadırlar. Böylece

¹⁰¹ TANSEY, R.G. ve DE LA CROIX, (1986), *Art Through the Ages*, Gardener’s, London, s: 640.

ziyaretçiler evin merkezi olan kubbeden istedikleri herhangi bir manzaraya doğru yönelip, evin zevkini çıkartabilmektedirler. Bina, fonksiyonel ve sistematik olarak uyum içinde olan dört cephenin matematiksel uyumu ile oluşmuştur. Bahçesi, simetrik olarak tasarlanmıştır. Bu tasarımın amacı insana günlük hayatta yaşadığı zorlukların içinde dahi denge ve berraklığı hissettirmektir¹⁰². Alınlıkların üstü ve merdivenlerin kenarlarının üzeri Lorenzo Rubini ve Giambattista imzalı heykeller ile donatılmıştır. Heykeller mitolojik tanrılardan seçilmiştir ve gerçek insan ebadında yapılmıştır. Alınlıkların üzerinde iki tanrı bir de tanrıça heykeli yer almaktadır. Bunlar: ticaretin koruyucusu *merkür*, bilgelik tanrısı *jüpiter* ve ev tanrıçası *vesta*'nın heykelleridir. Villa, seçilen heykellere kadar, ev sahibinin karakterini ve olabilecek isteklerini tatmin edebilecek ve kültürüne uyacak şekilde tasarlanmıştır. Bu şekilde ev sahibi kendisini yaşam mekânı olan evi içinde bütünleyecektir. Ev sahibinin karakter yapısına bu kadar uygun şekilde dizayn edilmiş olan Villa Rotonda aynı zamanda, Rönesans mimarisine mükemmel bir örnek oluşturmaktadır.

Bir Fransız sanayici olan Henry Frugès, 1923 yılında Le Corbusier'den fabrikasında çalışan işçiler ve aileleri için lojman tasarlamasını istemiştir. Le Corbusier, Fransa, Pesaac'ta bu işçiler için tam anlamıyla bir modernizm abidesi olan lojmanlar tasarlamıştır. Lojmanların görünümleri kutu gibidir. Uzun dikdörtgen pencereleri ve düz çatıları vardır (bkz. Resim: 1.23).

¹⁰² BOTTON, A. (2007), Mutluluğun Mimarisi, Kitap Matbaası, İstanbul, s:141.

Resim: 1.23 *Le Corbusier, lojmanlar, Pesaac, Fransa, 1925¹⁰³.*

Le Corbusier, tasarlamış olduğu bu lojmanlara hiç bir yerel ve kırsal özellik katmamıştır. Lojmanların yaşam alanlarında hiç bir süs içermeyen beton yüzeyler kullanılmıştır. Mimar, sanayi ve teknolojiye duyduğu hayranlığı lojmanlarda çıplak ampuller kullanarak da göstermiştir. Lojmanlar, büyük bir mimari incelik ile tasarlanmışlardır.

Araştırmalar, insanların konut tercihlerini geçmişte yaşadıkları konut tecrübelerine dayanarak seçtiklerini göstermektedir. Kişilerin konut tercihinde, konutu kendi geçmiş hayatlarında yaşamış oldukları eve benzer ve kendi kişiliklerini yansıtabilecek şekilde tasarlayabilme inançları yatmaktadır. Daha önce yaşanmış olan konutun şeması ve çevresel örüntüsü seçici tarafından kanıksanmış olduğu için

¹⁰³ BOTTON, A. (2007), Mutluluğun Mimarisi, Kitap Matbaası, İstanbul, s:179.

bireyde alışkanlık yaratmıştır. Bu alışkanlık ise bireye daima, yaşamış olduğu konuta benzer konutta yaşama ihtiyacını hissettirmektedir¹⁰⁴.

1903 – 1977 yıllarında yaşamış olan sansasyonel yazar Anaïs Nin, günlüğünde ev ile ilgili fikirlerini belirtirken, ev ile insan arasındaki ilişkiyi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Evi pek çok sebeple seçmiştim. Çünkü o, topraktan bir ağaç gibi filizlenerek çıkmış, eski bahçenin içine öyle derin dalmıştı ki onun bir parçasıydı. Mahzeni yoktu ve odalar yerin üzerine oturuyordu. Halının altında, hissedyordum ki, toprak vardı. Oraya kök salabilirdim, bahçe ve evle bir olabilirdim, bitkiler gibi onlardan beslenebilirdim”¹⁰⁵.

Anaïs Nin’in de belirttiği gibi, insanlar evleri ile aralarında bağlantı kurmak istemektedirler. Bazen de kendilerinde eksik olduğunu düşündükleri özelliklerin evde bulunmasını arzulamaktadırlar. Le Corbusier’in Pesaac’ta yapmış olduğu lojmanlar bu konuda eksiktir (Resim No: 1.23). Lojmanların tasarımı sırasında, lojmanlarda ikamet edecek olan işçilerin beklentileri düşünülmemiştir. Bu işçiler fabrikada çalışmaktadırlar. Çalışma süreleri uzun ve tatilleri kısadır. Pek çoğu fabrikada çalışabilmek için köylerinden ayrılp gelmişlerdir. Kendi geçmişlerini, lojmanların içinde yaşatabilmek istemektedirler. Kaldıkları lojmanların ise sanayi dünyasını hatırlatmasını istememektedirler. İşçiler Le Corbusier’in tasarlamış olduğu modern lojmanlara geçmişlerinde bırakmış oldukları evlerini hatırlatan bir kaç ayrıntı eklerler. Bu şekilde lojmanları kendi evleri haline getirmişlerdir. Modernizmin en güzel örneklerinden olan bu lojmanlar ise bu eklentilerle tamamen kimlik değiştirmişlerdir (bkz. Resim: 1.24).

¹⁰⁴ ÖRER, G. (2002), Konut- Kimlik Ev- Modeli ve Modelin Bir Örnek Olarak İstanbul Kentinde Uygulaması, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 67 .

¹⁰⁵ NIN, A. (1969), The Diary of Anais Nin, Swallow Press, New York, s: 137.

Resim: 1.24 Le Corbusier, lojmanlar, Pesaac, Fransa, 1995¹⁰⁶.

Bu eklentilerle, Le Corbusier'in tasarımı tamamen bozulmuştur. İşçiler, lojmanların pencerelerini küçültüp, ahşap kepenkler eklemişlerdir. Evlerin çatısı oluklu malzemelerle kaplanmış ve üstüne bacalar eklemişlerdir. Evlerin bahçelerini ise kümes telleri ile çevirmişlerdir. Burada yaşanan problem, Le Corbusier'in zevki ile işçilerin zevkleri arasındaki büyük farktan kaynaklanmaktadır. İşçiler geçmiş hayatlarında yaşamış oldukları mekânlara şu an yaşadıkları yeri benzeterek kendilerini evleri içinde ifade etmişlerdir.

Ev insanın kendisini yansıtan bir portresidir. Kesinliğin ve sabitliğin yeridir. Ev, güvende olmaktır. Ev fiziksel ve sembolik olarak sınırları çizilmiş bölgedir; içinde oturanlar girişi ve davranışları kontrol edebileceklerinden emindirler. "Ayrıca evde olmak demek nerede olduğunu bilmek demektir, uzam içinde yönelmiş ve güvenli bir

¹⁰⁶ BOTTON, A. (2007), *Mutluluğun Mimarisi*, Kitap Matbaası, İstanbul, s:179.

*merkezde olmak demektir*¹⁰⁷. Ev, sahip olduğu bilinci yansıtmakla birlikte, insanın bilinçaltı ile ilgili de doneler taşımaktadır. Geçmişte yaşanmış olan hatıralar, etkilenilmiş olan olaylar mutlak bir şekilde mekânda yaşayan insan tarafından evin iç mekânına öğeler aracılığıyla tasvir edilmiştir. Yapılan araştırmalar, bireyin ev içindeki objelere anlamlar verdiği bu nesnelerin kişilerin kendisini bir ifadesi olarak gördüğünü göstermektedir. Hatıralar ve insanın üzerinde etkisi olan olaylar bazen bir dolap ile veya onun konumlandırılması ile bilinçaltında yaşatılmaktadır. *“İnsan, evin tavan arasını hayallerle, mahzeni bilinçaltıyla birleştirir. İçerisi ve dışarı, özel olanla ortak olan arasındaki gerilimi ele alır”*¹⁰⁸. Bu mekânın dışında kalan yerler ise dış kabuğu oluşturur. *“Bu yüzden, “mekân çözümleme, özel yaşamımızla ilgili mekânların dizgisel, ruhsal çözümlemesi olacaktır”*¹⁰⁹.

İçinde ikamet edilen ev bu kadar büyük bir anlam bütünlüğüne sahipken, boş evler ise bu anlam bütünlüğüne sahip değildirler. Ünlü İtalyan tasarımcı, Ettore Sottsass, boş bir evin, insanın eve kattığı anlam bütünlüğünden ne kadar uzak olduğunu söyler. Sottsass’a göre, boş evlerin içindeki her ayrıntı ifadesiz ve kimliksizdir. Daha önce o evin içinde yaşamış insanlar olmuş ise bile onlardan kalıntı görülemez.

Le Corbusier’in Villa Savoye’unda ise ev adına yüzyıllar boyunca yapılmış olan örneklerin tersi bir yaklaşım izlenmektedir. Le Corbusier, geçmiş zamanlardan bu yana süre gelen ev kavramını değiştirmiş ve birbirlerine bağlı unsurları ayırmıştır.

¹⁰⁷ GÜNEŞ, E.E. (2002), *İnsan Varlığının Bütünleyicisi Olarak “Ev”in Anlamı*, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 59.

¹⁰⁸ GÜNEŞ, E.E. (2002), *İnsan Varlığının Bütünleyicisi Olarak “Ev”in Anlamı*, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 57.

¹⁰⁹ GÜNEŞ, E.E. (2002), *İnsan Varlığının Bütünleyicisi Olarak “Ev”in Anlamı*, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 60.

Resim: 1.25 Le Corbusier tarafından yapılmış Villa Savoye, 1929 – 1930, Poissy, Fransa¹¹⁰.

Le Corbusier, Villa Savoye’da, pencereyi duvarlara bağlı kalmaktan, planı cepheye bağlı kalmaktan, konstrüksiyonu mekân kurgusuna bağlı kalmaktan kurtarmıştır (bkz. Resim: 1.25). Ama asıl başarısı tavan arasını ve mahzeni kullanmayarak yapmıştır. Tavan arası yoktur. Mimar, tavan arası yerine adeta hayallerin onun yerine kullanılan odada yaşanmasına ortam sağlamıştır.

¹¹⁰ http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/fnart/Corbu.html, 2008.

Resim: 1.26 Çatı katı yerine kullanılan oda, Villa Savoye, 1929 – 1930, Poissy, Fransa¹¹¹.

Odalar, çelik çerçeveleri camlar aracılığıyla günışığı ile doldurulmuştur. Le Corbusier'in eseri, bu mekânın içinde yaşam kuracak olan bireyin umutlarına bir destektir. Ayrıca Villa Savoye kolonlar üstünde yükselir, böylelikle bina topraktan kopar (bkz. Resim: 1.27).

¹¹¹ http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/fnart/Corbu/savoye6.jpg, 2008.

Resim: 1.27 Bina temeli, Villa Savoye, 1929 – 1930, Poissy, Fransa¹¹².

Bina doğanın içinde topraktan bağımsızcasına var olur. İnsanı şimdiye kadar bilinçaltıyla özdeşleşmiş ev klişelerinden kurtarıırken yeni bir özgürlük vaat eder, yeni bir özdeşleşme ve yeniden kendini ifade etme ortamı sağlar. Melbourne Üniversitesi, Mimarlık ve kent planlama dalında profesör olan Kim Dovey’de Villa Savoye’un “soyut bir dünyada bir özgürlük hayali kurarak yeni bir barınma yolu olduğunu bildirmiştir”¹¹³. Yatay olarak kullanılmış uzun pencereler ışığın iç mekânda pürüzsüzce dağılımını sağlarken insana umut da aşlamaktadır (bkz. Resim: 1.26). Teras ile iç mekân arasındaki eşik kavramı belirsizdir. Böylece dışarı ve içerisi kavramını bir potada eritip insana dışarıda olan iç mekânın içinde güvenli bir iç yaşam ortamı sunmaktadır.

¹¹² http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/fnart/Corbu/savoye3.jpg, (2008).

¹¹³ GÜNEŞ, E.E. (2002), İnsan Varlığının Bütünleyicisi Olarak “Ev”in Anlamı, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 59.

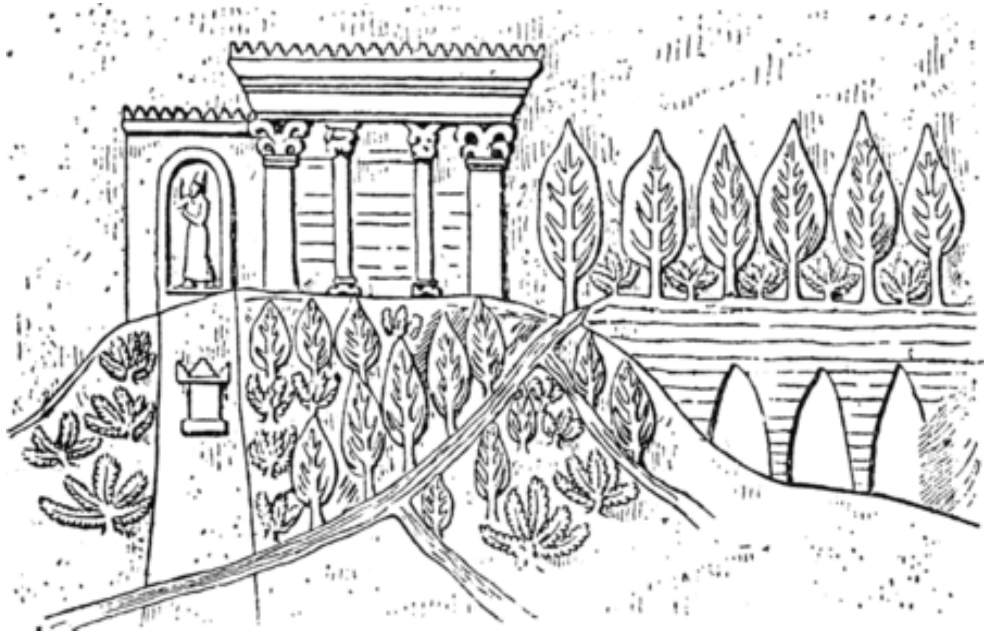
Villa Savoye'un çatı bahçesi yukarı doğru asılmış bir bahçedir (bkz. Resim: 1.30). Bu yaklaşım, M.Ö. 600 yılları civarında yapılmış olan Babil'in asma bahçelerine modernist bir gönderme olarak karşımıza çıkmaktadır (bkz. Resim: 1.28 ve Resim: 1.29). Le Corbusier, bu yapıtında belki de Babil'in asma bahçelerini ev kavramı ile birleştirerek insanın yaşam kalitesine yeni bir olanak eklemiştir. Böylece ev geçmiş ve gelecek içinde yaşamını aralıksız sürdürürken, insanın seçimlerini, ihtiyaçlarını, kendisini ve kültürel geçmişini yansıtarak bir ayna rolü oynamaktadır.

Resim: 1.28

Babil'in asma bahçeleri rekonstrüksiyonu, yaklaşık M.Ö. 600¹¹⁴.

¹¹⁴ http://tr.wikipedia.org/wiki/Resim:Hanging_Gardens_of_Babylon.jpg, 2008.

Resim: 1.29 Babil'in asma bahçelerinin sulama sistemi bu resimde gösterilmektedir. Ayrıca bahçe yapısının kolonlar üzerinde yükselişi de Villa Savoye ile benzerlik göstermektedir ¹¹⁵.

Resim: 1.30 Villa Savoye, 1929 – 1930, Poissy, Fransa, Çatı katı, görüntü 1 ¹¹⁶.

¹¹⁵ http://tr.wikipedia.org/wiki/Resim:Hanging_Gardens_of_Babylon.gif, 2008.

¹¹⁶ http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/fnart/Corbu/savoye5.jpg, 2008.

Resim: 1.31 Villa Savoye, 1929 – 1930, Poissy, Fransa, Çatı kattı, görüntü 2¹¹⁷.

Le Corbusier, burada elindeki geçmişin bilgisini kendi yaratıcılığıyla birleştirmiş çatı bahçesine odalardan cam kapı ile geçiş vermiştir. Oda boyunca sürekli olan camlar yine dış mekân iç mekân arası akıcılığı sağlamaktadır (bkz. Resim: 1.32).

¹¹⁷ http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/fnart/Corbu/savoye7.jpg, 2008.

Resim: 1.32 Villa Savoye, 1929 – 1930, Poissy, Fransa Çatı katı pencereleri¹¹⁸.

Ölçülerin ve bilgilerin ötesinde mimarlık ve iç mimarlık insanı anlamaktadır. İnsanlığa hizmet edebilmek için, insanın ihtiyaçlarının, kültürel mirasından beklentilerinin ve çağın insana getirdiği denklemlerin anlaşılması gerekmektedir. Le Corbusier, Villa Savoye’da tüm bunları vurgulayıp, bütün bu beklentileri tasarımı içinde çözmüştür.

¹¹⁸ http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/fnart/Corbu/savoye11.jpg, 2008.

2. BÖLÜM

İNSANIN KUTSAL ANLAYIŞINDA “EV” KAVRAMI

2.1. MİTOLOJİDE EV

Mitoloji kelimesinin kökeni antik Yunancadan gelmektedir. Mitoloji (*μυθολογία*), *mythos* (*μυθος*), kelimesi ile *lógos* (*λόγος*), kelimelerinin birleşiminden oluşan bir kelimedir. Mitoloji kelimesini oluşturan *mythos* ve *lógos* kelimeleri iki karşıt kavramdır. *Mythos* eski Yunancada söylenen duyulan söz, masal, efsane, öykü anlamına gelmektedir. *Mythos* (Mit), Osmanlıcada ustûre, esatir; Almandaca mythe; Fransızcada mythe; Rusçada mif olarak seslendirilmiştir¹¹⁹. Herodot *mythos*'un tarihi değeri olmayan söylenti olduğunu belirtmiştir. Çünkü insanlar bir şeyi anlattıklarında olayları ve objeleri yalanlar ile süslemektedirler. Platon'da *mythos*'u boş, uydurma ve gülünç masal olarak tanımlamaktadır¹²⁰. *Mythos*; tarihsel ya da edebi bağlama gönderme yapmaksızın insan düşüncesinin, insan zihninin bilinçdışı süreçlerinin bir göstergesi ya da bu süreçlerin açıklaması olarak ele alınabilecek olan kültür ürünüdür. *Mythos* tıpkı dil gibi birimler arası bilinçdışı süreçte işleyen bir düzenlilik ve yapıya sahiptir ve zaman dışı bir nitelik gösterir¹²¹. Bu özelliği ile insanın bilinçdışı geçmişi ile ilgili de bir bilgi kaynağı niteliğindedir. *Lógos* ise gerçeğin insan diliyle anlatılmasıdır. Gerçeği bulmak bilim adamlarının ve düşünürlerin yaptıkları asli bir görevdir. Bulunan gerçeği dile getirmek ise, *lógos*'tur. Bu yüzden *lógos* - *lógia* her bilim dalının arkasına eklenmektedir. Mitoloji, The New Webster Dictionary'de efsanelerin bilimi ya da öğretisi olarak

¹¹⁹ DÖNMEZ, P. (2001), Türk Mitolojisi üzerine Türkiye'de Yapılan Yayınların Bibliyografyası ve Bu Yayınların Analizi, *Yüksek Lisans Tezi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, s: VII.

¹²⁰ ERHAT, A. (1989), Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul, s: 5.

¹²¹ PARLANDIR, H.S.(2002), Eski Ahit'teki Mitolojik Öğelerin Yapısal Çözümlemesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, s: 3.

tanımlanmaktadır¹²². Mit kutsal bir öyküyü anlatır: en eski zamanda ‘başlangıçtaki’ masallara özgü zamanda olup bitmiş bir olayı anlatır. Mit kavramını anlatan en geniş tanım olarak kabul edilen anlatım ise şöyledir; “*Mit, olağanüstü yaratıkların başarıları sayesinde, ister eksiksiz olarak bütün gerçeklik yani Kozmos olsun, isterse onun yalnızca bir parçası olsun, bir gerçekliğin nasıl yaşama geçtiğini anlatır*”¹²³.

Mitolojide anlatılan hikâyeler insanların tecrübelerinin aktarımıdır. Geçmişte meydana gelen ve düşünülen olayların anlatımıdır. Mitoloji hem geçmişe, hem bu güne, hem geleceğe ilişkin yorumlara kaynaklık edebilir¹²⁴. “*İnsan miti bilmekle, nesnelere ‘köken’ini de bilir. Bu nedenle de, nesnelere egemen olmayı ve onları istediği gibi yönlendirip kullanmayı başarabilir. Burada ‘dıştan’, ‘soyut’ bir bilgi değil de ‘yaşanan’ bir bilgi söz konusudur*”¹²⁵. Mitolojik tanrılar ve onlara olan inanç kutsal bir kavramdır. Kutsal olanı yaşayabilmek için insanlar kutsal olduklarına inandıkları mekânlar oluşturmuşlardır. Kutsal mekân anlayışı ile insanlar yaşadıkları mekâna bir sınır çizerek kendilerince özel bir mekân yaratmışlardır¹²⁶. Kutsanmış olduğuna inanılan mekân içinde bulunmak ve içinde yaşamak insana ruhsal bir konfor sağlamaktadır. Bu yüzden, insanlar tarih öncesi zamanlardan bu yana inançlarını tapınak ve din merkezleri dışında, yaşam mekânlarına da yansıtılmışlardır. Farklı mitolojik tanrıların ve onlara inanan insanların yaşam mekânlarına bu inançlarını nasıl yansıttıkları bu bölümde irdelenmektedir.

¹²² THATCHER, V.S. (1969), The New Webster Encyclopedic Dictionary, Grolier Incorporated, New York, s: 556.

¹²³ ELIADE, M. (1993), Mitlerin Özellikleri, Simavi Yayınları, İstanbul, s: 13.

¹²⁴ PARLANDIR, H.S. (2002), Eski Ahit'teki Mitolojik Ögelerin Yapısal Çözümlemesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, s: 90.

¹²⁵ ELIADE, M. (1993), Mitlerin Özellikleri, Simavi Yayınları, İstanbul, s: 23.

¹²⁶ ELIADE, M. (2003), Dinler Tarihine Giriş, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul, s: 356.

2.1.1. Mezopotamya Mitolojisi

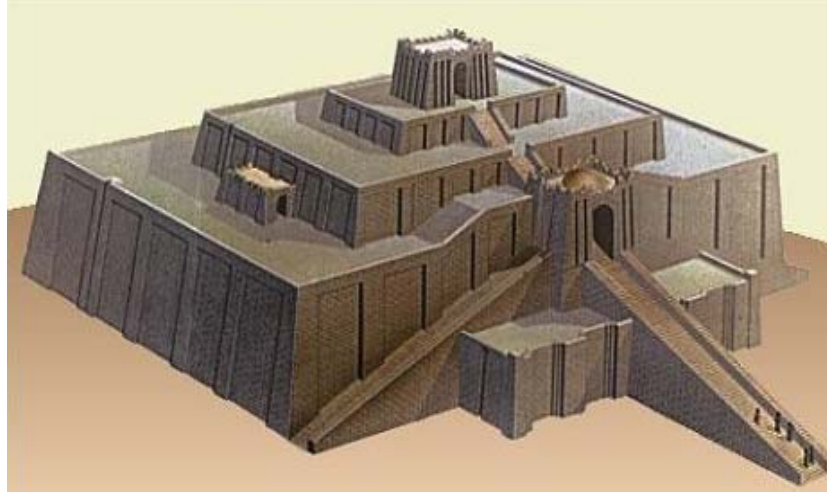
Mimari, Mezopotamya dini inancında, kutsal olanı ve olmayanı ayırmak için kullanılmıştır. Yeryüzünde insanlar tarafından inşaa edilmiş olan binalar gökyüzündekilerin birer modeli olarak tasarlanmıştır¹²⁷. Örneğin; yeryüzünde inşaa edilen bir şehrin, bir tapınak ya da evin daha önce tanrı tarafından gökyüzünde inşaa edilmiş olduğuna inanılmıştır. Kudüs şehri, Babil dokümanlarına göre gökte tanrı tarafından önceden inşaa edilmiş şehirlerden biri ve dünyanın merkezidir. Bu inanç daha sonra Musevi inancında da görülmektedir. Çatı, hemen her eski toplulukta mitsel imgelemede gök kubbeye özdeşleştirilmiştir. Bu özdeşleştirme Mezopotamya'da sıklıkla görülmektedir. Tapınağın çatısı gök kubbedir. Dam, birçok dilde kadına ya da kadın kimlikli koruyucu imgeye işaret etmektedir. İlk örnek Sümer'de tanrıça *damkina*'nın adındaki dam bölümüdür. Sümer'de, tanrı *enlil*'in inşaat ustasının ismi *muşdamma*'dır. Bir Sümer / Akat ilahisinde tanrıça elinde beliyle temel atma ayinine katılmakta ve toprak atmaktadır¹²⁸. Mekâna verilen kutsallık Mezopotamya terimlerinden de anlaşılmaktadır. Tapınaklar için kullanılan kelime "*dağ evi*" manasına gelmektedir. Tapınaklar için Babil'de kullanılan diğer isimler ise şöyledir: "*bütün ülkelerin dağ evi*", "*kararlar (kehanetler) evi*", "*mezarlar evi*", "*ulu ev*"¹²⁹. Tapınaklara konan isimler, tapınakların tanrıların evi olarak görüldüğünün diğer bir kanıtıdır. Dağlar mitolojik öğelerden bu yana tüm dinlerde kutsal bir yere sahiptir. Sümer kralı Gudea döneminden kalma bir mühürde kralın yaptırdığı tapınak için şöyle denmektedir: "Kralın inşaa ettirdiği Tanrının odası kozmik bir dağ gibidir"¹³⁰. Mezopotamya tapınakları, kendi söyleyişleriyle "*kozmik dağ*"ları dağ biçiminde tasarlamışlardır (bkz. Resim: 2.1).

¹²⁷ ELIADE, M. (2002), *Babil Kozmolojisi ve Simyası*, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul, s: 22.

¹²⁸ ÇIĞ, M. (1997), *Sümerli Ludingirra*, Kaynak yayınları, İstanbul, s: 60.

¹²⁹ HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), *Encyclopaedia of Religion and Ethics*, T&T Clark, Edinburg, s: 311.

¹³⁰ ELIADE, M. (2003), *Dinler Tarihine Giriş*, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul, s: 362.

Resim: 2.1 Ziggurat Rekonstrüksiyonu, Sümer tapınağı¹³¹.

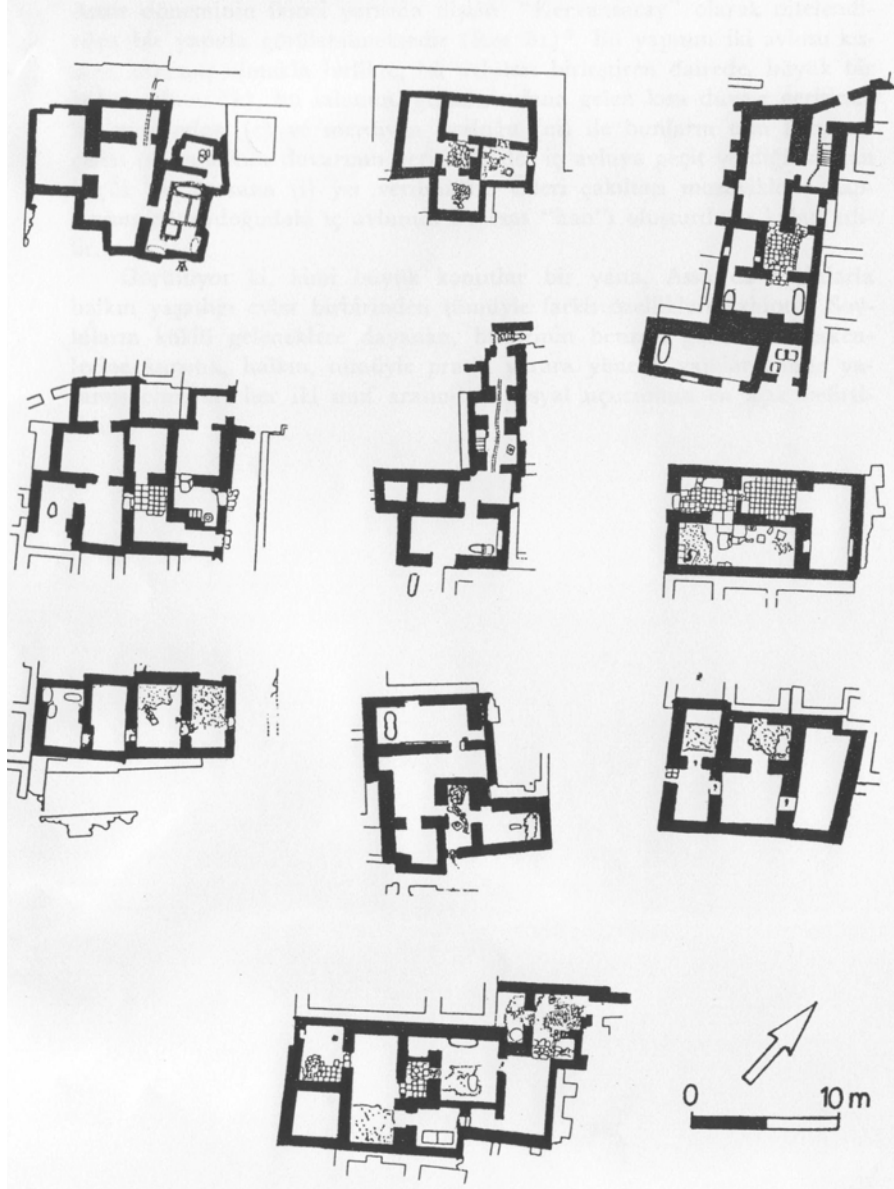
Ev ise insanın kendisini yansıtan en özeli simgelediğinden dolayı kamusal kutsal alanlardan sonraki en kutsal mekândır. Sümer dininde tanrı evleri hangi tanrı için yapılmış ise o tanrının ve ailesinin heykelleri içine konmuştur. Kiliselerdeki İsa ve Meryem'in heykel ve resimleri bu âdetin bir uzantısı olarak yorumlanmaktadır¹³².

Mezopotamya'da binalar güneşte kurutulmuş tuğladan yapılmışlardır. Bölgede taş bulunmadığı için tercih edilen malzeme dayanıksızdır. Bu yüzden ev mimarisi üzerine fazla kalıntı bulunmamaktadır. Binalar yapıldığı dönem içinde dahi birçok tamirat geçirmişlerdir. İlerleyen dönemlerde bina yapımında kullanılan tuğlalar fırınlarda pişirilmeye başlanarak daha sağlam bir malzeme elde edilmiştir. Harç olarak kullanılan kil harcı yerine de ziftin kullanılmaya başlanması ile binalar daha sağlam yapılmaya başlanmıştır. Antik Mezopotamya'da çatı ağırlığını taşımakta elverişli malzeme olan çam ve sedir ağacı bulunmamaktadır. Çatıyı taşımak için bölgede bulunan hurma ağacı kullanılmıştır. Hurma ağacının taşıma gücünün azlığından dolayı Mezopotamya'da inşa edilen sivil binalar uzun ve dar odalar şeklinde yapılmışlardır.

¹³¹ <http://lexicorient.com/e.o/ziggurat.htm>, 2008.

¹³² ÇIĞ M. I. (2006), Kur'an, İncil ve Tevrat'ın Sümer'deki Kökeni, Kaynak Yayınları, İstanbul, s: 28.

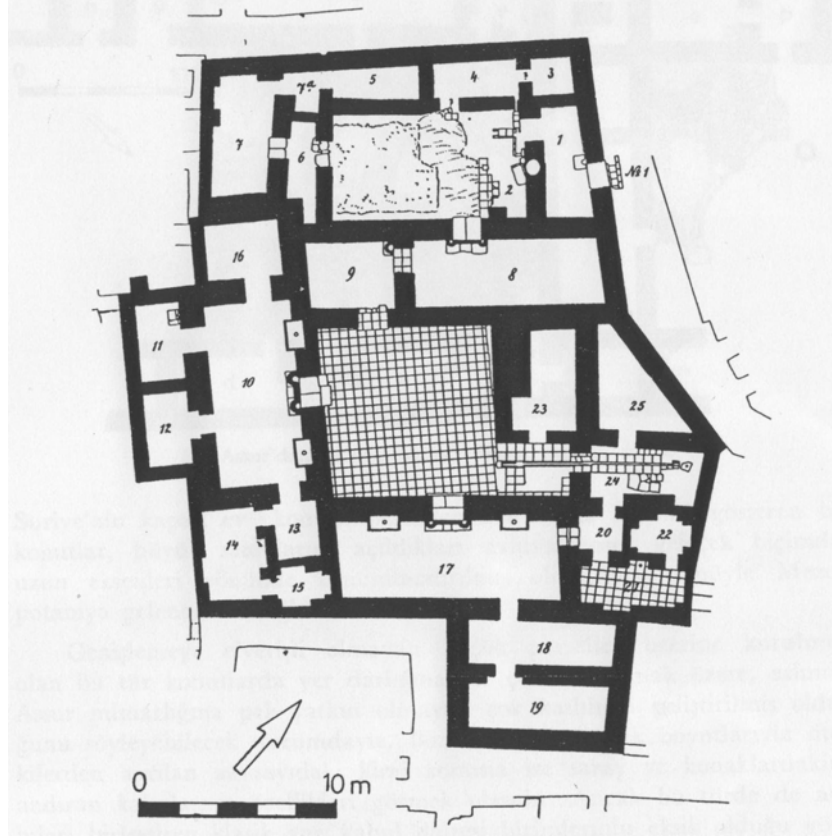
İlk kare ve dikdörtgen evler Mezopotamya’da kullanılmaya başlanmıştır. Mezopotamya’da kalıplaşmış bir ev planı görülmemektedir. Ev planları farklılık göstermektedirler (bkz. Resim: 2.2). Evler, oturanların ana gereksinimleri ve üzerine yapıldığı arazinin boyut ve biçimlerine göre yapılmışlardır. Evlerin içinde bulunan büyük salonların uzun kenarı, evin avlusuna açılmaktadırlar. Bu yönü ile Resim: 2.2’de görülen evlerin hepsi Mezopotamya geleneğine göre yapılmışlardır.

Resim: 2.2 Asur’da yapılmış küçük ev planları¹³³.

¹³³ SEVİN, V. (1991), Yeni Asur Sanatı, T.T.K. yayınları, Ankara, s: 118.

Asur'da yapılmış olan evlerin hepsi Resim: 2.2'de görülenler kadar küçük değildir. Az sayıda da olsa büyük konutlar görülmektedir. Bunlardan bir tanesi kırmızı ev olarak adlandırılmıştır (bkz. Resim: 2.3).

Resim: 2.3 Kırmızı evin planı, Asur¹³⁴.

Kırmızı evin içinde iki tane avlu bulunmaktadır. Bu avluların arasında bir tane kabul odası yer almaktadır (bkz. Resim: 2.3 'de 8 numara). Kabul odasının hemen yanında ise geçit holü bulunmaktadır (bkz. Resim: 2. 3'de 9 numaralı bölüm). İç avlunun güneydoğu ve güneybatı kısımlarının etrafında banyolu daireler bulunmaktadır (bkz. Resim: 2.3, 17–22, 10–16 numaralı odalar). Bu Asur evini, Asur saray ve konaklarından farklı kılan özelliği ise tek katlı oluşudur.

¹³⁴ SEVİN, V. (1991), Yeni Asur Sanatı, T.T.K. yayınları, Ankara, s: 117.

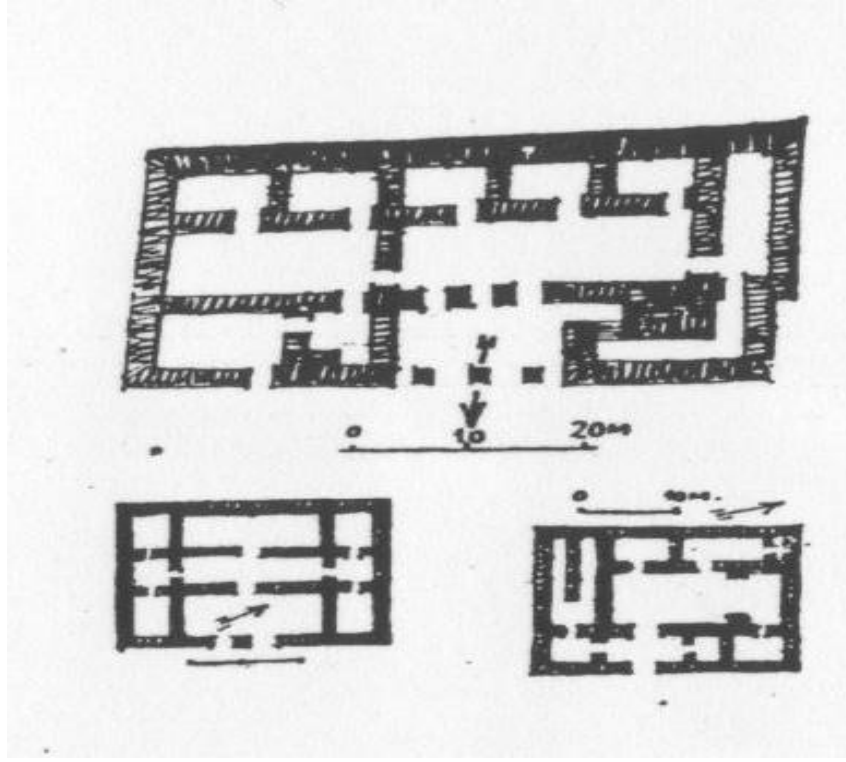
2.1.2. Hitit Mitolojisi

Hitit dininde doğaya ait her unsurun bir ruhu olduğuna inanılmıştır (örneğin; ağaçlar, dağlar, göller). Pınarların yanına kutsal tapınaklar ve kaleler inşa etmişlerdir. Bu binaların kalıntılarından bazıları zamanın ilerleyen dönemlerinde kilise olarak da kullanılmışlardır. Pınarların yanına kutsal varsaydıkları evlerini de inşa etmişlerdir. Hitit mitolojisinde aynen Yunan mitolojisindeki gibi her şehrin inandığı ve temsil ettiği asıl tanrı farklıdır. Hititler, evleri de kutsal kabul etmişlerdir. Doğa gücünden dolayı; ev ise insana sağladığı korumacılığı açısından kutsal kabul edilmiştir. Hititler, ölülerini büyük toprak kavanozların içine yerleştirmişlerdir. Ölülerinin yanına ise ev maketleri koymuşlardır¹³⁵. Bunun nedeni ise Hitit mitolojisindeki ev kavramının kutsallığıdır. Anlayışlarına göre ev, koruyan ve insanın tüm ihtiyaçlarına cevap veren bir ünedir (bkz. Bölüm:1.2.3.2. B, Resim: 1.18, Resim: 1.19, Resim: 1.20).

Eski Hitit çağı yapılarının taş temelli, kerpiç tuğlalı ve düz damlı oldukları bilinmektedir¹³⁶. Hitit evleri genellikle tek katlı olarak tasarlanmışlardır. Bir Hitit kenti olan Kültepe’de altı odalı evler bulunmuştur. Bu evler tipik Hitit evlerinde görüldüğü gibi taş temeller üzerine yapılmışlardır. Diğer bir Hitit kenti olan Karum-Kaneş’te bulunan evlerin temelleri de taştan yapılmıştır. Hitit yapıları bağımsız olarak yapılmışlardır. Binaların arasında duvar paylaşımı görülmez. Aynı şekilde her ev bağımsız olarak inşa edilerek dört tarafı taş ile döşenmiştir (bkz. Resim: 3.53). Evlerin arasında yer alan sokaklarda oluklar bulunmaktadır. Karahöyük’te bulunan Hitit evlerinin megaron planlı oldukları göze çarpmaktadır. Evler içinde kullanılan ocakların süslenmiş olduğu tespit edilmiştir. Bu özeni açıklayan ek bir çalışma yapılmamıştır.

¹³⁵ HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), Encyclopaedia of Religion and Ethics, T&T Clark, Edinburg, s: 725.

¹³⁶ MUTLU, B. (1996), Mimarlık Tarihi “Ders Notları”, Mengitan Matbaacılık, İstanbul, s: 28.

Resim: 2.4 Bit-Hilani tipi ev¹³⁷.

Hitit döneminde *bit-hilani* planlı evler de yapılmıştır (bkz. Resim: 2.4). Bit-hilani enine yerleştirilmiş, ocaklı bir ana odası bulunan yapı türüne verilen isimdir. Bit-hilani planlı yapıların girişinde bir ya da iki sütunlu geçit bulunmaktadır. Ana girişin etrafında küçük odalar yer almaktadır. Sütunlu girişin bir tarafında genellikle bir merdiven boşluğu bulunmaktadır. Genellikle ön yüz duvarları ve kapı söveleri rölyefler ile bezenmiştir. Ayrıca sütunların altlıklarında da rölyeflere rastlanmaktadır. Heykeltıraşlık, Hitit döneminde tamamen mimari yapıların süslemesinde kullanılmıştır. Mimari her zaman Hitit sanatının odak noktası olmuştur. Hitit evlerinde döneminin ilerisinde bazı gelişmeler görülmüştür. Başkentleri olan Hattuša'da bir evin içinde kilden yapılmış bir banyo bulunmuştur. Zincirli, Karatepe bu yapı tipinin görüldüğü yerlerdir. Hitit evlerinde diğer tüm doğu evlerinden farklı olarak sokağa doğru açılan geniş pencereler bulunmaktadır. Bu, Hitit medeniyetinde dışarı doğru kapalılık koşullarının öncelikli koşul olarak tercih edilmesinden ziyade, ev içi aydınlatmanın ve konforun öncelikli tercih olduğunun kanıtıdır. Bununla birlikte, Hitit anlayışında evlerin kutsal birimler

¹³⁷ MUTLU, B. (1996), Mimarlık Tarihi "Ders Notları", Mengitan Matbaacılık, İstanbul, s: 29.

olarak kabul edildiği bilinmektedir. Evlerin kutsal kabul edilmiş olmasının iki belirgin sonucu Hitit sanatında görülmektedir. İlki, ölümlere sunulan ev maketleri (bkz. Resim: 1.18, Resim: 1.19, Resim: 1.20) diğeri ise evlere gösterilmiş olan mimari itina dır. Hitit evleri özenle yapılmışlardır. Evlere gösterilen bu özen ise “yüksek bir uygarlık düzeyine ulaşmış bir yaşam biçimini belirtmektedir”¹³⁸.

2.1.3. Mısır Mitolojisi

Mısır inancına göre her şey tanrılar tarafından yaratılmıştır. Bu yüzden hiç bir şeyin, yaratılış zamanından daha iyi olamayacağına inanmışlardır. Tanrıların, onlardan önce yaşadıkları toprakta ikamet ettiklerini düşünmüşlerdir. Tanrıların topraklarında ikamet ettiklerine inandıkları bu dönemi ‘altın çağ’ olarak adlandırmışlardır. Sürekli olarak mükemmel zaman olarak adlandırdıkları altın çağı yeniden yaratmaya çalışmışlardır¹³⁹. Bu yüzden IV. hanedanlık döneminden sonra din, edebiyat, sanat ve mimarlık dalında çok az değişiklik yapılmıştır.

Ölümden sonraki hayat, antik Mısır inancının en çok vurguladığı konudur. Antik Mısır dini ölümden sonraki hayatı araştırır ve onun için hazırlanır. Mısır inancına göre ruh dört farklı kavrayışa sahiptir. Bunlar; *ba*, *ka*, *akh* ve *sekham* olarak adlandırılmıştır. Ölümden sonra *ba*’nın vücudu terk ettiğine inanılmıştır. *Akh*, etkin ruh olarak bilinmektedir. *Sekham*’ın ise *ka*’nın ikiz kardeşi olduğuna inanılmıştır. Mısır inancına göre ölümden sonra diğ er yaşama geçişin kilidi *ka*’dır. *Ka*, mezarda ölü vücut ile kalmaktadır. Gelişmiş mezarlarda bulunan heykellerden birinin içine girerek yaşama devam ettiğine inanılmıştır. Mısır inancına göre evler, insanların yaşamlarını sürdürebilmek için ihtiyaçları olan kilit bir niteliktedir. Ölümden sonra tekrar hayat bulabilmek için Mısır dinine göre bazı hazırlıklar yapılması gerekmektedir. Ölümlerin hayat bulabilmeleri için ilk olarak vücutların mumyalanmasına gerek vardır. Mumyalanma işlemi ekonomik durumu ne olursa olsun birçok ölüye uygulanmıştır. Diğ er kilit nokta ise ölümden sonraki hayatın

¹³⁸ MUTLU, B. (1996), *Mimarlık Tarihi “Ders Notları”*, Mengitan Matbaacılık, İstanbul, s: 29.

¹³⁹ ROTH, L. M. (2000), *Mimarlığın Öyküsü*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, s: 228.

yaşanacağı mekândır. Bunlardan en önemlileri firavunların piramitleridir. Piramitler, birçok mitoloji ve dinde kutsal sayılan dağları simgeleyen sembolik şekillerdir.

Resim: 2.5 Piramitler, Giza, Mısır¹⁴⁰.

Ölünün ikinci hayatına geçiş yapabilmesi için bu evlerin donanımının ölüye önemli bir destek sağladığına inanılmıştır. Bu yüzden piramitlerin yapımına büyük bir özen gösterilmiştir. Herodot'un söylediğine göre Antik Mısır'da ev geçici, mezar ise ebedi konut olarak görülmektedir. Ölülerin evi olan mezarların duvarlarına günlük hayattan sahneler olan rölyefler yapılmıştır¹⁴¹. Erken hanedanlık öncesi ölüler toprağa gömülmüşlerdir. Fakat cesetler çakalların saldırılarına uğramıştır. Buna engel olmak için mezarlar eğimli tuğla duvarlarla çevrilmiştir. Bu yapılara *mastaba* denmiştir. Daha sonra bu bölümlere küçük odalar yerleştirmişlerdir ve ileri zamanlarda ölülerin heykelleri *ka'nın* tekrar hayat bulabilmesi için mezar odalarına konmaya başlanmıştır. Mastabalar aile üyeleri için birbirlerine yakın gruplar

¹⁴⁰ <http://www.egyptguidebook.com/images/egypt-pyramids.jpg>, 2008.

¹⁴¹ HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), *Encyclopaedia of Religion and Ethics*, T&T Clark, Edinburg, s: 240.

halinde yapılmışlardır. Bu şekilde diğer dünyada hayat bulan *ka'ların* ailevi bağlarını da rahatça sürdürebildiklerine inanılmıştır.

Sıradan halk ise ölümden sonraki hayatlarını kurabilmek için kendilerine kiremitten ev modelleri yapmıştır. Yaptıkları bu ev maketleri sayesinde '*ka'nın* tekrar can bulup yaşayacağına inanmışlardır. İnançlarına göre bu ev maketleri *ka'yı* rahat ettirecek, sığınak ve yiyecek sağlayacaktır¹⁴². Bu mekânlar ruh evleri olarak adlandırılmışlardır (bkz. Resim: 2.6, Resim: 2.7, Resim: 2.8). Antik Mısır'daki ruh evleri ölünün ekonomik gücünün elverdiği koşullarda yapılmıştır. Antik Mısır'ın I. hanedanlığında köylüler gömülürken yanlarına diğer dünyada ihtiyaçları olabileceği düşünülerek yiyecek ikramları konmuştur¹⁴³. IV. hanedanlıkta ise çürümelerine engel olmak için yiyecekler ölünün gömüldüğü odanın duvarına kabartma olarak işlenmiştir. XI. ve XII. hanedanlık zamanında yapılmış olan köylülerin ruh evlerinin içine mobilyalar da konulmuştur. Bunlar genellikle sandalye, kanepeler ve koltuktur. Duvarlara ise mısır öğüten bir köle ve tapınmak için bir mekân işlenmiştir. Bu evler, M.Ö. 2500 – 2900 yılları civarında Hititler tarafından ölümlerin yanına hediye olarak yapılmış evleri hatırlatmaktadır (bkz. Resim: 1.18, 1.19, 1.20). Evlerin çatısı tuğla ile yapılmıştır. Antik Mısır'da yapılan ruh evleri, yüksek rütbeli memurların mezarlarının yerine daha düşük konumdakiler tarafından yapılmış evlerdir.

¹⁴² HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), Encyclopaedia of Religion and Ethics, T&T Clark, Edinburg, s: 726.

¹⁴³ PETRIE, W.M.F. (1907), The Soul-House in Egypt, Man Journal, Vol:7,Royal Anthropological Institute of G.B. and Ireland, London, s: 113.

Resim: 2.6 Kiremitten yapılmış avlulu ruh evi, Evin avlusunda yılan, boğa ve çanak, çömlek detayları görülmektedir. M.Ö. 2125- 1991 yıllarına aittir. (Orta krallık dönemi)¹⁴⁴.

Resim: 2.7 Kiremitten elle şekil verilmiş ruh ev. Ruh evinin içinde sunak ve küçük bir ibadet odası detayı da bulunmaktadır. M.Ö. 2125- 1991 yıllarına aittir. (Orta krallık dönemi)¹⁴⁵.

¹⁴⁴ http://www.iziko.org.za/sh/resources/egypt/religion_magic.htm, 2008.

¹⁴⁵ PETRIE, W.M.F. (1907), The Soul-House in Egypt, Man Journal, Vol:7,Royal Anthropological Institute of G.B. and Ireland, London, s: 114.

Resim: 2.8 Elle yapılmış seramik ruh evi, Rifa'da bulunmuştur. M.Ö. 2125–1782 yılları civarında yapılmıştır (Orta krallık dönemi). Dikdörtgen bir planı olan, kolonlarla desteklenen düz tavanlı bir ev modelidir. Evin önündeki avluya boğa kafası ve ekmek kabartması göze çarpmaktadır¹⁴⁶.

Resim: 2.9 Hatşepsut'un edebi evi, Dier-el Bahri, M.Ö. 2181–2125 yılları civarında yapılmıştır. Resim 2.8'deki ruh evi modeli Hatşepsut diğer dünyada kullanımı için yapılan evini anımsatmaktadır¹⁴⁷.

¹⁴⁶ <http://www.globalegyptianmuseum.org/detail.aspx?id=492>, 2008.

¹⁴⁷ <http://kidblog.files.wordpress.com/2007/06/hatshepsut-temple.jpg>, 2008.

Antik Mısır'ın en önemli tanrıçalarından biri olan Hathor'un öldükten sonra ruhlarını besleyerek insanların tekrar can bulmasına yardım ettiğine inanılmıştır. Bu yüzden ev şeklinde tasarlanmış mezarların içine *Hathor'un* rölyefleri yapılmıştır. Eski zamanlardan beri tapınılan tanrıçanın ismi "uzaktaki ev" veya "*Horus'un evi*" anlamına gelmektedir. *Hathor*, *horus'un* annesidir (bazı metinlerde karısı olarak da geçmektedir). Bu yüzden *horus'un* evi olarak adlandırılmıştır. Mezarlarda ve evlerin içinde *hathor* ve *horus'un* rölyefleri bulunmuştur. En sık görünen rölyeflerden biri *horus'un* bakıcısı / annesi olan tanrıça *isis* tarafından emzirilmesidir (bkz. Resim: 2.10).

Resim: 2. 10 *Isis ve Horus, Antik Mısır, Fitzwilliam müzesi, M.Ö. 2500 yılları civarında yapıldığı düşünülmektedir. Cambridge. Bu tema, Hristiyanlar tarafından halen kullanılmaktadır (bkz. Resim: 2. 11).*¹⁴⁸

¹⁴⁸ MILL, J. (1974), Encyclopaedia Britannica, Routledge/Thoemmes, London, s: 785.

Resim: 2. 11 Hz. Meryem ve bebek İsa ve azizler, Tablo, 1350, Lippo Memmi (Filippo di Memmo) tarafından yapılmıştır. Maitland F. Griggs Collection¹⁴⁹.

Hathor ve horus gibi Hz. Meryem ve bebek İsa'yı gösteren rölyefler, gerek antik Mısır'da gerek Hıristiyanlık dinine mensup kişilerin evleri içinde yer almıştır¹⁵⁰. Horus, Hz. İsa gibi insanlara yol gösteren anlamında, insanların çobanı olarak da tasvir edilmiştir.

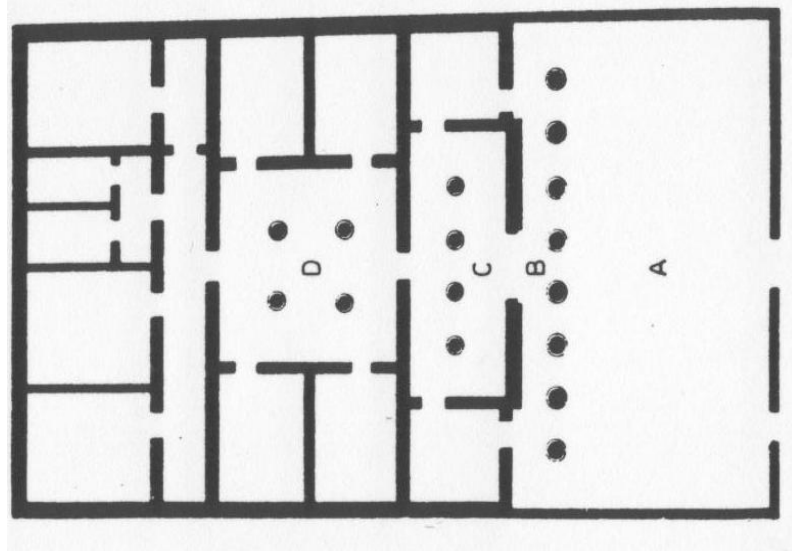
Antik Mısır'da evi koruduğuna inanılan başka tanrılar da vardır. Bu döneme ait evlerde yılan heykelcikleri bulunmuştur. Bu yılan heykelciklerinin evi koruyan bir fonksiyonu olduğuna inanılmıştır. İnanca göre her evi koruyan bir yılan vardır. Bu koruyucu yılanlar, yılanı gösteren heykelciklerin evde bulundurulmalarıyla onore edilmektedirler. Buna karşılık olarak kutsal yılanın evi koruyarak, eve bereket

¹⁴⁹ http://www.metmuseum.org/toah/hd/sien/ho_43.98.6.htm, 2008.

¹⁵⁰ HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), Encyclopaedia of Religion and Ethics, T&T Clark, Edinburg, s: 247.

verdiğine inanılmıştır¹⁵¹. Evi koruyan kutsal yılan inancına Roma ve Türk mitolojisinde de rastlanmaktadır (bkz. Resim: 2.26, Resim: 2.27).

Antik Mısır'da yapılmış olan gerçek evler hakkında genel bilgi köylülerin diğer dünyada hayat bulmak için yaptığı ruh evlerinden gelmektedir (bkz. Resim: 2.6, Resim: 2.7, Resim: 2.8). Kazılarda bulunan resim ve rölyefler halkın çok katlı evlerde yaşadığına dair bilgi de içermektedirler. Orta İmparatorluk çağında evler tipik bir doğu evi gibi dışarıya kapalı olarak inşa edilmişlerdir. Antik Mısır'da evler, kamış, hasır kullanılarak yapılmışlardır. Evlerin içinde ahşap sütunlar kullanılmıştır. Evlerin önüne derin ve gölge sağlayan verandalar yapılmıştır (bkz. Resim: 2. 12).

Resim: 2. 12 Vezir Nakt* evi, M.Ö. 2.000 yılları civarı (XI. hanedanlık), Teb (Kahire yakınlarında) antik kent ¹⁵².

Ön avludan (Resim: 2.12 üzerindeki A bölgesi) sütunlu bir girişe (B bölgesi) geçilmektedir. Buradan ise sütunlu bir salona girilmektedir (C bölgesi). Sütunlu

¹⁵¹ HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), Encyclopaedia of Religion and Ethics, T&T Clark, Edinburg, s: 245.

* Vezir Nakt evi örnek olarak alınmıştır. Nakt orta gelir düzeyine sahip bir kişidir.

¹⁵² MUTLU, B. (1996), Mimarlık Tarihi "Ders Notları", Mengitan Matbaacılık, İstanbul, s: 24.

salondan ise ana salona (D bölgesi) giriş bulunmaktadır. Ana salonun içinde ocak vardır ve etrafı servis odaları olarak tanımlanan dört tane oda ile çevrilmiştir (bkz. Resim: 2.13).

Resim: 2.13 Antik Mısır iç mekan rekonstrüksiyonu¹⁵³.

Ana salondan çıkışta ince bir koridor bulunmaktadır. Bu koridorun karşısında ise haremlik olarak tanımlanmış yatak odaları vardır. Antik Mısır'da ev içindeki ana bölge, topluluğun buluştuğu mekânlar olan salonlardır. Genel vurgu bu odaların üzerine yapılmıştır. Evlerin bahçelerine büyük özen gösterildiğine dair arkeolojik bulgulara ulaşılmıştır. Evlerin içinde kullanılan sütunlar evlere etkileyici bir hava katmışlardır. Özellikle salonlar tepe pencereleri ile aydınlatılmıştır. Aydınlanmaya verilen önemin Horus inancının etkisi olduğu ihtimali oldukça yüksektir. Zira Mısır

¹⁵³ <http://waycoolpictures.blogspot.com/2008/04/ancient-interiors.html>, 2008.

inancında etkin olan bu tanrı aydınlığı da temsil etmektedir. Salonların ve odaların duvarlarında aynen ruh evlerinde ve piramitlerde olduğu gibi dini sahneleri gösteren rölyefler ve resimler yer almışlardır.

Antik Mısır'da ev kutsal bir mabet olarak görülmüştür. Tapınaklar, evin ana bölümlerinden yola çıkılarak tasarlanmıştır. Tapınaklar aynen ev planlarında görüldüğü gibi bir giriş avlusu, rölyeflerle süslenmiş resmî kabul odası ve özel odalardan oluşmuştur.

2.1.4. Yunan Mitolojisi

Yunan dini çok tanrılıdır. Yunan mitolojisindeki tanrı ve tanrıçalar insan özellikleri gösterirler. Bu açıdan Yunan mitolojisi, Sümer mitolojisini andırmaktadır. Tanrıların ve tanrıçaların farklı özellikleri ve koruma alanları vardır. Yunan Mitolojisinde evlerin içindeki salonda bulunan ocak evin içindeki kutsal nokta olarak bilinmektedir (bkz. Resim: 1.3)¹⁵⁴. Bu inanış daha sonraları mitolojide önemli bir figür olan *hestiá* ile bütünleşmiştir (bkz. Resim: 2.14). Tanrıça *hestiá* bu inanca göre evi ve evin içindeki ocağı simgelemektedir. *Hestiá*, *zeus* ve *hera*'nın kız kardeşidir. *Hestiá*, kendisi ile evlenmek isteyenler olmasına karşın hayatı boyunca bakire kalmaya karar vermiştir. Bu kararı is tanrılar tarafından büyük bir saygı ile karşılanmıştır. *Hestiá* için her tapınakta ve evde sunak yapılmıştır¹⁵⁵. *Hestiá* ev ve tapınaklar içinde yanan ocağı temsil etmektedir. Antik dönemde ocak hem tanrılar hem de insanlar için en kutsal nokta olarak kabul edilmiştir ve bu noktayı temsil etmeye ancak *hestiá* layık görülmüştür. Mitolojide adı hiç bir dedikoduya karışmamış güvenilir ve mağrur bir tanrıçadır. Aynen ocağın evcil

¹⁵⁴ HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), *Encyclopaedia of Religion and Ethics*, T&T Clark, Edinburg, s: 396.

¹⁵⁵ ERHAT, A. (1989), *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, s:156.

hayatın merkezi olması gibi *hestiá*'da evcil hayatın ve evsel mutluluğun merkezi olarak görülmüştür¹⁵⁶.

*Resim: 2. 14 Hestiá, Torionia Müzesi*¹⁵⁷.

¹⁵⁶ MARINDIN, G.E. (1996), *Encyclopaedia of Classical Mythology and Culture*, Aryan Books International, New Delhi, s: 413.

¹⁵⁷ MARINDIN, G.E. (1996), *Encyclopaedia of Classical Mythology and Culture*, Aryan Books International, New Delhi, s: 413.

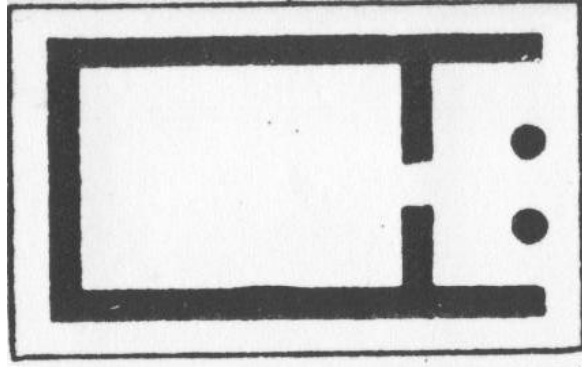
Ocak ve ev arasında her zaman sıkı bir bağlantı vardır. Ocak birçok kültürde evin eşanlamlısı olarak kullanılmıştır. Ocak kültürleri ateş ve ateşe tapma ile de ilintilidir. Ev içindeki ateş ortama kutsal bir hava katarken, pişirmek ve ısınmak eylemleri için de fonksiyonel bir görev taşımaktadır¹⁵⁸. Ev içinde yaşanan özel hayat ateşin çevresinde merkezlenmiştir. Aile içi toplantılar ve yemekler ateşin etrafında yapılmıştır. Çocuklar ateşin etrafında oynamışlardır. Attica'da çocuklara beş yaşına geldiklerinde ateşin etrafında koşarak dönen birinin kucağına alınarak isim konmaktaydı. Ateş ile bağdaştırılan birçok tanrı ya da tanrıça vardır. Bu tanrılar aynı zamanda ev ve aile hayatını da simgelemektedirler. *Hestiá* bunlardan biridir. Evlerin içinde bulunan ocakların kenarına yerleştirilen *hestiá* heykelticikleri ile evin evrenin merkezi kadar önemli bir nokta haline geldiğine inanılmıştır. Yunan mitolojisinde *hestiá*; evde yaşayan aileyi koruyan, güvencik ve bağlanacak en yüksek varlık olarak kabul edilmiştir. Ayrıca *hestiá*'nın ev inşaa etme sanatının kâşifi olduğuna inanılmıştır.

Antik Yunanistan'ın tipik evleri megaron adı verilen plan ile yapılmışlardır. Megaron plan ve antik yunan tapınakları tek parçadan oluşmaktadır. Bunun nedeni Ptolemaik sistem inancıdır. Ptolemaik sistemde (M.Ö. 323 – 30) dünyanın evrenin merkezi oluşuna inanılmıştır. Güneş ve yıldızların dünyanın çevresinde döndüğüne inanılmıştır. Bu inançtaki merkezîyet inancı yapıların kapladıkları alan ne kadar olursa olsun tek parça olarak tasarlanmalarının nedeni olarak görülmektedir¹⁵⁹. Megaron planlı yapıların önünde sütunlu giriş bulunmaktadır (bkz. Resim: 1.3, Resim: 2.15). Simgesel olarak sütunlar bereketi temsil etmektedir. Ev girişindeki yer alan sütunlar içinde yaşanan eve bereket kavramını da katmaktadır¹⁶⁰. Yapının ortasında ise ocak bulunan uzun bir oda vardır.

¹⁵⁸ HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), Encyclopaedia of Religion and Ethics, T&T Clark, Edinburg, s: 561.

¹⁵⁹ YAROĞLU, K. (2000), İç Mekân Oluşum Sürecinde Biçim Kurgusuna Analitik Bir Yaklaşım, *Yüksek Lisans Tezi*, H.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 5.

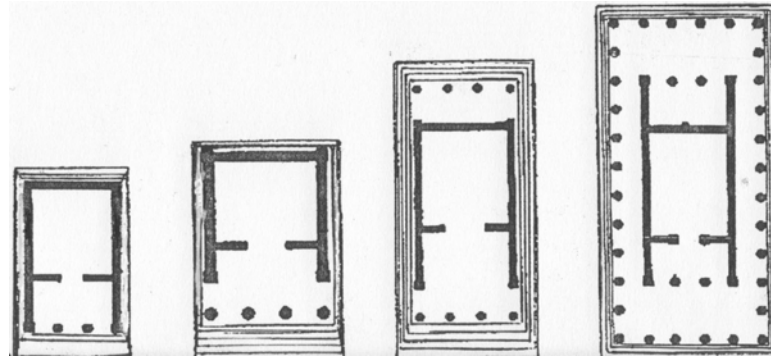
¹⁶⁰ ÜNLÜ, F. (1998), İç Mekân Oluşum ve Biçimlenişinde Mekân – İnsan Davranışı Etkileşimine Bir Yaklaşım, *Yüksek Lisans Tezi*, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 131.

Resim: 2.15 Megaron¹⁶¹.

Antik Yunan kültüründe evlerde, *hestiá*'yı sembolize eden ocak evin odak noktası olan avlunun orta noktasına yerleştirilmiştir. Ocağın etrafı *hestiá* heykelcikleri ile bezenmiştir. Evin içinde yaşadığına inanılan tanrıçaya, yani ocağın içindeki ateşe, evde yenilen yemeklerden sunulmuştur¹⁶². Ocağın hemen karşısına ise yemek masası konmuştur. Bu yerleşim şekli ile ocak ana toplantıların merkezi olmuştur. Diğer bir açıdan bakıldığında ise ana toplantılar tanrıça *hestiá* tarafından kutsanmış ilahi bir ortam haline gelmiştir.

Antik Yunan dininin merkezi evlerdir. Yunanlılar dini ibadetlerini evlerinde yapmışlardır. Belki bu nedenle tapınaklarının planı, ev planlarından esinlenerek imar edilmiştir (bkz. Resim: 2.15, Resim: 2.16).

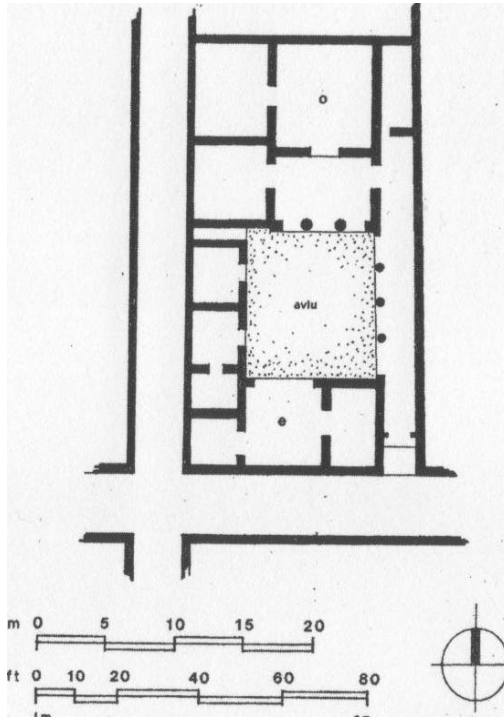
Resim: 2.16 Yunan tapınağı planı gelişimi¹⁶³.

¹⁶¹ MUTLU, B. (1996), Mimarlık Tarihi "Ders Notları", Mengitan Matbaacılık, İstanbul, s: 44.

¹⁶² COMTE, F. (2000), Mitoloji Sözlüğü, Zed yayınevi, İstanbul.

¹⁶³ DEMİRKAYA, H. (1999), Mekân Kavramının Tarihsel Süreç İçinde İncelenmesi ve Günümüzde Mekân Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 31.

İlerleyen zamanlarda Yunan evleri de tapınaklar gibi gelişmiş ve farklı bölümler eklenmiştir. Bunlardan en belirginini, revaklı avlunun ev kompleksine katılışıdır. Revaklı avluya bakan en büyük oda yemek odası olarak kullanılmıştır. Yunan mitolojisinde özel bir yeri olan ocak da bu bölüme yerleştirilmiştir. Priene’de bulunan Yunan evlerinin daha düzenli bir plana sahip oldukları görülmüştür. Bunun, kentin planlı gelişiminden kaynaklandığı da düşünülmektedir (bkz. Resim: 2.17).

Resim: 2.17 Yunan evi, M.Ö. 450 civarı, Priene¹⁶⁴.

Avlu, yemek odasına açılmaktadır ve heykellerle süslenmiştir. Antik Yunanistan’da, *hestiá* heykellerinin varlığı ile evin daha kutsal ve huzurlu olduğuna inanılmıştır. Antik dönemde dünyanın, evrenin merkezi olduğuna inanıldığı gibi, birçok filozof ve şair tarafından *hestiá*’nın da dünyanın tanrıçası ve evin merkezi olduğuna inanılmıştır¹⁶⁵.

¹⁶⁴ ROTH, L. M. (2000), *Mimarlığın Öyküsü*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, s: 273.

¹⁶⁵ HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), *Encyclopaedia of Religion and Ethics*, T&T Clark, Edinburg, s: 563.

2.1.5. Roma Mitolojisi

“Roma’da dinin merkezi ev yani *domus*’tur”¹⁶⁶. Her evde, evi koruyan tanrılara ve ruhlara ait özel bölümler ya da odalar yapılmıştır. Roma mitolojisine göre evi koruyan tanrıça *vesta*’dır. *Vesta*, Roma halkının inandığı tanrılar arasında en popüler olan 12 tanrıdan biridir. *Vesta*, evi ve aynı zamanda içindeki ocağı temsil etmektedir (bkz. Resim: 2.18)¹⁶⁷. Etimolojik olarak tanrıçanın ismi yunan tanrıçası *hestiá* ile denktir ve sahip oldukları düşünülen özellikleri de aynıdır¹⁶⁸.

Resim: 2.18 Evin koruyucu tanrıçası *vesta*. Rölyepte ekmek pişirirken gösterilmiştir, M.S. 140 civarında yapılmıştır. Berlin Devlet Müzesinde bulunmaktadır¹⁶⁹.

¹⁶⁶ ROTH, L. M. (2000), *Mimarlığın Öyküsü*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, s: 298.

¹⁶⁷ ERHAT, A. (1989), *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, s: 318.

¹⁶⁸ GRIMAL, P. (1996), *The Dictionary of Classical Mythology*, Blackwell Publishers, Oxford, s: 179.

¹⁶⁹ GRIMAL, P. (1996), *The Dictionary of Classical Mythology*, Blackwell Publishers, Oxford, s: 179.

Roma halkı tanrıça *vesta*'ya bağlılıklarını göstermek için evlerinde bulunan ocaktaki ateşi canlı tutarlardı. Roma'nın ilerleyen dönemlerinde *vesta* inancı daha da gelişerek kamusal tapınakların ocaklarında da *vesta* için ateşler yakılmıştır. *Vesta* inancını uygulayan rahibeler, Roma'nın en iyi aile kızlarından seçilmişlerdir. Ömür boyu bakire kalmaya ant içen *vesta* rahibelerinin görevi tapınak içinde yanan ateşi canlı tutmaktır. Roma'nın efsanevi kurucuları *romus* ve *remulus*'un ise bir *vesta* rahibesinden doğdukları söylenmektedir. *Romus* ve *remulus*'un eve ve ocağa bakan bir bakire anadan doğmuş olmaları, *vesta* ile Hz. Meryem arasında benzerlik oluşturmaktadır.

Roma evinde ocak simgesel ve fonksiyonel olarak evin merkez noktasında yer almaktadır. Ocak, fonksiyonel görevinin dışında ev içindeki *vesta*'nın tapınağı ve evde yaşayanların atalarının ruhlarının bulunduğu nokta olarak kabul edilmiştir. Roma döneminde yeni evlenen gelin ateşin bakıcısı olma onurunu kazanmıştır. Ocak, oturma odası olarak kullanılan avlunun arkasında yer almaktadır. Bu odanın içinde bulunan uzun bir masada yemekler yenmektedir ve etrafında toplanılmaktadır. Uzun masanın yanında bulunan ateşe ise yenen yemekten porsiyonlar, adak olarak sunulmuştur. Evlilik törenleri de evin bu kısmında gerçekleştirilmiştir.

Roma döneminde evlerin kapı girişinin de kutsal olduğuna inanılmıştır. Kapı girişlerini koruduğuna inandıkları *janus* adında bir tanrıya da tapınmışlardır. Antik Roma'nın dini törenlerinde en çok iki tanrının ismi geçmiştir. Biri ocak ve ev tanrıçası *vesta*, diğeri ise *janus*'tur. En çok saygı gören bu iki tanrının ortak özelliği evi koruyan tanrı olmalarıdır. *Janus* ve *vesta* eve kutsallık duygusunu vermişlerdir. Ev, onların koruması altında, içinde yaşayan bireyler için en derin gizli yer, yuva ve dış dünyadan ayıran kişiye özel kutsal mekâna dönüşmüştür¹⁷⁰. *Vesta* ve *janus* Roma dini inancında en etkin olan tanrılardır. Ev ve aile kavramı Roma medeniyetinin temellerini oluşturmuştur. Romalılar, hayatlarını mutlu geçirebilmek

¹⁷⁰ HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), *Encyclopaedia of Religion and Ethics*, T&T Clark, Edinburg, s: 825.

için bu iki tanrının evlerini koruması gerektiğine inanmışlardır. Bu da ev kavramının bu medeniyet için ne kadar özel olduğunu göstermektedir.

Resim: 2.19 Janus büstü, Roma dönemi, Vatikan Müzesi¹⁷¹.

Janus'un, kontrol edilemez dış dünya ile insanın güvenli evi arasındaki geçiş noktası olan evin eşiğini koruduğuna inanılmıştır. Eşik içeri ve dışarı kavramını ayıran sınırdır. *Janus*'un ön ve arka tarafa bakan iki kafası olduğuna inanılmıştır (bkz. Resim: 2.19). Tanrının bu özelliği ile eşikleri kontrol edebildiğine inanılmıştır. *Janus* aynı zamanda başlangıçların ve girişlerin muhafızlığını yapan tanrı olarak da adlandırılmıştır. Kapı eşiği ile ilgili birçok kültürlerde görülen tabuların bu inançtan kaynaklandığı düşünülmektedir¹⁷². Roma dininde, kapı geçişini koruyan *janus* için birçok dinsel tören düzenlenmiştir. Bu şekilde *janus*'un evi korunaklı kıldığına inanılmıştır. Koruyucu tanrı olan *janus* tüm Roma tarafından tapılmış ve figürleri madeni paraların dahi üzerlerine basılmıştır (bkz. Resim: 2.20).

¹⁷¹ [http://en.wikipedia.org/wiki/Janus_\(mythology\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Janus_(mythology)), 2008.

¹⁷² JONES, P. ve PENNICK, N. (1995), *A History of Pagan Europe*, Routledge, London, s:35.

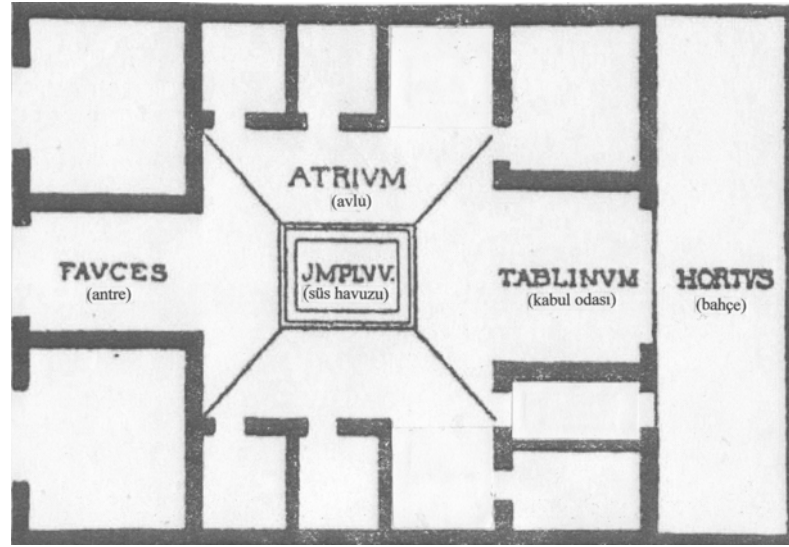

Resim: 2.20 Evlerin kapı girişlerinin koruyucu tanrısı janus, *Bibliothèque Nationale, Fransa*¹⁷³.

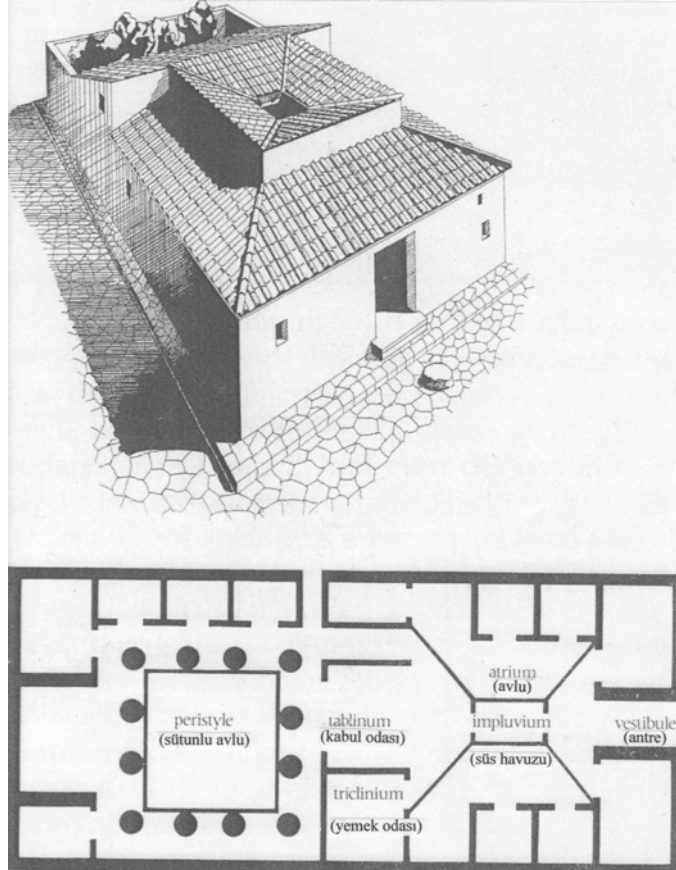
Evi ve başlangıçları koruyan tanrı yılın ilk ayına da ismini vermiştir. İngilizcesi *january* olan ocak kelimesi bu tanrının isminden türemiştir. Fransızcada ise ocak ayı için kullanılan kelime *janiver*'dir ve yine *janus*'tan türemiştir. Almandada da durum aynıdır. Bu dilde ocak ayı için kullanılan kelime ise *januar*'dır. Ayrıca evin en kutsal yeri olduğu kabul edilen ocak bölümü dilimizde yılın ilk ayına ismini vermiştir.

Antik Roma evleri eski doğu evlerine benzemektedir. Bu evlerin sokağa bakan pencereleri bulunmamaktadır. Antik Roma evleri; beyaz duvarlı, düz çatılı ve iç avlulu olarak tasarlanmıştır (bkz. Resim: 2.21, Resim: 2.22).

¹⁷³ GRIMAL, P. (1996), *The Dictionary of Classical Mythology*, Blackwell Publishers, Oxford, s: 178.

Resim: 2.21 Pompei evi, M.S. 79, Pompei, İtalya¹⁷⁴.

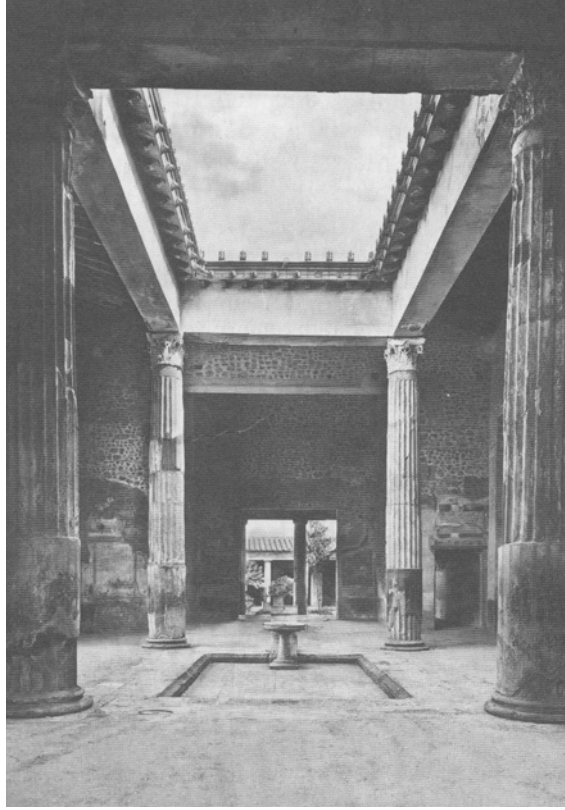

Resim: 2.22 Roma aristokrat evinin rekonstraktif çizimi ve planı¹⁷⁵.

¹⁷⁴ MUTLU, B. (1996), Mimarlık Tarihi "Ders Notları", Mengitan Matbaacılık, İstanbul, s: 93.

¹⁷⁵ RAMAGE, N.H. ve RAMAGE, A. (1991), Roman Art Romulus to Constantine, Prentice Hall Inc., New Jersey, s: 68.

Roma evlerinin benzer örnekleri günümüzde Akdeniz bölgesinde görülmektedirler. Roma evlerinde genellikle orta kısımda *atrium* olarak adlandırılan avlu bulunmaktadır (bkz. Resim: 2.21, Resim: 2.22, Resim: 2.23).

Resim: 2.23 *Gümüş düğün isimli evin atriumu, M.Ö. 1. yüzyıl, Pompei, İtalya*¹⁷⁶.

Avlunun ortasında ise etrafı kolonlarla çevrilmiş yağmur suyunun biriktirildiği süs havuzu (*impluvium*) yer almaktadır. Avlunun çatısı içe doğru eğimli yapılmıştır. Böylece yağmur suyu süs havuzunun içinde biriktirmektedir. Atriumun etrafı odalarla çevrilmiştir. Atriumun hemen arkasında bulunan oda ev sahibi tarafından çalışma odası olarak kullanılan tablanium adı verilen odadır. Ana oda tablaniumun arkasında bulunmaktadır (bkz. Resim: 2.22). Ana oda ev içinde ocağın bulunduğu

¹⁷⁶ RAMAGE, N.H. ve RAMAGE, A. (1991), Roman Art Romulus to Constantine, Prentice Hall Inc., New Jersey, s: 68.

kısımdır. Daha önce belirtildiği gibi ocak Roma inancına göre kutsaldır. Cumhuriyet döneminden sonra (M.Ö. 27 yılı sonrası) ana oda bölümüne revaklı bir avlu ve birçok oda eklenmiştir (bkz. Resim: 2.22). Yemek odası (*triclinium*) revaklı avluya açılmaktadır. Evin en önemli noktası olduğundan dolayı içi fresklerle süslenmiştir (bkz. Resim: 3.12). Antik Roma evlerinde evin dışından ziyade iç görünüşüne önem verilmiştir. Cumhuriyet dönemiyle zenginliğin etkisi birçok evde görülmüştür. Bu dönemden sonra evlere kolonlu bir girişin de eklendiği gözlemlenmektedir (bkz. Resim: 2.22).

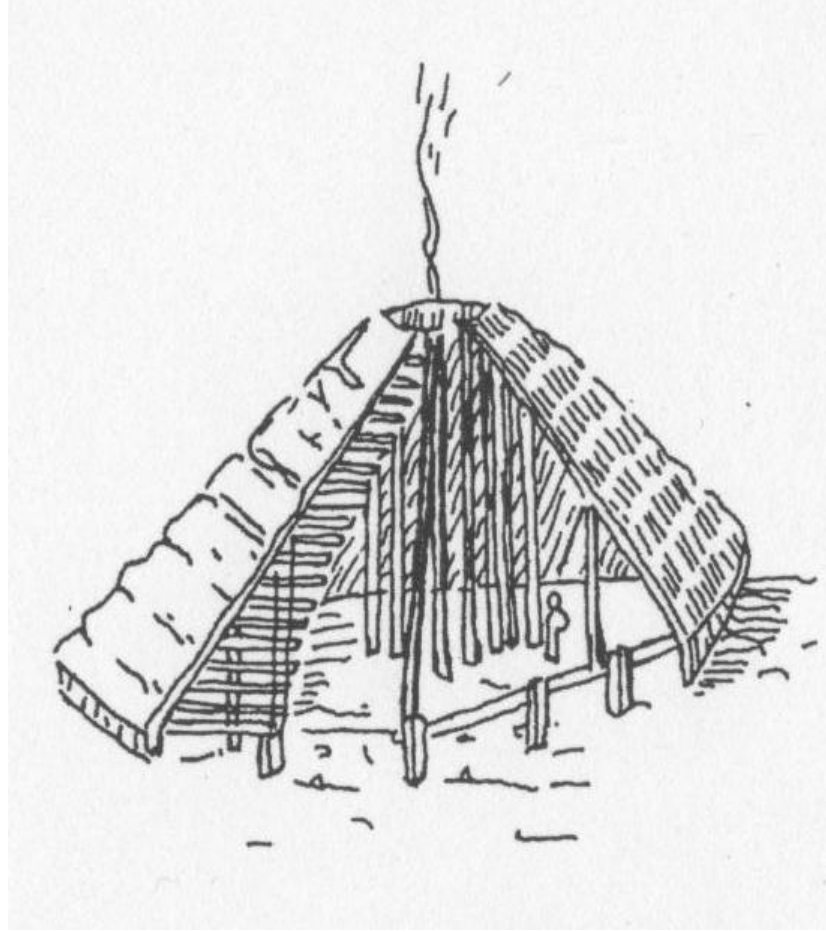
2.1.6. Türk Mitolojisi

İlk insanların kendi yaşam mekânlarını oluştururlarken sığınak olarak kullandıkları mağaralar, onlara ilham kaynağı olmuştur. Henüz kendi yaşam mekânını oluşturamamış erken çağ insanları için yaşam mekânı olan mağaralar Türk mitolojisinde önemli bir yere sahiptirler. Türk Memluk yaratılış efsanesine göre Türklerin ilk atası bir mağarada meydana gelen *Ay-Ata*'dır. Mağaranın ilk insana bir ana rahmi vazifesi görmüş olduğu inancı bulunmaktadır¹⁷⁷. İnsanların mağara yaşamları sonrası imar ettikleri ilk evlerin ana rahmini taklit ettikleri görülmektedir (bkz. Resim: 1.13). İnanişe göre ilk Türk olan *Ay-Ata*'ya ev olan mağaralar Türk inancında kutsal kabul edilmişlerdir. Mağaralara, yılın belirli zamanlarında ziyaret edilerek adaklar sunulmuştur.

Türk mitolojisinde, ev olarak işlev gören yurtların da özel bir yeri bulunmaktadır. Türk mitolojisinin bir parçası olan Şamanizm'de evin kutlu olması ve ocağının ateşinin sönmemesi için özel ayinler düzenlenmiştir. Bir yere ev yapılmasına karar verilmesi için şamanlar tarafından özel törenler gerçekleştirilmiştir. Dinsel törenler şaman tarafından tören yerine kurulan bir yurt içinde gerçekleştirilmiştir (bkz. Resim: 2.24). Yurt evreni, zemini yeryüzünü, tepesi ise gökyüzünü simgelemektedir (Bu inanç evin tavanı veya dinsel mekânın kubbesi ile gökyüzü arasında kurulan bağlantının temelini oluşturmaktadır). Yurdun tepesinde bulunan

¹⁷⁷ AYDOĞAN, E. (2006), *Anadolu Sahası Türk Halk Hikâyelerinde Mitolojik Unsurlar, Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 85.

ocak deliği ise gökyüzü ile kurulacak olan bağlantının çıkış noktası olarak kabul edilmiştir. Yurdun direği kutsal sayılan kayın ağacından yapılmıştır. Tören ev sahibinin ruhlara sunduğu hediyelerle devam etmektedir. Şaman, inanışa göre yurdun direği olan kayın ağacına tutunarak ocak deliğinden astral olarak süzülerek gök tanrı ile bağlantı kurmaktadır. Bağlantı sonucu yurdun inşaa edileceği yer belirlenmektedir. Ev yapıldığında ise yedi gün kıımız hazırlanarak ve şaman çağırılarak dua edilmektedir¹⁷⁸.

Resim: 2.24 Canbaz-Kale'de bulunan ahşap ev rekonstrüksiyonu, M.Ö. 5000 ila 3.000 yılları arasında tarihlendirilmiştir¹⁷⁹.

¹⁷⁸ ALSAN, Ş. (2005), Türk Mimari Süsleme Sanatlarında Mitolojik Kaynaklı Hayvan Figürleri, M.Ü.,*Doktora Tezi*, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, s: 36.

¹⁷⁹ ÇORUHLU, Y. (2007), Erken Devir Türk Sanatı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, s: 61.

Bu dini törende yurt bir mikro kozmos niteliğindedir. Kendi başına yurt bütün evreni içinde barındıran anlamlar bütünü olarak algılanmaktadır. Dünyadaki birçok toplulukta ev bu niteliği taşımaktadır. Ünlü din tarihçisi Mircea Eliade, ilkel halklar için evin dünyanın merkezine denk olduğunu belirtmiştir. Eşik, içeri ve dışarıyı ve onların niteliklerini birbirinden ayıran bir sınır olarak kabul edilmiştir.

Türk hayatında ev sahibi olmak insanın sahip olması gereken en önemli özelliklerden biridir. “İnsan ev-bark sahibi olunca, bulunduğu toplulukta itibar kazanır¹⁸⁰. Türk inancında iyi ve kötü karakterli *iyeler* vardır. *İyeler*, Tengri tarafından yaratılmış Tengri'nin çocuklarıdır. Semavi dinlerdeki meleklerle eşdeğerdedirler. Ev *iyesi*, evi kötülüklerden korur. Bu iyeeye *öy iyesi* adı verilmiştir. Tesir gücü evin veya çadırın hudutları dâhilindedir¹⁸¹. Her evin kendisine ait bir *ev iyesi* vardır. *Ev iyisini* memnun etmek için evin ya da çadırın önünde et kesilir ve evin içini et kokusunun sarması sağlanır. Bu şekilde *ev iyesi* memnun edilmektedir. Memnun edilmiş bir *ev iyесinin*, ev sahibinin ev içindeki mutluluğunu sağladığına inanılmaktadır. *Ev iyесinin*, yılan şeklinde olduğuna inanılmaktadır. Bu da Roma tanrılarından *genius*'ı hatırlatmaktadır. *Genius* Roma inancına göre yılan şeklindedir ve evi korumaktadır (bkz. Resim: 2.26, Resim: 2.27). Türk inancında, eşikte oturmak hoş karşılanmaz. Çünkü eşik, evin içine giriş izni veren ve aynı zamanda giriş sırasında gelene bir eve girmekte olduğunu hatırlatan ilk duraktır¹⁸². Giriş kutsaldır ve *ev iyesi* tarafından korunmaktadır. Roma inancında bu görevi *janus* adlı tanrı yapmaktadır (bkz. Resim: 2.19, Resim: 2.20). Eşik ile ilgili gerek Türk gerek tüm diğer kültürlerin mitolojilerinde birçok inanç vardır. Örneğin; yeni gelinin eşiğe basmaması gerektiği gibi.

Ev kavramı ile güçlü bir bağ içinde olan ocak kavramı diğer kültürlerde olduğu gibi Türk kültüründe de önemli bir yer tutmaktadır. Kutsal olarak değerlendirilen ev

¹⁸⁰ DÖNMEZ, P. (2001), Türk Mitolojisi üzerine Türkiye’de Yapılan Yayınların Bibliyografyası ve Bu Yayınların Analizi, *Yüksek Lisans Tezi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, s: 84.

¹⁸¹ KALAFAT, Y. (1999), Doğu Anadolu’da Eski Türk İnançlarının İzleri, A.K.M. Yayınları, Ankara, s: 56.

¹⁸² KALAFAT, Y. (1999), Doğu Anadolu’da Eski Türk İnançlarının İzleri, A.K.M. Yayınları, Ankara, s: 57.

içindeki ateşin *ev iyesi* tarafından korunduğuna ve onu temsil ettiğine inanılmıştır. Bu yüzden evde bulunan ocak içindeki ateşe büyük önem verilmiştir. Ev içinde yaşadığına inanılan *iyeyi* onurlandırmak için yemek öğünlerinden belirli parçalar ateşe atılmıştır. Ocağın tütürülmesi ve ocağın koruması görevi evin en küçük bireyine bir onur olarak verilmiştir. Ocağı korumak evi korumak kadar önemli görülmüştür.

2.2. DİNDE EV

Din, Allah tarafından konulan ve Allah'ın vazifelendirdiği peygamberler vasıtasıyla akıl sahibi insanlara tebliğ edilen, onlara dünya ve ahirette saadet yollarını gösteren sistem olarak tanımlanmaktadır¹⁸³. Din kelimesinin Lâtince karşılığı ise *religio* kelimesidir. *Religio*; Tanrı'ya veya tanrılara dair, kutsallıkla ilgili, tapınma biçimi, kült ve kutsal yer anlamına gelmektedir¹⁸⁴. Bu kelimenin kökünün, etimolojik açıdan, iki kaynaktan geldiği ileri sürülmektedir¹⁸⁵. Bunlardan biri *relegere* kelimesidir ki "*itina ile muamele etmek*", diğeri ise *religare* yani "*bir şeye bağlı kılmak*" demektir. Din kelimesi Arapça kökenli bir kelimedir. Dil bilginleri bu kelimenin Arapça *deyn* kelimesinden türemiş olduğunu kabul etmektedirler. *Deyn*; "*Yükümlülük, belirli zamanda ödenmesi gerekli borç*" anlamına gelmektedir. Buradan *din*'in: "*Belirli zamanda ödenmesi gerekli borcun ödeme biçimini düzenleyen kurallar*" olduğu anlaşılmaktadır. Bununla beraber din kelimesi, zaman içinde, bu tanımı pekiştiren anlam kaymalarına uğramış ve: *örf, âdet, durum, itaat, hüküm, ferman, yönetme-yönetilme, itikat, tapınma* gibi anlamlara da çekilmiştir.

¹⁸³ DOĞAN, M. (1986), Büyük Türkçe Sözlük, Birlik Yayınları, Ankara, s: 261.

¹⁸⁴ KABAAĞAÇ, S. ve ALOVA, E. (1995), Latince Türkçe Sözlük, Sosyal Yayınlar, İstanbul, s: 515.

¹⁸⁵ JONES, P.V. ve SIDWELL K.C. (1986), Reading Latin, Cambridge University Press, Cambridge, s: 599.

İnsanlar tarafından ilâhi veya kutsal olduğu düşünülen dinin, özellikle de kutsal bir mekânda, nesnede veya hâlde belirmesi beklenmiştir. İnsanlar, inançlarını kendi tasarlamış oldukları mekânlara yansıtmuşlardır. Gerek dini görevlerini yapmak için yaptıkları din merkezlerinde, gerek evlerinde kendi dini inançlarını yansıtmuşlardır. Yaşadıkları kendilerine özel evlerine de inandıkları dinin özelliklerini katmışlardır. Evlerini, inandıkları dinlerinin özelliklerini yansıtacak şekilde yapmalarının en büyük nedeni inandıkları tanrı ya da tanrıların onayını almak ve onların korumalarına layık olmaktır. Bu şekilde insanlar kendilerini ilahi düzenin içinde hissedebilmektedirler. Böylece insanlar yaşadıkları ev içinde, kendilerince ilâhi veya kutsal olanı ifade etmektedirler. Bu yolla kendileri için ilahi yaşam mekânları yaratmışlardır. Modern anlayışın alt yapısını geçmişte inanılan dini inançların bünyesinde eriten tek tanrılı dinler oluşturmuşlardır¹⁸⁶. Bu yüzden bu inançların ev kavramına bakmak faydalı bir noktadır. Her ev bir mikro kozmozdur. Bu bölümde, insanın inançlarının evlerinin içine yansımaları üzerine örnekler incelenmektedir.

2.2.1. Pagan Dinlerde Ev

Pagan kelimesi üç ana dine dâhil olmayan dinleri (Musevilik, Hıristiyanlık, Müslümanlık) temsil etmektedir. Kelime, barbar, vahşi anlamına gelmektedir. *Paganus* kökünden gelen kelime aynı zamanda “kır adamı” anlamına da gelmektedir. Pagan dinlere saygı gösterilmediği için de pagan kelimesi aşağılayıcı bir hareket olarak küçük “p” harfi ile yazılmıştır¹⁸⁷. Pagan dinlerin ortak üç özelliği vardır. Pagan dinler çok tanrılılardır. Pagan dinler için doğa tanrısal güçlerin en büyük göstergesidir. Tanrıçalar inançlarının temel odaklarıdır. Pagan dinlerde tanrı inancının olmasına rağmen tanrıçalar insan vücudunda gösterilmiştir.

¹⁸⁶ PARLANDIR, H.S. (2002), *Eski Ahit'teki Mitolojik Öğelerin Yapısal Çözümlemesi*, *Yüksek Lisans Tezi*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, s: 110.

¹⁸⁷ JONES, P. ve PENNICK, N. (1995), *A History of Pagan Europe*, Routledge, London, s: 1.

Antik Yunan dini de pagan bir dindir. Ana tanrıça inanç odaklı olan bu dinde atalara tapınma da görülmektedir. Bu inanç şekli Hindistan'ın eyaleti olan Racastan'da da görülmektedir. Zaten hinduizm de pagan bir dindir¹⁸⁸. Antik dönemde tapınılan birçok tanrı ve tanrıça olmasına karşın genelde tanrıçalar insan formunda gösterilmiştir. Girit'te insan biçimde şekillendirilmiş heykeller bulunmuştur. Bu heykeller genelde tanrıçalara aittir. Tanrıça heykelleri evler içinde de bulunmuştur. Görsel olarak bu tanrıçalar, Anadolu'da, yakın doğuda ve Kıbrıs'ta yapılmış olan tanrıça heykellerine benzemektedirler. Bu benzerlik bölgeler arasındaki kültürel etkileşimden doğmuştur. Ana tanrıça inancının yaygınlığını da göstermektedir¹⁸⁹.

Resim: 2.25 Nişe yerleştirilmiş tanrıça figürü, Costarainera, İtalya, 1992¹⁹⁰. Doğal taştan yapılmış olan bu tanrıça figürü antik dönemde tapınılan ana tanrıça ile direk ilişkilidir.

¹⁸⁸ JONES, P. ve PENNICK, N. (1995), A History of Pagan Europe, Routledge, London, s:14.

¹⁸⁹ JONES, P. ve PENNICK, N. (1995), A History of Pagan Europe, Routledge, London, s:5.

¹⁹⁰ JONES, P. ve PENNICK, N. (1995), A History of Pagan Europe, Routledge, London, s:34.

Antik Yunan'da evi ve evdeki ateşin bulunduğu alanı *hestiá* temsil etmektedir. İnançlarına göre *hestiá* evi korumakta ve ateşin, evin içindeki hayatın devamlılığını sağlamaktadır. Roma'da ise *vesta* adlı tanrıçanın evi ve ocağı koruduğuna inanılmıştır. Pagan inançlarına göre evlerin içindeki ocakların etrafına tanrıça heykelleri yerleştirilmiştir. Roma'nın ilerleyen dönemlerinde ise *aguriellu* (*küçük augur*) evin koruyucu meleği olarak kabul edilmiştir. *Aguriellu* heykelleri evlerin başköşelerine yerleştirilmiştir. Evlerin içinde heykelleri yerleştirilen diğer bir tanrı ise *lar ikizleridir*. *Lar ikizlerinin* evi, ev halkını ve evle ilgili her şeyi koruduğuna inanılmıştır. *Lar ikizleri*, evle ilgili olan her şeyi koruma görevlerinin ötesinde, mekânın ruhunu da temsil etmişlerdir. Bu yüzden evlerde ikiz tanrılara ayrılmış özel tapınak bölümleri bulunmuştur. Evlerin içinde ikiz tanrılara ayrılmış bir oda tapınak olarak kullanılmıştır. Evin bu bölümüne ise *lararium* denmiştir. *Lararium*'da yapılan ibadetlerin evin ve ev halkının güvenliğini sağladığına inanılmıştır (bkz. Resim: 2.26).

Resim: 2.26 Ev içinde bulunan Lararium, M.S. 79 yılı, Pompeii¹⁹¹.

¹⁹¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Lararium,_Pompeii.JPG, 2008.

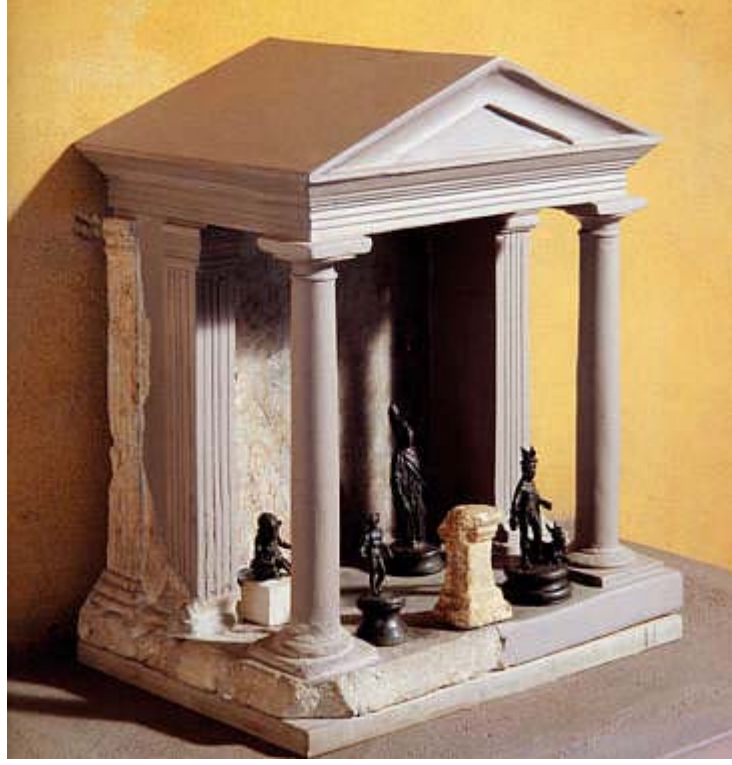

Resim: 2.27 Vetti evinin larariumu, M.S. 79, Pompeii¹⁹².

Resim 2.27’de *lar ikizleri* evi temsil eden erkek figürün her iki yanında resmedilmiştir. *Lar* figürleri, ellerinde bulunan içkileri ile dans etmektedirler. Resmin altında ise yılan figürü, ailenin koruyucusu *genius* olarak görülmektedir¹⁹³. Ancak fakir olarak kabul edilecek insanların evinde *lararium* için ayrı bir bölüm bulunmamaktadır. Onun yerine bu fakir evlerde *lar ikizleri* için ayrılmış bir köşe ayrılmıştır (bkz. Resim: 2.28).

¹⁹² http://www.bbc.co.uk/history/ancient/romans/pompeii_art_gallery_08.shtml, 2008.

¹⁹³ HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), *Encyclopaedia of Religion and Ethics*, T&T Clark, Edinburg, s: 565.

Resim: 2.28 Ev içinde bulunan mini lararium rekonstrüksiyonu¹⁹⁴

Hıristiyanlığın doğuşundan sonra da ev içinde bulunan *lararium* kavramı devam etmiştir. Bebek İsa'nın heykellerinin evde bulunmasının bereket getirdiğine inanılmış, evlerde bebek İsa için bir köşe düzenlenmiştir. Evlere konulan bebek İsa modelleri *lar ikizleri* ile aynı ebat, stil ve özelliklerde yapılmıştır¹⁹⁵. Pagan dinlerinde kullanılan semboller, Hıristiyanlığın uygulamalarıyla bir potada eriyerek izlerini bırakmışlardır¹⁹⁶.

Yukarıda bahsedilen tanrı ve tanrıçalar kadar kozmik gücü olduğuna inanılmayan fakat ev ile özdeşleştirilmiş birçok tanrı, tanrıça ve perilere inanılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır; *Brownie* (İskoç), *Hob* (İngiltere), *Kobold* (Almanya), *Domovoi*

¹⁹⁴ <http://www.zum.de/Faecher/G/BW/Landeskunde/rhein/geschichte/roemer/religion/goetter/lararium.htm>, 2008.

¹⁹⁵ JONES, P. ve PENNICK, N. (1995), *A History of Pagan Europe*, Routledge, London, s:35.

¹⁹⁶ BOZKURT, M. (1996), *Tanrıların İmgeleri, Mitos ve Düşler*, *Doktora Tezi*, M.S. G.S. Ü. Sosyal Bilimler, İstanbul, s: 17.

(Slav), *Nisse* (Norveç), *Tomte* (İsveç), *Tonttu* (Fin), *Kikimora* ve *Domovoi* (Rus). Bu ev ruhlarına / cinlerine olan inancın XIII. yüzyıla kadar devam ettiğine dair deliller bulunmaktadır. Bunlar, Hıristiyanlık sonrası devam eden pagan inanışlarıdır. İnanılan tanrı, tanrıça ya da perilerin Roma tanrıları olan *lar ikizleri* inancının devamı olduğu düşünülmektedir.

Kapı eşiği, birçok pagan dinde kutsal kabul edilmiştir. Eşiğin bu kadar özel bir şekilde dinlerin içinde yer alması, ne evin içine ne de dışına ait görülmesinden kaynaklanmaktadır. Kapı eşiği bu özelliğinden dolayı öte dünya ile bu dünya arasındaki kapı çağrışımı yapmaktadır. Bu çağrışım, insanların kapı eşiğine karşı gizemli bir korku ve saygı beslemelerine neden olmuştur. Geçmiş dinlerde yer alan kapı eşiği ile ilgili inançlar günümüz insanının da kapı eşiğine karşı duyarlı olmasına neden olmaktadır.

Başka bir pagan dini olan Mithraism'de de ev ile ilgili dini inançlara rastlanmaktadır. Bu dine ait olan tapınaklar evlerin içindeki kilerlerde yerini almıştır. Evlerde bulunan tapınaklar geçmişte insanların evlere yüklediği derin manaları ortaya koymaktadır. Bir barınağın ötesine geçmiş olan ev, insanın ruhsal gereksinimlerini tatmin etmek için geliştirilmiş olan dinlerin de merkezi olmuştur. Evlerin insanları somut tehlikelerden koruyan ve ruhsal ihtiyaçlarını gideren temel yapılar oldukları bu şekilde de anlaşılmaktadır.

Diğer bir pagan dini olan antik İran dini Zerdüştcülük dünyanın en eski tek tanrılı dinlerinden biridir. Zerdüştcülükde ateş kutsal kabul edilmiştir. Evlerin içinde yanan ateşlere sunak olarak parfümler ve parfümlenmiş odunlar atılmıştır. Ev içinde yanan ateşin evi kutsallaştırdığına ve aile hayatına pozitif etki verdiğine inanılmıştır. Bu yüzden evin içinde bulunan ocak kısmı da kutsaldır ve evin içindeki lokasyonu merkezdedir.

Hindu dinin kutsal kitabı *Veda*'dır. Hindu dinine göre *agni* ateş tanrısıdır. *Agni* heykelcikleri bu dine mensup insanların evlerinde bulunur. Zaten *agni*'nin aynı

zamanda evi koruyan ve temsil eden bir tanrı olduğuna inanılmaktadır¹⁹⁷. *Agni*'nin aynen Roma kapı eşiği koruyucusu tanrısı *janus* gibi iki başlı olduğuna inanılmıştır (bkz. Resim: 2.29, Resim: 2.19, Resim: 2.20).

Resim: 2.29 Hindu dininde inanılan ev ve ateş tanrısı *agni* ¹⁹⁸.

Evdeki odun, ateş tanrısı *agni*'ye sunulan sunaktır. Evde ocağın varlığı Hindu dininde eve gelen bereket anlamına gelmektedir. İnançlarına göre ocağa iyi bakıldığında tanrı *agnide* eve iyi bakacak o evin içinde mutluluklar yaşanacaktır.

¹⁹⁷ HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), Encyclopaedia of Religion and Ethics, T&T Clark, Edinburg, s: 29.

¹⁹⁸ <http://en.wikipedia.org/wiki/Agni>, 2008.

Evin güneydoğu cephesinin *agni*'yi temsil ettiğine inanılmaktadır. Ev yapım aşamasında da evler güneydoğuya doğru konumlandırılmıştır. Evin koruyucusu olan *agni* için birçok ilahi yazılmıştır. Bu ilahilerde *agni*'nin evin koruyucusu olduğu, zenginliğin *agni* ile geldiği belirtilmektedir. Ayrıca evlerde yapılan adaklarla *agni*'nin korumasına layık olunabileceği ve mutluluğun onun merhameti ile geldiği anlatılmaktadır. Bu ilahilerde aynı diğer mitolojilerde inanılan ev tanrıları gibi her evin kendi *agni*'si olduğu söylenmektedir.

Budizm inancında ölmüş olan aile bireylerini onurlandırmak önemlidir. Evrenin, tüm gizemini ve güzelliklerini içinde barındıran bir model olarak kabul edilen ev bu inanca göre temel bir ihtiyaçtır. Öyle ki, ölmüş olan aile bireyleri için yapılmış bir ev maketinin onları onurlandırmak için büyük bir yol olduğuna inanılmaktadır. Bu maket evler, M.Ö. 2000'li yıllarda ölüleri onurlandırmak için yapılmış ruh evleri ile aynı fonksiyona sahiptirler (bkz. Resim: 2.6, Resim: 2.7, Resim: 2.8). Günümüzde Tayland'da ruh evleri evlerin önünde görülmektedir. İnanca göre aynen Mısır'da olduğu gibi vefat etmiş kişinin ruhu bu ev içinde can bulabilmektedir. Bu yüzden; Budistler, evde pişen yemeklerden birer parça ruh evlerine bırakmaktadırlar¹⁹⁹.

Kuzey Amerika'da yaşayan Samoyedler, Aynular, kuzey ve Orta Kaliforniya Kızılderilileri ve Algonkinler konutlarının ortasında bulunan orta direkleri kozmik eksenle özdeşleştirmişlerdir. Orta Asya'daki yurtlarda ise bu anlam duman çıkışı için yurdun tepesinde açılan deliğe verilmiştir (bkz. Resim: 2.30).

¹⁹⁹ <http://www.taylandturu.com/anasayfa/tayland.rehberi.asp?id=10>, 2008.

Resim: 2.30 Moğol Yurdunun iç mekânını gösteren rekonstraktif resim²⁰⁰.

Kurban sunulacağı zaman, yurdun içine tepedeki açıktan dışarı çıkacak şekilde bir ağaç yerleştirilir ve ağacın yedi dalı göğün yedi katını simgeler. Ev, evrene benzetilmektedir ve dünyanın merkezi olarak görülmektedir²⁰¹. Orta Asyalılar tarafından yapılan yurtlardaki delikten çıkan dumanların direk kutup yıldızına ilerleyerek kozmo âlem ile bir bağ kurduğuna inanılmıştır. “Her konut, mekânın kutsanması paradoksuyla beraber konutun inşası ile ilgili bir ayinle bir “merkeze” dönüştürülmüştür. Böylece tüm evler – tüm tapınaklar, saraylar, şehirler gibi- ortak tek bir noktada, evrenin merkezinde bulunurlar. Burada söz konusu olan, kutsal

²⁰⁰ <http://waycoolpictures.blogspot.com/2008/04/ancient-interiors.html>, 2008.

²⁰¹ ELIADE, M. (2003), Dinler Tarihine Giriş, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul, s: 366.

olmayan mekândan tamamen farklı bir mekândır; “merkez”in çoğalmasına ve hatta sınırsızlığına yol açar”²⁰².

2.2.2. Musevilikte Ev

Musevi, Musa'nın dinine inanan anlamına gelmektedir. İlahi dinlerin en eskisidir. Musa, Yahudi ırkından gelmektedir. Musevi dininin kutsal kitabı *Tevrat*'tır. *Tevrat*, *Ahdi Atik* olarak da bilinmektedir. *Tora*, *Nebim* ve *Ketubim* adında üç bölümden oluşmaktadır.

Tevrat'ın içinde yazılanların tanrının sözleri olduğuna inanılmaktadır. Yahudi tanrısı kişilik kazanmış müdahaleci bir tanrı olarak ortaya çıkmaktadır. Önceki dinlerden en büyük farkı ise vahiy yolu ile bir peygamber tarafından insanlara dikte edilmiş olmasıdır. Daha önceki tüm inanışlardan farklı olarak tek bir tanrı kavramı vardır ve bu teklik bilinçli bir kişiliktir. Daha önce insanlar tarafından inanılan tanrılar gibi zaafı yoktur. Direk doğruları ve olması gerekenleri insanlara dikte eder. Yahudi tanrısı zamanın içinde kendini var etmiştir. Dünyayı ve içinde bulunan her şeyi var eden odur ve sonlandıracağı zamanı belirleyecek ve uygulayacak olan da kendisidir. Yahudi tanrısı, Yahudi ırkını kendine temsilci olarak seçmiştir. Musevi mabetlerine ‘*Sinagog*’, din adamlarına ise ‘*Haham*’ denmektedir.

Musevilerde, Tanrının evi sayılan dini mekânlarına girmeden önce ayakkabı çıkarılır. Tanrı Musa'ya “(...) *çarıklarını çıkar. Çünkü bastığın yer Kutsal topraktır*”²⁰³ dedi. Musevilikte aynen dini mekânlara girerken uygulanan bu kural, evlerinde de uygulanır. Evlere de ayakkabılar çıkarılarak girilir. Bu davranışla insanlar tapınağın ve içinde yaşanan evin önemini vurgulamaktadırlar. Kutsal olmayan ile kutsal olan arasına bir sınır çekip, kutsalı vurgulamaktadırlar.

²⁰² ELIADE, M. (2003), *Dinler Tarihine Giriş*, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul, s: 366.

²⁰³ ELIADE, M. (2003), *Dinler Tarihine Giriş*, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul, s: 358.

Musevi evi, güzel bir evsel hayatın sürüldüğü bir mekân olarak görülmektedir. Çünkü Yahudi inancına göre dindar insanların evinin içinde tanrının yaşadığına ve saf, temiz sevgiyi de bu eve yansıttığına inanılmaktadır²⁰⁴. Tevrat'ta ev yapımı ile ilgili çok geniş detaylar verilmiştir. Yahudi tanrısı, ev içinde kullanılacak eşyaları ve evin içinde nasıl konumlanacaklarına kadar kutsal kitapta bildirmektedir²⁰⁵. Evin yapımında akasya ağacı kullanılmalıdır. Yahudiler için ev insanın mabedidir. İbranice de ev *bet* demektir. Bazen ev yerine *bait* kelimesi de kullanılmaktadır. Yahudi dininde en önemli kavram *tanrı*dır. İkinci önemli kavram ise *ev*dir. Tanrı ve evin bu kadar önemli olmasının nedeni ise bu iki kavramın Yahudilerin hayatta kalabilmelerinin nedeni olarak değerlendirilmesidir. Tanrı, insanı yaratıp korumuştur. Tanrı, Yahudilere nasıl ev yapılacağını anlatmıştır (bkz. Tevrat, Çıkış 25–26). Ev, onların yaşamlarını sürdürebilecekleri bir mekân oluşturmuştur. Ev bir Yahudi için asla sıradan bir yer değildir. Bir Yahudi evi tanrının da içine davet edildiği, içinde bulunduğu inanıldığı kişiye özel bir ibadethanedir. Bu yüzden Yahudiler evlerin güzel ve konforlu döşemenin yanında ruhsal boyut da katmaya dikkat etmektedirler. Yahudi geleneklerine göre evlerin giriş kapısının sağ tarafına bir kutu (*mezuzza*) içinde eski ahitten bir bölüm olan *Tora*'dan iki paragraf bulundurulmaktadır. Ayrıca inançlarına göre banyo ve tuvalet dışındaki her oda içinde tanrıyı hatırlatan kutsal bir nesne bulundurulmalıdır. Musevilikte ev kavramına çok büyük önem verilmiştir. Tevrat içinde yeni ev sahiplerinin savaşa bile gitmeden evlerinde bulunup evlerine sahip çıkmaları gerektiğini söyleyen bölümler dahi bulunmaktadır. “*Ve zabıtlar kavme diyebilecekler: Yeni ev yapan ve onu tahsis etmeyen kim vardır? Gitsin ve evine dönsün; belki cenkte ölür ve başka bir adam onu tahsis eder*”²⁰⁶. Tevrat'taki bu bölümde yeni ev sahibi olanlara evlerinin keyfinin çıkarmaları için zaman tanıdığı görülmektedir. Çünkü eve sahip olmak Tanrının verdiği çok büyük bir lütuf olarak kabul edilmektedir. Musevi düşünürler,

²⁰⁴ HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), Encyclopaedia of Religion and Ethics, T&T Clark, Edinburg, s: 759.

²⁰⁵ KİTABI MUKADDES 2006. Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul, Çıkış: 25–28, s: 81–84.

²⁰⁶ KİTABI MUKADDES (2006), Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul, Tesniye: 20–5, s: 203.

ev sahibi olduğunda dini bir tören yaparak, tanrıya dua ve şükürlerin sunulması gerektiğini bildirmektedir.

Yahudiler için Kral Süleyman'ın mabedi büyük önem taşımaktadır. Kral Süleyman'ın mabedi kutsal ev manasına gelen Bet Mikdaş olarak da adlandırılmaktadır²⁰⁷. Mabet bazı metinlerde büyük mabet olarak da geçmektedir. Dinine bağlı Yahudilerin evlerinde her zaman yapılmamış bir bölüm bulundurulmaktadır. Bunun nedeni yıkılmış ve yerine yenisinin yapılmadığı kutsal ev olarak bilinen Süleyman mabedinin yarım olmasıdır. Yıkılan Süleyman mabedinin tanrının evi olduğuna inanılmaktadır. Bu mabedi ilk olarak Babilliler yıkmıştır. Daha sonra tamir edilmiş ise de Romalılar tarafından, M.S. 70 yılında tekrar yıkılmıştır. Bu tarihte Yahudiler Romalılar tarafından topraklarından sürgün edilmişlerdir. Mabetten sadece batı duvarı kalmıştır. Bu duvar, kutsallar kutsalı olarak nitelendirilen “ağlama duvarı” olarak anılmaktadır (bkz. Resim:2.31).

Resim: 2.31 Ağlama Duvarı, Kudüs, İsrail²⁰⁸.

²⁰⁷ GÜNGÖR, M. (2005), Süleyman Mabedi, *Yüksek Lisans Tezi*, A.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 1.

²⁰⁸ http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/40/Western_wall_jerusalem_night.jpg, 2008.

Yahudilik, mabet odaklı bir din olarak tanımlanmaktadır. Allah'ın evine verdikleri önem kendi evlerine gösterdikleri öneme de yansımaktadır. Mabedin tanrıya adandığı gibi her ev de tanrıya adanmıştır. Aynen sinagoglardaki gibi evin içinde de evin doğusuna yönelerek dua edilmektedir. Sinagoglar toplu ibadet yeri ve Tevrat'ın öğretildiği binalar olarak kullanılmışlardır. Hıristiyanlık ve Müslümanlıktan farklı olarak Yahudilikte dini bina olan sinagoglar arasında ev ile ilgili bağlantı kurulmamıştır. Bu bağlantının Süleyman'ın mabedi ile kurulduğu görülmektedir²⁰⁹. Evlerin içinde de her zaman mabedin yıkılmasını hatırlatan bir yarım kalmışlık vurgulanmaktadır. Dindar Yahudilerin evlerinin içinde mutlaka boyanmamış bir duvar, dekore edilmemiş bir bölüm bulunmaktadır. Bu yarımlik ve eksiklik onlara hayatın mükemmel olmadığını anımsatmaktadır. Ayrıca gerçekleşmemiş olan düşlerin, gerçekleştirilmek için beklediğini hatırlatmaktadır.

Hz. Muhammed, Yahudileri “Kitabın Ulusu” olarak tanımlamıştır. Yahudiler kitapları kutsal kabul etmektedirler. Yahudi kanunu der ki “*Kitabınızın ve ceketinizin üzerine aynı anda bir mürekkep damlası düşerse, onca kitabı sonra giysiyi silin.*” Okumak, Yahudiler için önemlidir. Hatta duaları ezberlemiş olsalar bile dinlerine göre kitaptan okumaları gerekmektedir. Yahudi evlerinde kitaplara büyük ölçüde yer ve değer verilmektedir.

Yahudiler bayramlarda ve aile kutlamalarında özel bir sofranın etrafında toplanırlar. Yahudiler için yemek büyük bir kutlama edasında gerçekleştirilmektedir. Yemek tanrının verdiği büyük bir nimettir. Yemeğe dua ile başlanarak dua ile bitirmektedirler. Tanrının kutsadığı yiyecekler, birlikteliğin sıcaklığı ile yenmektedir. Bu kadar özel anlamlar içeren yemeğin yendiği yemek odası da bu dine inananlar için özel bir anlam içermektedir.

Cumartesi günü Yahudiliğe göre dinlenme günüdür. *Şabat* olarak adlandırılmıştır. İnançlarına göre tanrı dünyayı 6 günde yaratmıştır. Yedinci gün ise dinlenmiştir.

²⁰⁹ GÜNGÖR, M. (2005), *Süleyman Mabedi*, *Yüksek Lisans Tezi*, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 113.

Yahudiler için 7. gün olarak kabul edilen *şabat* günü dinlenmek gerekmektedir. Şabat'ı evlerin içinde dualarla kutlamak gerekmektedir. Birçok Yahudi şabat'ta dışarı çıkmaz evi içinde arkadaş toplantıları düzenleyerek tanrısını anar.

*“Ve Rab Musa’ya şöyle dedi: İsrailoğullarına söyle ve onlara de: Mukaddes toplantılar olarak ilan edeceğiniz RABBİN bayramları, benim bayramlarım şunlardır. Altı gün iş işlenilecek; fakat yedinci günde tam rahat Sebti, mukaddes toplantıdır; hiç bir türlü iş işlemeyeceksiniz; bütün meskenlerinizde RABBE Sebtir”*²¹⁰.

Şabat günü çalışmamak Yahudiler tarafından *şabatı* korumak olarak adlandırılmıştır. Özel bir gün olan *şabat*'ta çalışmayarak onun değerini vermeye çalışmaktadırlar. Haftada bir gün dinlenmenin insanın ruh durumuna iyi geleceği için de *şabat*'ın tanrı tarafından bir hediye olarak verildiği düşünülmektedir. *Şabat*'ı evde kutlamak da iç duyguları özel mekân olan ev sayesinde dış dünyada korumayı sembolize etmektedir.

Tevrat'ta bulunan bölümlerden Lut kavmini anlatan bölümde, Lut'un evine gelen iki misafirin güvenliğini sağlamak için kendi kızlarını feda edişi hikâye edilmektedir. Eve gelen misafire verilen ikram ve önem bu bölümde görülmektedir.

2.2.3. Hıristiyanlıkta Ev

Hıristiyanlık, temelde tek tanrılı vahye dayanan, Nasıralı İsa'nın tebliğ ettiği dindir. İsa, Yahudi asıllıdır. Hz. Meryem'in oğludur. İsa'nın babasız olarak dünyaya geldiğine inanılmaktadır. İsa'nın ana rahmine tanrının nuru ile konduğu inancı yaygındır. Hıristiyanlığın ilerleyen dönemlerinde İsa, hem tanrının oğlu hem de ilah olarak kabul edilmiştir. Hıristiyanlığın kutsal kitabı *İncil*'dir. Hıristiyanlık, Roma İmparatorluğu döneminde Filistin'de yayılmıştır²¹¹. İsa'ya inanlara

²¹⁰ KİTABI MUKADDES 2006. Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul, Levililer: 23,1–3, s: 128.

²¹¹ CİLACI, O. (2001), *Dinler ve İnançlar Terminolojisi*, Damla Yayınevi, İstanbul, s: 163.

Hıristiyan adı verilmiştir. İmparator Konstantin tarafından 330 yılında Roma İmparatorluğunun resmi dini ilan edilmiştir. Hıristiyanlık, bazı kesimlerce Yahudiliğin reform dini ve devamı olarak da görülmektedir. Hıristiyan mabetlerine ‘*Kilise*’, din adamlarına ise ‘*Rahip*’ denmektedir. Kiliseler, tanrının evi olarak nitelendirilip, tüm inananlara açıktır.

Ev kavramı, Hıristiyanlıkta kutsaldır. Çünkü ev ailenin yaşayabilmesi için birincil bir ihtiyaçtır. Hıristiyan inancına göre, evi olan insan artık dünya üzerinde ne yalnızdır ne de yabancı. Süreklilik, güvenlik ve aitlik hissinin giderildiği mekândır²¹². Bu inanç yüzünden, Aziz Paul, Hıristiyanlığı tanıtırken ölümü tanrı ile aynı evde bulunmak olarak anlatmıştır. Hıristiyanlıkta, eve gitmek birçok zaman ölmek manasına kullanılmaktadır.

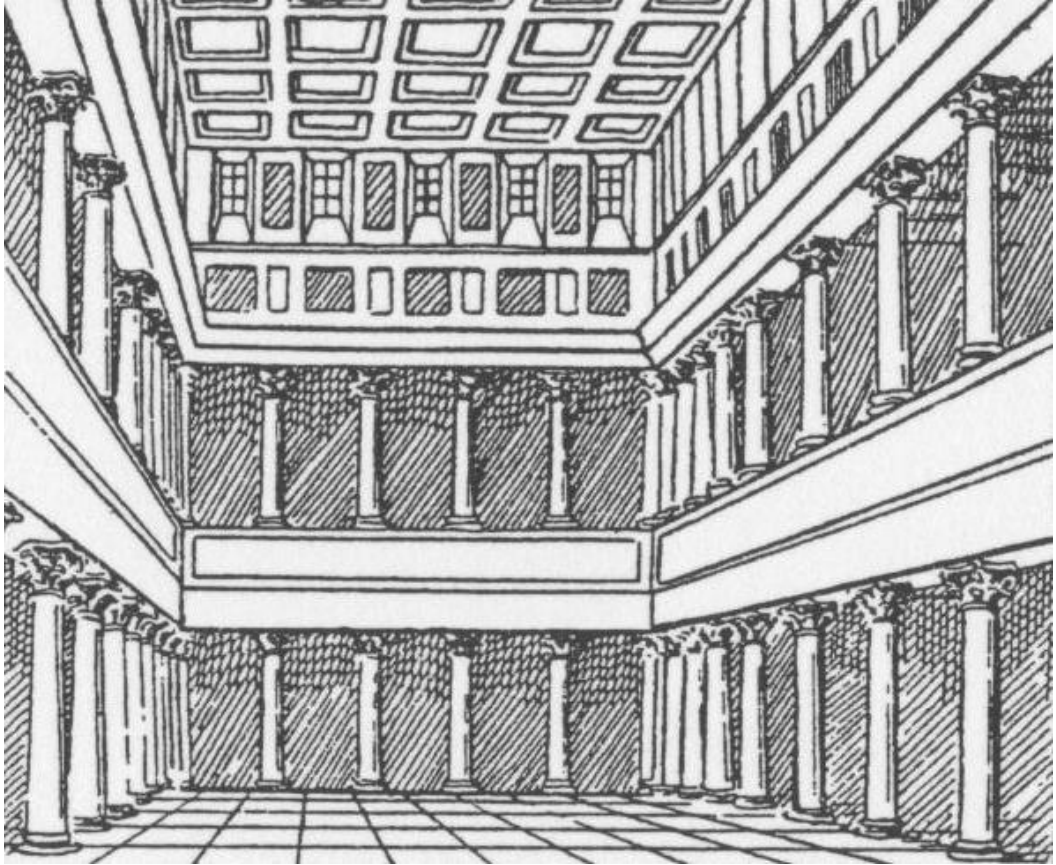
Ev Hıristiyanlıkta büyük bir değer, büyük bir zevk ve insanlığın sahip olduğu büyük bir sosyal başarı olarak görülmektedir. Ev, fırtınalara karşı bir sığınaktır. Saygı, ev ve ev hayatına verilen bir hizmet olarak kabul edilmektedir. Aziz Paul, evin içinde yaşayan her bireyin evin kutsallığını ve önemini vermek için görevlerini yapması gerektiğini bildirmiştir. En büyük görev ise sevgi ve saygının ev içinde sağlanmasıdır. Evin insanın barınağı olması dışında insanın ruhunu okşayan güzelliklerle dolduran bir yuva olması gerektiği vurgulanmıştır. Ev içinde yaşanan sağlıklı ilişkiler sosyal ahlakı oluşturmaktadır. Ev bir insanlık okulu ve İsa’nın ahlakını yansıtan temeldir. Aile içi özel hayatın yaşandığı ev aynı zamanda misafirperverliğin de gösterildiği bir birimdir. Ev içinde insanlar eğitilmelidir ve insanlığın ihtiyaç duyduğu sosyal servisler de büyük bir sevgi ile yürütülmelidir²¹³. Hıristiyan ruhunun aile bireyleri tarafından ev içinde saygınlıkla yaşatılması gerekmektedir. Hıristiyanlıkta, ev ile ilgili vurgulanan en belirgin konu ev içinde yürütülen dinsel faaliyetlerdir. Hıristiyanlıkta, ev o kadar özel bir mekân olarak

²¹² HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), *Encyclopaedia of Religion and Ethics*, T&T Clark, Edinburg, s: 759.

²¹³ HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), *Encyclopaedia of Religion and Ethics*, T&T Clark, Edinburg, s: 762.

kabul edilir ki, özel bir şekilde korunması gerektiğine inanılır. Bu yüzden Hıristiyanlar kutsanmış olarak kabul ettikleri suyu kötülükleri uzaklaştırması ve mutluluk getirmesi için kapı eşiklerine ve yatak uçlarına yerleştirmektedirler.

Hıristiyanlıkta, tanrı ilahi babadır. İnsanoğlu da onun çocuklarıdır ve birbirlerine kardeşlik bağları ile bağlıdırlar. İçinde ibadet edilen kilise ise *tanrının evi** olarak yorumlanmıştır. Kiliselerde, bazilika plan kullanılmıştır. Bazilika, Roma döneminde adliye binası olarak kullanılan bina tipidir (bkz. Resim: 2.32). Bazilika, yargıçların yönettiği davaları izleyicilerin izlemesine olanak sağlayan, davalıların sıra bekleyebildiği bir yapıya sahiptir.

Resim: 2.32 Pagan Bazilika ²¹⁴.

* Sümer mitolojisinde de tapınaklar için "Tanrı evi" deymi kullanılmıştır. ÇİĞ M. I. (2006), Kur'an, İncil ve Tevrat'ın Sümer'deki Kökeni, Kaynak Yayınları, İstanbul, s: 18.

²¹⁴ HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), Encyclopaedia of Religion and Ethics, T&T Clark, Edinburg, s: 698.

Dini binalar, inanılan dinler değişse bile bir önce inanılan dinin binasına benzer formatta yapılmışlardır. Hıristiyanlığa geçişte bu gelenek tekrar edemez. Çünkü daha önce inanılan dinlerde dini binaların içinde ibadet edilmemiştir. Hıristiyanlık ile birlikte dine mensup olan kişilerde dini binanın içinde ibadet etmeye başlamıştır. Hıristiyanlık halka kucak açmaktadır. Bu yüzden Roma zamanında adliye binası olarak kullanılan bina planı “bazilika”, kilise mekân planı olarak sečilmiřtir. Bazilika planının kiliselerde kullanımı ile pagan kültür ile Hıristiyanlık arasında bir baę kurulmuştur. Hıristiyanlıkta dini törenlere halkında aktif olarak katıldığı için bu plan tipi tercih edilmiştir. Hıristiyanlığın ilerleyen dönemlerinde bazilikaya yuvarlak plan ve merkezi kubbe de eklenmiştir (bkz. Resim: 2.33). Le Corbusier, mekân biçimlenmesinde, biçimlerin simgesel değerlerinin çok önemli olduğunu belirtmiştir. Daire, başı ve sonu olmayan kutsal bir simge olarak kabul edilmektedir²¹⁵. Bazilika plana daire şeklinin eklenmesi ile kiliselere ruhani bir atmosfer katılmıştır.

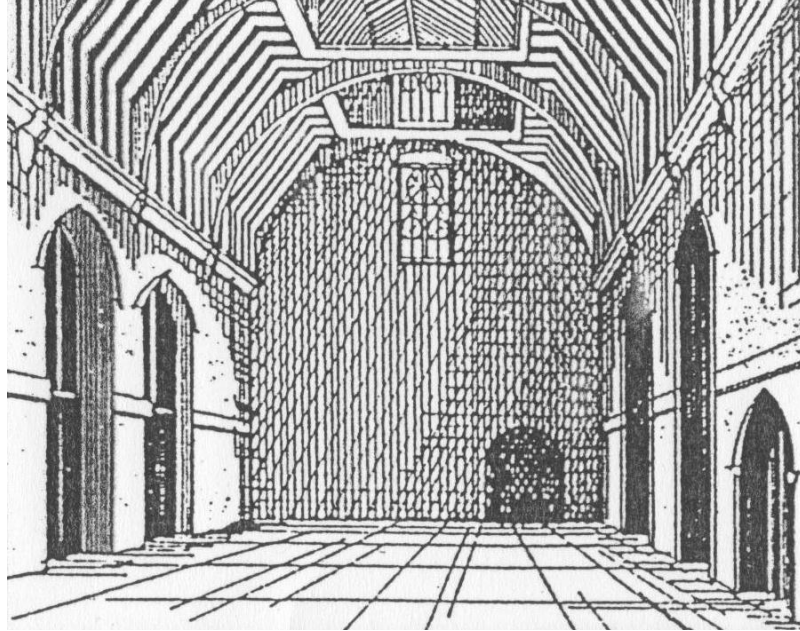
Resim: 2.33 Hıristiyan bazilika ²¹⁶.

²¹⁵ ÜNLÜ, F. (1998), İç Mekân Oluşum ve Biçimlenişinde Mekân – İnsan Davranışı Etkileşimine Bir Yaklaşım, *Yüksek Lisans Tezi*, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 130.

²¹⁶ HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), Encyclopaedia of Religion and Ethics, T&T Clark, Edinburg, s: 698.

Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde bazilika tipinde birçok kilise yapılmıştır. Bazilika tipi kiliselerin doğu kısmında yuvarlak şeklinde olan apsis yer almaktadır. Apsisin olduğu bölümde törenler rahip tarafından yönetilmektedir. Bu bölüm tonoz ya da kubbe ile örtülüdür. Bazilikaların orta bölümü iki veya dört sütun dizisi ile bölümlere ayrılmaktadırlar. Bu kısımda inananlar dinsel tören sırasında yerlerini almaktadırlar. Apsis'in hemen karşısında bazilika girişi olan bölüm yer almaktadır. Kolonlarla ayrılmış olan bu girişe *narteks* denmiştir. Giriş ana ve iki yan narteksten oluşmaktadır. Kiliseye giriş kısmının önünde ise avlu bulunmaktadır. Avlunun konumu Roma evlerini hatırlatmaktadır.

Dini mekân Hıristiyanlığın resmi din olarak kabul edilişi ile bazilika olarak belirlenmiş ve bazilika plana bazı özelliklerde katılmıştır. Dini mekândaki bu gelişmeler ev mimarisini de etkilemiştir. Tanrının evi olarak kabul edilen mekân içindeki atmosfer, insanların yaşam birimine de yansımıştır (bkz. Resim: 2.34, Resim: 2.35).

Resim: 2.34 Eve ait iç mekân, M.S. 1300 civarı, İngiltere²¹⁷.

²¹⁷ YAROĞLU, K. (2000), *İç Mekân Oluşum Sürecinde Biçim Kurgusuna Analitik Bir Yaklaşım*, *Yüksek Lisans Tezi*, H.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 11.

Resim: 2.35 Hatfield evi tarafından yapılmış, 1611, yaşam mekanı, İngiltere²¹⁸.

Evlerin tavanları daha yüksek yapılmıştır. Bu özellik iç mekân içinde cennete girme, tanrıya ve yüce duygulara ulaşma isteği ile açıklanmaktadır. Yüksek tavanlar, kiliselerde daha çok vurgulanarak ulu ve etkileyici bir atmosfer yaratılmıştır. Ev içinde güzel bir ortam oluşturmak Hıristiyanlara göre dini bir nitelik taşımaktadır. İnsan kendi ruhsal gelişimi ve mutluluğu için evini güzelliklerle doldurmalıdır. XIII. yüzyılda yaşayan Lincoln Piskoposu Robert Grosseteste güzellikler ile ilgili görüşünü şöyle dile getirmiştir; “*Güzel bir ev düşünün, bir de güzel evrenimizi. Bu güzel evren ile o güzel nesne. Sonra onları güzel kılan şeyin ne olduğunu düşünün. Güzelliğin ne demek olduğunu anlamaya çalışın... Eğer bunu başarılırsanız, bütün güzel şeylerin özü olan saf güzelliği, yani tanrının kendisini bulmuş olacaksınız*”²¹⁹. Güzel mekânlarda bulunmak, güzel mekânlar oluşturmak lüks ya da sefa sürmek değil, güzel olan tanrıyı aramak olarak değerlendirilmiştir.

²¹⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Hatfield_House, 2008.

²¹⁹ BOTTON, A. (2007), Mutluluğun Mimarisi, Kitap Matbaası, İstanbul, s: 131.

Hıristiyanlığın ilerleyen dönemlerinde bazilika planlı nadide sanat eserleri olan birçok kilise yapılmıştır. Aralarında birçok etkileyici ve mükemmellik sınırını zorlayan kiliseler olmasına rağmen hepsi birbirini takip eden ve tekrarlayan nitelik taşımaktadırlar. Geleneklere bağlı ortaçağ görüşü içinde kısıtlı kalmışlardır. Birçok muhteşem dini bina yapılmasına rağmen aralarında en güzel, muhteşem ya da devrin en iyisi olarak seçilebilecek özellikte olan yoktur. Hepsi göz alıcı yükseklikleri ve süslemeleri ile birbirinin tekrarı niteliğindedir. Ancak her ülkenin en özenle yapılmış olan başkiliseleri (katedralleri) bulunmaktadır. Bunlardan en ünlüleri şunlardır; Fransa'da; Reims (bkz. Resim: 2.36, Resim: 2.37), Chartes ve Notre Dame katedrali, İngiltere'de; Wells, Salisbury, Lincoln katedrali, İtalya'da; Aziz Peter bazilikası, Milan, Floransa ve Sienna katedrali, İspanya'da Toledo, Seville katedrali ve Almanya'da Köln katedralidir (bkz. Resim: 2.38, Resim: 2.39)²²⁰.

Resim: 2.36 Reims Katedrali, 1254 sonrası, Fransa²²¹.

²²⁰ YAROĞLU, K. (2000), İç Mekân Oluşum Sürecinde Biçim Kurgusuna Analitik Bir Yaklaşım, *Yüksek Lisans Tezi*, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 13.

²²¹ BOTTON, A. (2007), *Mutluluğun Mimarisi*, Kitap Matbaası, İstanbul, s: 125.

Resim: 2.37 Reims Katedralinin içi, Fransa²²².

Resim: 2.38 Köln Katedrali, XIII. yüzyıl, Almanya²²³.

²²²http://sedulia.blogspot.com/photos/france_outside_paris/reims_cathedral_interior.html, 2008.

²²³<http://picasaweb.google.com/sid.patil/SidheshAtAccentureFrance#5145090837369104114>, 2008.

Resim: 2.39 Köln Katedralinin içi, XIII. yüzyıl, Almanya ²²⁴.

Uzun ama sonu gelen bir yüksekliğe doğru yükselen katedraller, uzak ama ulaşılabilir olan cennet için çabalamayı sembolize etmektedirler. Kiliselerin yüksek pencerelerinden giren ışık vitray sanatı ile kontrol edilerek uhrevi bir ahenk elde edilmiştir. Katedrallerin ihtişamı karşısında, insanlar kendilerini küçük, aciz hissetmektedirler²²⁵. Devasal boyutlarda yapılan Katedrallerin, aslında vermek istedikleri mesaj da budur. Tanrının gücü ve azameti karşısında insan çaresiz ve acizdir. Bu yaklaşım tam da kilise yönetiminin ortaçağda insanlara uyguladığı davranış biçimine de uymaktadır. Kiliseler içinde tüsüler yakılarak insanın koku duyusuna da hitap edilmektedir. Binanın içinde ve dışında resimlerle ve rölyeflerle kutsal kitaptan alınan hikâyeler anlatılmaktadır. Bu gelenek ortaçağda okuma yazma bilmeyen insanlara bu hikâyeleri anlatabilmek amacıyla başlamıştır.

1950 yılında Frank Lloyd Wright'ın tasarlamış olduğu Madison Kilisesi geçmişte oluşturulmuş bütün kalıplardan uzaktadır. Kilise yapısı, içinde inananlara adeta kendini ve doğayı sorgulatacak bir atmosfere sahiptir. Madison Kilisesi insanın

²²⁴<http://www.travelgermanyinenglish.com/images/cologne/CologneCath0033.jpg>, 2008.

²²⁵ BOTTON, A. (2007), Mutluluğun Mimarisi, Kitap Matbaası, İstanbul, s: 124.

bilinçaltına hitap etmektedir. Mimarın esin kaynağı, geçmişteki kilise örneklerinden ziyade insan, insanın özbenliği ve insanın oluşturduğu ev kavramıdır.

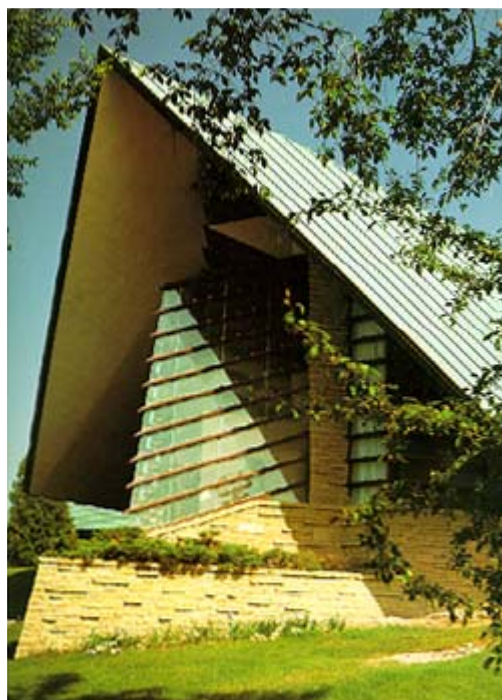

Resim: 2.40 *Madison Kilisesi, 1955, Frank Lloyd Wright, Madison Wisconsin²²⁶.*

Frank Lloyd Wright, tasarladığı mekân içinde insana hitap edebilmek için insanın kendi formunu esas olarak almıştır. İnsanın kendi bedeni, insanın ilk ev'i olarak kabul edilmektedir (bkz. s: 33, Şekil: 1.5). Mimar, insanın özüne hitap edebilmek için onun ilk evine atıfta bulunmaktadır. Wright, Madison kilisesini tasarlarken, kilisede ellerini kavuşturarak dua eden insan modelinden esinlenerek tasarlamıştır (bkz. Resim: 2.40)²²⁷. Binanın yüksek çatısında bu çağrışım hissedilmektedir. *Tanrının evi, insanın* asıl ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir kabuk ve koruyucu niteliğinde şekil bulmuştur. Ana ilhamı insan bedeni / insanın ilk evi olan Madison kilisesinin teması yan öge olarak insanın bugünkü evinden esinlenmelerle tamamlanmıştır (bkz. Resim: 2.41).

²²⁶ <http://www.harvardsquarelibrary.org/unitarians/wright-FL.html>, 2008.

²²⁷ ÜNLÜ, F. (1998), *İç Mekân Oluşum ve Biçimlenişinde Mekân – İnsan Davranışı Etkileşimine Bir Yaklaşım*, *Yüksek Lisans Tezi*, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 131.

Resim: 2.41 *Madison Kilisesi, 1955, Frank Lloyd Wright, Madison Wisconsin*²²⁸.

Resim: 2.42 *Madison Kilisesi, 1955, Frank Lloyd Wright, Madison Wisconsin*²²⁹.

²²⁸ <http://www.harvardsquarelibrary.org/unitarians/wright-FL.html>, 2008.

²²⁹ <http://www.harvardsquarelibrary.org/unitarians/wright-FL.html>, 2008.

Dini binada diyagonal tavan kullanımı ilk defa Madison kilisesinde görülmektedir. Madison kilisesinden sonra birçok dini binada bu diyagonal tavan kullanımı görülmeye başlanmıştır. Dini mekânlarda bu tür tavanların kullanılmaya başlanmasının nedeni tavandaki diyagonal hareketlerin insanda yarattığı huzur ve gizem duygusudur. Kilisenin içinde ocak, şömine ve mutfak bölümü bulunmaktadır. Frank Lloyd Wright, bu eklentileri ibadet etmeye gelen insanları evinde gibi hissettirmek için eklemiştir. Ocak, M.Ö. 5.000 yılından itibaren bütün kültürlerde ev kavramı ile anlamdaş ve iç içe olarak kullanılmıştır. Ocak her zaman kutsal kabul edilmiştir. Frank Lloyd Wright ocağı kilise içinde kullanarak “*tanrının evi*” olarak kabul edilen mekâna insanların bilinçaltı ve genetik mirasına gönderme yaparak ev duygusu katmıştır. Böylece Madison’daki *tanrının evi*, sarıp sarmalayan, dış dünyada karşılaşılan somut ve soyut tehlikelerden koruyan ilahi bir mekân olarak algılanmaktadır. Ev, sarsılmazlık, güven ve aile hayatının sıcaklığı ile bütünleşen bir manaya da sahiptir. Kilise içinde böylesine sıcak bir atmosfer yaratılması Hristiyan inancını mükemmel bir şekilde tamamlamaktadır.

2.2.3. Müslümanlıkta Ev

Müslümanlık, Hz. Muhammed’in vahiy yoluyla bildirdiği tek tanrılı dindir. Müslüman, vahiy yoluyla anlatılan İslam dinine inanan anlamına gelmektedir. İslam dini, dine bağlılık, doğruluk anlamlarına gelen son Hak dini olarak kabul edilmektedir. İslam dininin ibadethanelerine ‘*Camii*’ denmektedir. Din adamları ise ‘*İmam*’ olarak adlandırılmıştır. Müslümanların kutsal kitabı *Kur’an-ı Kerim*’dir.

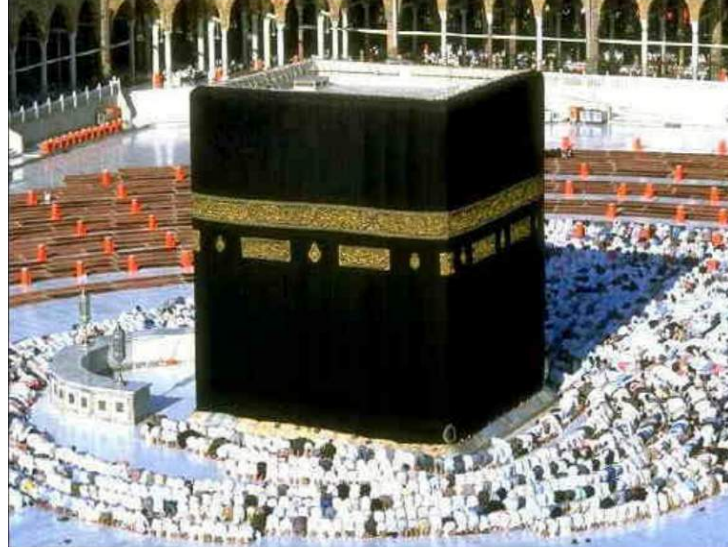
Kâbe, Müslümanların Allah’ın evi olarak kabul ettiği bir binadır (bkz. Resim: 2.43). Kâbe’nin üç ana özelliği vardır:

1) Dünya’da yapılmış olan ilk bina olduğuna inanılmaktadır. Bu yüzden Kâbe, ilk bina anlamına gelen ‘*Beytül Atik*’ ismi ile de anılmaktadır. (Beyt Arapça bir kelimedir ve ev anlamına gelmektedir.) Al-i İmran Suresi, 97. ayetinde bu konu

şöyle geçmektedir: “Şüphesiz, insanlar için kurulan ilk ibadet evi elbette Mekke’de, âlemlere rahmet ve hidayet kaynağı olarak kurulan Kâbe’dir”²³⁰.

2) Müslümanlar Kâbe’nin, Allah’ın evi olduğuna inanmaktadırlar. Kâbe’nin Allah’ın evi olarak kabul edilmesi, Kur’an-ı Kerim’de geçen bir ayet olan Hac suresinin 26. ayetinden kaynaklanmaktadır. Bu ayet şöyledir: “*Hani biz İbrahim’e, Kâbe’nin yerini, ‘Bana hiçbir şeyi ortak koşma; evimi, tavaf edenler, namaz kılanlar, rükû ve secde edenler için temizle’ diye belirlemiştik*”²³¹. Kâbe’ye Allah’ın evi anlamına gelen ‘*Beytullah*’ da denilmektedir.

3) İslam inancına göre, dünyanın en yüksek yeri Kâbe’dir; çünkü kutup yıldızı, onun göğün merkezinin tam altında olduğunu göstermektedir²³². Bulunduğu yer ve konumu itibariyle saygın ve yüce olduğuna inanılmaktadır. Bu özelliği nedeniyle Kâbe’ye yüce ve gurur duyulan ev manasına gelen ‘*Beytüil Haram*’ da denmektedir.

Resim: 2.43 Kâbe, Mekke ²³³.

²³⁰ KUR’AN-I KERİM (2006), Kozan Ofset, Ankara, s: 61.

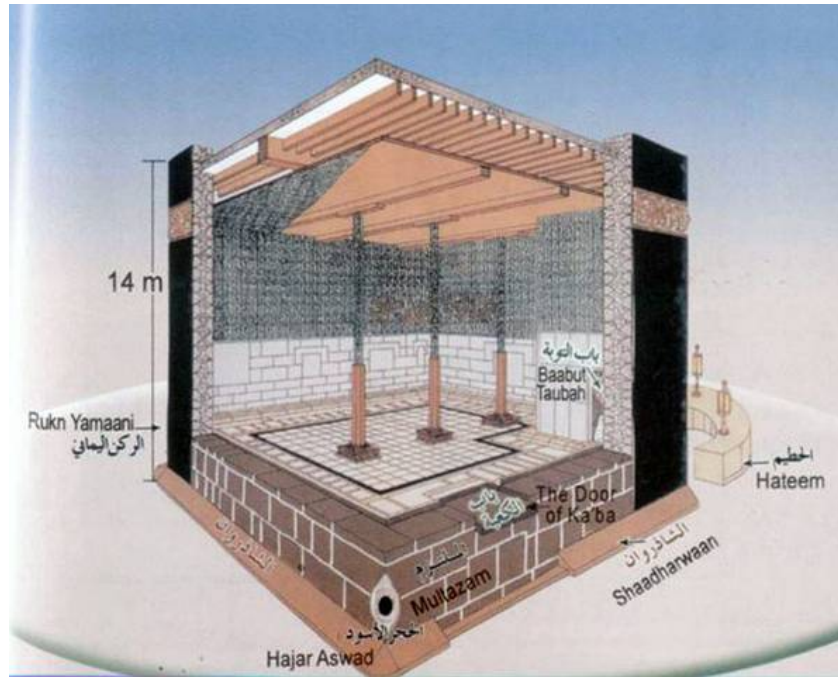
²³¹ KUR’AN-I KERİM (2006), Kozan Ofset, Ankara, s: 334.

²³² ELIADE, M. (2003), *Dinler Tarihine Giriş*, Kabcacı Yayınevi, İstanbul, s: 363.

²³³ <http://www.1resimler.com/r-kabe-resimleri-1249-kabe-de-namaz-kilan-insanlar-kabe-resimleri-4364.html>, 2008.

Kâbe'nin özelliklerinde şunlar gözlemlenmektedir. Kâbe dünya üzerinde yapılan ilk binadır. Bu inanç Kâbe için bir saygınlık kaynağıdır. Dünya üzerinde yapılan ilk bina bir evdir. Evrenin en yüce varlığı olan Allah'ın evidir. Bu özel binanın temiz tutulması çok önemlidir. Gurur duyulan önemli bir binadır. Allah'ın evi olarak kabul edilen bina ayrıca Allah'a ulaşmak için bir kilit görev de görmektedir. Müslümanlar, Kâbe'nin etrafında 7 kere dualar okuyarak çevresinde döndüğünde Allah'a daha yakın olduklarına inanmaktadırlar.

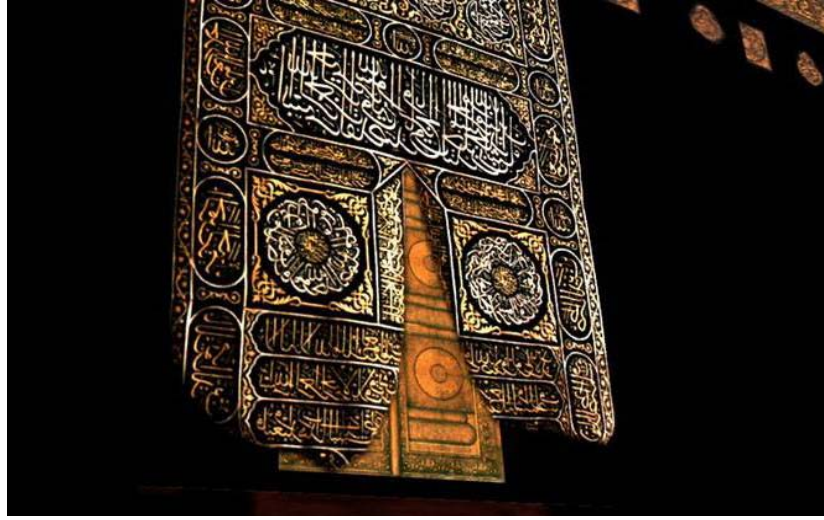
Kâbe'nin duvarları, granit taşlardan yapılmıştır. Tavanı ise ahşaptır. Üzeri altın işlemeli hat yazıları bulunan siyah bir örtü (*Sitâre*) ile örtülüdür. Örtüsü her sene hac mevsiminde yenilenmektedir. İç duvarları ve yerleri mermerle kaplıdır. İçinde üç tane ahşap sütun bulunmaktadır (bkz. Resim: 2.44).

Resim: 2.44 Kâbe'nin iç görünüşü, Mekke²³⁴.

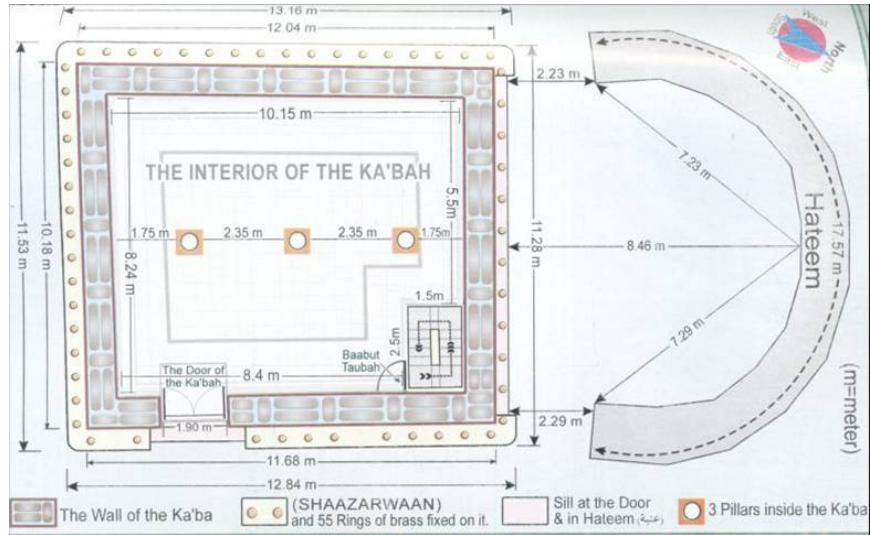
Altından yapılmış bir kapısı bulunmaktadır (bkz. Resim: 2.45). İçinde ise tavanından sarkan gümüş ve altın kandiller yer almaktadır.

²³⁴ http://qafqaz.19.forumer.com/a/kabenin-grn_post532.html, 2008.

Resim: 2.45 Kâbe'nin kapısı, Mekke ²³⁵.

Kâbe'nin köşeleri yaklaşık olarak dört ana yönü gösterir. Köşelerden her birinin ayrı ismi vardır. Doğu köşesine "Hacer-i Esved" veya "Şarki", kuzey köşesine "Irakî", batı köşesine "Şâmî" ve güney köşesine de "Yemânî" denir (bkz. Resim: 2.46).

Resim: 2.46 Kâbe'nin planı ve konumu ²³⁶.

²³⁵ http://qafqaz.19.forumer.com/a/kabenin-grn_post532.html, 2008.

²³⁶ http://qafqaz.19.forumer.com/a/kabenin-grn_post532.html, 2008.

Kâbe gök ile öte dünya arasındaki tek iletişim yeri kabul edilmektedir²³⁷. Kâbe, İslamiyet'ten önceki dönemlerde de tanrıların evi olarak kabul edilmiştir. Sadece bulunduğu lokasyon ve binanın kendisinin değil, temelinin de kutsanmış topraktan olduğuna inanılmıştır²³⁸. Kâbe'nin diğer bir ismi olan *Beytullah* kelimesi, ayrıca camii ve mescitler içinde kullanılmaktadır. Beyt (ev) ile alakalı Müslümanlıkta kullanılan bir diğer yaygın kelime ise ehl-i beyt'tir bu da *ev ahalisi* anlamına gelir ve genellikle Peygamber soyundan gelenler için kullanılmaktadır.

İslam dininde evin kutsallığı çok önemlidir. Müslümanların evlerine aynen dini mabetlerine olduğu gibi ayakkabılar çıkarılarak girilir. Ayrıca İslam dininde evin temizliği ve kullanım şekli ile ilgili kutsal kitabı olan Kuran-ı Kerim'de birçok ayet bulunmaktadır. Ev hayatı ile ilgili kurallarda Kuran-ı Kerim'de belirtilmiştir. Başkalarının evine girerken nasıl davranılması gerektiği de İslam dinine göre önem taşımaktadır. Çünkü ev kişiye özel mülkiyettir. Nur Suresinde özel mülkiyet içinde uyulması gereken davranışlar ile ilgili açıklamalar bulunmaktadır:

(27. Ayet) “*Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere, geldiğinizi hissettirip (izin alıp) ev sahiplerine selam vermeden girmeyin. Bu davranış sizin için daha hayırlıdır. Düşünüp anlayasınız diye size böyle öğüt veriliyor*”²³⁹.

(28. Ayet) “*Eğer evde kimseyi bulamazsanız, size izin verilmeye kadar oraya girmeyin. Eğer size, “Geri dönün” denirse hemen dönün. Çünkü bu sizin için daha nezih bir davranıştır. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla bilendir*”²⁴⁰.

Ev olarak yaşanacak mekânın seçimi ile ilgili ilginç bir efsane vardır: XIV. yüzyılda yaşayan bir Müslüman zahit, geceyi bir pınar başında geçirir ve buraya esasını saplar. Uyandığında esasını yerinden almak ve yola koyulmak ister fakat asa buraya kök salmıştır. Bunu Allah'tan kendisine verilmiş bir işaret olarak

²³⁷ ELIADE, M. (2002), *Babil Kozmolojisi ve Simyası*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, s: 33.

²³⁸ HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), *Encyclopaedia of Religion and Ethics*, T&T Clark, Edinburg, s: 249.

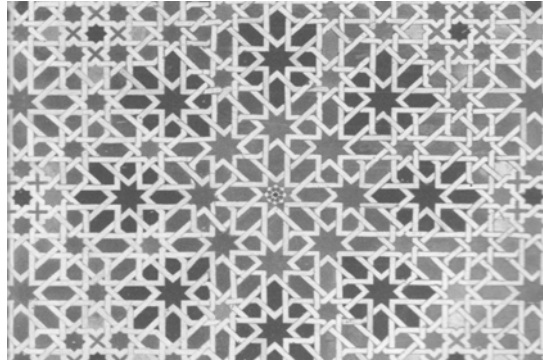
²³⁹ KUR'AN-I KERİM (2006), Kozan Ofset, Ankara, s: 351.

²⁴⁰ KUR'AN-I KERİM (2006), Kozan Ofset, Ankara, s: 352.

değerlendirir ve evini tam esasının kök saldığı yere inşaa eder²⁴¹. Aynen Allah'ın evi olan Kâbe'nin özel bir noktada inşaa edilmesi gibi bu inanan da evini kendi için özel olarak işaretlenen noktada inşaa etmiştir. Ev, İslam dininde temiz tutulması gereken özel bir konumdadır. Allah tarafından verilen en büyük nimetlerden biri olarak kabul edilmektedir. Araf Suresinin, 74. Ayetinde şöyle denmektedir:

*“Hatırlayın ki Allah Âd kavminden sonra, sizi onların yerine getirdi ve sizi yeryüzünde yerleştirdi. Yerin ovalarında köşkler kuruyor, dağları oyup evler yapıyorsunuz. Artık Allah'ın nimetlerini anın da yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın”*²⁴². Bu ayetten “ev”in Allah tarafından verilmiş büyük bir nimet olarak insanlara sunulduğu göze çarpmaktadır.

Müslümanların ibadethanesi olan camilerde mimarlar ve sanatçılar, İslam dininin temelini oluşturan fiziksel bir arka plan oluşturmayı amaçlamışlardır. İslam dinine göre her türlü bilginin kaynağı Allah'tır. Bu yüzden İslam sanatında, matematiğin ilahi özellikleri ön plana çıkarılmıştır²⁴³. Allah'ın bilgeliğini vurgulamak için evlerin ve camilerin duvarları dikkatle hazırlanmış, zarif geometrik dizinlerle süslenmiştir (bkz. Resim: 2.47, Resim: 2.48, Resim: 2.50).

Resim: 2.47 Seramik fayanslar, XIV. yüzyıl, Alkazar, Seville²⁴⁴.

* Dinin yasak ettiği şeylerden sakınıp buyurdıklarını yerine getiren kimse.

²⁴¹ ELIADE, M. (2003), Dinler Tarihine Giriş, Kalcı Yayınevi, İstanbul, s: 358

²⁴² KUR'AN-I KERİM (2006), Kozan Ofset, Ankara, s: 159.

²⁴³ BOTTON, A. (2007), Mutluluğun Mimarisi, Kitap Matbaası, İstanbul, s: 126.

²⁴⁴ BOTTON, A. (2007), Mutluluğun Mimarisi, Kitap Matbaası, İstanbul, s: 127.

Resim: 2.48 Dekoratif panel, İbn-i el-Cayyap, M.S. 1346, Torre de la Cautiva, Ana salon ²⁴⁵.

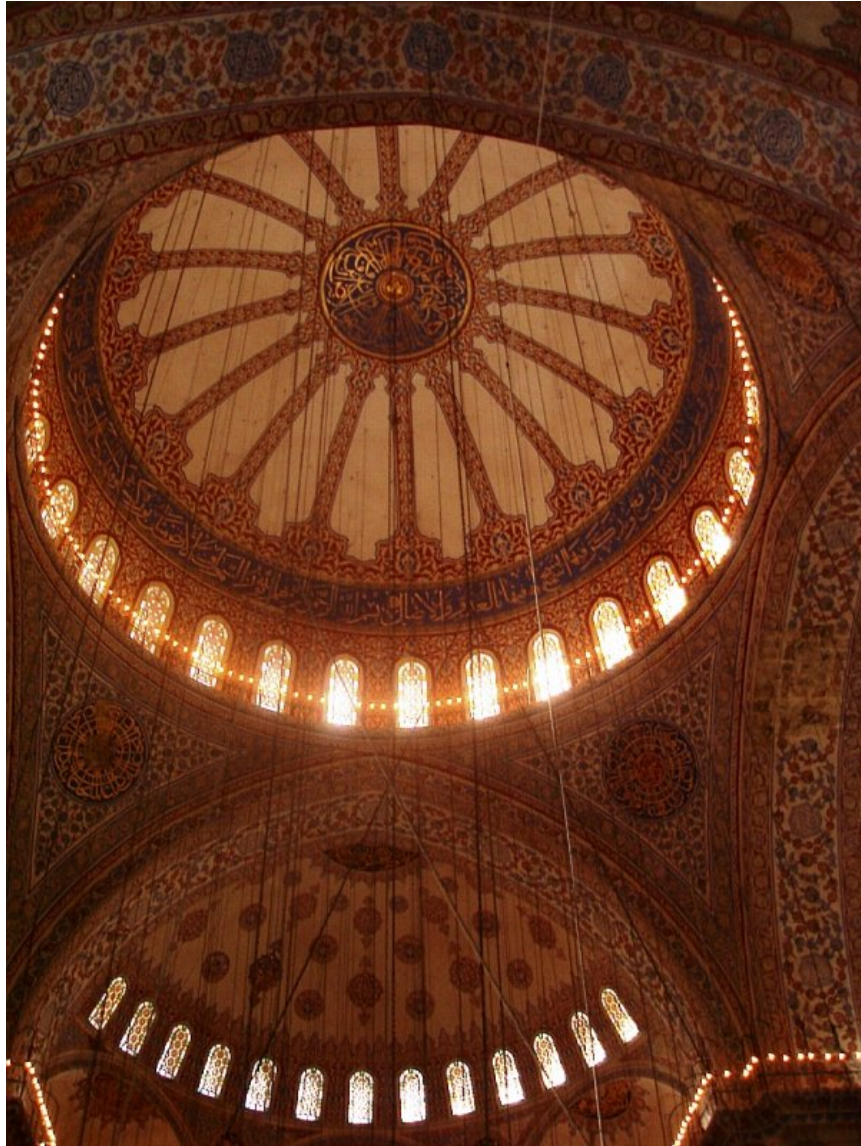
Resim: 2.49 Sultanahmet Camii, Mimar Mehmet Ağa, 1609 – 1616, İstanbul²⁴⁶.

İç içe geçmiş geometrik şekiller ve desenler camilerin içlerinde de uygulanmıştır. Camilerin bütün duvarları ve kubbeleri bu özenli, zarif desenlerle işlenmiştir. Dış

²⁴⁵ BOTTON, A. (2007), Mutluluğun Mimarisi, Kitap Matbaası, İstanbul, s: 129.

²⁴⁶http://www.ancienthouse.net/wpcontent/uploads/2008/06/blue_mosque_1.jpg, 2008.

dünyada her zaman karşılaşılmayan bu ince işçilik ve geometrik şekillerin insanlar üzerinde büyük etkisi vardır. Amaç farklı bir dünyanın içine girildiğini ziyaretçiye hissettirmektir. İslam sanatçıları kullandıkları bu özenli süsleme yöntemiyle ziyaretçiye Allah'ın gücünü ve yüksek bilgeliğini anlatmayı amaçlamışlardır (bkz. Resim: 2.47). Sanatçılar dini binaların içinde İslami görüşün temellerini anlatmak amacıyla Kur'an-ı Kerim'den alıntılar yapmışlardır. Bu yazıları yine ince detaylı motiflerle süslemişlerdir.

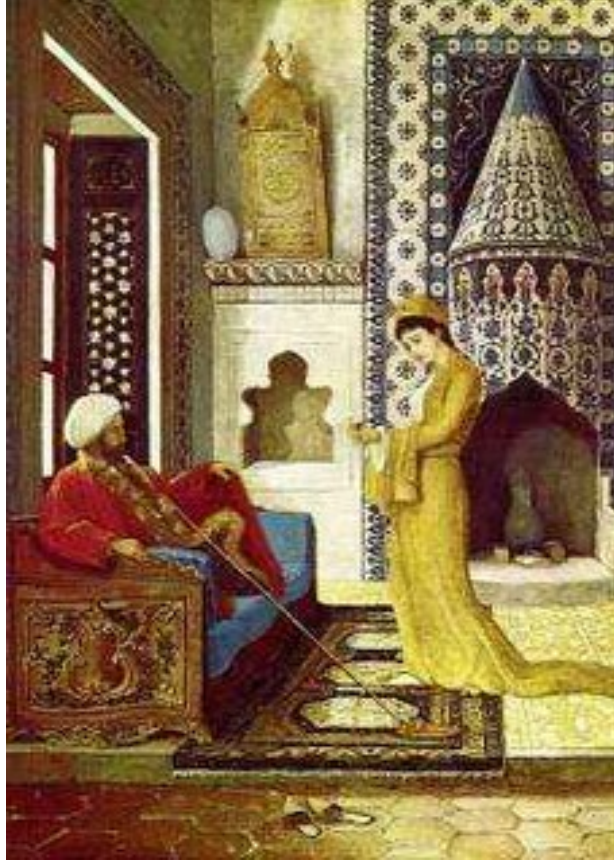

Resim: 2.50 Sultanahmet Camii iç görünüş, Mimar Mehmet Ağa, 1609 – 1616, İstanbul ²⁴⁷.

²⁴⁷ <http://www.pbase.com/eko5/image/68150016>, 2008.

Müslümanlığın ilk dönemlerine din bilimciler, güzel binaların insanların hem ahlaki hem de ruhsal gelişiminde pozitif bir katkıya sahip olduğunu bildirmişlerdir. İslami düşünürlere göre güzel ve ihtiyaca uygun tasarlanmış binalar, insanları kusursuzluğa yaklaştırmaktadır. İçinde yaşanan bina ne kadar güzel ise insanın da o kadar kendisini geliştirmeye ve aşmaya uğraşacağına inanmışlardır. Güzel mimari iyiliğin söz ile söylenmeyen bir ifadesi olarak algılanmıştır. Zevksiz ve kalabalık binalar ise kötülüğün anlatımı olarak algılanmışlardır. İslamiyet'e göre bütün güzellikler Allah'a aittir. Bu yüzden onu anlayabilmenin yolu da güzelliklerden geçmektedir. Dine göre en büyük ibadet Allah'ın yarattığı güzellikleri görmek ve onları takdir etmektir. İslam dininde her zaman iyi ve kötü kavramı ön plana çıkmaktadır. Allah, inananlara ikisini de göstermiştir. İyiyi görüp seçmek inananın görevidir. Güzel binalar içinde yaşayan müminler, o binanın asıl yaratıcısı olan Allah'ın erdemlerini daha iyi kavrayabilme şansına sahip olabilmektedirler. XI. yüzyılda yaşayan ünlü filozof İbn-i Sina'ya göre bir çini süslemesindeki kusursuzluğa, düzene ve simetriye hayran olmak demek Allah'ın zaferini teslim etmek demektir. Çünkü bütün güzellikler Allah'a aittir²⁴⁸. Ev, İslamiyet'te özel bir mekân olarak kabul edilmiştir. Güzel evlerin, insanı Allah'a yaklaştıracığına da inanılmıştır. Kusursuz geometrik desenler ile süsleme sanatı dini binalar dışında ev içinde de kullanılmıştır (bkz. Resim: 2.51).

²⁴⁸ BOTTON, A. (2007), Mutluluğun Mimarisi, Kitap Matbaası, İstanbul, s: 130.

Resim: 2.51 Osmanlı dönemi yaşam mekânını gösteren yağlı boya tablo, Osman Hamdi, Leon Grünberg Koleksiyonu (58x 42 cm)²⁴⁹.

Güzel nesnelere saklı olan özelliklerin Allah'a ait olan özellikler olduğu düşünülmüştür. Bu yüzden dinsel mimaride etkileyici ve mükemmelliğe yakın binalar yapılmıştır.

Camilerin duvarları çini ve vitray ile kaplanmıştır. Bu vitraylar yüksek ve kubbeli olan camilerin içinde bir renk cümbüşü oluşturarak ortama mistik bir hava vermişlerdir. Sultanahmet Cami içinde de bu etki güçlü bir şekilde görülmektedir (bkz. Resim: 2.50). Sultanahmet Cami bir ana, dört yarım kubbe ile örtülmüştür. Caminin içinde 260 tane pencereden giren dinamik bir ışıkla aydınlanmaktadır. Işığın cami duvarlarını süsleyen renkli çinilere değişik şekillerde yansımaları göz önünde bulundurularak, pencere camlarındaki vitray renkleri seçilmiştir. Caminin içinde bu şekilde etkileyici bir ışık elde edilmiştir.

²⁴⁹ <http://sanatalk.blogspot.com/2007/10/istanbul-modern-art-museum-2004-2007.html>, 2008.

Resim: 2.52 *Ulu Camii, Bursa*²⁵⁰.

Caminin içinde süs havuzu bulunmaktadır. Süs havuzu üstündeki açıklık sayesinde dışarı ile bağlantı içerisindedir. Yağmur suyu ile dolmaktadır. Bu özelliği ile Roma evlerinde kullanılan süs havuzunu (*impilvium*) hatırlatmaktadır (bkz. Resim: 2.21, Resim: 2.23).

Sonuç olarak, mitolojik ve dini mekânı karakterize eden asıl öğeler belirsizlikten, belirli ve güvenli bir hayata geçit oluşturmaktadırlar. Belirsizlik bütün mitolojik öğeler ve dinler tarafından sınırlandırılıp, anlamlandırılarak mekâna yansıtılmışlardır. İnsanın kişilikli yaşam mekânı olan evler inançların da zırhı giydirilerek, birey için somut tehlikelerden olduğu kadar soyut belirsizliklerden de koruyan bir nitelik kazanmışlardır.

²⁵⁰ <http://forum.arkitera.com/mimarlik/15042-en-begendiginiz-mimar-2.html>, 2008.

3. BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE “EV” KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

Uzak geçmişten günümüze bakıldığında ev, insanın yaşayabilmesi ve psikolojik açıdan kendisini dünyayla bir bütün olarak hissedebilmesi için gerekli olan temel bir ihtiyaçtır. İnsan, gerek somut gerek soyut ihtiyaçlarını ev içinde gidermektedir. İnsanın, ev içinde giderebildiği soyut ihtiyaçlar da somut ihtiyaçlar kadar hayati önem taşımaktadır. Ev içinde aidiyet, kabul edilme, güven duygusu, sıcaklık ve rahatlık gibi duygular tatmin edilmektedir. Evin yokluğunda, bu duyguları giderilemeyen insanlarda huzur eksikliği ve boşluğa düşme görülmektedir. Evin, insan psikolojisi üzerindeki büyük etkisi 1996 yılında Derviş Zaim yönetmenliğinde çevirilen Tabutta Rövaşata adlı filmde işlenmiştir. Filmdeki bütün karakterlerin, ev içinde giderilen bütünlük hissini eksikliğini çekmekte oldukları film boyunca işlenmektedir. Filmdeki karakterler, ev eksikliğini ev yerine başka bir mekân seçerek değil vücuda alınan uyuşturucuların verdiği yanlısamalar ile tatmin etmeye çalışmaktadır. Film, günümüzün, geçmişe göre daha kolay olan hayat şartlarında bile evsiz kalmanın sonuçları üzerine odaklanarak evsizliğin yarattığı psikolojik eksiklikleri göz önüne sermektedir. “*Ev içinde değilken bile ancak bir ev yanlısamasıyla dış dünyaya tahammül edilebilmektedir*”²⁵¹. Birey için büyük bir ihtiyaç olan ev, bireyin özelliklerini yansıttığı gibi içinde yaşadığı toplumun da özelliklerini yansıtmaktadır.

Toplumsal değişimlerin en çarpıcı izdüşümleri ev içinde kendini göstermektedir. Ev, insanın ve içinde yaşadığı toplumun kültürel özelliklerini güçlü bir şekilde yansıtmaktadır. “*Toplumsal değişim bağlamında hiç bir yer ev kadar önemli değildir*”²⁵². İnsanın, yaşamına dair en büyük koruyucusu olarak kabul edilen ev, insanı

²⁵¹ ŞİŞMANOĞLU, Ş. (2003), Behçet Necatigil ve Şiirin Ev Hali, Bilkent Üniversitesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Türk Dili Edebiyatı Bölümü, Ankara, s: 96.

²⁵² TANYELİ, U. (1996), Osmanlı Barınma Kültüründe Batılılaşma – Modernleşme: Yeni bir Simgeler Dizgesinin Oluşumu, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme*, s: 269–297, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s: 291.

dışarıdaki tüm tehlikelerden koruyan bir örtüdür. Evin dış duvarları kamusal alan ile özel alanı ayırmaktadır. Evin dış cephesi kamusal alanı temsil ederken iç bölümü ise sıcak yuvayı oluşturmaktadır²⁵³. Dış duvarlar, bir engel olarak ev içine herkes tarafından girişi engellemektedirler. Dış duvarlar, evin dış dünyaya açılan bölümleridir. Evin içi ise mutluluğun, güvenin ve huzurun yaşandığı mekândır. İç mekân, toplumsal veya kişisel eylemlerimizin belirlediği, biçimlendirdiği, boyutlarını oluşturduğu bir çevredir²⁵⁴. İnsan her şeyin ölçüsü olarak kabul edilmektedir. Bu yüzden günümüz insanına, her şeyi ölçen ve ölçüsüne göre yapan, anlamında “*Homo Mensura*” denmektedir. Tarih içinde yapılmış olan tüm yaşam mekânları insan boyutları doğrultusunda şekillendirilmiştir. Ayrıca bu mekânların hepsi insanın psiko-sosyal ihtiyaçlarına cevap verir nitelikte yapılmışlardır. Ev, yuva kavramının olduğu geçmiş ve geleceğin yaşandığı özel alandır. 1884 – 1962 yılları arasında yaşamış ve dalında bir duayen olan Fransız filozof Gaston Bachelard, evin bir mutluluk mekanı olduğunu belirtmektedir. Mitolojiye göre ev içindeki mutluluk, tanrıların mutluluğu ile kıyaslanabilecek kadar tatmin edicidir²⁵⁵. Evin sağladığı güven duygusu içinde insanın kendini tanımlayabildiğini ve evin odalarını alt benliğimizde sürekli hatırlayarak kendi içimizde ikamet etmeyi sağladığımızı da belirtmektedir²⁵⁶. Ev farklı fonksiyonlar sunan odalardan oluşmaktadır. Günümüzde en az bir yatma mekânı, mutfak ve tuvaleti olan yerler ev olarak adlandırılmaktadır. Ev içinde bulunan bölümler şunlardır; yaşam mekânı, yatma mekânları, mutfak, banyo ve geçiş bölümleri. Tezin bu bölümünde, evin bu bölümleri incelenecektir.

²⁵³ NALBANTOĞLU, G.B. (1999), “Modern Evin Çeperleri”, *Türkiye Cumhuriyetinin 75 Yılına Bakış Ulusal Kongresi, Haz. Rona, Z.* s: 305–314., Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, s: 308.

²⁵⁴ ÜNLÜ, F. (1998), *İç Mekân Oluşum ve Biçimlenişinde Mekân – İnsan Davranışı Etkileşimine Bir Yaklaşım*, *Yüksek Lisans Tezi*, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 1.

²⁵⁵ ZEYREK, H. (1991), *Grek ve Roma Evleri*, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s: 2.

²⁵⁶ BACHELARD, G. (1996), *Mekânın Poetikası*, Kesit Yayıncılık, İstanbul, s: 28.

3.1. YAŞAM MEKÂNLARI

Ev içinde yaşam mekânı, yaşamın büyük bir kısmının geçirildiği yerdir. Ev içindeki yaşam mekânı gerek tarihi perspektif içinde gerekse insanın bilinçaltında kutsal alan olarak kabul edilmiştir²⁵⁷. Kullanılan kültürlere göre adı ve fonksiyonu nüanslar gösteren yaşama mekânları Türk kültüründe salon, misafir odası, oturma odası gibi değişik isimlere bürünmüş olarak görünür. Aslında dış kültürlerde “*Living Room*” adıyla anılan yaşama mekânı hem aile bireylerinin, hem de misafirlerin kullanacağı – bazen aynı, bazen ayrı ayrı- mekânları kapsayan, çevreleyen geniş bir anlama sahiptir. Evin bölümleri denildiğinde ilk akla gelen terimlerinden biri olan salon sözcüğünün sözlük anlamı şöyledir: “*Misafir kabul etmeye ayrılmış olan en büyük ve süslü oda, başoda, arz odası, divan*”²⁵⁸. Salon, sosyal gereksinim için düzenlenen bir mekândır. Salon içinde bireyler farklı aktiviteleri gerçekleştirmektedir. Salon, konut içinde yaşayan bireylerin sosyal ihtiyaçları için tasarlanmıştır²⁵⁹. Salon bireylerin bir araya geldikleri, sohbet ettikleri, müzik dinledikleri, yemek yedikleri, TV, VCD, DVD ve radyo gibi araçları kullandıkları bir mekândır. Bu mekân içinde genellikle misafir kabul edilmektedir. Evreni, algularıyla tanıyan insan, kendi özel mekânı olan evine, evren algısını yansıtmaktadır. Düşünür ve kültür tarihçisi olan Walter Benjamin de evin evreni temsil ettiğini belirtmiştir. “*İç mekân birey için evrenin temsilcisidir. Bireyin salonu ise dünya tiyatrosunda bir locadır*”²⁶⁰. Evin salonu misafir kabul mekânı olarak işlev görmektedir. “*Salonun dışarıdan gelenleri ağırlama mekânı olması, bu alana ayrı bir sembolik önem katmaktadır*”²⁶¹. Salon, özel mekân olan evin kamusal alan olarak

²⁵⁷ ASLAN, S. (2000), Günümüz Konut Tasarımı için: Kullanıcı-Tasarımcı etkileşiminde Kültür Etkeninin İzmit Örneğinde İrdelenmesi ve Bir Yöntem Önerisi, *Doktora Tezi*, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 80.

²⁵⁸ DOĞAN, M. (1986), Büyük Türkçe Sözlük, Birlik Yayınları, Ankara, s: 960.

²⁵⁹ UZUN, O. (2006), Mobilya ve Dekorasyon Eğitimi, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s: 9.

²⁶⁰ BENJAMIN, W. (1993), Pasajlar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s: 85.

²⁶¹ GÜRBOĞA, N. (2003), “Evin Halleri: Erken Cumhuriyet Döneminde Evin Sembolik Çerçevesi”, *İstanbul* 44, s: 65.

kullanıldığı bir bölümdür. Evin, misafir kabul edilen bölümü olduğundan dolayı salonda daha özel bir özen gösterilerek iç mekân düzenlemesi yapılmaktadır. Evin salon bölümü, dışarının her an içeriye dâhil olabildiği bir mekândır. Bu yüzden, evin vitrini olarak da değerlendirilmektedir. Salon evin vitrini olarak görüldüğünden dolayı genellikle gösterişli mobilyalar ile donatılmaktadır. Salon tefrişi yapılırken en sık düşülen hata mekâna uygun ebatta mobilya seçilmemesidir. Mekân içindeki oran-orantı ilişkisi uygun tasarlanmalıdır. Örneğin; mekân içindeki objeler mekâna göre büyükse sıkışıklık duygusu, eğer mekân içinde kullanılan objeler mekâna göre küçükse ezilmişlik ve korku duygusu yaratmaktadır²⁶².

Salona verilen önem tarihteki tüm evlerde gözükmektedir. Çatalhöyük'te M.Ö. 7000 – 5000 yılları arasında yapılmış olan evlerin yaşam mekânları özel bir şekilde dekore edilmiştir. Bu erken tarihte yapılmış evlerin yaşam mekânlarındaki özen dikkat çekicidir. Yaşam mekânının duvarları resimlerle bezenmiştir. Yerler ise fildişi renge boyanmıştır. Kapı söveleri ise genellikle kırmızı renge boyanmıştır. Çatalhöyük yerleşiminin yaşam mekânındaki bu detaylar, bu mekâna verilen özel kutsal anlamı vurgulamaktadır²⁶³. Ayrıca, günümüz insanının yaşam mekânına gösterdiği özel önem de ilksel bir örnek olarak görülmektedir. M.Ö. III bin yılında Suriye'de bulunan evler içinde bulunan salon bölümleri dikkat çekicidir. Evin en güzel ve en görkemli bölümleri bu dönemde salon olarak kullanılmışlardır. Bu dönemde yapılmış olan yuvarlak evlerin iç mekân düzenlemelerinde ocak odak noktası olarak kullanılmıştır (bkz. Resim: 3.1, Resim: 3.2, Resim: 3.3).

²⁶² ARAYICI, O. (2003), İnanışların Mekânın Betimlenmesi Üzerindeki Etkileri, Doktora Tezi, M.S. G.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 33.

²⁶³ KADILAR, M. (1992), Prehistorik Devirde Konut Mimarisi, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, s: 6.

Resim: 3.1 Ev iç mekânı, bronz çağı, Peat Moors Visitors Centre, İngiltere²⁶⁴.

Resim: 3.2 Bronz çağı ev iç mekânı, Flag Fen, İngiltere²⁶⁵.

²⁶⁴ http://www.gallica.co.uk/celts/photo_album/1/Dcp00523.jpg, 2008.

²⁶⁵ http://www.gallica.co.uk/celts/photo_album/2/Iron%20Age%20Interior.jpg, 2008.

Resim: 3.3 Bronz çağı ev iç mekânı, Flag Fen, İngiltere²⁶⁶.

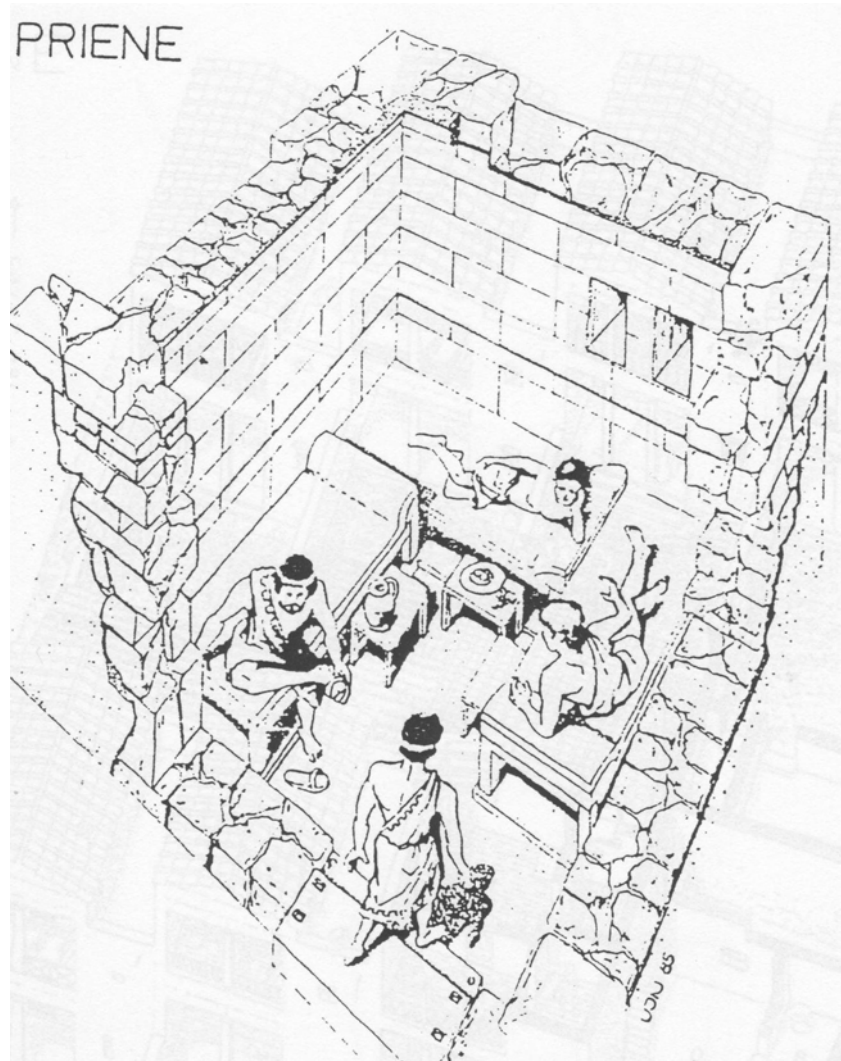

Resim: 3.4 Modern İran'da kullanılmakta olan çadırlar²⁶⁷.

²⁶⁶ http://www.gallica.co.uk/celts/photo_album/2/Bronze%20Age%20Inner.jpg, 2008.

²⁶⁷ <http://www.bible-architecture.info/Housing.htm>, 2008.

Günümüzde dünyanın bazı bölümlerinde halen bu tür çadırlar kullanılmaktadır. Günümüzde kullanılan çadırlar geçmişte kullanılanlara ışık tutan bir nitelik taşımaktadır (bkz. Resim: 3.4). M.Ö. 300 yılları civarında yapılmış olan Yunan evlerinde salon olarak kullanılan odalara *andron* adı verilmiştir. *Andron*, antik Yunan'da kullanımı sadece erkekler için ayrılmış bir mekândır. Erkek misafirler ve ailenin erkek üyeleri, bu oda içinde kabul edilmişlerdir (bkz. Resim: 3.5).

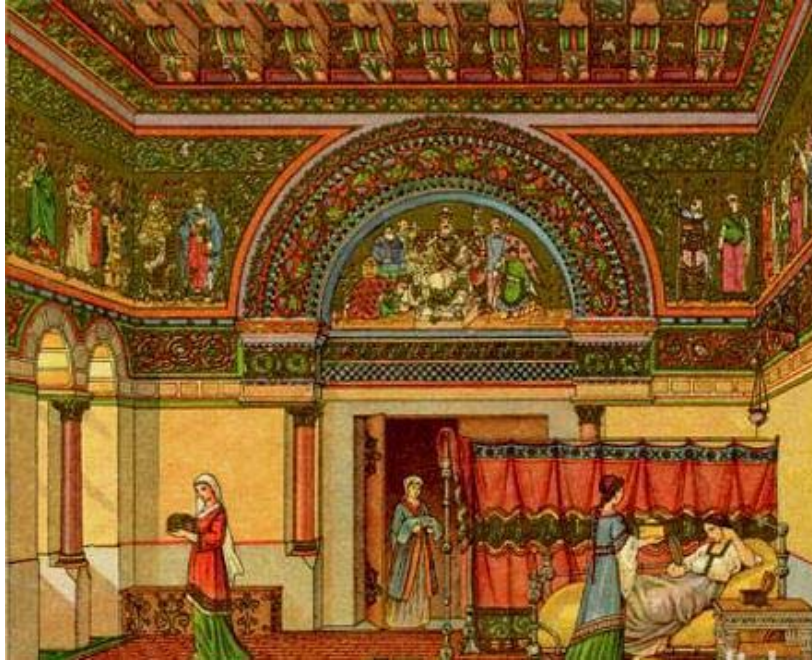
Resim: 3.5 Priene'de bulunan andronun rekonstrüksiyonu²⁶⁸.

²⁶⁸ KUBAN, Z. (1998), Antik Devir Evlerinde Kadın ve Erkek Mekânları ve Osmanlı Evleriyle Karşılaştırılması, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: XI.

Günümüzde kullanılan salonlar gibi geçmişte de salon dekorasyonlarına evin diğer bölümlerinden çok daha fazla önem gösterilmiştir. Resim: 3.6'da M.S. 79 yılında kullanılan yaşam mekanı, Resim: 3.7'de Bizans dönemi evinin yaşam mekanı görülmektedir.

Resim: 3.6 Pompei ev iç mekân rekonstrüksiyonu, M.S. 79²⁶⁹.

Resim: 3.7 M.S. IX.yüzyıl Bizans evi iç mekan rekonstrüksiyonu²⁷⁰.

²⁶⁹ <http://waycoolpictures.blogspot.com/2008/04/ancient-interiors.html>, 2008.

²⁷⁰ <http://waycoolpictures.blogspot.com/2008/04/ancient-interiors.html>, 2008.

Osmanlı döneminde ise başoda / divan odası, tüm kültürlerdeki salonlar gibi prestij mekanı olarak kullanılmıştır. Osmanlı döneminde başoda salon yerine kullanılmış odadır. Başoda içinde hem ailevi bir araya gelmeler hem de misafir kabulü gerçekleştirilmiştir²⁷¹. Tarihte daha önce salon olarak kullanılmış mekânlarda salon / oturma odası ayırımı bu mekân içinde yapılmamıştır²⁷². Başoda kavramı bu özelliği ile günümüz salon tanımına daha yakındır (bkz. Resim: 3.8, Resim: 3.9). Geleneksel Türk evleri, en küçük detaydan bütün olarak oluşumuna değin sanatsal ve estetik bir kaygı ile şekillendirilmiştir²⁷³. Türk evlerindeki bu estetik özen en belirgin biçimde salon olarak kullanılan başoda içinde vurgulanmıştır. Başoda içindeki iç mimari düzenlemeler, Türk toplumunun psiko-sosyal özelliklerini göz önüne serer niteliktedir. Mekân içindeki öğeler (sedirler ve seki altının konumlandırılması gibi) aile içi statü belirleyicisi olarak konumlandırılmıştır. Başoda içinde bulunan sedirler odanın içinde U şekli oluşturacak biçimde konumlandırılmışlardır.

²⁷¹ KUBAN, Z. (1998), Antik Devir Evlerinde Kadın ve Erkek Mekânları ve Osmanlı Evleriyle Karşılaştırılması, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 56.

²⁷² KUBAN, Z. (1998), Antik Devir Evlerinde Kadın ve Erkek Mekânları ve Osmanlı Evleriyle Karşılaştırılması, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 66.

²⁷³ BOZDAYI, A. M. (1992), Geleneksel Anadolu Konutundaki “Oda” Kavramının Çağdaş Konut Tasarımında “Modül” Kavramı Olarak Değerlendirilmesi, *Doktora Tezi*, H.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara,s: 141.

Resim: 3.8 Paolo Lenti Atollo tarafından tasarlanmış şeffaf yaşam mekânı, Osmanlı evlerindeki başodayı koltukların dizilişleri ile hatırlatmaktadır.²⁷⁴

Resim: 3.9 Geleneksel Türk evi yaşam mekânı²⁷⁵.

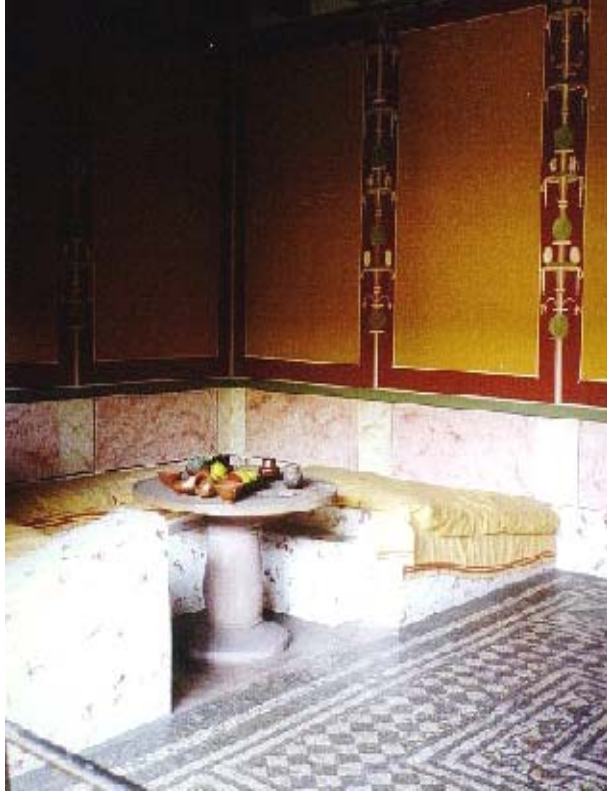
²⁷⁴ <http://www.trendir.com/archives/000923.html>, 2008.

²⁷⁵ http://www.butrint.org/beyond_3_0.php, 2008.

Ev yapımında ve kullanımında farklı din ve kültürlerde farklı yaklaşımlar vardır. Örneğin bir Çin evinde konuğun, ev sahibi izin vermedikçe sandalyesini kıpırdatması, kayan bir perdeyi düzeltmesi gibi salon içine yapacağı en ufak bir müdahale mahremiyete yapılan bir saldırı olarak değerlendirilmektedir²⁷⁶. İslam dininin kutsal kitabı olan Kur'an-ı Kerim'de de misafir gidilen bir ev mekânında ev sahibine ve yaşam alanına girilirken uygulanması gereken kurallar sıkı bir şekilde belirtilmiştir (bkz. bölüm 2.2.4.).

Geçmişten bu yana salon olarak kullanılan mekânlar içinde yemek yeme bölümüne de yer verilmiştir. İnsanların bir araya gelerek yemek yemeleri bir çok kültürde bir ritüel değeri taşımaktadır. Evlerin büyüklüklerine göre yemek yeme bölümleri ya salonun içinde ya da salon ve mutfağa yakın olan bir mekân içinde gerçekleştirilmiştir. Daha önce yaşamış birçok topluluk gibi Roma kültüründe de yemek yeme eyleminin gerçekleştirildiği bölümler büyük özen ile donatılmıştır. Günümüzde Roma imparatorluğu döneminde kullanılan yemek odaları ile ilgili kalıntılar bulunmuştur (bkz Resim: 3.10, Resim: 3.11). Roma imparatorluğu dönemindeki evlerin yemek odalarını gösteren freskler *Pompeii* şehrinde bulunmuştur (bkz Resim: 3.12).

²⁷⁶ KIZIL, F. (1978), Toplumsal Geleneklerin Konut İç Mekân Tasarlamasına Etkisi ve Toplumsal Geleneklerimizi Daha İyi Karşılacak Konut İç Fiziksel Çevre Koşullarının Belirlenmesi, *Doktora Tezi*, İ.D.G.S.A. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 57.

Resim:3.10 Roma imparatorluğu döneminde ev içinde değerlendirilen yemek odası örneği²⁷⁷.

Resim: 3.11 Roma dönemi evleri içinde bulunan yemek yeme bölümü (triclinium)²⁷⁸.

²⁷⁷ <http://www.abu.nb.ca/courses/NTIntro/images/triclinium.htm>, 2008.

²⁷⁸ <http://www.novaroma.org/nr/Triclinium>, 2008.

Resim: 3.12 Yemek odası (triclinium) duvarında bulunan fresk, M.S. 79 yılı, Pompeii²⁷⁹.

Roma İmparatorluğu döneminde yemek yeme stili günümüzden oldukça farklıdır. Bu dönemde yemek yeme eylemi büyük seremoni şeklinde gerçekleştirilmiştir. Yemek yeme eylemi yavaş ve eylemden alınabilecek maksimum zevki elde etmek dürtüsü ile ele alınmıştır. Belki bu yüzden ki ev içindeki yemek yeme bölümü üç kişinin uzanarak yemek yiyebileceği şekilde tasarlanmıştır (bkz Resim: 3.10, Resim: 3.11, bkz Resim: 3.12). Bu yemek yeme şekli daha sonra var olan diğer kültürler üzerinde bir etkiye sahip olmamıştır. Diğer kültürlerde genellikle yemekler yerde veya sandalyede oturarak yenmiştir. Fakat her zaman için geçmiş, günümüz iç mekân tasarımına ilham kaynağı olmaya devam etmektedir (bkz Resim: 3.13).

²⁷⁹ <http://www.historyforkids.org/learn/romans/architecture/houses/triclinia.htm>, 2008.

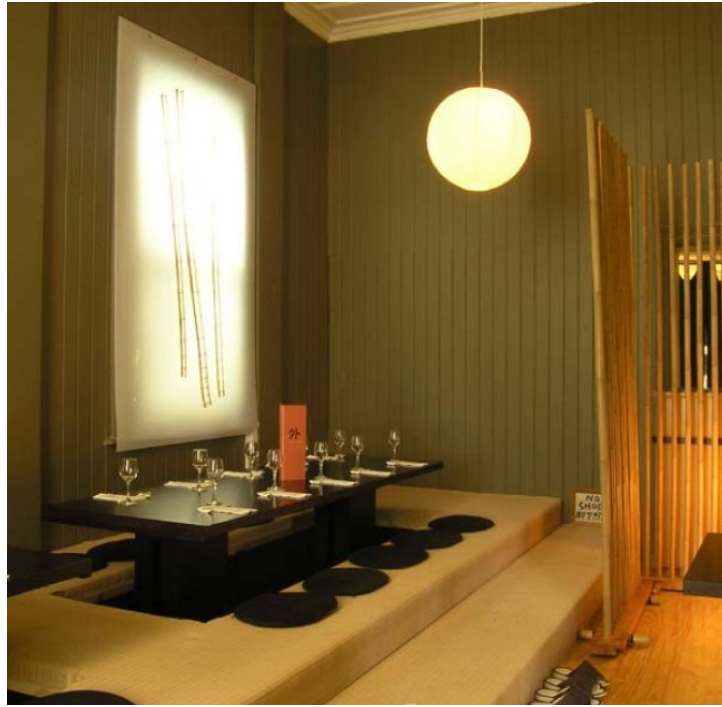
Resim: 3.13 Günümüzde kullanılan yemek bölümü üzerinde Roma yemek bölümünün etkisine bir örnek²⁸⁰.

Salon içinde değerlendirilen yemek bölümlerine geleneksel Japon yemek bölümleri de değişik bir örnektir. Günümüzde geleneksel Japon yemek yeme bölümlerine de modern yaklaşımlarda bulunmaktadır (bkz. Resim: 3.14, Resim: 3.15).

²⁸⁰ Maison Français dergisi, Ağustos 2007, s: 377.

Resim: 3.14 Geleneksel Japon yemek odasına bir örnek²⁸¹.

Resim: 3.15 Günümüzde kullanılan Japon yemek bölümlerine bir örnek²⁸².

²⁸¹http://www.geziyorumlari.com/index.php?option=com_gezi&task=images&func=show&jr_ulke=Japonya&orderby=date&imgid=1578&limitstart=2&Itemid=205, 2008.

²⁸² <http://www.bambusero.co.nz>, 2008.

Resim: 3.16 Günümüzde kullanılan salon içinde bulunan yemek bölümüne örnek²⁸³.

Geçmişteki yapı donatıları günümüze ilham kaynağı olmaktadır. Günümüzde kullanılan ev iç mekân düzenlemelerinde daha iyiye ulaşmak için bir bilgi kaynağı olarak kullanılmaktadırlar.

Bazı evlerde salondan ayrı düzenlenen oturma odaları da yaşama mekânının bir başka görüntüsü olarak karşımıza çıkmaktadır. M.Ö. 7.000 – 5.000 yılları arasında Çatalhöyük'te yapılan evler çok yönlü kullanım özelliği göstermektedirler. Evin oturma odası, mutfak, uyuma ve çalışma yeri olarak da kullanılmışlardır. Çatalhöyük yerleşimi bu özelliği ile Türk sofasının öncül örneğini oluşturmaktadır²⁸⁴. Oturma odası kavramı M.Ö. V. yüzyıldan beri antik Yunan'da görülmektedir. Antik Yunanda bulunan oturma odaları (*diateteria*) misafir için ayrılan odalar kadar özenle döşenmiştir²⁸⁵. Hitit başkenti olan Hattuša'da yapılan

²⁸³ <http://freshome.com/category/dream-homes/>, 2008.

²⁸⁴ KADILAR, M. (1992), Prehistorik Devirde Konut Mimarisi, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, s: 9.

²⁸⁵ ZEYREK, H. (1991), Grek ve Roma Evleri, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s: 20.

konutlarda oturma odası olarak kullanılan odalara rastlanmıştır. Bu bölgede yapılmış olan evlerin oturma odalarından bazılarında odanın duvarı boyunca uygulanmış kerpiç tuğlasıyla ya da taşla yapılmış alçak setler bulunmaktadır. Bu setlerin oturma veya üstüne eşya koymak amacı ile yapıldığı düşünülmektedir. Bu setlerin oturma ve ailecek bir araya gelme mekânı olan oturma odalarında bulunması Anadolu Türk evlerinde bulunan sedir kavramını akla getirmektedir (bkz. Resim: 3.9)²⁸⁶. Tarih öncesi konutların birçoğunda bu tür oturma sistemleri kullanılmıştır.

Antik Yunanistan'da, M.Ö. 431 – 355 yılları arasında yaşamış olan asker Xenophon'a ait yazılar yaşadığı dönem ile ilgili birçok bilgi içermektedir. Xenophon, yazılarında evler içinde güneş enerjisinden yararlanmak üzere konumlandırıldığından bahseder. Antik Yunan döneminde *“doğu yönünün sabah güneşiyle ısındığı, batı yönünün öğlen sonu güneşiyle uygun olduğu saptanmıştır. Oturma mekânları önündeki galeriyi güneye yöneltmek yaz günlerinde dik gelen ışıklardan korunaklı, serin bir gölgelik oluşturuyor, kış günlerinde ise eğimli gelen güneş ışınları oturma odasına kadar girerek orayı ısıtabiliyordu”*²⁸⁷. İklim özelliklerinden dolayı, Yunanistan'da antik dönemde yapılan evler güneye doğru konumlandırılırken, Akdeniz'de ise evler sıcaklardan az etkilenmesi için kuzeye doğru konumlandırılmışlardır. Günümüzde de evin içindeki odalar kullanım şekilleri göz önünde bulundurularak konumlandırılmaktadır.

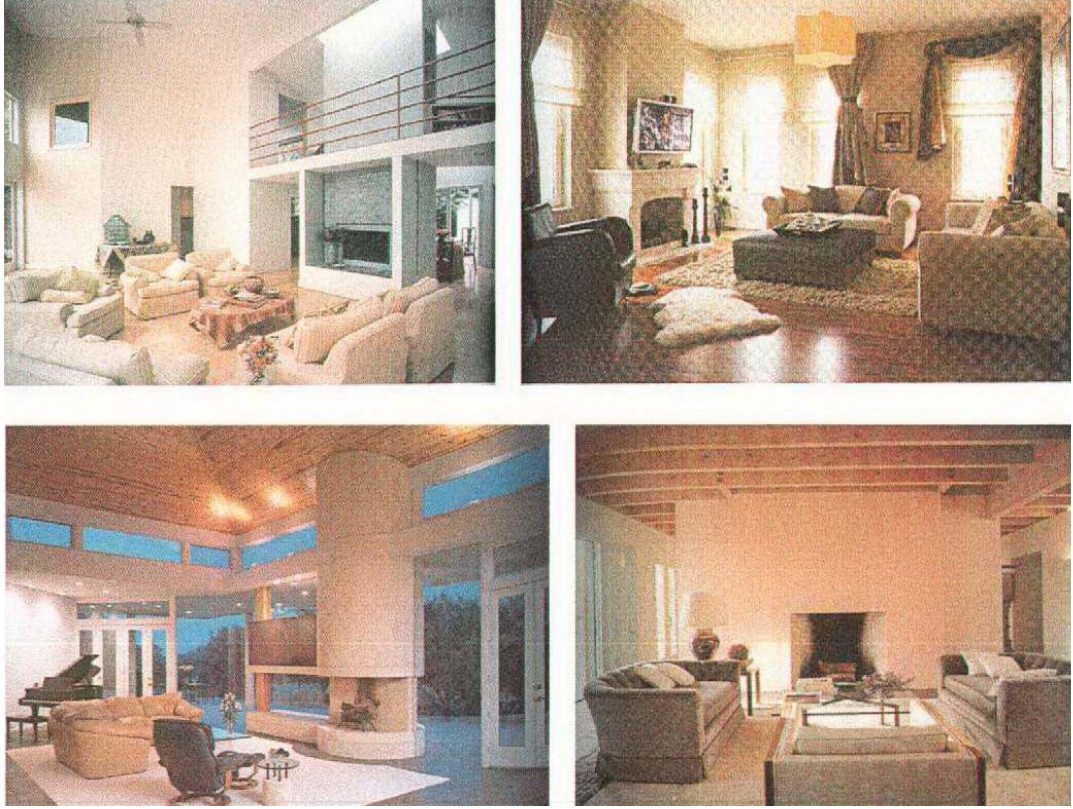
Günümüzde, salon ve oturma odası artık aynı oda içinde değerlendirilmektedir. Salonlar, hem konuk ağırlanan hem de aile üyelerin bir araya geldiği, samimi ilişkilerin yaşandığı bir mekân olarak kullanılmaktadır. Salon iç mekânında geleneksel bazı yaklaşımlar artık görülmemektedir. Geçmişe kıyasla salonların tasarımında, eve gelen kişileri etkilemek yerine fonksiyonelliği üzerine

²⁸⁶ NEVE, P. (1996), Hitit Krallığı'nın Başkenti Hattuşa'da Konut, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, s: 99 – 115, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s: 109.

²⁸⁷ ZEYREK, H. (1991), *Grek ve Roma Evleri, Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s: 7.

yoğunlaşmaktadır. Bununla birlikte salon iç mekân düzenlemesi evin diğer bölümlerine kıyasla daha özenle yapılmaktadır. Genelde salon içinde yemek yeme için özel bir bölüm bulunmaktadır. Yemek bölümünün salon içinde bulunması, birlikte yemek yemenin geçmişin en eski ve önemini kaybetmemiş sosyal ritüellerinden olmasından kaynaklanmaktadır. Salonlar, ev içinde misafirlerin evin özel bölümlerine geçmeden direk olarak salona geçebilecekleri şekilde tasarlanmaktadır. Bu şekilde evin özel olarak kabul edilen yatma ve çalışma bölümlerinden ayrılarak evin sahiplerine mahremiyet sağlamaktadır. Tarih içinde büyük bir öneme sahip olan ocak kavramı günümüzde şömine olarak ev içinde yer almaktadır²⁸⁸. Geçmişte yaşam mekanının odak noktası olarak konumlandırılan ocak günümüzde şöminelerle salon içinde değerlendirilmektedirler (bkz. Resim: 3.2, Resim: 3.3, Resim: 3.17). Şömine kullanımı ısı tesisatının gelişimi ile fonksiyonel bir işleve hizmet etmemektedir. Bu nedenle, kullanımının zorluğu da göz önünde bulundurulduğunda şömine kullanımı azalmaktadır. Seçime göre, şömineler ya ev içinden kaldırılmakta ya da teknolojik olanlar tercih edilmektedirler. Günümüz salonu içinde kontrol edilebilir ışık ve ses sistemi kullanılmaktadır.

²⁸⁸ PEKDEMİR, N. (2007), “Sade ve Doğayla Uyumlu Anadolu Evleri”, *Skylife Mayıs 2007*, s: 98.

Resim: 3.17 Salon içinde şömine kullanımı²⁸⁹.

Evin içindeki bölümler, bölümlerin içinde yürütülen faaliyetlere göre konumlandırılmaktadır. Güney tarafından yazın dik öğle güneşi, kışın ise derinlemesine güneş alınır. Salon bölümünde geçirilen zamanın çok olmasından dolayı ev içinde salon bölümünün güney ve güneydoğuya gelecek şekilde konumlandırılması tavsiye edilmektedir. Bu nedenle, ev içinde salon bölümü tarih öncesi çağlardan bu yana güney ve güneydoğu yönünde konumlandırılmaktadır.

Günümüzde salon havalandırması pencereler aracılığıyla ve klimalarla yapılmaktadır. Salon, ev sahibinin kendisini mimari öğeler ve aksesuarlarla ifade ettiği bir mekândır. Salon duvarlarına asılan resimler, boyanın rengi ve teması ev sahibi tarafından kendini ifade etmek için kullanılan sembollerdir²⁹⁰. Mekânın

²⁸⁹ AÇICI, F. (2006), *İç Mekân Örgütlenmesinde Sınır Öğeleri: Post Modern ve Minimal Mekânlar, Yüksek Lisans Tezi*, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 10.

²⁹⁰ ARAYICI, O. (2003), *İnanışların Mekânın Betimlenmesi Üzerindeki Etkileri*, Doktora Tezi, M.S.G.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 42.

insanın psikolojisi üzerindeki etkilerini kontrol etmek için aydınlatma tasarımı etkin olarak kullanılabilir. Çünkü aydınlatma direk olarak insanın psikolojisini etkileyen bir özelliğe sahiptir. Ev yaşamı içindeki mutluluğu direk olarak etkileyebilmektedir. Ev içindeki ışık, edebiyatta yaşam belirtisi olarak yorumlanmıştır. 1916 – 1979 yılları arasında yaşamış olan büyük Türk şairi Behçet Necatigil'in Yollar ve Evler adlı şiirinde bu yakıştırma görülmektedir; "... *Işıklar yandı söndü / yaşamak durdu evlerde*"²⁹¹. Ev ışığının sönmesi yaşam belirtisinin o mekân içinde yok olması olarak görülmüştür. Necatigil'in şiirlerinde ışık, dışarıdaki (evin dışındaki güvenli olmayan ortam) karanlığa, geceye ve yalnızlığa evcek karşı koymanın verdiği bir im olarak vurgulanmıştır. Çoğu zaman ışık edebi yazılarda, evdeki ısı ile birlikte evi dayanışma ve güvene bağlı bir yaşam mekânına dönüştürmüştür²⁹². Işık insanın psikolojik olarak dünya algılayışına ve ruhsal durumuna hitap etmektedir. Ev içinde misafir kabul ve aile içi toplanma mekânı olarak kullanılan salon bölümünde aydınlatma tasarımı önemli bir konudur.

Toplumsal değişiklikler yaşam mekânı üzerinde değişikliklere neden olmaktadır. Cumhuriyet öncesi Türk salonunda özelleşme vardır ve cinsiyet ayrımcılığı görülmektedir. Cumhuriyet sonrası, salon içinde cinsiyet ayrımcılığı kalkmıştır. 1980 sonrasında ise salon sadece misafirler geldiğinde kullanılan mekân olmaktan çıkıp aile bireylerinin de kullandığı bir mekân olmuştur. Günlük aktiviteler burada gerçekleştirilmiştir. 1964 / 1967 / 1968 yıllarında İmar ve İskân Bakanlığı, evin yaşama mekânının en az 11 – 12 m² olması gerektiğini belirtmiştir. Bayındırlık Bakanlığı bir konutta en az bir odanın 11.20 m²'den az olmaması gerektiğini duyurmuştur. İstanbul il imar yönetmeliğine göre ise evin içinde bulunan en az bir odanın dar kenarının 2.80 metreden, uzun kenarın ise en 4 metreden az olmaması gerektiğini bildirmiştir (2.80 X 4 = 11.20 m²)²⁹³. Oysaki Alman standartlarına göre

²⁹¹ NECATİGİL, B. (2002), *Şiirler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s: 446.

²⁹² GÖKALP, G. (1992), *Behçet Necatigil'in Şiirlerinde Aile*, *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 311.

²⁹³ GEÇKİN, Ş. (1995), *Konutta Mekân Standartlarının Geliştirilmesine Yönelik Evrimsel Bir Araştırma*, *Yüksek Lisans Tezi*, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 40.

minimum yaşam mekânı ebatları 3.80 X 4.20 olarak belirlenmiştir. Türkiye’de 1960 – 1970 arasında yapılan evlerin salonlarının aritmetik ortalamasının 12.72 m² olduğu belirlenmiştir. 1970 – 1980 yılları arasında inşa edilen salonların aritmetik ortalaması 19.65 m²’dir. 1980 – 1990 arasında yapılan evlerin salonlarının alan ölçülerinin aritmetik ortalaması ise 21.39 m² olduğu görülmüştür. 1990 sonrası yapılan evlerin aritmetik ortalamasının 27.00 m² olduğu gözlemlenmiştir²⁹⁴.

Türkiye Cumhuriyetinde İnşa Edilen Evlerin Salonlarının Alan Ölçüleri Aritmetik Ortalaması	
Tarih Aralığı	Aritmetik Ortalaması
1960 – 1970	12.72 m ²
1970 – 1980	19.65 m ²
1980 – 1990	21.39 m ²
1990 sonrası	27.00 m ²

Tablo: 3.1 Türkiye Cumhuriyetinde inşa edilen evlerin salonlarının alan ölçülerinin aritmetik ortalamasını gösteren tablo.

Geçmişten günümüze evlerin yaşam mekânı olarak değerlendirilen bölümleri yaşamsal aktivitelerin yürütüldüğü ev bölümleri olmuştur. Yaşamsal koşullara göre değiştirilip günün gereklerine göre şekillendirilmişlerdir.

3.2. YATMA MEKÂNLARI

Yatak odası olarak adlandırılan yatma mekânları genellikle evlerde birden fazla olmaktadır. Yatak odası içinde uyku gereksinimi giderilmektedir. Konutun konumu ve iç bünyesine ait genel tabloya göre yatak odalarının yeri genellikle

²⁹⁴ GEÇKİN, Ş. (1995), Konutta Mekân Standartlarının Geliştirilmesine Yönelik Evrimsel Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 50.

doğu yönüne gelecek şekilde düşünölmektedir²⁹⁵. Ev içinde, yatak odaları dinlenme ve uyuma eylemlerinin yapıldığı bölümdür. Antik Yunanistan'da, çocuklara ait bir yatma mekânı bulunmamaktadır. Çocuklar ebeveynleri ile aynı oda içinde uyumaktaydılar. M.Ö. VIII. ve IX. yüzyıllar arasında yaşamış olduğu düşünölen efsanevi ozan Homeros, yatma mekânlarının aydınlık, kubbeli ve güzel kokulu olduklarını belirtmiştir. Antik Yunanistan'da yatma mekânı içinde yatak, elbise askısı, sandalye, sandık gibi öğeler yatma mekânı içinde kullanılan eşyalardır (bkz. Resim: 3.18)²⁹⁶.

Resim: 3.18 Bronz somya, yün yatak konarak kullanıldığına dair bilgiler de mevcuttur, M.Ö. I. yüzyıl, Vatikan Müzesi, Roma²⁹⁷.

Günümüzde, kullanım rahatlığı ve özel hayatın sağlanabilmesi açısından ebeveyn yatma mekânı ve çocuk yatma mekânı farklı odalar içinde değerlendirilmektedirler. Ebeveynlerin kullandığı yatma bölümü ebeveyn yatak odası olarak adlandırılmaktadır. Çocukların yatma bölümü ise çocuk odası olarak

²⁹⁵ YILDIRIM, K. (1995), Orta Nitelikli Konutlarda Ebeveyn Yatak Odası Planlaması için Optimum Çözümler, Eylemlere Yönelik Kullanıcı Gereksinimleri ve İç Donatım Elemanları, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s:20.

²⁹⁶ ZEYREK, H. (1991), Grek ve Roma Evleri, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s: 18.

²⁹⁷ <http://www.historyforkids.org/learn/romans/architecture/houses/cubicula.htm>, 2008.

adlandırılmaktadır. Ev içinde yatma mekânları, tercihen doğu cephelerinde; bu mümkün olmazsa kuzey cephelerinde değerlendirilmektedir. Bazı evlerde, misafirler için ayrılmış yatak odaları da bulunmaktadır. Yatak odası mobilyaları genelde yatak, komidin, şifonyer, tuvalet masası ve aydınlatma elemanlarından oluşmaktadır. Japon kültürü başta olmak üzere bazı kültürlerde halen yer yatağı kullanılmaktadır (bkz. Resim: 3.19).

Resim: 3.19 Geleneksel Japon yatak odası²⁹⁸.

Misafirlere ya da ev içi çalışanlarına ayrılan yatma mekânları ise yaşam mekânlarına daha yakın, ev bireyelerine ait yatma mekânlarına daha mesafeli bir şekilde konumlandırılmaktadır. Bu odalar içinde bulunan banyolar aracılığı ile de çalışanların ya da misafirlerin mahremiyeti sağlanmaktadır. Misafirler için ayrılan

²⁹⁸ <http://prabhjotbedi.sulekha.com/blog/post/2008/11/asia-s-lavish-lodgings-hiiragiya-ryokan>, 2008.

yatma mekânları konuk olmadığı zamanlarda kütüphane veya çalışma mekânı olarak da değerlendirilebilmektedir.

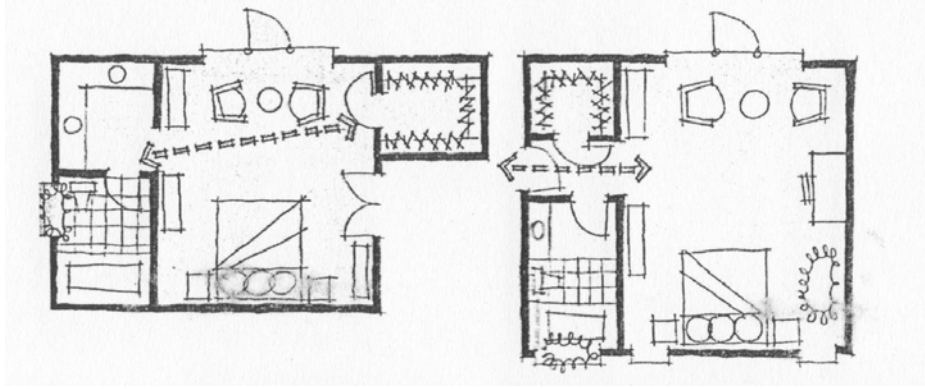
3.2.1. Ebeveyn Yatma Mekânı

Geçmişten bugüne ev tasarımında mahremiyetin en çok korunması gereken bölgenin yatma mekânları olduğu görülmüştür. Günümüzde de yatma mekânları aynı şekilde mahrem olarak kabul edilmektedir. Günümüz evlerinde genellikle, birden çok yatma mekânı bulunmaktadır. Evin anne ve babaya ait yatma bölümü ebeveyn yatma mekânı olarak adlandırılmıştır. Ev tasarımında, yatma mekânlarının birbirlerine olan mesafeleri de mahremiyet çerçevesi içinde dikkate alınmaktadır. Çocuklara ayrılmış yatma mekânları, ebeveyn yatma mekânlarına yakın bir şekilde konumlandırılmıştır. Ebeveyn yatak odaları çocuklu aileler için huzur bulunan sessizliğin evin içinde sağlanabildiği mekânlardır. Çünkü çocuklar bu ebeveyn yatak odalarına girmekten çekinirler. Ebeveyn yatma mekânları hem çocuklardan mahremiyet sağlayıcı bir konumda hem de çocuklara acil ulaşılması gereken durumlarda hızlı bir şekilde yanlarına gidilebilecek kadar yakın olmalıdırlar²⁹⁹.

Ebeveyn yatma mekânı, en yüksek mahremiyet içeren mekân olarak değerlendirilmektedir. Ebeveyn yatma mekânı genellikle banyo ve yatma mekânı olarak iki ana bölümden oluşmaktadır. Sahip olunan yaşam şartlarına göre beş ana bölüme kadar değerlendirildikleri de görülmektedir. Ebeveyn yatma mekânı içinde oluşturulan beş ana bölüm uyuma, oturma, giyinme, banyo ve tuvalet ihtiyaçlarını gidermek üzere şekillendirilmektedir. (bkz. Resim: 3.20). Bu bölümlerin boyutlandırılması, kullanımlarının rahatlığı açısından önemlidir. İnsanlar, yatma bölümüne ekledikleri yeni bölümlerle bu mekânı kendileri için özel bir sığınak haline getirmek eğilimindedirler. Böylece, yatma mekânı sadece uyuma mekânı

²⁹⁹ SEPİCİ, S. (2005), *Çağdaş Konut İç Mekân Anlayışında Psiko-Sosyal Belirleyiciler*, Hacettepe Üniversitesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 144.

olmaktan çıkıp rahatlama ve vücutsal bakım ihtiyaçlarının giderildiği bir alan olarak değerlendirilmektedir.

Resim: 3.20 Beş fonksiyonlu ebeveyn yatma mekânı plan örnekleri ³⁰⁰.

Doğru tasarlanan yatma mekânı kişinin psiko-sosyal ihtiyaçlarına cevap verebilmektedir. Günümüzde ebeveyn yatma mekânına ne kadar farklı bölümler eklenmiş olsa da mekânın asli fonksiyonu uyuma odası olmasıdır. Bu yüzden odanın içinde yatağın bulunduğu alan sessiz bir köşede ve oturma mekânına yakın olarak değerlendirilmelidir.

Ebeveyn yatma mekânı 1964’de yapılan yönetmeliğe göre 12 m²’den küçük olmamalıdır. 1985 yönetmeliğinde ise ebeveyn yatma mekânı için belirtilen rakam 5.9 m²’ye düşürülmüştür. Fakat İstanbul il imar yönetmeliği tarafından belirlenen bu ölçünün ideal bir ölçü olduğu düşünülmemektedir³⁰¹. Alman standartlarına göre ise ebeveyn yatma mekânı için belirlenen minimum mekân ebadı 12 m²’dir. Türkiye’de yapılan evlerin içinde ebeveyn yatma mekânlarının ortalama alan ölçüleri yıllara göre değişiklik göstermektedir. 1960 – 1970 yılları arasında kullanılan ebeveyn yatma mekânlarının aritmetik ortalaması istatistiklere göre 11.30 m²’dir. 1970 – 1980 yılları arasında yapılan evlerin ebeveyn yatma bölümünün aritmetik ortalaması 12.20. m² olduğu gözlemlenmiştir. 1980 – 1990

³⁰⁰ SEPİCİ, S. (2005), Çağdaş Konut İç Mekân Anlayışında Psiko-Sosyal Belirleyiciler, Hacettepe Üniversitesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 139.

³⁰¹ GEÇKİN, Ş. (1995), Konutta Mekân Standartlarının Geliştirilmesine Yönelik Evrimsel Bir Araştırma, *Yüksek Lisans Tezi*, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 40.

arasında yapılanların aritmetik ortalaması 14.50 m² 'dir. 1990 yılı ve sonrası yapılan evlerin ebeveyn bölümlerine ayrılan alan miktarının ortalaması ise 15.00 m² olarak belirlenmiştir³⁰² (bkz. Tablo: 3.2).

Türkiye Cumhuriyetinde İnşa Edilen Evlerin Ebeveyn Yatma Mekânlarının Alan Ölçüleri Aritmetik Ortalaması	
Tarih Aralığı	Aritmetik Ortalaması
1960 – 1970	11.30 m ²
1970 – 1980	12.20 m ²
1980 – 1990	14.50 m ²
1990 sonrası	15.00 m ²

Tablo: 3.2 Türkiye Cumhuriyetinde inşa edilen evlerin ebeveyn yatma mekanlarının alan ölçülerinin aritmetik ortalamasını gösteren tablo.

Günümüzde, ebeveyn yatma mekânı, özel hayatın sağlanabildiği, uyuma eyleminin dışında farklı faaliyetlerin uygulanmasına izin verir şekilde tasarlanmaktadır. Asıl amacı dinlenme mekânı olan evin bu bölümü içinde uyuma, giyinme, dinlenme, kitap okuma ve televizyon seyretme gibi faaliyetler yapılmaktadır. Bu nedenle günümüzde ebeveyn yatak odaları içindeki aydınlatma tasarımı da farklı faaliyetlerin uygulanmasına olanak verir şekilde tasarlanmaktadır (bkz. Resim: 3.21, Resim: 3.22).

³⁰² GEÇKİN, Ş. (1995), Konutta Mekân Standartlarının Geliştirilmesine Yönelik Evrimsel Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 50.

Resim: 3.21 Yatma mekânı aydınlatma örneği³⁰³.

Resim: 3.22 Ebeveyn yatma mekânı içinde doğal ışık ve yapay ışık kullanımına bir örnek, Denpasar residence, Bali³⁰⁴.

³⁰³ <http://veniceapartments.org/assets/images/ruzzini/01.jpg>, 2008.

³⁰⁴ <http://freshome.com/category/dream-homes/>, 2008.

3.2.2. Çocuk Yatma Mekânı

Çocuk yatak odalarının evin yaşama mekânından tamamen izole edilmiş olması genellikle tercih edilmemekte; çocuğun evin geneliyle ilişki içinde olarak, kopuk yaşam sergilememesi; ders ve uyku sırasında ise kendine ayrılmış ihtiyaç duyduğu faaliyeti göstermesi için uygun koşulların sağlanması doğru bulunmaktadır. Bu şekilde çocuklar odalarında aile içinden uzak kalmayarak, aile içi bağların kopması engellenebilmektedir. “Çocuk yatma mekânlarında sürme ve katlanabilen kapılar kullanılarak odaların birbirleriyle içten ilişkisi ve bütünleşmesi sağlanmalıdır”³⁰⁵. Çocuk yatma mekânında ebeveyn yatma mekânı kadar mahremiyete önem verilmemektedir. Yapılan araştırmalar çocukların ve gençlerin mahremiyetine önem verilmediğini göstermektedir³⁰⁶. Çocuklar, okul dönemine kadar olan yaşlarda mahremiyet isteği taşımamaktadırlar. Çocuklar ancak yaşları ilerleyince mahremiyet isteğine sahip olabilmektedirler. Fakat ebeveynler, çocuklarının mahremiyetini paylaşmak isteği içindedirler.

1964 imar yönetmeliğine göre bir çocuk için ayrılan odanın 7 m² olması gerektiği bildirilmiştir. İki çocuk tarafından kullanılan çocuk yatma mekânının da ise 12 m² kullanım alanlı bir mekân önerilmiştir³⁰⁷. Türkiye’de 1960 – 1970 arasında yapılan evlerin çocuk yatma bölümüne ayrılan alanın aritmetik ölçüsünün 12. 68 m² olduğu görülmüştür. 1970 – 1980 arasında ev içinde çocuk yatma bölümüne ayrılan ortalama alan ölçüsü 10.04 m²’dir. 1980 – 1990 yılları arasında yapılan evlerin çocuk bölümlerinin aritmetik ortalaması 11.98 m² olarak belirlenmiştir. 1990

³⁰⁵ KIZIL, F. (1978), Toplumsal Geleneklerin Konut İç Mekân Tasarlamasına Etkisi ve Toplumsal Geleneklerimizi Daha İyi Karşılacak Konut İç Fiziksel Çevre Koşullarının Belirlenmesi, *Doktora Tezi*, İ.D.G.S.A. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 192.

³⁰⁶ SEPİCİ, S. (2005), Çağdaş Konut İç Mekân Anlayışında Psiko-Sosyal Belirleyiciler, Hacettepe Üniversitesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 140.

³⁰⁷ GEÇKİN, Ş. (1995), Konutta Mekân Standartlarının Geliştirilmesine Yönelik Evrimsel Bir Araştırma, *Yüksek Lisans Tezi*, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 40.

sonrası ise yapılan evlerdeki bu bölüme ayrılan ortalama alanın 12.18 m² olduğu görülmüştür³⁰⁸.

Türkiye Cumhuriyetinde İnşa Edilen Evlerin Çocuk Yatma Mekânlarının Alan Ölçüleri Aritmetik Ortalaması	
Tarih Aralığı	Aritmetik Ortalaması
1960 – 1970	12.68 m ²
1970 – 1980	10.04 m ²
1980 – 1990	11.98 m ²
1990 sonrası	12.18 m ²

Tablo: 3.3 Türkiye Cumhuriyetinde inşa edilen evlerin çocuk yatma mekanlarının alan ölçülerinin aritmetik ortalamasını gösteren tablo.

Resim: 3.23 Çocuk odası³⁰⁹.

³⁰⁸ GEÇKİN, Ş. (1995), Konutta Mekân Standartlarının Geliştirilmesine Yönelik Evrimsel Bir Araştırma, *Yüksek Lisans Tezi*, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 51.

³⁰⁹ <http://www.trendir.com/interiors/kids/>, 2008.

Çocuk yatma mekânı, çocuklar tarafından gündüz yaptıkları aktiviteler esnasında da kullanılmaktadır. Bu nedenle çocuk yatma mekânlarının hem doğal ışık alabilmesi hem de efektif bir şekilde aydınlatılabilmesi için yeterli ebatta pencereler ile donatılması gerekmektedir³¹⁰. Çocuk yatma mekânı içinde, uyuma, oynama ve ders çalışma gibi eylemler gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle bu mekân içindeki aydınlatma tasarımı bu farklı eylemlere cevap verebilecek şekilde tasarlanmalıdır. Okul çağındaki çocukların göz sağlığını korumak ve yorulmadan uzun süre çalışmalarına olanak sağlamak için ise, çalışma masalarının aydınlık olmasına ve ışığın yansıma yapmamasına dikkat edilmelidir.

Resim: 3.24 Çocuk odası için tasarlanmış tavan fiber optik gece aydınlatması³¹¹.

3.3. MUTFAK

Mutfağın anlamı sözlükte kısaca “yemek pişirilen” yer olarak geçmektedir³¹². Birçok farklı kültürde ev içinde gerçekleştirilen toplu aktivitelerin en başında yemek yeme gelmektedir. Günümüz mutfakları içinde sadece yemek pişirilmeyip, yemek yeme eylemi de gerçekleştirilmektedir. Mutfak aile mensuplarının yemek sırasında bir araya geldiği sıcak ilişkilerin kurulduğu bir mekâna dönüşmüştür. Gecekondularda ise yemek yeme eylemi halen oturma odası içinde

³¹⁰ ALTUN, B. (2006), Türkiye’de Endüstriyel Ahşap Pencere Üretimi ve Teknik Özellikleri Üzerine İncelemeler, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 23.

³¹¹ <http://www.nurserylighting.co.uk/images/starkits/ms168.jpg>, 2008.

³¹² DOĞAN, M. (1986), Büyük Türkçe Sözlük, Birlik Yayınları, Ankara, s: 806.

gerçekleştirilmektedir. Türkiye’de cumhuriyet öncesi mutfakları kadına özel mekân olarak görülmüşlerdir. Mutfaklara cumhuriyet öncesi dönemde yabancıların girmesi hoş karşılanmamıştır. Cumhuriyet sonrası mutfak mekânı aile içi bireylerin ortak kullanım alanı haline gelmişlerdir. 1980 yılı sonrası ise mutfaklarda yemek yeme dışında oturma eylemi de gerçekleştirilmektedir³¹³.

Tarih öncesi dönemlerden bu yana ateş insan için çok önemli bir yer tutmuştur. Ev içinde ateşin konumlandığı mekânlar aynen ateş gibi kutsal kabul edilmişlerdir. Tarih öncesi bir yerleşim olan Kuruçay’da (Burdur’a 15 km. uzaklıkta tarih öncesi bir yerleşim bölgesi), M.Ö. 6.000 – 5.500 (geç neolitik devir) sıralarında bulunan evler tek katlı ve tek odalı olarak yapılmışlardır. Bu evlerin içinde bulunan odalar çok yönlü kullanım özelliğine sahiptirler. Oda içinde yemek pişirme, yemek yeme, oturma ve uyuma eylemleri gerçekleştirilmiştir. Bu özelliği açısından bu odalar yemek pişirme ve yaşam mekânı olarak değerlendirilen mutfakların özelliklerine sahiptirler. Kuruçay’da yapılan çok kullanımlı bu odalar içinde fırınların bulunması dikkat çekicidir. Fırınların kenarları 20 den fazla ince sıva ile sıvanarak yangın tehlikesine karşı çevrelenmişlerdir. Ayrıca bu odalar özenle dıştan ve içten sıvanarak güzel bir görünüm elde etmişlerdir. Neolitik dönemde ev içinde yapılan ocak ve fırınlar genellikle odanın güney duvarına yakın bir şekilde konumlandırılmışlardır. Bunun nedeni evlerin güney tarafının üstünde bulunan girişlerden dumanın çıkmasını sağlamaktır. Ayrıca mutfak ve yaşama mekânı olarak adlandırılabilinecek bu odaların içine ocakta yakmak için kullanılan odunların konduğu bir dolap da yapılmıştır. Bu tür neolitik evlere örnek olarak Antalya’da bulunan Semahöyük yerleşkesi gösterilebilir³¹⁴. Bu özellikleri ile de yaşam mekânının özenle döşenmesi geleneğine bir örnek oluşturmaktadır³¹⁵. Ev içinde bulunan mutfaklara dair en erken bulgular M.Ö. IV. yüzyıla aittir. Ev içinde

³¹³ SEPİCİ, S. (2005), Çağdaş Konut İç Mekân Anlayışında Psiko-Sosyal Belirleyiciler, Hacettepe Üniversitesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 157.

³¹⁴ KADILAR, M. (1992), Prehistorik Devirde Konut Mimarisi, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, s: 41.

³¹⁵ KADILAR, M. (1992), Prehistorik Devirde Konut Mimarisi, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, s: 25.

mutfak mekânı kullanımının Mezopotamya'daki diğer bir erken örneği de M.Ö. I. yüzyılda görülmüştür. Klasik dönemde ev içinde bulunan mutfaklar hakkında bilgi, yazılı belgeler tarafından elde edilmiştir. Bu dönem içinde yaşayan yazarlar, ev içinde bulunan mutfak bölümlerinden bahsetmiş olsalar da henüz arkeolojik olarak bir bulguya rastlanmamıştır. Roma döneminde evlere mutfak bölümü (*culina*) eklenmiştir. Mutfak bölümü, Roma döneminde 3 X 4 m boyutlarında yapılmıştır³¹⁶. Mutfağın, her hangi bir yöne göre konumlanmasında, alacağı manzara dışında, kuzey ya da güney tarafa konumlandırılmasına özen gösterilmemiştir. Roma mutfağı içinde ocak bölümü yer almaktadır. Ocağın yanında ise fırın konumlandırılmıştır (bkz. Resim: 3.25, Resim: 3.26).

Resim: 3.25 Antik Kent Heraklenium'da Stags evi olarak adlandırılan evin ocağı, M.S. 79, Heraklenium, İtalya³¹⁷.

³¹⁶ ZEYREK, H. (1991), Grek ve Roma Evleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s: 63.

³¹⁷ <http://www.historyforkids.org/learn/romans/architecture/houses/kitchens.htm>, 2008.

Resim: 3.26 Roma imparatorluğu döneminde kullanılan mutfak eşyaları, M.S. 79, Stags evi, Heraklenium, İtalya³¹⁸.

Yemek yapılan mekân olarak kullanılan mutfak içindeki, dumanın çıkışını sağlamak için ocağın üstüne küçük bir pencere açılmıştır. Mutfak bölümü, aynı zamanda yemek yeme için de kullanılmıştır. Bu yüzden bu mekânın manzarasına büyük önem verilmiştir (bkz. Resim: 3.27)³¹⁹.

Resim: 3.27 Kepenkleri aralanmış dar pencereli mutfak rekonstrüksiyonu, M.S. I. yüzyıl, Filistin³²⁰.

³¹⁸ <http://www.historyforkids.org/learn/romans/architecture/houses/kitchens.htm>, 2008.

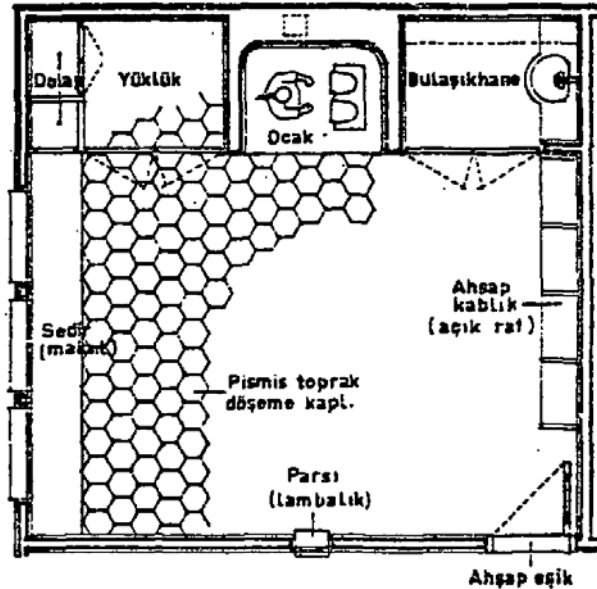
³¹⁹ ZEYREK, H. (1991), Grek ve Roma Evleri, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s: 82.

³²⁰ <http://www.bible-architecture.info/Housing.htm>, 2008.

Resim: 3.28 Mutfak rekonstrüksiyonu, M.S. I. yüzyıl, Filistin³²¹.

Ocağa büyük önem verilen Türk kültürüne ait mutfaklarda da büyük ocaklar yapılmış ve ocak etrafında toplanılarak yemekler yenmiştir. Ocak bölümü geleneksel Türk evleri içinde önemli bir vurguya sahiptir. Mutfak içinde bulunan ocak içinde yemek pişiren insanın oturarak yemek pişirebileceği bir alan oluşturulmuştur (bkz. Resim: 3.29).

Resim: 3.29 Geleneksel Türk evi mutfak planı³²².

³²¹ <http://www.bible-architecture.info/Housing.htm>, 2008.

Resim: 3.30 Geleneksel Türk evi içinde mutfak³²³.

Resim: 3.31 Geleneksel Türk evi içinde mutfak³²⁴.

³²² YILDIRIM, K. (1999), Konutlar Mutfaklarının Mekân ve Donatı Organizasyonunda Ergonomik Yaklaşım, *Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s: 12.

³²³ <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?p=359425>, 2008.

³²⁴ <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?p=359425>, 2008.

Resim: 3.32 Geleneksel Türk evi içinde ocak başı³²⁵.

Geleneksel Türk evinde mutfak içinde yemek pişirme, yemek yeme ve bir araya gelme gibi faaliyetler için ihtiyaç duyulan mekân sade ve kullanışlı bir şekilde tasarlanmıştır (bkz. Resim: 3.29, Resim: 3.30, Resim: 3.31, Resim: 3.32). Bu kadar işlevin gerçekleştirilebildiği bir mutfak mekânının evrensel boyutta kullanımı ise XXI. yüzyıla doğru görülmektedir.

Günümüz mutfakları yemek köşesi ile birlikte tasarlanmaktadır. Aile içinde yemek sırasında psikolojik bir yakınlık kurulmasının önemi unutulmadan bu yakınlığa ortam yaratacak tasarımlara gidilmelidir³²⁶. 1985 yılında hazırlanan İstanbul il imar yönetmeliğine göre minimum mutfak alan ölçüsünün 3 m² olması gerekmektedir³²⁷.

³²⁵ <http://www.tunceliozelidare.gov.tr/Sayfa.asp?islem=2&SayfaNo=615>, 2008.

³²⁶ KIZIL, F. (1978), Toplumsal Geleneklerin Konut İç Mekân Tasarlamasına Etkisi ve Toplumsal Geleneklerimizi Daha İyi Karşılacak Konut İç Fiziksel Çevre Koşullarının Belirlenmesi, *Doktora Tezi*, İ.D.G.S.A. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 188.

³²⁷ GEÇKİN, Ş. (1995), Konutta Mekân Standartlarının Geliştirilmesine Yönelik Evrimsel Bir Araştırma, *Yüksek Lisans Tezi*, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 41.

Alman standartlarına göre ise minimum mutfak alan ölçüsü 9 m² olarak belirlenmiştir. Belirtilmiş olan bu rakamlar belirlenirken mutfak içinde yemek yeme aktivitesi göz önünde bulundurulmamıştır. Eğer mutfak içinde yemek yeme aktivitesi gerçekleştirilecek ise bu ölçülere en az 4 m² daha eklenmesi gerekmektedir. Mutfak dışında bir yemek odası var ise mutfak ile yakın konumda tasarlanmalıdır. Mutfak ile yemek odası arasında bir geçiş bulunmalıdır. Her ne kadar mutfak içinde yemek yeme alanı için minimum rakam 4 m² olarak belirtilmişse de bu eylem için bu kadar küçük bir alan yeterli değildir. Türkiye’de 1960 – 1970 yılları arasında yapılan mutfakların alan ölçüleri ortalama 8.50 m² olarak belirlenmiştir. 1970 – 1980 arası yapılanların aritmetik ortalaması ise 9.30 m² olduğu görülmüştür. 1980 – 1990 yıllarında yapılan mutfak hacimlerinin aritmetik ortalaması 10.60 m² olduğu belirlenmiştir. 1990 sonrası yapılan mutfakların alan ölçülerinin ortalaması 11.20 m² olarak bulunmuştur (bkz. Tablo: 3.4)³²⁸. Bu ortalamalara göre zaman içinde mutfak bölümüne fazla alan ayrılmıştır. Bu, zaman içinde mutfağa daha fazla önem verildiğini göstermektedir.

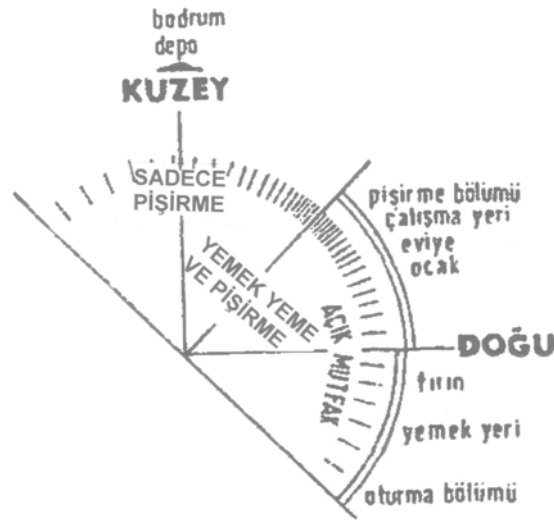
Türkiye Cumhuriyetinde İnşa Edilen Evlerin Mutfaklarının Alan Ölçüleri Aritmetik Ortalaması	
Tarih Aralığı	Aritmetik Ortalaması
1960 – 1970	8.50 m ²
1970 – 1980	9.30 m ²
1980 – 1990	10.60 m ²
1990 sonrası	11.20 m ²

Tablo: 3.4 Türkiye Cumhuriyetinde inşa edilen evlerin mutfaklarının alan ölçülerinin aritmetik ortalamasını gösteren tablo.

Ev içinde mutfak bölümünün genelde kuzey cepheye konumlandırılması gerektiği düşünülmektedir. Bu yargıya kuzey cephenin diğer yönlere göre daha soğuk olmasından dolayı varılmıştır. Mutfak içinde yiyeceklerin saklanması soğuk ortamda daha elverişli olmaktadır. Bu nedenle mutfakların fazla güneş alan

³²⁸ GEÇKİN, Ş. (1995), Konutta Mekân Standartlarının Geliştirilmesine Yönelik Evrimsel Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 48.

cephelerde yer alması sakıncalı bulunmaktadır. Kullanım şekillerine göre farklılık gösteren mutfaklar göz önünde bulundurulduğunda ise mutfağın ev içinde konumlandırılacağı ideal yön konusu çeşitlilik gösterebilmektedir. *Sadece pişirme mutfakları* olarak sınıflandırılan ve içinde sadece yemek pişirilen mutfakların kuzey cephede konumlanmasının ideal olduğu düşünülmektedir. *Yemek yeme ve pişirme mutfakları*, olarak sınıflandırılan içinde yemek pişirme ve yemek yeme eylemlerinin gerçekleştirildiği mutfakların ise sabah güneşi gören kuzeydoğu yönüne doğru konumlandırılmasının daha elverişli bir ortam oluşturacağı belirtilmektedir. *Yemek yeme ve pişirme fonksiyonlarına imkan veren mutfaklar* (açık mutfak) olarak sınıflandırılan ve içinde yemek pişirme, yemek yeme ve diğer yaşam faaliyetlerinin gerçekleştirildiği mutfakların ise doğu yönüne doğru konumlandırılmaları tavsiye edilmektedir (bkz. Şekil: 3.1).

Şekil: 3.1 Kullanım şekline göre mutfağın ideal konumlandırılma yön çizelgesi³²⁹.

Günümüzde mutfak içinde tasarlanan aydınlatmanın mekân içinde yürütülen aktivitelere cevap verebilecek nitelikte olmasına özen gösterilmektedir. Mutfak içinde yemek pişirme ve yemek yeme gibi aktiviteler gerçekleştirilmektedir. Mekân içindeki aydınlatma düzeneği hem ortama güzel bir hava katarken hem de bu

³²⁹ YILDIRIM, K. (1999), Konutlar Mutfaklarının Mekân ve Donatı Organizasyonunda Ergonomik Yaklaşım, *Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s: 13.

ihtiyaçları karşılayabilir nitelikte olması sağlanmaktadır. Mutfakta evin diğer bölümlerine göre daha yüksek aydınlık seviyesi sağlanmaya gereksinim duyulmaktadır. Mutfakta yalnızca bir merkezi aydınlatma kullanmak yeterli değildir. Tek bir kaynaktan alınan ışık mutfakta çalışırken daima kullanıcının önünde kendi gölgesinin oluşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle farklı aydınlatma ürünleri mutfak içinde bir arada kullanılmaktadır. Yatay ve düşey düzlemlerin bulunduğu mutfak içinde dikkat yoğunluğunun toplanması gerekmektedir. Bu şekilde mekân içinde oluşabilecek kaza riskinin minimuma indirilmesi amaçlanmaktadır. Günümüz mutfaklarında temiz bir görünüm sağlamak için parlak ve canlı ışık veren aydınlatma elemanları tercih edilmektedir.

Resim: 3.33 *Günümüzde tercih edilen mutfak aydınlatma tasarımına bir örnek³³⁰.*

³³⁰ http://www.clifstar.com/portfolio_kitchen.html, 2008.

Resim: 3.34 Günümüzde kullanılan teknolojik mutfak aletleri ile donatılmış yemek yapma ve yeme bölümü olan mutfak³³¹.

Günümüz mutfağı aynı zamanda yemek odası olarak da kullanılmaktadır. Bu nedenle ortamı yumuşatmak ve yemek yapılan alandan yemek yenilen alanı ayırmak için aydınlatma tasarımından yararlanılmaktadır. Bu amaçla yemek masasının üstünde yemek masasını vurgulayan bir aydınlatma kullanılmaktadır (bkz. Resim: 3.33, Resim: 3.34).

Mutfak birimi içinde havalandırma, pencereler, aspiratörler ve klimalar tarafından gerçekleştirilmektedir. Aspiratörler; mutfakta yemek pişirme sırasında oluşan koku, duman, buhar ve ısınan havayı dışarı atmak için kullanılmaktadırlar. Sundukları hizmet yanında birçok farklı görsellikte ve stilde estetiğe de hitap eden öğeler olarak mutfak içinde yerlerini almışlardır. Günümüzde kullanılan davlumbazlar sundukları havalandırma dışında başka işlevleri de yürütebilmektedirler (bkz. Resim: 3.35).

³³¹ <http://freshome.com/category/dream-homes/>, 2008.

Resim: 3.35 Multimedya bağlantılı davlumbaz³³².

Resim: 3.36 Eloura evi, yemek yeme ve yaşama mutfağı, Avustralya³³³.

³³²http://www.trendir.com/archives/cat_appliances.html, 2008.

³³³ <http://freshome.com/category/dream-homes/page/5/>, 2008.

Teknik donanım olmadan tasarlanan mutfak mekânları yüklendiği fonksiyonlar için elverişli ortam sunmamaktadır. Çünkü mutfak içinde yemek kokuları, rutubet ve tozların bulunması tercih edilmez. Ailenin her ferdinin devamlı bir şekilde aynı mekân içinde bulunması ayrıca gürültüye de neden olmaktadır. İçinde yaşam fonksiyonlarına yer verilen mutfakların geniş alanlar içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Dar bir mekân içinde birçok aktivitenin gerçekleştirilmesi ruh üzerinde de olumsuz etkiye sahip olabilmektedir. Doktorlar ve mimarlar bu tür mutfakların kullanımını desteklememektedir. Bu tür mutfaklar, kuzey Amerika'da kullanılmaktadır. Amerika'da insanlar genellikle konserve ve hazır yemekler ile beslenmektedirler. Bu tür gıdaları pişirirken ortama yemek kokusu yayılma durumunun minimal olmasından dolayı yemek pişirme, yeme ve yaşama fonksiyonları aynı mekân içinde tercih edilmektedir. Bu tip mutfakların alan ölçüsünün minimum 15 m² olması gerektiği belirtilmektedir³³⁴. Günümüzde mutfak içinde kullanılan davlumbaz ve klima türü aygıtların varlığı ile bu tür mutfak kullanımları yaygınlaşmıştır (bkz. Resim: 3.35). Türk diyetinde bulunan geleneksel yemekler her ne kadar ortama yemek kokusu verseler de günümüz teknolojisi ile açık mutfak kullanımı mümkündür. Günümüz mutfakları içinde kullanılan teknolojik donanımlar bu problemi büyük ölçüde ortadan kaldırmaktadır. Yemek pişirirken koku çıkmasını engelleyen aynı zamanda mutfak dolapları ile ergonomik tasarımı sayesinde büyük bir uyum içinde çalışan asansörlü fırınlar mutfak içindeki teknolojik gelişimlere bir örnektir (bkz. Resim: 3.37).

³³⁴ GEÇKİN, Ş. (1995), Konutta Mekân Standartlarının Geliştirilmesine Yönelik Evrimsel Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 43.

Resim: 3.37 *Yemek kokularını engelleyen ve kendi kendini temizleyebilen asansörlü fırın*³³⁵.

Açık mutfaklar, çalışan kadınların ev içinde geçirdiği zamanın azlığı göz önünde bulundurulduğunda, kadına aile üyeleri ile daha çok zaman geçirme fırsatı da vermektedirler. Mutfak, günümüzde evin merkezi konumuna gelmiştir. Çoğu zaman misafirlerin de kabul edildiği bir mekân olarak değerlendirilmektedir. Mutfak içinde bilgisayar kullanımı dahi görülmektedir. Mutfakta bulunan bilgisayar aracılığı ile internete bağlanarak yemek tarifi bulmak ve evin gıda alışverişini yapmak gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Yeni teknolojilerin kullanımı ile gıda alışverişi akıllı buzdolabına bağlanmış bilgisayar tarafından da marketlere sipariş geçilebilmektedir (bkz. Resim: 3.38)³³⁶.

³³⁵ <http://raf.arkitera.com/product.php?ID=158>, 2008.

³³⁶ ÖZÇEKİÇ, E. (2005), *Akıllı Ev Sistemleri*, *Yüksek Lisans Tezi*, Beykent Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 60.

Resim: 3.38 Buzdolabı içinde internet bağlantılı bilgisayar ve televizyon³³⁷.

Teknolojik gelişmelerden en çok etkilenen ev bölümü mutfaktır. Mutfak içinde oluşabilecek kazalara engel olmak için çeşitli güvenlik önlemleri alınmaktadır. Teknolojik mutfak donanımlarının büyük metrekareler içinde kullanılması ile mutfaklar çok şık ve yaşanılabilir alanlara dönüşmektedir (bkz. Resim: 3.33, Resim: 3.34, Resim: 3.36).

Mutfak içinde kullanılan yeni teknolojiler mutfak kavramını değiştirip yeni boyut kazandırmaktadırlar. Mutfak tasarımı da bu gelişmelerle birlikte önem kazanmıştır. Günümüz mutfak tasarımında en çok dikkat edilen nokta kullanım rahatlığıdır. Mutfak kavramının ilk oluşmaya başladığı günlerden bu yana ev içinde mutfak, evin nabzının attığı bir değere sahip olmuştur. Günümüzde de mutfak değerini kaybetmemiş hala “evin kalbi” görevini üstlenmektedir.

³³⁷<http://www.bornrich.org/entry/samsung-rh2691b-fridge-features-wireless-ice-pad/>, 2008.

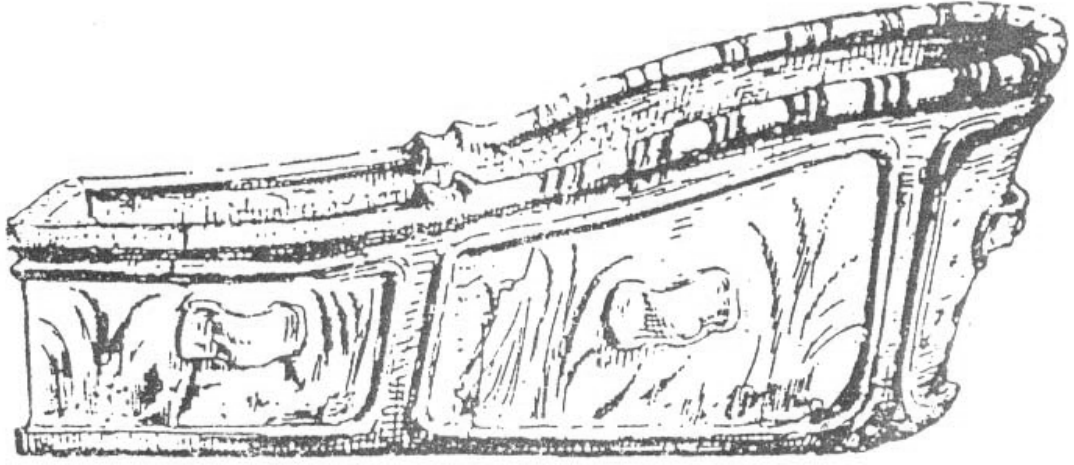
3.4. BANYO

Sözlükte banyo, “*yıkanmaya, temizlenmeye ayrılmış yer*” olarak geçmektedir. Günümüz banyolarında tuvalet bölümü de bulunmaktadır³³⁸. Günümüzde banyolar, vücut temizliğinin yapıldığı (ağız, diş bakımı ve tıraş gibi) ıslak hacimlerdir. Bu mekân, sağlık ve bakım ihtiyacının giderildiği bir ortamdır. Banyo içinde ayrıca çamaşır yıkama ve giyecek bakımı da yapılmaktadır. Günümüzde banyo içinde çamaşır yıkama ve kurutma gibi donatılar yer almaktadır. Geleneksel Türk evlerinde banyo ve tuvalet için ayrı mekânlar kullanılmıştır. Kırsal kesimlerde halen bu iki mekân, evin farklı bölümlerinde yer almaktadırlar. Büyük şehirlerde ise genelde tuvalet ile banyo aynı bölümde değerlendirilmektedir.

Tarih öncesi zamanlarda yıkanmak vücut temizliğinin yanında ruhun arınmasını da temsil etmekteydi. Bu özelliği ile yıkanma eylemi dini törenlerin bir parçası olarak algılanmıştır. Antik çağlarda dini törenlerin ilk aşaması vücudun temizlenmesi ile başlamaktaydı. Bu nedenle insanların yıkanabildikleri nehirler, göller ve su kaynakları da kutsal kabul edilmiştir. Örneğin Hindistan’da Ganj nehri, Mısır’da Nil nehri, Mezopotamya’da Fırat ve Dicle nehri ve birçok sıcak su kaynakları kutsal kabul edilmişlerdir³³⁹. Antik Yunanistan’da banyolar evin kanalizasyona yakın bölümlerine konumlandırılmıştır. M.Ö. V. yüzyılda banyo içinde küvet kullanımı görülmektedir. Bu dönemdeki banyoların içinde tuvalet bulunmamaktadır. Sümerler zamanında ev içinde banyo kullanımına rastlanmıştır. Antik Mısır’da banyo yapmak bir dinsel tören olarak algılanmıştır. Bu dönemde büyük kiremit küvetlerin içinde oturarak yıkanıldığı bilinmektedir (bkz. Resim: 3.39).

³³⁸ DOĞAN, M. (1986), Büyük Türkçe Sözlük, Birlik Yayınları, Ankara, s: 88.

³³⁹ YAZGAN, E. (2004), Konut Banyo Mekânlarında Döşeme ve Duvar Kaplaması Olarak Kullanılmakta Olan Ana Malzemelerin İç Mekân Tasarımı Açısından İrdelenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, M.S.G.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 5.

Resim: 3.39 Antik çağda kullanılan kiremit küvet³⁴⁰.

Hitit uygarlığının başkenti olan Hattuša'da bulunan banyo mekânlarında toprak oturma küvetlerinin banyo içinde kullanılmaya başlandığı saptanmıştır. Hitit döneminde banyo olarak kullanılan mekânın zemini taş ile döşenmiştir. Ayrıca bu mekân içinde atık su kanalı da bulunmaktadır³⁴¹. Ev içinde tuvalet kullanımı Helenistik dönemde görülmeye başlanmıştır³⁴². Antik Priene'de ev içinde bulunan banyo bölümünde pişmiş topraktan yapılmış bir küvet bulunmuştur. Bu küvet tarih içinde bir ilk olarak adlandırılmasa da, keşfedilenler içinde en erken örnek olarak tarihe geçmiştir (Priene ev 21-a)³⁴³. Günümüzde Priene evleri olarak adlandırılmış birçok lüks konut projeleri vardır. Antik Yunan ve Roma dönemlerinde yıkanmak

³⁴⁰ YAZGAN, E. (2004), Konut Banyo Mekânlarında Döşeme ve Duvar Kaplaması Olarak Kullanılmakta Olan Ana Malzemelerin İç Mekân Tasarımı Açısından İrdelenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, M.S.G.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 22.

³⁴¹ NEVE, P. (1996), Hitit Krallığı'nın Başkenti Hattuša'da Konut, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, s: 99 – 115, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s: 109.

³⁴² ZEYREK, H. (1991), Grek ve Roma Evleri, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s: 8.

³⁴³ ZEYREK, H. (1991), Grek ve Roma Evleri, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s: 21.

günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Truva antik kentinde küvet kullanımına rastlanmıştır (bkz. Resim: 3:40).

Resim: 3.40 Truva antik kentinde bulunan küvet³⁴⁴.

Asya'da banyo yapmak her zaman kutsal sayılmıştır. İslam dininde dinsel ritüellerden önce yıkanmak ve bölgesel olarak temizlenmek (abdest almak) kutsal bir önem taşımaktadır.

³⁴⁴ <http://www.michellemoran.com/Gallery/odysseus.htm>, 2008.

Resim: 3.41 Antik çağda kullanılan küvet modeli ³⁴⁵.

Ortaçağ Avrupası'nda ise yıkanmak hoş karşılanmamaktaydı. Bu dönemde yaşamış bir din adamı olan Aziz Benedictus yıkanmanın zararlı bir alışkanlık olduğunu belirtmiştir. Bu dönemde yıkanmak toplum tarafından hor görülen bir eylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Asilzade ve zenginler yıkanmadıklarından dolayı üzerlerinde bulunan kötü kokuları bastırmak için bu dönemde parfüm kullanmaya başlamışlardır. XIX. yüzyılda Avrupa evlerinin içinde banyo kullanımı görülmeye başlanmıştır. Bu dönemde oturma küveti, duş küveti banyo içinde kullanılmaya başlanmıştır.

³⁴⁵ http://common.csnstores.com/common/products/ECS/ECS1830_1.jpg, 2008.

Resim: 3.42 Avrupa’da eski tarihlerde kullanılan küvet, Küvet içinde yıkandıktan sonra kirli su altında bulunan musluk ile küvet dışına atılmaktadır.³⁴⁶

Almanya’da 1832 yılında yüksekte duran suyun basıncı ile çalışan yağmur banyosu kullanılmaya başlanmıştır. Amerika’da 1900’lü yılların başlarında konutlara temiz su iletiminin başlaması ile duş sistemleri ve buhar banyoları kullanılmaya başlanmıştır. 1940’lı yıllarda standartlaşmış ekipmanlar satılmaya başlanmıştır. Banyolar standart bir düzen içinde yapılmaya başlanmıştır. Avrupa ve Amerika’da iyi bir evin yatak odasına açılan bir banyonun olması gerektiği düşünölmeye başlanmıştır³⁴⁷. XX. yüzyılın başlarında banyo yapmak kişisel bir eylem olarak bütün evlerin banyo mekânları içinde yapılmaya başlanmıştır.

Banyo kavramı Avrupa’da çok yavaş gelişmiştir. Oysa Türk evlerinde yıkanma alanı her zaman yer almıştır. Geleneksel Türk evinin hemen hemen her odasının içinde yıkanmak için kullanılan küçük banyo diyebileceğimiz *gusülhane* adı verilen

³⁴⁶ http://www.salvoweb.com/images/userimgs/2/28228_1.jpg, 2008.

³⁴⁷ YAZGAN, E. (2004), Konut Banyo Mekânlarında Döşeme ve Duvar Kaplaması Olarak Kullanılmakta Olan Ana Malzemelerin İç Mekân Tasarımı Açısından İrdelenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, M.S.G.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 11.

birimler kullanılmıştır (bkz. Resim: 3.43). *Gusülhane*'nin bulunmadığı odalarda sedirlerin altında yıkanmak için “*çak*” adı verilen düzenekler kullanılmıştır. Gusülhane ve *çak* adı verilen yıkanma bölümlerinde yıkanılan kirli su, atık boruları ile dışarı atılmaktadır. Yıkanmak için kullanılan su mekâna kova ile getirilmektedir. Türk evlerinde ayrıca *hamamlık* diye adlandırılan ebeveyn odalarında yer alan banyolar kullanılmıştır.

*Resim: 3.43 Gusülhane*³⁴⁸.

II. Dünya savaşından sonra banyo kullanımı her evin içinde yerini almıştır. Günümüzde, banyolar her evde bulunan mekânlardır. Ekonomik şartlara göre evlerde bir ya da birden fazla banyo bulunmaktadır. XXI. yüzyılda ev içindeki banyo içinde teknolojik çözümler kullanılmaktadır. Banyo içinde kullanılan estetik değerler kullanıcıyı memnun etmek içindir. Kullanılan banyo mekânları kullanıcıyı bakım, sağlık ve estetik açıdan tatmin edebilecek şekilde tasarlanmaktadır.

³⁴⁸ <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?p=359425>, 2008.

1985 yılında hazırlanan Türkiye standartlarına göre banyo alan ölçüsünün 4.4 m² olması gerektiği belirtilmiştir. İstanbul il imar yönetmeliğine göre ise banyonun sahip olması gereken minimum alan ölçüsü 2.50 m² olarak bildirilmiştir³⁴⁹. Fakat bu ebatta bir mekan içinde çamaşır makinesi ve hijyen ile ilgili gereçlerin değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu yüzden banyo için elverişli bir alanın en az 5 – 7.5 m² olması gerektiği belirtilmektedir. Avrupa ülkelerindeki standartlara göre banyo olarak kullanılacak mekânın 5 –7 m² arasında olması gerektiği belirlenmiştir. Türkiye’de 1960 – 1970 yılları arasında yapılan evlerin içinde bulunan banyolara ayrılan alanın aritmetik ortalaması 2.80 m²’dir. 1970 – 1980 yılları arasındaki aritmetik ortalama 3.60 m² olarak belirlenmiştir. 1980 – 1990 yılları arasındaki aritmetik ortalama 4.20 m² olduğu hesaplanmıştır. 1990 yılı ve sonrası yapılan evlerdeki banyo alanına ait alanın aritmetik ortalamasının 4.80 m² olduğu tespit edilmiştir (bkz. Tablo: 3.5)³⁵⁰.

Türkiye Cumhuriyetinde İnşa Edilen Evlerin Banyolarının Alan Ölçüleri Aritmetik Ortalaması	
Tarih Aralığı	Aritmetik Ortalaması
1960 – 1970	2.80 m ²
1970 – 1980	3.60 m ²
1980 – 1990	4.20 m ²
1990 sonrası	4.80 m ²

Tablo: 3.5 Türkiye Cumhuriyetinde inşa edilen evlerin banyolarının alan ölçülerinin aritmetik ortalamasını gösteren tablo.

³⁴⁹ GEÇKİN, Ş. (1995), Konutta Mekân Standartlarının Geliştirilmesine Yönelik Evrimsel Bir Araştırma, *Yüksek Lisans Tezi*, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 44.

³⁵⁰ GEÇKİN, Ş. (1995), Konutta Mekân Standartlarının Geliştirilmesine Yönelik Evrimsel Bir Araştırma, *Yüksek Lisans Tezi*, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 52.

Türkiye’de yapılan bir araştırmaya göre banyo ile ilgili en çok şu şikâyetler yapılmaktadır³⁵¹:

1. Mekân küçüklüğü,
2. Mekân içinde yeterince dolap olmaması,
3. Çamaşır makinesinin banyo içinde konumlandırılmaması,
4. Ekipman düzeninin iyi olmaması,
5. Oturma küvetinin yüksek olmaması.

Bu şikâyetlerin ana kaynağının Türkiye’de yapılan evlerin banyo alan ölçüsünün küçük olması ve kullanılan donanımın Türk insanının ölçülerine uygun olarak tasarlanmamasından kaynaklandığı gözlenmektedir.

Günümüzde, kullanıcılar banyo bölümünün daha büyük bir mekân içinde değerlendirilmesini istemektedirler. Banyoların daha büyük bir mekân içinde değerlendirilmesiyle, kullanıcıya rahat bir ortam sunulmaktadır. Genellikle bireyler banyo içinde büyük küvetler kullanmak istemektedirler. Daha çok lüks evlerde büyük banyolar görülmektedir. Çoğu kullanıcı da ev içindeki diğer bölümlerin küçülmesini göz önünde bulundurarak banyo bölümünün daha büyük alanda değerlendirilmesini istemektedir.

³⁵¹ GEÇKİN, Ş. (1995), Konutta Mekân Standartlarının Geliştirilmesine Yönelik Evrimsel Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 45.

Resim: 3.44 Büyük mekânlar içinde değerlendirilen banyo kavramına bir örnek. Banyo içinde yüksek teknolojiye sahip ekipmanlar kullanılmaktadır³⁵².

Banyolar ıslak hacimlerdir. Günlük vücut temizliği, genel temizlik ve günümüzde de tuvalet ihtiyacı sırasında kullanılmaktadırlar. Banyo içinde günümüzde rahatlama gevşeme üniteleri de kullanılmaktadır (SPA, buhar banyosu, vb.). Bazı banyolar içinde vücuda masaj yaparak vücudun rahatlamasına yardımcı olan donanımlar da bulunmaktadır. Bu mekân içinde ayrıca çamaşır yıkama gibi aktiviteler de yürütülmektedir. Banyo aydınlatma planı, içinde yapılan aktivitelere göre tasarlanmalıdır. Günümüz banyoları içinde tuvalet bölümü de bulunmaktadır. Banyo, yüksek mahremiyet alanında yer alan bir ev bölümü olmasından dolayı doğal ışık yerine yapay ışık ile aydınlatılmaktadır. Fakat doğal ışık kullanılarak mahremiyetin sağlanabildiği banyo tasarımları da vardır (bkz. Resim: 3.45). “Banyolar, sabahları temiz, canlı ve parlak bir görünüş, akşamları ise dinlendirici, sakin ve tamamen size özel bir havada olmalıdır”³⁵³. Banyoda doğru bir şekilde

³⁵² www.trendir.com/archives/000923.html&usg=__2sta3xxfNCH074oas25Y2jfxDo=&h=600&w=386&sz=55&hl=tr&start=2&um=1&tbnid=i2iK8liO4W65eM:&tbnh=135&tbnw=87&prev=/images%3Fq%3Dstairs%26um%3D1%26hl%3Dtr%26sa%3DN, 2008.

³⁵³ www.evdose.com, 2006.

aydınlatma tasarımı uygulayabilmek için hem genel hem de bölgesel aydınlatma yapmak gerekmektedir.

Resim: 3.45 Banyo içinde doğal ışık kullanımına bir örnek, Villa Storingavika, Norveç³⁵⁴.

Resim: 3.46 Ayna kenarı aydınlatmasına bir örnek³⁵⁵.

³⁵⁴ <http://freshome.com/category/dream-homes/>, 2008.

³⁵⁵ <http://www.trendir.com/archives/antonio-lupi-panta-rei-07-bathroom-mirror.jpg>, 2008.

Banyo havalandırması, içinde pencere olup olmamasına göre değerlendirilmektedir. İçinde dışarıya açılan pencere bulunmayan banyolarda havalandırma, havalandırma bacaları aracılığıyla veya aspiratörlerle yapılmaktadır. Hava bacaları ile yapılan havalandırma biçimi toplu konutlarda sıkça kullanılmaktadır. Aspiratörlerle yapılan havalandırma yönteminde ise aspiratörler duvarlara yerleştirilerek uygulama yürütülmektedir. Kaliteli bir havalandırma yapabilmek için aspiratörlerin tavana yakın olarak yerleştirilmesine dikkat edilmelidir³⁵⁶.

3.5. GEÇİŞLER

3.5.1. Avlu

Avlu, sözlükte, “*evin ortasında veya önünde etrafı çevrili üstü açık bölüm*” olarak açıklanmaktadır³⁵⁷. Oxford ansiklopedik sözlükte ise “*evlerde üstü açık iç ya da yan mekân, teras, veranda*” olarak açıklanmıştır³⁵⁸. Avlular doğa ile ev arasında bir geçit oluşturmaktadırlar. Avluda törenler ve aile toplantıları gerçekleştirilmektedir. Avrupa’da genelde avluların üstü cam bir tavan ile kapatılmaktadır. Avlu, mimarlıkta *atriyum* olarak da adlandırılmaktadır. Bazı avlular içinde süs havuzu da bulunmaktadır. Bu gelenek, Roma döneminde başlamıştır (bkz. Resim: 2.22, Resim: 2.23). Roma avlularının ortasında süs havuzu (*impulvium*) yer almıştır. Süs havuzunun kenarı ise genelde kolonlarla çevrilmiştir. Kolonlar mekân içinde bir ayırım görüntüsü vermektedir. Türkiye’de İç Anadolu ve doğu bölgelerinde avlulu evler sıklıkla kullanılmaktadır.

³⁵⁶ YAZGAN, E. (2004), Konut Banyo Mekânlarında Döşeme ve Duvar Kaplaması Olarak Kullanılmakta Olan Ana Malzemelerin İç Mekân Tasarımı Açısından İrdelenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, M.S.G.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 25.

³⁵⁷ DOĞAN, M. (1986), Büyük Türkçe Sözlük, Birlik Yayınları, Ankara, s: 67.

³⁵⁸ ERDOĞAN, E. (1996), Anadolu Avlularının Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, *Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s: 4.

Tarihte görülen ilk avlulu evler Mezopotamya’da yapılmıştır. İlk avlulu evler bir ana oda bir avlu ve yanında küçük bir odadan oluşmuştur. Çatalhöyük yerleşiminde M.Ö. 6.000 – 5.000 yılları arasında avlu kullanımı görülmüştür. Bu dönemde görülen evlerin avlularında ev içi işler, yemek yapmak gibi faaliyetler gerçekleştirilmiştir (bkz. Resim: 3.47)³⁵⁹.

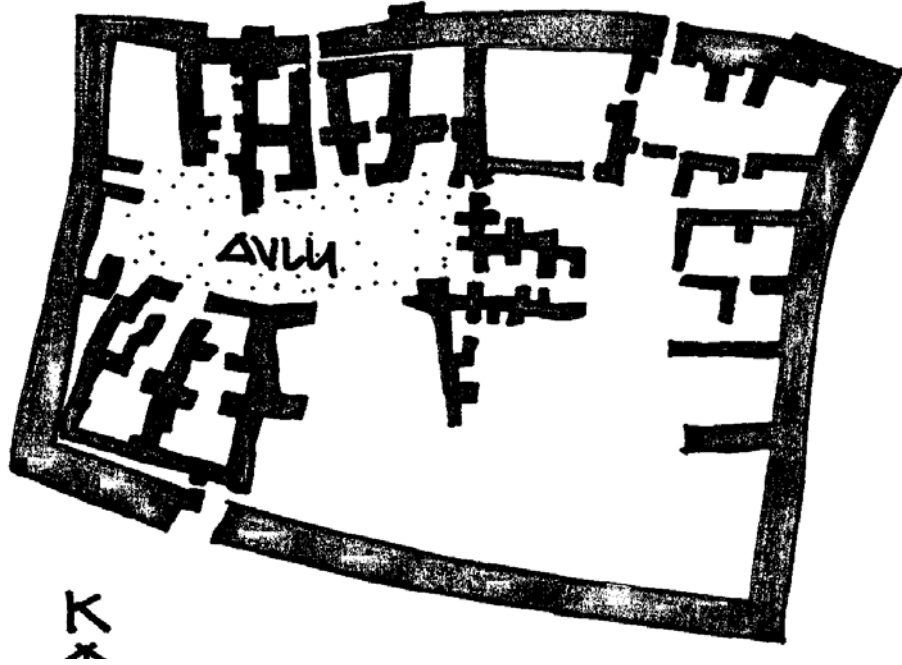
Resim: 3.47 Çatalhöyük yerleşim planı kat VI' da avlu kullanımı³⁶⁰.

Hacılar’da bulunan M.Ö. 5700 – 5.600 yılları arasında yapılmış evlerin avluları mutfak olarak da kullanılmışlardır. Bu dönem içindeki Hacılar evlerinin avlularında

³⁵⁹ KADILAR, M. (1992), *Prehistorik Devirde Konut Mimarisi, Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, s: 8.

³⁶⁰ ERDOĞAN, E. (1996), *Anadolu Avlularının Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s: 65.

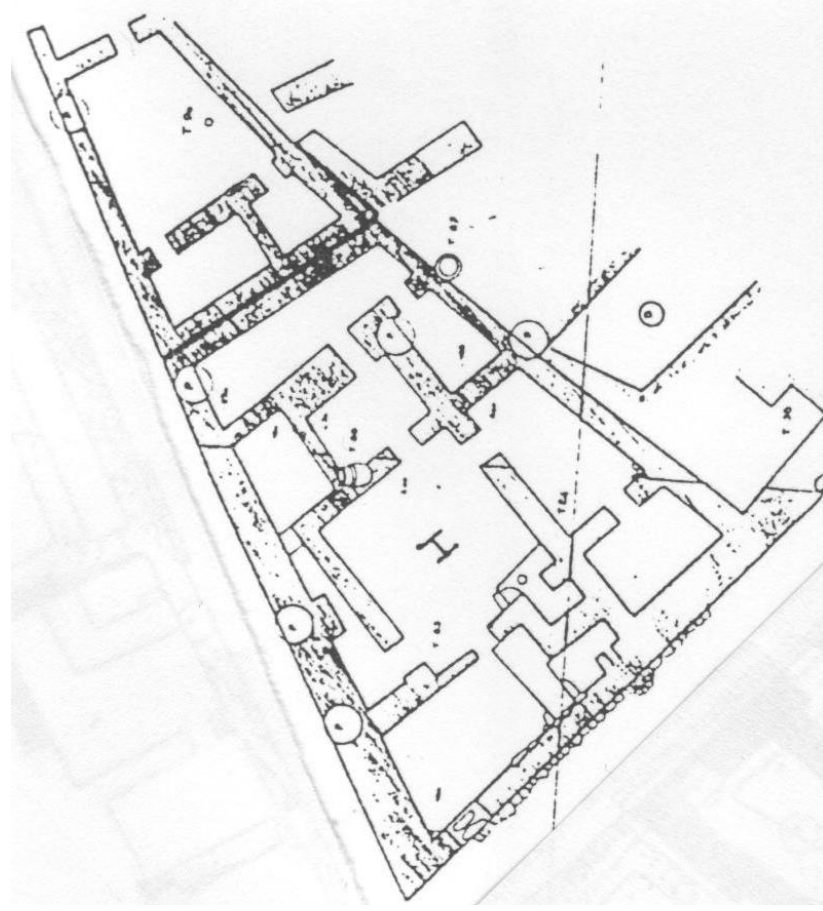
bulunan ocaklar içindeki kor ve küllerin taşmaması için yuvarlak bir ağız kısmı eklenerek yapılmış, kenarları da dikkatli bir şekilde sıvanmıştır³⁶¹. Hacılar'da M.Ö. 7.200 – 6.700 arasında yapılan evler özensiz ocak yapımı ve kullanımı yüzünden yanmıştır. Hacılar'da daha sonra görülen yerleşimlerde ocağın özenle çevrelenmiş olmasının ve avlu içinde değerlendirilmesinin nedeninin bir önceki dönemde geçirilen yangınlar olduğu düşünülmektedir (bkz. Resim: 3.48).

Resim: 3.48 Hacılar yerleşkesinde ev içinde avlu kullanımı³⁶².

³⁶¹ KADILAR, M. (1992), Prehistorik Devirde Konut Mimarisi, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, s: 15.

³⁶² ERDOĞAN, E. (1996), Anadolu Avlularının Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, *Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s: 63.

*Resim: 3.49 M.Ö. III. bin yıl evi, Mari (Tell Hariri), Suriye*³⁶³

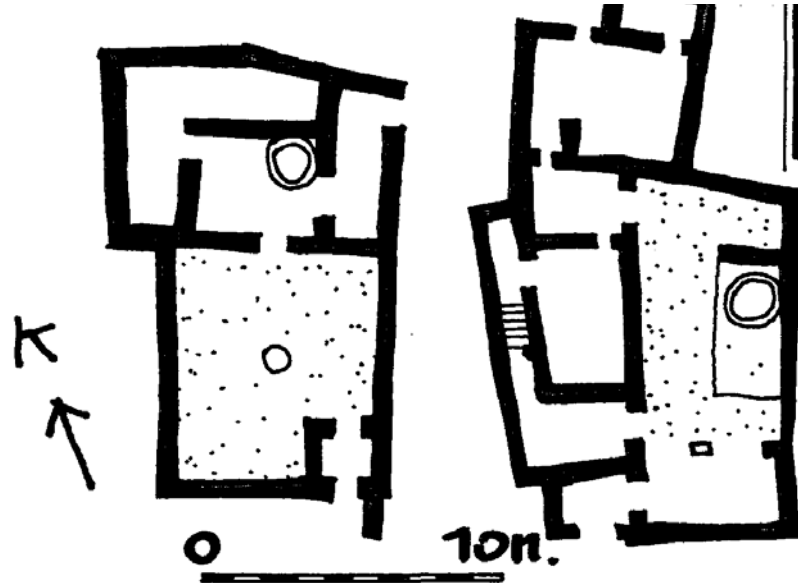
Suriye’de, bulunan antik Mari şehrinde avlunun etrafında odaların konumlandığı ev tipleri görülmeye başlanmıştır. Antik Mari’de bulunan bu ev içindeki hayatın merkez noktası avludur. Yaşam faaliyetleri bu mekân içinde gerçekleştirilmiştir. M.Ö. III. yılın ilk yarısında avlulu evler daha detaylı bir yapıya sahip olmuşlardır (bkz. Resim: 3.49 [H] noktası). Mezopotamya’da M.Ö. II. yıl içinde bazı evler içinde iki avlu kullanımı başlamıştır. Bir avlu günlük ev işlerinin ve aile içi toplantılarının yürütüldüğü merkez nokta iken diğeri ise misafir kabul bölümünün bulunduğu kısımda yer almıştır ve aynı görevi görmekte kullanılmıştır³⁶⁴. Ev içinde iki tane avlu kullanımı daha sonra Yunan, Roma, Bizans ve Türk evlerinde de kullanılagelen bir plan tipini oluşturmuştur. Eve gelen misafir, misafir odasının

³⁶³ ERASLAN, A. (1996), *Mezopotamya Bölgesinde Tarihi Çağlarda Görülen Konut Tipolojisi, Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, p:22.

³⁶⁴ ERASLAN, A. (1996), *Mezopotamya Bölgesinde Tarihi Çağlarda Görülen Konut Tipolojisi, Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s: 136.

bulunduğu avludan kabul odasına alınmıştır. İkinci avlunun varlığı ile eve gelen misafirlerin ve ev halkının, ev içindeki doğal faaliyetlerinin korunması amaçlanmıştır³⁶⁵.

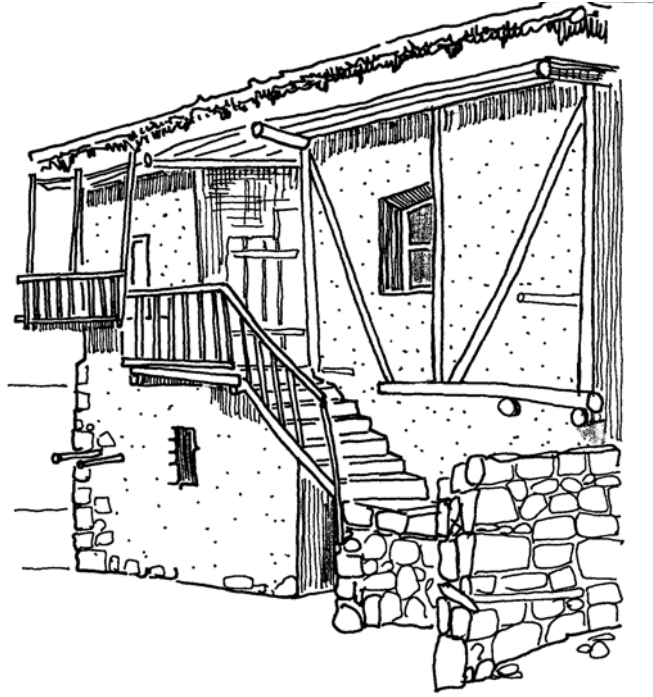
M.Ö. 1800 – 650 yılları arasında yapılan Hitit evleri içinde avlu kullanımı görülmektedir (bkz: Resim: 3.50). Avluların büyüklükleri evlerin diğer bölümlerine göre orantılı yapılmıştır. Hitit döneminde yapılan avlular taş kaplama ile döşenmiştir. Hitit döneminde yapılan evlerin avluları genellikle evlerin ön kısımlarında yer almıştır. Hitit medeniyetinde avlular Mezopotamya'dan ziyade Filistin ve Mısırdaki yapılan evlerle benzerlik göstermektedir (bkz. Resim: 3.52, Resim: 3.53, Resim: 3.54).

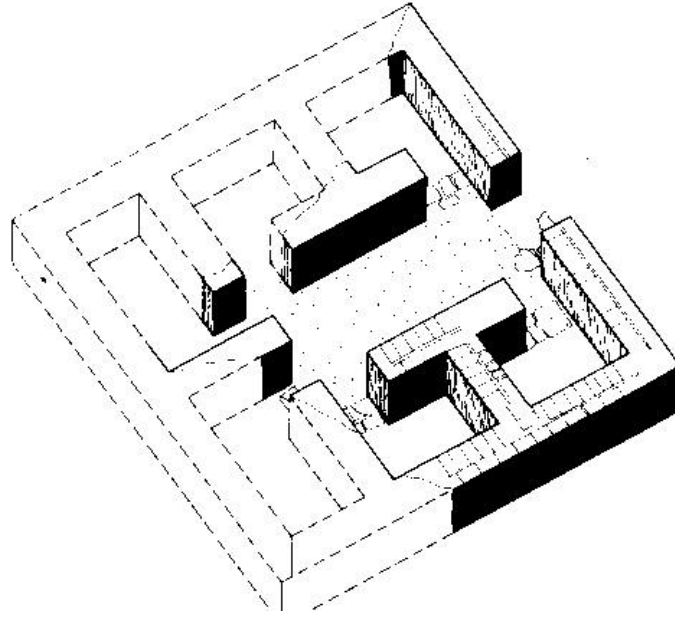
Resim: 3.50 Hitit yerleşimi olan Karum Kaneş evlerinde avlu kullanımı (plan üzerinde nokta ile gösterilen yerler avludur). Avlu içinde ocak kullanımı da görülmektedir³⁶⁶.

³⁶⁵ KUBAN, Z. (1998), Antik Devir Evlerinde Kadın ve Erkek Mekânları ve Osmanlı Evleriyle Karşılaştırılması, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 32.

³⁶⁶ ERDOĞAN, E. (1996), Anadolu Avlularının Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, *Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s: 77.

Resim: 3.51 Bit Hilani tipinde yapılmış Hitit evi rekonstrüksiyonu (bkz. Bölüm 2.1.2. ve Resim: 2.4)³⁶⁷.

Resim: 3.52 Filistin'de demir çağında (M.Ö. 1100 civarı) yapılan evin zemin planı³⁶⁸.

³⁶⁷ ERDOĞAN, E. (1996), Anadolu Avlularının Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, *Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s: 79.

³⁶⁸ <http://www.bible-architecture.info/Housing.htm>, 2008.

Resim: 3.53 Filistin’de demir çağında yapılan evlerin rekonstrüksiyonu (avlunun konumu net bir şekilde görülebilir)³⁶⁹.

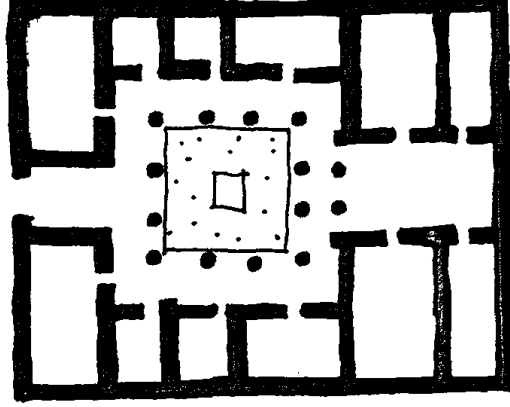

Resim: 3.54 Demir çağında Filistin’de yapılmış evlerin rekonstraktif görünümünden bir kesit³⁷⁰.

³⁶⁹ <http://www.bible-architecture.info/Housing.htm>, 2008.

³⁷⁰ <http://www.bible-architecture.info/Housing.htm>, 2008.

Antik Yunan evlerinde avlu evin bölümlerini birleştiren bir yapıya sahiptir (bkz. Resim: 3.55). Antik Yunan döneminde avluya *avula* denmiştir. Evin içine giriş çıkış avlu ile sağlanmıştır. Avlu içinde farklı faaliyetler yürütülmüştür.

Resim: 3.55 Antik Yunan konutu içinde avlu kullanımı³⁷¹.

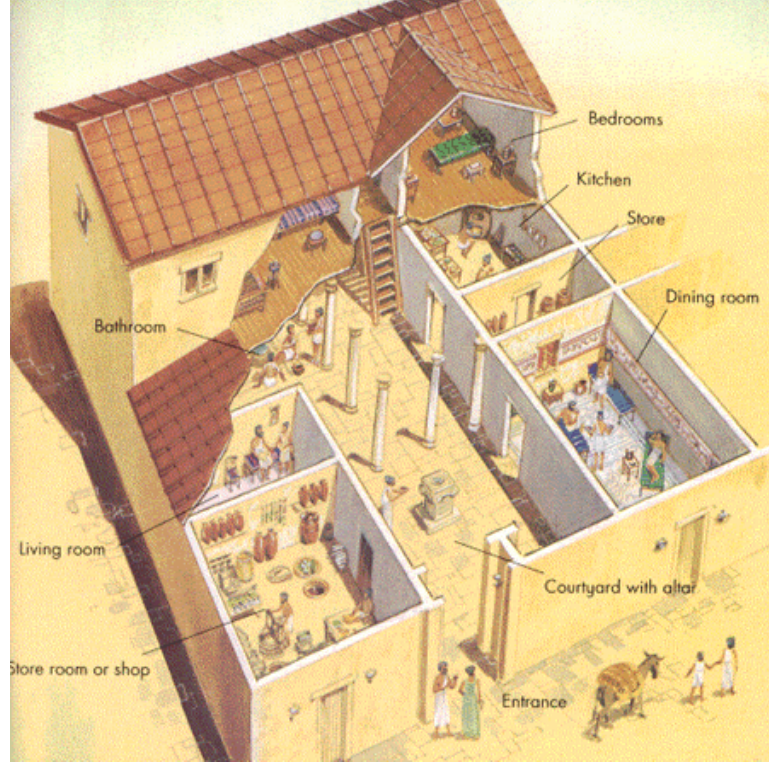
Avlular bu dönemde yemek pişirmek, yemek yeme, aile içi toplantıların yapıldığı yer ve çocukların oyun odası olarak kullanılmıştır (bkz. Resim: 3.56). Antik Yunan evlerinde çocuk odası bulunmamaktadır. Avlu kullanımı geç Bizans dönemindeki evlerde de görülmektedir³⁷². Bu dönemdeki avluların içi çeşitli bitkiler ekilerek süslenmiştir. Avlu içinde aile toplantıları gerçekleştirilmiştir. Avlular, çocukların oyun odası görevini de üstlenmişlerdir. Çocuklar, avlu içinde oynarlarken aynı zamanda ebeveynleri ile aynı ortamda olma imkânı yakalamaktaydılar³⁷³. Balkanlarda, ülkemizin Güney ve Doğu Anadolu bölgesinde bu tip evler halen

³⁷¹ ERDOĞAN, E. (1996), Anadolu Avlularının Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, *Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s: 90.

³⁷² RHEIDT, K. (1996), Kent mi, Köy mü ? Orta ve Geç Bizans Anadolu'sunda Konut ve Yerleşme, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, s: 221-233, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s: 225.

³⁷³ ZEYREK, H. (1991), Grek ve Roma Evleri, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s: 11.

kullanılmaktadır³⁷⁴. Günümüz evlerinde bu tür bir bölme olmadığı için çocuklar ev içinde kendilerine ayrılan çocuk yatma mekânı içinde oyun faaliyetlerini gerçekleştirmektedirler. Günümüz psikologları ise bu durumun çocuk psikolojisinde büyük bir boşluk yarattığını belirtmektedirler. Ev içindeki çocuk odalarının varlığı, çocukları sadece bu mekân içinde kendi kendilerine vakit geçirmek zorunda bırakmıştır. Son yıllarda görülmekte olan çocuk psikolojilerindeki bozuklukların, çocukken odalarında yalnız vakit geçirmek zorunda kalmış olmalarından kaynaklandığı belirtilmektedir. Psikologlara göre odalarında çocukların yalnız kalmaları ebeveynlerden uzaklaşarak onlara karşı kin gütmelerine de neden olmaktadır. Bu nedenle, ortaya çıkan durum “çocuk odası” sendromu olarak adlandırılmıştır. Ayrıca çocukların tüm zamanlarını odalarında geçirmek zorunda kalmalarının çocuk hiperaktivitesine sebep olduğu da kanıtlanmıştır.

Resim: 3.56 Antik Yunanistan'da ev³⁷⁵.

³⁷⁴ AKIN, N. (1996), Osmanlı Döneminde Anadolu Konutuyla Balkan Konutu Arasındaki Ortaklıklar, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, s: 269–277, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s: 270.

³⁷⁵ http://www.arqueologos.org/IMG/gif/I_153_1.gif, 2008.

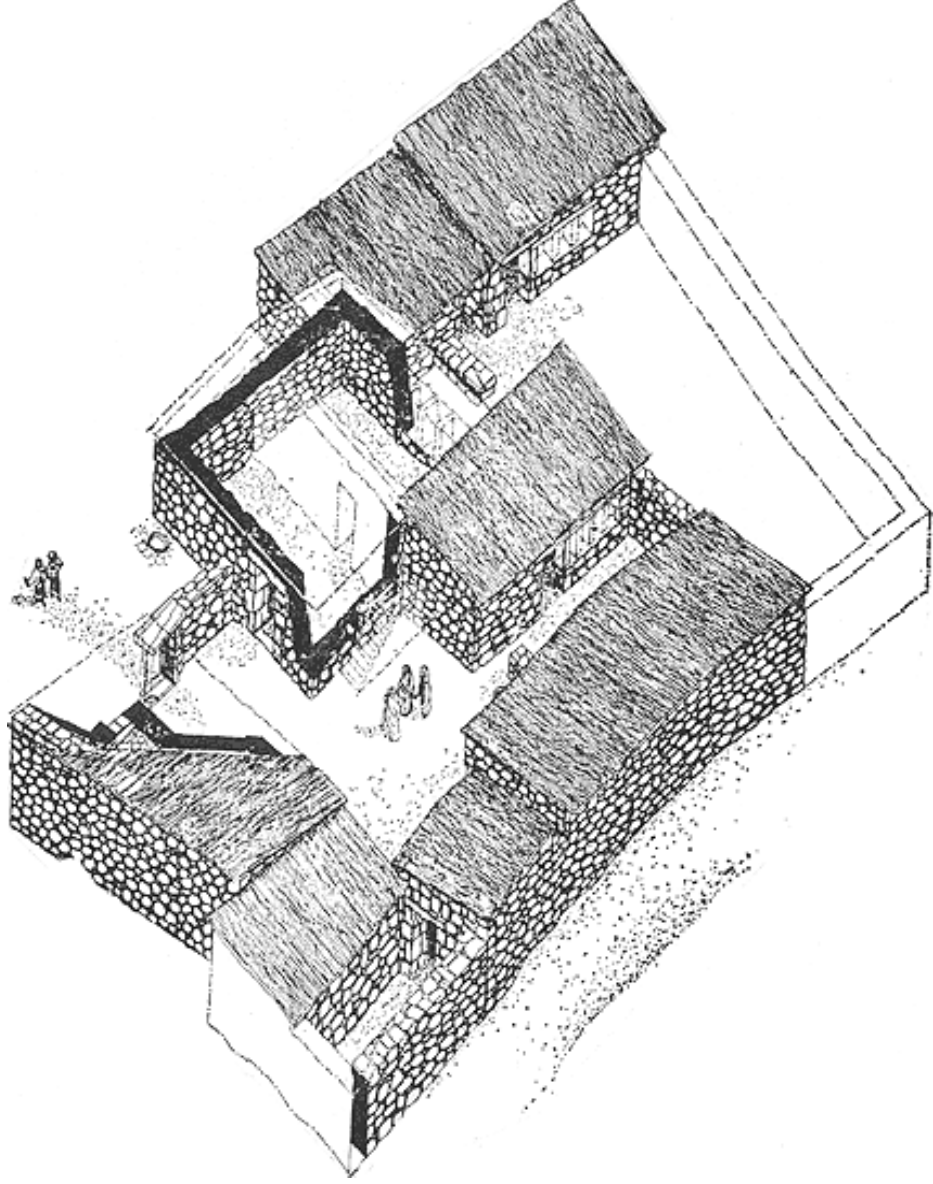
Avlu, Roma evlerinin temel özelliklerinden biridir. Roma döneminde avlu (*atrium*) içinde yemek yapma, yemek odası (ilerleyen dönemlerde bu iki aktivite mutfak içinde değerlendirilmiştir.), bekleme odası, kadınların çalışma odası, oturma odası, çocukların oyun odası olarak kullanılmıştır (bkz. Resim: 2.21, Resim: 2.22, Resim: 3.57)³⁷⁶.

Resim: 3.57 Roma İmparatorluğu döneminde ev içlerinde yer alan sütunlu avlu (*peristyle*), M.S. I. yüzyıl, Ostia³⁷⁷.

³⁷⁶ ZEYREK, H. (1991), Grek ve Roma Evleri, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s: 49.

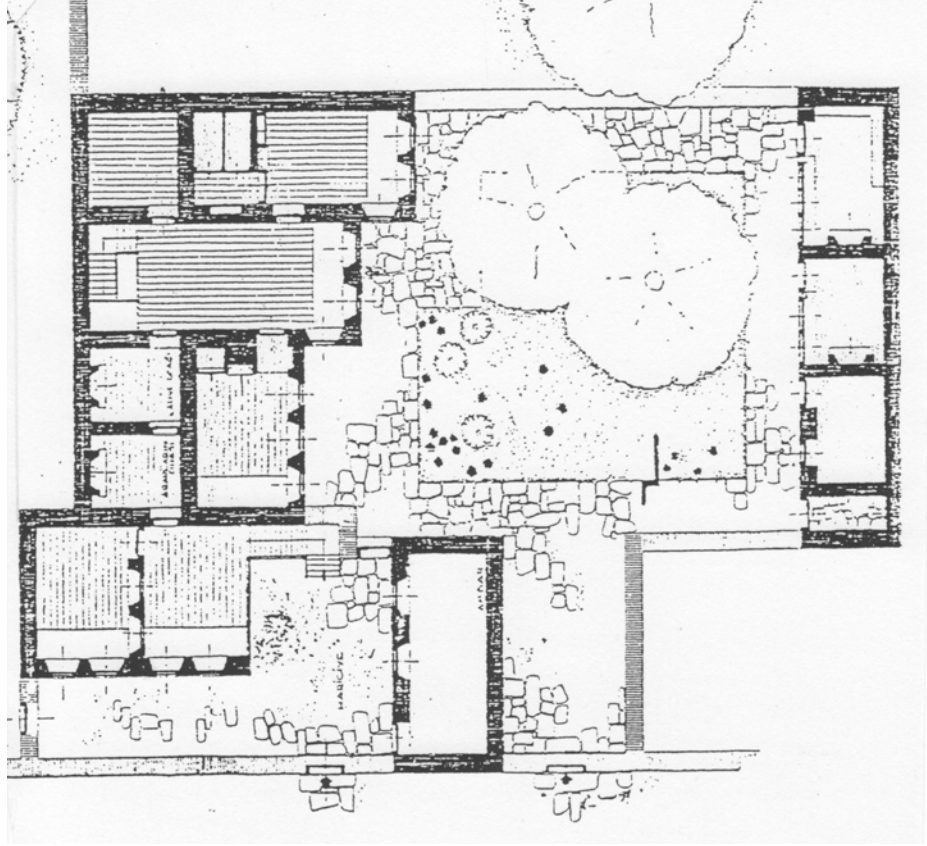
³⁷⁷ <http://www.historyforkids.org/learn/romans/architecture/houses/houses.htm>, 2008.

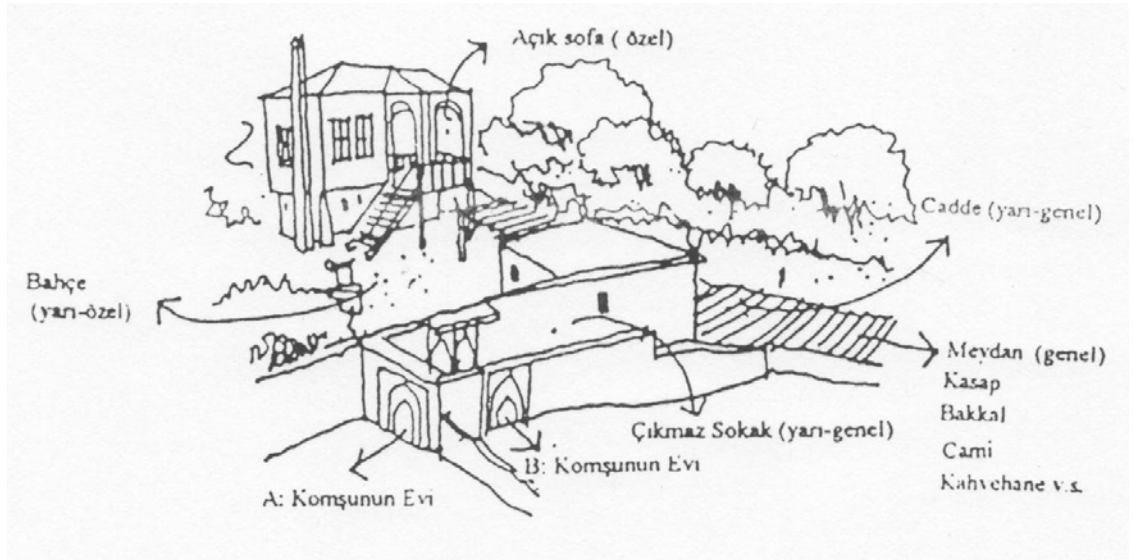
Resim: 3.58 Avlulu ev rekonstrüksiyonu, M.S. I. yüzyıl, Filistin³⁷⁸.

Eski Türk evlerindeki avlular da Roma dönemindekilerle aynı faaliyetler için kullanılmıştır. Eski Türk evlerindeki avlular, antik Yunan döneminde olduğu gibi mahremiyet sağlanabilmesi için yüksek duvarlar tarafından çevrelenmişlerdir (bkz. Resim: 3.56, Resim:3.59, Resim: 3.60).

³⁷⁸ <http://www.bible-architecture.info/Housing.htm>, 2008.

Resim: 3.59 Konya'da Osmanlı döneminde yapılmış Türk evi³⁷⁹.

Resim: 3.60 Geleneksel Türk evi³⁸⁰.

³⁷⁹ ZEYREK, H. (1991), Grek ve Roma Evleri, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s: XXIX.

Avlular konut içinde genel hava ve ışık sirkülasyonunu sağlayan ana bölgedir. Avlular çeşitli bitkilerle süslenebilmektedir³⁸¹. Avlular, toplumun en küçük sosyal birimi olan aileler tarafından kendi konutları dâhilinde doğa ile buluşmasını sağlamaktadır.

Günümüz şehir hayatındaki toplu konutlar ev içinde avlunun yer almasına olanak vermemektedir. Avlulular tarih boyu kadınlar ve çocuklar tarafından kullanılmışlardır. Avlu ile geçmişte yarı özgür, görgü ve ahlaki kurallar ile kısıtlanmış kadınlar açık hava ihtiyaçlarını gidermişlerdir. Günümüzün özgür kadının avlu ile özgürleşmeye ihtiyacı yoktur, çünkü kadın günümüzde sosyal hayatın tamamen içindedir. Kırsal kesimlerdeki kadınlar şehir içinde yaşayan kadınlar kadar sosyal hayatın içinde yer alamamaktadırlar. Zaten kırsal kesimlerde avlulu evlerin kullanımı da devam etmektedir. Günümüz evlerinde avlu kullanımının eksikliğinden en çok etkilenenler çocuklardır. Çocuklar, avlusuz ve bahçesiz evlerin içinde açık havada oynama imkânlarını kaybetmişlerdir.

3.5.2. Kapılar

Kapı, sözlükte şu şekilde anlatılmaktadır: “*Etrafı kapalı bir yere, binaya veya bina içinde bir odaya girip çıkmaya yarayan kısım; girip çıkmak amacıyla bırakılan açıklık. Bir kısmı kapatan, açılır kapanır bir veya fazla kanatlı şey*”³⁸². Kapı; “*Bir yere girip çıkarken geçilen ve açılma düzeni olan duvar ve bölme boşluğu*” olarak da

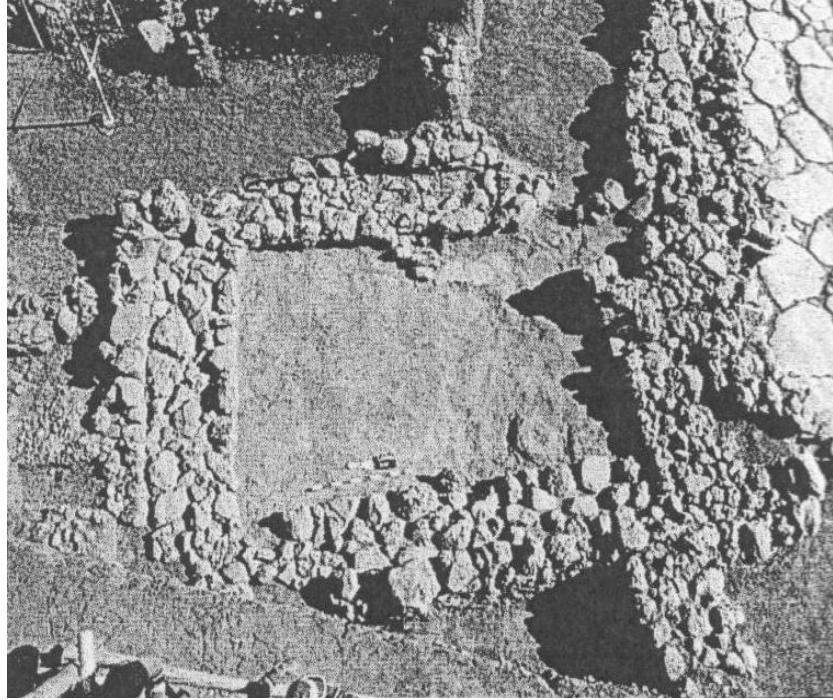
³⁸⁰ ÖRER, G. (2002), Konut- Kimlik Ev- Modeli ve Modelin Bir Örnek Olarak İstanbul Kentinde Uygulaması, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 87.

³⁸¹ ERDOĞAN, E. (1996), Anadolu Avlularının Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, *Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s: 26.

³⁸² DOĞAN, M. (1986), Büyük Türkçe Sözlük, Birlik Yayınları, Ankara, s:587.

açıklanmaktadır³⁸³. Kapı, mekânı ayırma ve birleştirme fonksiyonuna sahip bir öğedir. Mekân ile onun dışında kalan her şeyle birleştirme ve ayırma üzerine bir ayrımı gerçekleştirmektedir³⁸⁴. “Kapı iradeye bağlı olarak mahremiyete ya da belirsiz bir dışarıya açılır. Dahası, içimizde yapılanmış bir sınır olarak kapı, özgürlük isteğini hissettirir. Faydalı biçimlendiren işlevi kapıyı özgürlük düzleminde varsayılan ya da kabul edilen bir sınır olarak tanımlar”³⁸⁵.

Taş bina içinde yapılan ilk kapı yapımı Çayönü’nde, en erken düz taş duvarlı yapıların örneklerinden olan Sekili yapıda görülmektedir (bkz. Resim: 3.61).

Resim: 3.61 Sekili yapı, Çayönü, bu bina içinde kapı iki birleşen duvarın açık bırakılması ile yapılmıştır, Çayönü yerleşimi günümüzden 10 – 15.000 yıl öncesine dayanan bir tarihe sahiptir³⁸⁶.

³⁸³ AÇICI, F. (2006), *İç Mekân Örgütlenmesinde Sınır Öğeleri: Post Modern ve Minimal Mekânlar, Yüksek Lisans Tezi*, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 33.

³⁸⁴ SİMMELE, G. (2000), *Bridge and Door, Simmel on Culture (Selected Writings)*, s: 170–174, Ed. Frisby, D. ve Featherstone, M., The Cromwell Press, Wiltshire, s: 172.

³⁸⁵ KOROSEC- SERFATY, P. 1985. “*Experience and Use of the Dwelling*”, s: 65-86, *Home Environments*, Ed. Altman, I ve Werner, C.M., Plenum Press, Londra, s: 72.

³⁸⁶ ÖZDOĞAN, M., (1996). *Kulübeden Konuta: Mimarlıkta İlkeler*, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme*, s: 19–30, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s: 28.

M.Ö. 5.700 – 5.600 (geç neolitik sonu) sırasında Hacılar yerleşkesinde bulunan evlerdeki kapılar tahta eşikli ve yuvarlatılmış sövelidir. Bu evlerdeki kapılar 1.50 – 1.75 m genişliğinde, dikdörtgen şekilli olarak yapılmışlardır³⁸⁷. Hacılar'da bulunan evlerde bir odanın bir duvarının içine itilebilen bir kapı ile ikiye ayrıldığı görülmüştür³⁸⁸. Hacılar'da görülen bu sürgülü kapı tarih içinde ilk kullanılan sürgülü kapı örneğidir. Sürgülü kapı tarihin ilerleyen zamanlarında Japon evlerinde kullanılmış ve Japon evlerinin geleneksel bir ögesi olmuştur. Günümüzde de sürgülü kapı kullanımı iç mekân düzenlemesinde efektif olarak kullanılmaktadır (bkz. Resim: 3.62, Resim: 3.63, Resim: 3.64, Resim: 3.65).

Geçmişte olduğu gibi günümüzde, sınırlanmış mekân içine giriş çıkışı sağlayan eleman olarak kullanılan kapılar istenildiğinde bir geçit, istenildiğinde ise engel olarak kullanılabilir. Mekân içine sıcak-soğuk, koku, ses, rüzgâr girişlerini engellemek ya da içeri almak için de kullanılmaktadırlar. Kapılar kullanım şekillerine göre çeşitli materyallerden yapılmaktadır. Kapıların ölçüleri ayakta yürüyen insanın boyutuna göre tasarlanmaktadır. Kullanım amaçlarına ve yerlerine göre modelleri, materyalleri ve ebatları seçilmektedir. Etkileyici bir mekân oluşturmak için büyük kapılar kullanılmaktadır. Mahremiyet derecesinin yüksek olduğu mekân içinde şeffaf kapılar tercih edilmemektedir.

İç mekân düzenlemesinde büyük etkiye sahip kapılar içinde kullanıldığı mekânın özelliklerine göre şekillendirilmektedirler. Kapı, mekân içinde belirgin bir şekilde vurgulanabileceği gibi varlığı ve yokluğu ayırt edilemeyecek şekilde de tasarlanabilmektedir. Mekân içinde alan darlığı söz konusu olduğunda ya da mekân içindeki alandan daha yüksek verim alınmak istenildiğinde sürgülü kapıların kullanımı tercih edilmektedir (bkz. Resim: 3.62, Resim: 3.63, Resim: 3.64, Resim: 3.65).

³⁸⁷ KADILAR, M. (1992), Prehistorik Devirde Konut Mimarisi, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, s: 15.

³⁸⁸ KADILAR, M. (1992), Prehistorik Devirde Konut Mimarisi, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, s: 16.

Sürgülü kapı kullanımı günümüz evlerinin mutfak bölümlerinde daha sık görülmektedir. Mutfak bölümü sürgülü kapı ile kapatıldığında yaşam mekânı ile mutfak arasında isteğe bağlı olarak sınırlı ya da sınırsız bir ilişki kurulabilmektedir (bkz. Resim: 3.65).

Resim: 3.62 Günümüzde sürgülü kapı kullanımı ve mekâna etkisi³⁸⁹.

³⁸⁹ http://www.trendir.com/archives/cat_windows_doors.html, 2008.

Resim: 3.63 Bahçeye açılan Japon sürgülü kapısı³⁹⁰.

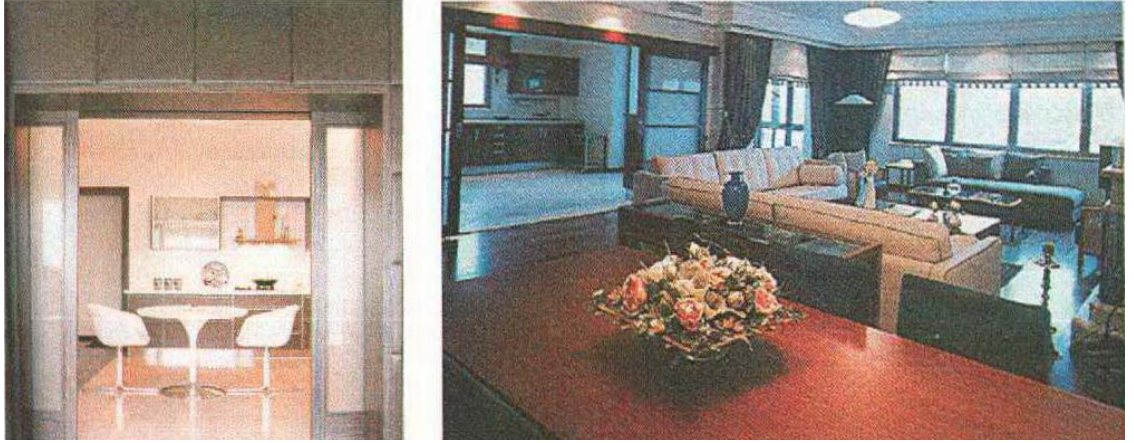

Resim: 3.64 Geleneksel Japon evinde kullanılan sürgülü kapı (fusuma) örneği, Geleneksel Japon sürgülü kapıları üzerinde geleneksel Japon sanatını sergileyen resimlerle süslenmiştir. Bu özelliği ile Japon sürgülü kapıları iç mekânın sanatsal öğeleri olarak ayırt edici bir özelliğe de sahiptir³⁹¹.

³⁹⁰ <http://www.phototravels.net/kyoto/garden-v/kyoto-garden-v-124.html>, 2008.

³⁹¹ <http://www.sannaka-west.com/fusuma.html>, 2008.

Sürgülü kapılar mutfaktaki yemek kokularının yaşam mekânına gelmemesi istenildiğinde veya herhangi farklı bir durum içinde fonksiyonel bir hizmet verebilmektedir (bkz. Resim: 3.65).

Resim: 3.65 Mutfak ile yaşam mekânı arasında sürgülü kapı ile sınır belirlenmesi³⁹².

Geleneksel Türk evlerinde ahşap kapılar kullanılmıştır. Evlerin giriş kapıları çift kanatlı ve tek kanatlı olarak yapılmışlardır. Dış kapıların üzerinde geometrik şekillerle desenler de görülebilmektedir. Genişlikleri 130 – 150 cm, yükseklikleri ise 180 – 200 cm boyutlarında yapılmışlardır. Pirinçten yapılmış kapı tokmakları vardır (bkz. Resim: 3.66). Tek kanatlı olarak yapılmış dış kapılarda da camlı kısımlar bulunmaktadır. Genişlikleri genellikle 80 – 100 cm, yükseklikleri ise 180 – 200 cm olarak yapılmışlardır. Oda kapıları genellikle tek kanatlı olarak yapılmışlardır. Çift kanatlı oda kapılarının da kullanıldığı görülmüştür. Tek kanatlı oda kapılarının genişlikleri 90 cm civarındayken yükseklikleri 180, 190 cm arasında değişebilmektedir.

³⁹² AÇICI, F. (2006), *İç Mekân Örgütlenmesinde Sınır Öğeleri: Post Modern ve Minimal Mekânlar*, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 35.

Resim: 3.66 Geleneksel Türk evi dış kapısı ³⁹³.

Evin dış kapısının sağlamlığı güvenlik gereksinimleri doğrultusunda hemen hemen her zaman diliminde ve kültürde önem verilen bir konu olmuştur.

Resim: 3.67 Çelik ve yarı şeffaf malzemeden yapılmış modern ev dış kapısı ³⁹⁴.

³⁹³ <http://www.haber.aku.edu.tr/427-438.pdf>, 2008.

³⁹⁴ <http://www.uncrate.com/men/home/interior-exterior/neoport-stainless-steel-doors/>, 2008.

Kapı, dışarı ve içerisi arasında kalan bir sınır noktasıdır. İnsanın kendi iradesiyle içeride ve dışarıda olabilmek için kullandığı bir ögedir. Behçet Necatigil'in isim koymadığı şiirlerden birinde kapı kavramı şöyle işlenmiştir; “*Kapalı mı kapı iyi / Perdeler de inik iyi / Zil çalmaz değil mi iyi / Kendimize dönelim şimdi*”³⁹⁵. Şiirde kapının kapanması ile mekânın özelleştirilmesi ve ‘kendine dönmenin’, mutlak olarak ev içinde olmak kavramı ile sağlanabildiği belirtilmektedir. İnsanın bilinçaltında dış kapı ile sorunlar geride bırakılarak, insan evinin içinde kendi özgürlüğünü ve mahremiyetini sağlayabilmektedir. Geçmişte de bugün olduğu gibi insanlar ev içindeki mimari öğelere anlamlar yükleyerek ev ile kendileri arasında duygusal bağlar kurmuşlardır. Dış kapı ile geçmişte kurulmuş bağlardan birisi Roma döneminde tanrı olarak kabul edilen *janus*'tur. *Janus*, Roma döneminde popüler bir tanrıdır. Çünkü evin giriş çıkışını kontrol ederek evin güvenliğini ve ailenin mutluluğunun sürekli olmasını sağladığına inanılmıştır (bkz. Resim: 2.19, Resim: 2.20). Eski Türk inancına göre evin girişi kutsaldır ve *ev iyesi* tarafından korunmaktadır. Pagan dinlerin birçoğunda da evin giriş kapısı dış dünya ile ev hayatı arasında bağlantı sağlamasından dolayı kutsal kabul edilmiştir.

3.5.3. Antreler

Antre, büyük Türkçe sözlükte, “*binanın giriş kısmı*” olarak açıklanmıştır³⁹⁶. Antreler, iç mekânla, dış mekân arasındaki geçişi sağlayan birimlerdir. Misafirler, gittikleri evin görsel özellikleri ile ilgili ilk izlenimlerini bu mekân içinde edinmektedirler. Antrelerin dışarıdan geleni karşılama görevi vardır. Bu yüzden antre tasarımı büyük önem taşımaktadır. Antre duraklama ve eleme mekânı olarak

³⁹⁵ NECATİGİL, B. (2002), *Şiirler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s: 412.

³⁹⁶ DOĞAN, M. (1986), *Büyük Türkçe Sözlük*, Birlik Yayınları, Ankara, s: 45.

da değerlendirilmektedir. Konut sahibi antrede eve gelenleri eleyerek içeri almaktadır (tanıdıklar eve alınırken yabancılar eve alınmaz)³⁹⁷.

Evlerin girişi olan antrelere tarih içinde büyük önem verilmiştir. Ev kutsal kabul edilmiştir. Roma döneminde evlerin girişine *vestibule* denmiştir. Vestibule kelimesi günümüzde de mimari bir terim olarak kullanılmaktadır. Roma imparatorluğunda ev giriş tasarımına büyük önem verilmiştir. Ev girişleri büyük bir alan içinde değerlendirilmiştir (bkz. Resim: 3.68). Antrelerin etkileyici olmasına özen gösterilmiştir (bkz. Resim: 3.69). Büyük bir değer verilen ev ve evin girişine verilen yüklü manalar bütünü günümüzde de insanların bilinçaltında kodlanmıştır.

Resim: 3.68 Pompeii 'deki evin antresi, M.S. 79, İtalya³⁹⁸.

³⁹⁷ SEPİCİ, S. (2005), *Çağdaş Konut İç Mekân Anlayışında Psiko-Sosyal Belirleyiciler*, Hacettepe Üniversitesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 140.

³⁹⁸ <https://oncourse.iu.edu/access/content/user/leach/www/c414/2005/amandusatr.jpg>, 2008.

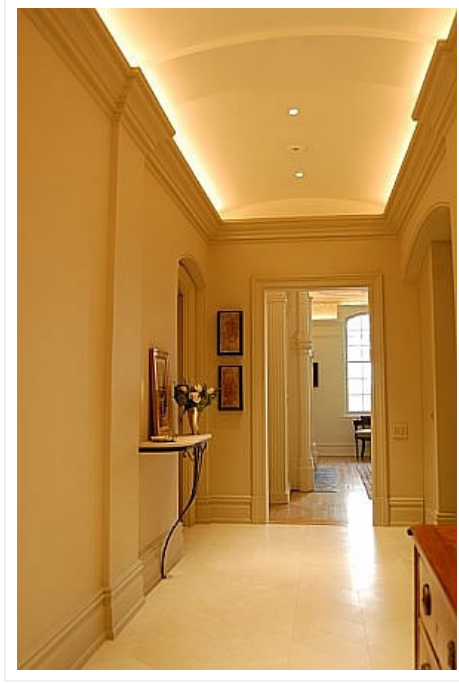

Resim: 3.69 *Faun evi olarak adlandırılan evin antresinden dikey bir kesit, M.S. 79, Pompei, İtalya³⁹⁹.*

Antrelerde uygulanan aydınlatma tasarımına günümüzde büyük önem verilmektedir. Ayrıca iyi kurgulanmış bir aydınlatma tasarımı kapının eşiğine atılan ilk adımda, daha davet edici, sıcak ve dostça bir enerji vermektir⁴⁰⁰. Ev iç mekân tasarımında antrelerin tasarımı büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle geçmişten günümüze yapılmış olan evlerin antreleri özenle tasarlanmışlardır (bkz. Resim: 3.69, Resim: 3.70).

³⁹⁹http://wings.buffalo.edu/AandL/Maecenas/italy_except_rome_and_sicily/pompeii/ac880831.html, 2008.

⁴⁰⁰ FİTÖZ, İ. (2002), Mekân Tasarımında Belirleyici bir Etken Olarak “Yapay Işık” için Aydınlatma Tasarımı modeli, Doktora Tezi, M.S.G.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, , syf: 57.

Resim: 3.70 Günümüzde kullanılan ev içinden bir antre aydınlatma örneği⁴⁰¹.

3.5.4. Pencereleler

Pencere; “yapıların içine ışık ve hava girmesini sağlamak, dışarısını görmek gibi maksatlarla duvarlarda bırakılan ve ekseriya camla kaplanan açıklıktır”⁴⁰². Pencereleler mekân içine hava ve ışık sağlayan birimler oldukları için, mekân içinde büyük bir etkiye sahiptirler. Doğal ışık mekâna pencereleler aracılığıyla sağlanmaktadır.

Hacılar antik yerleşiminde M.Ö. 5.700 – 5.600 yıllarında yapılmış olan antik evlerde ışık girişini sağlamak için 55 cm genişliğinde pencereleler açılmıştır. Bu dönemde yapılan pencerelelerin yerden yüksekliği 1.50 m yüksekliktedir⁴⁰³. Roma döneminde mimari yapıların içinde açılan pencereleler büyük estetik değer taşımaktadır. Roma imparatorluğundan sonra konutlardaki mimari konfor

⁴⁰¹ <http://www.clifstar.com/portfolio.html>, 2008.

⁴⁰² DOĞAN, M. (1986), Büyük Türkçe Sözlük, Birlik Yayınları, Ankara, s: 905.

⁴⁰³ KADILAR, M. (1992), Prehistorik Devirde Konut Mimarisi, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, s: 15.

azalmıştır. Cam pencereler dini toplanma binalarında ya da zenginlerin evinde kullanılmıştır. Cam pencerelerin yaygınlaşması XVI. yüzyıldan sonra gerçekleşmiştir. Osmanlı döneminde yapılan evlerde mahremiyet kavramına çok önem verilmiştir. Pencerelerin üstüne kafesler örtülerek evin içinin yabancılar tarafından görülmesi engellenmiştir (bkz. Resim: 3.71)⁴⁰⁴.

Resim: 3.71 Saçlarını Taratan Kız, Osman Hamdi, Yağlıboya tablo, Osmanlı İmparatorluğu zamanında yapılan pencere ve üzerinde kullanılan kafes detayı tabloda görülmektedir, Dolmabahçe Sarayı Koleksiyonu⁴⁰⁵.

⁴⁰⁴ KUBAN, Z. (1998), Antik Devir Evlerinde Kadın ve Erkek Mekânları ve Osmanlı Evleriyle Karşılaştırılması, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 65.

⁴⁰⁵ <http://www.antikalar.com/v2/konuk/konuk0809.asp>, 2008.

Osmanlı döneminde yapılan evlerde, komşu evlere direk bakan duvarlara pencere açılmamıştır. Işık, tepe camlardan ve yan pencerelerden alınmıştır. Bu şekilde, mahremiyete saygı mimari yapıda kendini göstermektedir⁴⁰⁶. Bununla birlikte geleneksel Türk evi mimarisinde ışısız mekâna rastlanmaz. Odaların pencereleri birer niş şeklinde oluşmuştur. Türk evlerinin birçoğundaki pencereler oda içinde çapraz açılımla konumlandırılmıştır (bkz. Resim: 3.72). Pencerelerin bu dizilimi oda içine daha fazla ışık girmesini sağlamaktadır.

Resim:3.72 Gelişmiş planlı Türk evi, Konya⁴⁰⁷.

Günümüz konutlarında da büyük pencereli mekânlar tercih edilmektedir (bkz Resim: 3.76, Resim: 3.77).

Konutlarda pencerelerin üç farklı fonksiyonu vardır. Bunlar: Psikolojik, optik ve görsel işlevlerdir. Pencereler aracılığı ile iç mekâna süzülen doğal ışık kişilerin kendilerini iyi hissetmelerini sağlar ve verimliliklerini artırır⁴⁰⁸. Pencerelerin mekân içinde sundukları imkânlar şöyledir:

⁴⁰⁶ KIZIL, F. (1978), Toplumsal Geleneklerin Konut İç Mekân Tasarlamasına Etkisi ve Toplumsal Geleneklerimizi Daha İyi Karşılacak Konut İçi Fiziksel Çevre Koşullarının Belirlenmesi, Doktora Tezi, İ.D.G.S.A. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 51.

⁴⁰⁷ KUŞÇU, A.C. (2006), Sürdürülebilir Mimarlık Bağlamında Geleneksel Konya Evi Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 118.

⁴⁰⁸ ÇOLAK, N. BELENDORF, H., AYDINLI, S. (1998), Yapay Aydınlatmanın Doğal Aydınlatmaya bağlı Kontrolünün Enerjetik ve Aydınlatma Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi, II. Ulusal Aydınlatma Kongresi 1998, İstanbul, syf: 75.

- İç hacimlerin yeterli derecede aydınlatılması,
- Havalandırma,
- İç mekân ile dış mekân arasında bağlantı kurulması,
- Mekân düzenlemesine katkı,
- Dış etkenlere (ışık, güneş, soğuk, rüzgâr, yağmur, gürültü vb.) karşı koruyuculuk
- Kullanım rahatlığı.

Pencerenin en önemli elemanı camdır. Pencereelerde tek cam, çift (ısı) cam ve ızalosyonlu camlar kullanılmaktadır⁴⁰⁹. Pencereeler içeriden dışarının görünmesini sağlarken, dışarıdan içerinin görünmesini engellemektedirler. Pencere doğramasında farklı malzemeler kullanılmaktadır. Bunlar; ahşap, metal, alüminyum, plastik gibi çeşitlenmektedir⁴¹⁰. Günümüz konutlarında daha çok ahşap, plastik ve hafif metal (alüminyum) doğramalar kullanılmaktadır.

Alüminyum Çerçeve: Isı kaybına neden olduğu için çoğunlukla tercih edilmemektedir. Isı tutucu kullanıldığında, ise kaybı büyük oranda engellenmektedir.

PVC Çerçeve: Alüminyuma göre ısı kaybı daha azdır.

Ahşap Çerçeve: Isı kaybı alüminyuma göre daha az olduğundan tercih edilmektedir⁴¹¹. Kullanıcıya ve tasarımcıya renk, doku gibi seçim özellikleri sağlamaktadır. Ayrıca PVC çerçevelere göre daha sağlıklı bir malzemedir.

⁴⁰⁹ KOÇ, S. (2006), PVC Pencere Kapı Sistem Analizi, *Yüksek Lisans Tezi*, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çorlu, s: 2.

⁴¹⁰ ARSLAN, S. (2006), Orta Nitelikli Konut Salonlarının İç Mekân Analizi, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s: 33.

⁴¹¹ ARSLAN, S. (2006), Orta Nitelikli Konut Salonlarının İç Mekân Analizi, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s: 34.

Resim: 3.73 Ahşap çerçeveli pencere⁴¹².

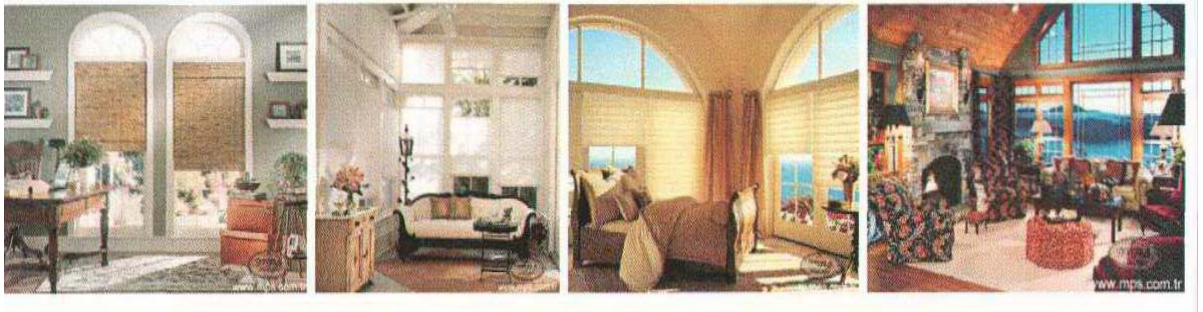
Konut içinde pencerelerin sağladığı en önemli görevlerden biri havalandırmadır. İnsanın en temel ihtiyaçlarından biri olan temiz hava akışı pencereler ve kapılar tarafından sağlanmaktadır. Kirli hava bireylerde biyolojik ve psikolojik rahatsızlıklara neden olabilmektedir. Bunların arasında baş ağrısı, stres, yorgunluk gibi semptomlar bulunmaktadır⁴¹³. Havalandırma yolu ile ortam içindeki karbondioksit miktarı, nem, koku, rutubet azaltılabilmektedir. Pencerelerin verdiği dışarı ile bağlantı ve ferahlık hissi insanların psikolojik durumları üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Fakat insanların psikolojik özellikleri farklılıklar içerdiği için ihtiyaç duyulan pencere ebatları belirlenmemektedir. Pencere olmayan veya ihtiyaç duyulan ölçüde pencere olmayan mekânlarda insanlarda darlık ve kapalı

⁴¹² ARSLAN, S. (2006), Orta Nitelikli Konut Salonlarının İç Mekân Analizi, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s: 34.

⁴¹³ ARSLAN, S. (2006), Orta Nitelikli Konut Salonlarının İç Mekân Analizi, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s: 45.

kalma duygusu rahatsızlık verirken çok pencere olan yerlerde de emniyetsizlik duygusuna rastlanmaktadır. Bu iki uç arasında kişiyi tatmin edebilecek ebatlar ancak kişisel seçimler içinde çözülebilmektedir. Mekân içinde doğal havalandırmanın yetersiz kaldığı durumlarda mekanik havalandırmadan da yararlanılmaktadır. Günümüzde bu amaç için klimalar ve hava temizleyici aletler kullanılmaktadır.

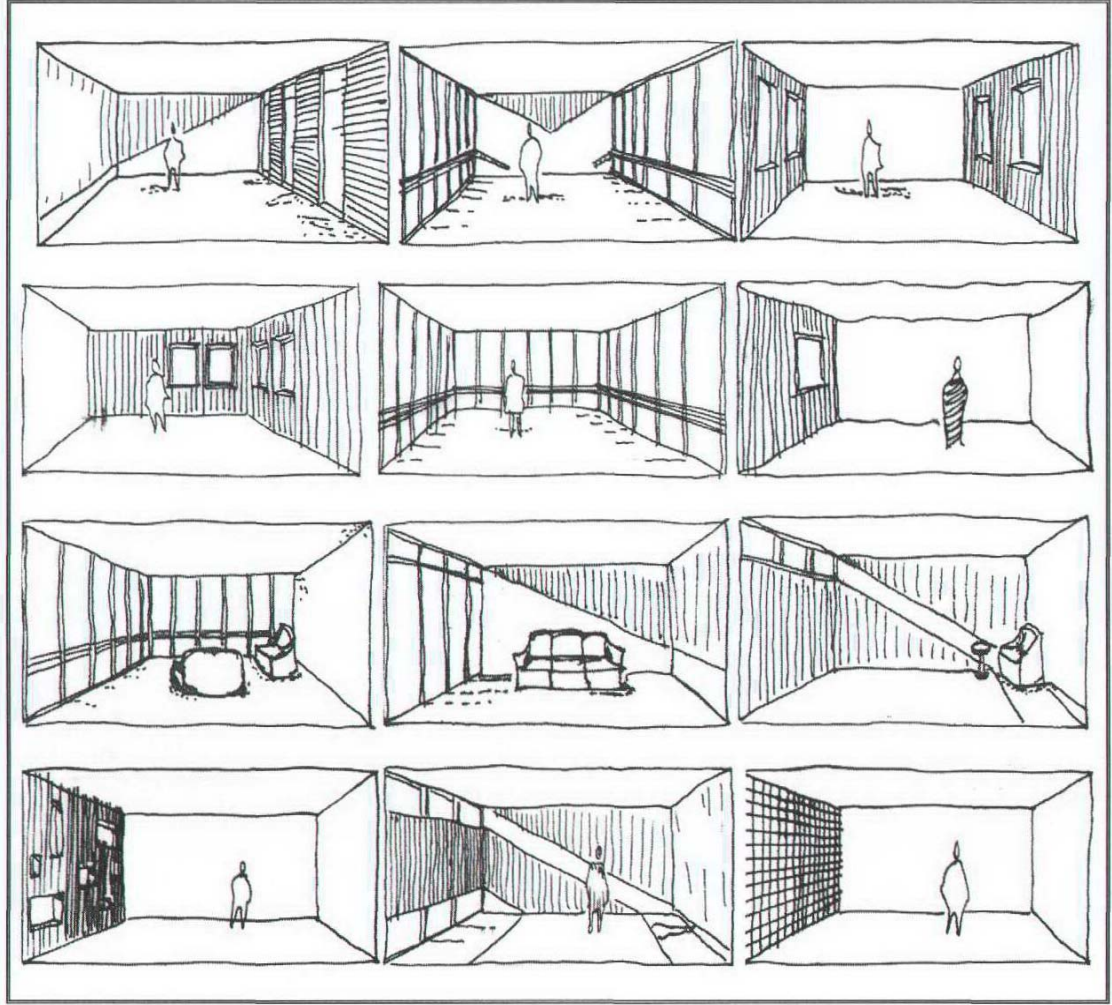
Mimari mekân içinde pencerenin konumlandırılması özen isteyen bir konudur. Pencere aracılığıyla doğal ışık mekân içine alınmaktadır. İç mekân yaşam kalitesinin yükseltilmesinde en önemli ve etkili değişken doğal ışıktır⁴¹⁴. İç mekân içindeki düzenlemeler ışığın geldiği yöne yani pencerelerin konumuna göre yapılmaktadır (bkz. Resim: 3.74). Mekân içinde en uygun okuma köşesi ışığın yansıdığı yüzeylerdir.

Resim: 3.74 Pencerelerin bulunduğu yerler dikkate alınarak düzenlenmiş iç mekân örnekleri⁴¹⁵.

⁴¹⁴ ÇOLAK, N., BELENDORF, H., AYDINLI, S. (1998), Yapay Aydınlatmanın Doğal Aydınlatmaya bağlı Kontrolünün Enerjetik ve Aydınlatma Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi, II. Ulusal Aydınlatma Kongresi 1998, İstanbul, syf: 76.

⁴¹⁵ AÇICI, F. (2006), İç Mekân Örgütlenmesinde Sınır Öğeleri: Post Modern ve Minimal Mekânlar, *Yüksek Lisans Tezi*, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 32.

Resim: 3.75 Pencerenin mekân üzerindeki etkisini gösteren diyagram⁴¹⁶.

Modern mimarinin duayenlerinden olan Le Corbusier, pencerelerin sağladıkları görme yetisinin, evin en yaşamsal fonksiyonlarından biri olduğunu belirtmektedir. Güvenli bir mekân olan evin içindeki pencereler, bilinmez olan dünyayı rahatlatıcı bir manzaraya çevirmektedirler. Pencerelerin varlığı ile birey güvenli ortam içinde dışarı dünya ile bir bağ kurmaktadır. Bu özellikleri nedeniyle Le Corbusier, pencereleri mimari bir öğeden çok bir göze benzetmektedir⁴¹⁷. Mimari mekân içindeki pencerelerin olması gerekenden küçük ya da mekânın karanlık olması

⁴¹⁶ AÇICI, F. (2006), *İç Mekân Örgütlenmesinde Sınır Öğeleri: Post Modern ve Minimal Mekânlar*, *Yüksek Lisans Tezi*, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 30.

⁴¹⁷ ŞİŞMANOĞLU, Ş. (2003), *Behçet Necatigil ve Şiirin Ev Hali*, Bilkent Üniversitesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Türk Dili Edebiyatı Bölümü, Ankara, s: 61.

birey üzerinde olumsuz etki yaratabilmektedirler. Pencerelelerin, mekâna göre ebatlandırılması ve manzaraya göre konumlandırılması önemli bir konudur. Pencere açıklıklarının konumları ve ölçülerinin özenle düzenlenmeleri gerekmektedir. Ayrıca oda içindeki donatım elemanlarının konumlandırılması ve ölçüleri iç-dış mekân ilişkisinin sağlanmasında etkili olacak şekilde değerlendirilmelidir⁴¹⁸.

Resim: 3.76 Yaşam mekânı içinde kullanılan büyük pencereler⁴¹⁹.

⁴¹⁸ BOZDAYI, A. M. (1992), Geleneksel Anadolu Konutundaki “Oda” Kavramının Çağdaş Konut Tasarımında “Modül” Kavramı Olarak Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, H.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara,s: 146.

⁴¹⁹ <http://freshome.com/category/dream-homes/>, 2008.

Resim: 3.77 Doğu Hampton Atlantik kıyısında bir yaşam mekânı. Mekân büyük pencereler ile çevrilerek evin etrafındaki manzaradan tamamen yararlanılmış⁴²⁰.

Manzaradan faydalanmak için tüm duvarı kaplayan ve yere kadar inen pencereler, küçük dizayn edilen pencerelerin tersine dış mekân ile iç mekân arasında sınırsızlık hissi uyandırmaktadır (bkz. Resim: 3.77). Her pencerenin işlevi bulunduğu mekânın kullanım nedenine göre şekillendirilmelidir. Yaşam mekânını manzara ile buluşturması gereken pencere yatak odasında mahremi sağlama görevini de üstlenmektedir (bkz. Resim: 3.22). Yatak odası içinde pencere doğal ışık kaynağı ve havalandırma elemanı olarak kullanılırken mahremiyet gereği kapalılığı da sağlayabilmelidir⁴²¹.

⁴²⁰ <http://freshome.com/category/dream-homes/>, 2008.

⁴²¹ AÇICI, F. (2006), *İç Mekân Örgütlenmesinde Sınır Öğeleri: Post Modern ve Minimal Mekânlar*, *Yüksek Lisans Tezi*, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 31.

3.5.5. Tavan Arası

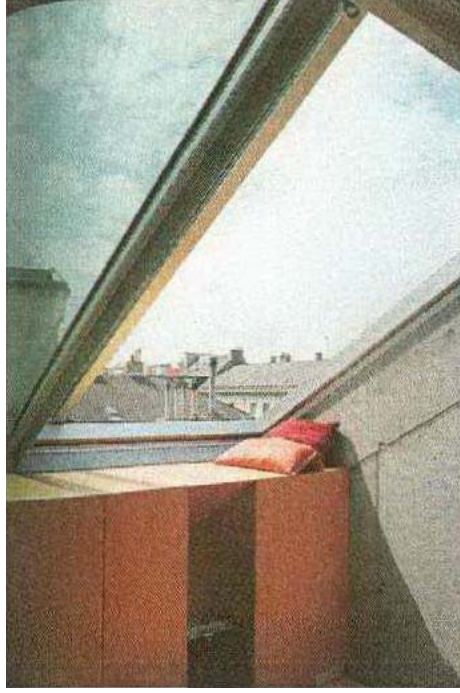
Ev içindeki yaşam alanı ile tavan arasında kalan boşluklar tavan arası olarak adlandırılmaktadır. Günümüzde, tavan araları genellikle depolama birimi olarak kullanılmaktadır. Bazı tavan araları iç mekân düzenlemeleri ile evin kullanım alanı içine katılmaktadırlar. Tavan aralarına pencere bölümü eklenerek değerlendirilebilmektedirler.

Geçmişte tavan araları ısının dışarı çıkmasını engellemek amacı ile saman ve benzeri malzemeler ile doldurulmuşlardır. Ortaçağ Avrupası'nda tavan aralarında hayvanlar beslenmiştir. Bu şekilde hayvanların verdiği ısı ile evlerin içindeki ısının yükseltilmesine çalışılmıştır. Günümüzde ızalasyon ve ısıtma sisteminin gelişmesi sayesinde evin içinde bulunan tavan araları da kullanıma kazandırılmışlardır (bkz. Resim: 3.78, Resim: 3.79). Tavan araları ısı tasarrufunun yapılmasında etkin bir görev üstlenmektedirler. Tavan araları çatının altında yer aldıklarından yükselen ısının çatıdan direk çıkmasını engellemektedirler. Bu şekilde alt katların daha ılık kalmasını sağlayarak ısı tasarrufuna katkıda bulunmaktadır.

Resim: 3.78 Tavan Arası⁴²².

⁴²² <http://tr.wikipedia.org/wiki/Ev>, 2008.

Resim: 3.79 Tavan arasına pencere açılarak kullanıma kazandırılmasına bir örnek⁴²³.

Psikologlar tavan aralarının insanların bilinçaltında büyük izler bıraktığını belirtmektedirler. Geçmişte ev içinde kullanılmayan bir alan olan tavan araları insanların hayal dünyalarında bir imgelem oluşturmuşlardır. Tavan araları merak edilen üzerine hayaller kurulan, soru işareti ile dolu mekânlar olarak insanın bilinçaltında yerleşmişlerdir. Aydınlanma dönemi olan Rönesans ile insanlar batıl inançların etkisinden kendilerini sıyrıp pozitif bilimlere ilgi duymaya başlamıştır. Endüstri devrimi ile birçok konuda büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. Evlerde ısı ve yalıtım teknolojilerinin kullanılması ile ev mekânı içine katılan tavan araları adeta insanı batıl baskılardan kurtararak her zaman göğe yaklaşma isteklerini gerçekleştirmelerine yardımcı olmuştur. Tavan aralarının ev mekânı içinde kullanılmaları ile adeta geçmişin ve bilincin baskılarından kurtularak özgür bilincin yaşanabildiği özgür ortamlar elde edilebilmiştir.

⁴²³ AÇICI, F. (2006), *İç Mekân Örgütlenmesinde Sınır Öğeleri: Post Modern ve Minimal Mekânlar, Yüksek Lisans Tezi*, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 99.

Günümüzde genelde tavan araları hobi odası veya çalışma mekânı olarak düzenlenmektedirler. Kırsal kesimde tavan araları halen yiyecek erzakın saklandığı kiler görevi görmektedirler.

Resim: 3.80 Tavan arası dizaynı⁴²⁴.

3.5.6. Merdivenler

Merdiven, sözlükte “*yukarı çıkmaya ve aşağı inmeye yarayan basamaklı yol*” olarak açıklanmıştır⁴²⁵. Merdivenler, farklı iki yükseklikteki yapı bölümleri arasında kişilerin eşya ve malzemelerin sirkülasyonunu sağlayan mimari öğelerdir⁴²⁶. Sabit

⁴²⁴ <http://freshome.com/wp-content/uploads/2008/04/suspended-library-2.jpg>, 2008.

⁴²⁵ DOĞAN, M. (1986), *Büyük Türkçe Sözlük*, Birlik Yayınları, Ankara, s: 765.

⁴²⁶ ÖNGÖREN, C. (2004), *Çok Katlı Yapılarda Merdivenlerin Yapı Davranışına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi*, İ.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 4.

aralıklı yatay kademelerden oluşurlar. Merdiveni oluşturan yatay kademeler/basamakların rıht yükseklikleri ergonomik ve sabit olmalıdır. Kullanıcılar, merdiven çıkarken sabit rıht yüksekliği beklentisi içindedirler. Sabit olmayan rıht yükseklikleri kullanıcıların yavaş hareket etmelerine ve tutunma gereksinimi duymalarına neden olmaktadır. Eğim açısının 20° - 60° arasında olan yerlerde kullanılmaktadırlar⁴²⁷. Merdivenler ev içinde tarih öncesi çağlardan beri kullanılan düşey sirkülasyon aracıdır. Kullanıcı sayısına ve kullanıcının boyutlarına göre dizayn edilmektedirler.

Tarihte, ev içinde ilk merdiven kullanımına Çatalhöyük'te rastlanmıştır. Çatalhöyük'te kullanılan evlerin dört tarafı yüksek engeller ile çevrilmiştir. Evlerin içine giriş ise tavandan bir merdiven yolu ile sağlanmıştır (bkz. Resim: 3.81).

Resim: 3.81 Çatalhöyük'ten bir ev maketi, yaklaşık M.Ö. 7000⁴²⁸.

⁴²⁷ ENGİN, N. (2000), Trabzon'un Yüksek Katlı Konutlarında "Tasarım ve Strüktür" Bakımından Merdivenler, *Yüksek Lisans Tezi*, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 14.

⁴²⁸ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Ev>, 2008.

Hacılar yerleşkesinde (M.Ö. 5.700 – 5.600 arası) bulunan iki katlı evlerin içinde üst kata çıkışı sağlayan merdivenler kullanılmıştır⁴²⁹. Erken dönemlerde kullanılan merdiven tasarımı tarih içinde uzun bir dönem değişikliğe uğramamıştır. Merdiven tasarımında en büyük gelişme Roma döneminde olmuştur. Roma döneminde merdiven tasarımında ilk değişiklik mermer merdivenlerin tasarlanması ile görülmüştür. Daha sonra yine Roma döneminde betonun bulunması ile betondan yapılan merdivenler tarih içinde yerini almıştır. Roma döneminde düz yükselen kat merdivenleri kullanılmakla beraber karışık şekilli merdivenler ve sahanlıkların kullanımı da başlamıştır. Ortaçağda ev içinde kullanılan merdiven tasarımları işlevsellik dışına çıkamamıştır. Ev içinde kullanılan merdiven tasarımında yeni gelişmeler 1500’lü yıllarda asillerin evinde görülmeye başlanmıştır. XVI. yüzyılda ise ev içinde kullanılan merdivenler tam bir tasarım harikası haline gelmişlerdir. XIX. yüzyıla değin ev içinde yapılan merdivenlerde olağandışı tasarımlar ancak ayrıcalıklı insanların evinde görülmüştür. Bu dönemde yapılan Türk evlerinin içindeki ahşap merdivenler evlerin iç mekânında hem işlevsel hem de estetik bir öğe olarak kullanılmıştır (bkz. Resim: 3.82). Türk evi içinde merdivenler sofa içinde veya sofanın hemen yanında yapılmışlardır.

⁴²⁹ KADILAR, M. (1992), *Prehistorik Devirde Konut Mimarisi*, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, s: 15.

Resim: 3.82 Geleneksel Türk evi merdiveni, Konya⁴³⁰.

XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başındaki evlerde demir korkuluklu ve tek kollu merdivenler sıklıkla kullanılmışlardır. Endüstri devriminden sonra merdivenlerin yapımındaki akılcı çözümler normal halkın yaşadığı konutlar içinde görülmeye başlanmıştır. Bu dönemden sonraki yapılan merdivenlerde alan, yükseklik, yoğunluk, bitişik alanlar gibi faktörlerde göz önünde tutularak merdiven çözümleri geliştirilmiştir. Ev içinde merdivenler formlarındaki hareketli görünüşleri ile mekân içindeki durağanlığı bozan estetik öğeler olarak kullanılmıştır. Günümüzde merdivenler iki duvar arasında tasarlanabilecekleri gibi duvardan tamamen bağımsız olarak da tasarlanabilmektedirler. Merdivenler, kolonlar tarafından sınırlandırılabilir veya kendisi de taşıyıcı görevi üstlenebilir. İç merdivenler sundukları fonksiyonlarına göre esas, yan, servis, yangın merdiveni olarak isimlendirilmektedirler. Ev içinde yer alan merdivenler duvar ile ilişkilerine göre iki yanı açık, bir yanı kapalı ve iki yanı kapalı şekilde tasarlanabilmektedirler.

⁴³⁰ KUŞÇU, A.C. (2006), Sürdürülebilir Mimarlık Bağlamında Geleneksel Konya Evi Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 83.

Taşıyıcı kısımlarının malzemelerine göre merdivenler; kâgir, ahşap, metal ve karma merdivenler olmak üzere dörde ayrılmakta biçimsel olarak da çok fazla çeşitlilik göstermektedir⁴³¹.

Resim: 3.83 Günümüz yaşama mekânları içinde merdiven kullanımı⁴³².

Resim: 3.84 Günümüzde kullanılan bir merdiven uygulaması⁴³³.

⁴³¹ AÇICI, F. (2006), İç Mekân Örgütlenmesinde Sınır Öğeleri: Post Modern ve Minimal Mekânlar, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 28.

⁴³² AÇICI, F. (2006), İç Mekân Örgütlenmesinde Sınır Öğeleri: Post Modern ve Minimal Mekânlar, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, s: 29.

Resim: 3.85 Günümüzde ev içinde kullanılan merdivenlere bir örnek⁴³⁴.

Resim: 3.86 Günümüzde kullanılan merdiven tasarımına bir örnek, Denpasar residence, Bali⁴³⁵.

⁴³³ <http://www.sptimes.com/2004/02/28/photos/homes-stairs.jpg>, 2008.

⁴³⁴ http://www.mjh.ch/en/projekte/lichtplanung/haus_josefstrasse/, 2008.

⁴³⁵ <http://freshome.com/category/dream-homes/>, 2008.

Merdivenlerin aydınlatılması da önemli bir konudur. Merdivenler iyi bir aydınlatma tasarımı ile gözlerde kamaşmaya neden olmayacak şekilde düzenlenmelidir. Aydınlık düzeyi, olabilecek olan kazalara olanak vermeyecek ölçüde yüksek olmalıdır.

SONUÇ

Araştırma kapsamında ev kavramının insan üzerindeki etkileri, zaman içindeki oluşumu, tarihi perspektif içinde incelenmiştir. Ev kavramı, dilbilimsel olarak incelenmiş ve insanın özel anlayışında önemli bir yeri olduğu görülmüştür. Ev kavramının insana mimari bir özel bölge oluşturması ile fizyolojik, psikolojik, sosyolojik ve felsefi açıdan insanın birçok ihtiyacını gideren kendine özel bir sığınak olarak algılandığı gözlemlenmiştir. Tarihi gelişim içinde ev kavramına farklı yaklaşımlarda bulunduğu görülmektedir. İnsanoğlunun tarih içindeki yolculuğunda, evini kendi bedeni ile, annesi ile ve inandığı dinsel öğeler ile özdeşleştirdiği gözlemlenmiştir. Yaşanmış olan farklı dönemler içinde her zaman insan kendini evi içinde ifade etmeye, evini kişiselleştirmeye ihtiyaç duymuştur. İnsanoğlu geçirmiş olduğu her evrensel farkındalık düzeyinde kendi değişen ihtiyaçlarına göre evini şekillendirmiştir. Evden beklenen özelliklerin her zaman insanı fiziksel, sosyolojik ve psikolojik açıdan tatmin edecek düzeyde olması istenmiştir. Sınırsız evren içinde insanoğlunun mutluluğu, kişiselleştirdiği evi içinde bulduğu gözlemlenmiştir. Evin iç mekânının insan ihtiyaçlarına göre düzenlenmesinin insan üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Bu nedenle insanın kendine has özelliklerinin evin iç mekânı içinde vurgulanması gerektiği düşünülmektedir. Hatta bazen de ev içinde insanın kendini eksik hissettiği yönler, evin iç mekânı içinde vurgulanarak insanın kendini bütünlemesi sağlanmalıdır. Ev iç mekân tasarımında kullanıcıya hitap etmek gerekmektedir. İhtiyaca uygun tasarımlarla mekân içinde yaşayan insan için bir ilham kaynağı ve yaşam içinde büyük bir destek sağlanabilmektedir. Birçok düşünürü göre standartlaşma bağlamında kimliksizleşen evlerinde iç mekân tasarımı geçmişe göre daha önemle düşünülmesi gereken bir konudur. Çünkü günümüzde evler toplu konut olarak standartlaşmıştır. Bu mekânlar dâhilinde kişiye özel ev elde edebilmek için iç mekân düzenlemeleri üzerinde yoğunlaşmak gerekmektedir. Ancak bu şekilde ev içinde yaşayan insanların kendilerini evleri içinde tanımlayabilmeleri, yaşadıkları mekânı kişiselleştirebilmeleri sağlanmaktadır. Geçmişte yapılmış evlerin gelişimi perspektifinde ve kişinin yaşadığı kültür, sosyolojik ve psikolojik

ihtiyaçları göz önünde bulundurularak gerçekleştirilen bir iç mekân tasarımının birey üzerinde büyük pozitif etkiler uyandırarak bireyin hayatını birçok açıdan kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Mimarlık tarihine bakıldığında, yaratılmış olan mimari mekânların yapılmış olduğu dönemin kültürünü ve değer yargılarını taşıdığı gözlemlenmektedir. İnşaa edilmiş en özel mekân olan evler tüm mimari mekânlar içinde daha çok sembolizm içeren yapıya sahiptirler. Evler, mimari mekân olmalarının dışında insanın somut ve soyut olan bütün ihtiyaçlarını karşılayan fiziksel ortamlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Geçmişte yapılan evlerde çatı, gökyüzünün bir kopyası olarak düşünülmüştür. Evin içindeki her öğede evren ile bir ilişki kurulmuştur. İnançlar ev tasarımına yansıtılmıştır. İnançlarını evine yansıtan insan psikolojik bir doyum ve tatmin yaşayabilmektedir. Geçmişte yapılan evlerin tecrübeleri ile inşa edilen günümüz evlerinde ise geçmiş tarihlerde ev mekânı içinde kullanılan evrensel sembolizm yerine mimari tecrübeler ve fonksiyonalizm ön plana çıkmaktadır. Günümüzde yapılan evler insanının faydacılık eğilimini taşımaktadır. Bu da evlerle insanlar arasındaki bütünleşmeyi azaltmaktadır. Günümüzde kaydedilen teknolojik gelişmeler ile ev kavramı daha az sembolizm içerirken geçmişte yapılan evlere göre daha fazla hizmet sunabilmektedirler. Yaşam koşullarının bilgi iletişim çağı araçları ile kolaylaşması, ulaşım ve iletişim sistemindeki gelişmelerin hızı insanı daha hızlı düşünmeye ve hareket etmeye itmektedir. Bu nedenle gelecek yüzyılda yapılacak olan evlerin içinde çalışma, alışveriş, eğitim, eğlence ve fiziksel aktivite gibi eylemlerin gerçekleştirilebileceği şekilde tasarlanacağı öngörülmektedir.

Özet olarak; araştırmada insanların en büyük ihtiyaçlarının ev içinde karşılandığı görülmüştür. Günümüz evlerinin toplu konut mantığı ile standartlaştırılmasından dolayı ev kavramı içinde kendini ifade etmek zorlaşmıştır. Ev ile bağlantı kurarak kendine özel bir sığınak mekân yaratabilmesi için ince ayrıntılarla düşünülmüş bir iç mekân tasarımı uygulanması gerekmektedir. İç mekân tasarımında antropometrik ölçülerin göz önünde bulundurulması dışında kişisel özelliklerin vurgulanması gerekmektedir. İnsanın kendini psikolojik olarak rahat hissetmesini sağlayan ortamlar, eksikliklerini azaltan, sahip olduğu pozitif değerleri vurgulayan kişisel

mekânlar yaratılmaya çalışılmalıdır. Hızla gelişen teknolojilerin insanı kısıtladığı ve sınırlandırdığı günümüz koşullarında, ev içinde insana kendi maneviyatını kişiselleştirebileceği iç mekân perspektifleri sunulmalıdır.

İç mimarlık disiplini günümüz insanının standartlaşmış evinin içinde kendini yaşamasına ve ifade etmesine olanak sağlamaktadır. Ev içinde iç mimari uygulamalar ile kullanıcının psikolojik, fizyolojik, sosyolojik ve kültürel ihtiyaçları tatmin edilebilmektedir. Günümüzde iç mimari uygulamalar teknolojik gelişmeleri de kendine araç olarak kullanarak kullanıcının kişiliğine, yaşam biçimine uygun tasarımlar sunmaktadır.

Yapay mekânda insanı en çok etkileyen dış mekândan çok iç mekândır. Zaten dış mekân, iç mekânı elde etmek için inşa edilmiş bir kabuktur. Mekân her zaman için insanı içine alıp koruyan ve yansıtan bir öge olmuştur. Bu nedenle iç mekân asıl ihtiyaç duyulan oluşumdur. Ev, insanın kişiliğini ve sosyal statüsünü yansıtmaktadır. Bir grup bilim adamı, evin dışından ziyade iç mekân tasarımının ve iç mekân içinde bulunan hareketli mobilyaların konumlanmasını, insanın bireyselliği ve kimliğinin dışa vurumu olarak değerlendirmektedir.

Tarih öncesi çağlardan günümüze kadar geçen zaman içinde ev kavramı, insan için hayati önem taşımıştır. Ev mimarisi ve iç mekân tasarımı, insanın ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile sürekli geliştirilerek düzenlenmiştir. Zaman içinde ev yapımı geçmişe dayanan deneysel tecrübeler ile gelişmiştir. Mimari anlamda kaydedilen bu gelişmeler günümüz evini şekillendirmiştir. Günümüz evleri geçmişte yapılanlara göre çok daha fazla konfor ve kullanım rahatlığına sahiptir, fakat insan için içerdiği temel anlam bütünlüğü her zaman aynı kalmıştır.

ŞEKİL LİSTESİ VE KAYNAKLARI

Şekil: 1.1 Sümer dilinde ev manasına kullanılan işaret ve çivi yazısında ev yerine kullanılan şekil.

TOSUN, M. ve YALVAÇ, K. 1981. “*Sümer Dili ve Grameri*”, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Şekil: 1.2 Çağdaş mekân anlayışı elemanları.

ATEŞ, A. 2004 “*Konut Yaşama Mekânlarında Renk ve Aydınlatma*”, İzmir.

Şekil: 1.3 Mimari mekânı oluşturan öğeler.

ATEŞ, A. 2004 “*Konut Yaşama Mekânlarında Renk ve Aydınlatma*”, İzmir.

Şekil: 1.4 Konutta kavramsal çerçeve.

ACAR, E. 2004. “*Konut Tasarımında Yeni Kavramlar ve Tek Ev Mimarisindeki Biçimsel Yansımalar*”, İstanbul.

Şekil: 1.5 İnsan bedeninin aksları.

ÜNSAL, N. 2000. “*Mimarlık, Konut ve Kadın*”, İstanbul.

Şekil: 3.1 Kullanım şekline göre mutfağın ideal konumlandırılma yön çizelgesi.

YILDIRIM, K. (1999), Konutlar Mutfaklarının Mekân ve Donatı Organizasyonunda Ergonomik Yaklaşım, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

TABLO LİSTESİ

Tablo: 1.1 Ev yerine tarih boyu kullanılan kelimeleri gösteren tablo.

Tablo: 3.1 Türkiye Cumhuriyetinde inşa edilen evlerin salonlarının alan ölçülerinin aritmetik ortalamasını gösteren tablo.

Tablo: 3.2 Türkiye Cumhuriyetinde inşa edilen evlerin ebeveyn yatma mekanlarının alan ölçülerinin aritmetik ortalamasını gösteren tablo.

Tablo: 3.3 Türkiye Cumhuriyetinde inşa edilen evlerin çocuk yatma mekanlarının alan ölçülerinin aritmetik ortalamasını gösteren tablo.

Tablo: 3.4 Türkiye Cumhuriyetinde inşa edilen evlerin mutfaklarının alan ölçülerinin aritmetik ortalamasını gösteren tablo.

Tablo: 3.5 Türkiye Cumhuriyetinde inşa edilen evlerin banyolarının alan ölçülerinin aritmetik ortalamasını gösteren tablo.

RESİM LİSTESİ VE KAYNAKLARI

Resim: 1.1 Geleneksel Türk Evinde ocak mekan içinde odak noktası olarak konumlandırılmıştır.

KÜÇÜKERMEN, Ö. 1996. *Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk Evi*, İstanbul.

Resim: 1.2 Çatalhöyük yerleşimi. Evler birbirlerine bitişik imar edilip, kale formu oluşturmuş.

LLOYD, S. ve MÜLLER, H.W. 1980. “*Ancient Architecture*”, Milan, s:10.

Resim: 1.3 Megaron planlı yapı, milattan önce 1400–1200 civarı, Tiryns, Yunanistan.

DE LA CROIX ve TANSEY, R.G. 1986. “*Art Through the Ages*”, London, s:118.

Resim: 1.4 Kültepe’de megaron, bronz çağı.

LLOYD, S. ve MULLER, H.W. 1980. “*Ancient Architecture*”, Electa, Milan, s: 32.

Resim: 1.5 M.Ö. 35000–8000 yılları arasında Sibiry ve Rusya’da yapılmış kulübe.

YELER, S. 2006. “*Yapı Mimarisinde Kadın Etkileri*”, Kırklareli.

Resim: 1.6 M.Ö. 35000–8000 yılları arasında Sibiry ve Rusya’da yapılmış kulübeler.

YELER, S. 2006. “*Yapı Mimarisinde Kadın Etkileri*”, Kırklareli.

Resim: 1.7 Khriokitia, Kıbrıs. Neolitik kasabanın rekonstrüksiyonu

LLOYD, S. ve MULLER, H.W. 1980, “*Ancient Architecture*”, Electa, Milan, s: 11.

Resim: 1.8 Kıbrıs, Virsy antik yerleşim merkezinde bulunan geç neolitik (M.Ö. 4100 yılları civarı) ev modelinin, Girne müzesindeki canlandırması.
Girne Kalesi Müzesi, Virsy Neolitik Yerleşim Yeri Sergisi, fotoğrafı çeken A.Pekpostalıcı.

Resim: 1.8 a Resim: 1.8'den yuvarlak planlı neolitik Virsy evinin iç mekan teşkilatlanmasını gösteren ayrıntı.
Girne Kalesi Müzesi, Virsy Neolitik Yerleşim Yeri Sergisi, fotoğrafı çeken A.Pekpostalıcı.

Resim: 1.8 b Resim: 1.8'den yuvarlak planlı neolitik Virsy evinin iç mekan teşkilatlanmasını gösteren ayrıntı.
Girne Kalesi Müzesi, Virsy Neolitik Yerleşim Yeri Sergisi, fotoğrafı çeken A.Pekpostalıcı.

Resim: 1.9 Afrika'da yaşam birimi olarak kullanılan kulübe.
www.content.cdlib.org, (2007).

Resim: 1.10 Türk göçerlerin kullandığı çadır plan ve kesiti.
ÖRER, G. (2002), Konut- Kimlik Ev- Modeli ve Modelin Bir Örnek Olarak İstanbul Kentinde Uygulaması, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 47.

Resim:1.11 Harran evlerinden görünüş.
http://img.blogcu.com/uploads/urfalimersaviler_harran_2.jpg , (2008).

Resim:1.12 Harran Evlerinin yumurta biçiminde konik yapıda kubbelerinin içten görünümü.
<http://www.fotokritik.com/772537?pgNb=1> , (2008).

Resim: 1.13 Miken sanatında ” tholos” mezar

yapısı plan ve kesitleri.

YELER, S. 2006. “*Yapı Mimarisinde Kadın Etkileri*”, Kırklareli.

Resim: 1.14 Malta’da bulunan tapınak

YELER, S. 2006. “*Yapı Mimarisinde Kadın Etkileri*”, Kırklareli.

Resim: 1.15 Malta’da tapınak içinde bulunan tanrıça heykeli bu tezi destekler niteliktedir.

YELER, S. 2006. “*Yapı Mimarisinde Kadın Etkileri*”, Kırklareli.

Resim: 1.16 Duvar resmi, Çatalhöyük, neolitik dönem.

<http://www.arkitera.com.tr/UserFiles/Image/news/2007/07/27/catalhoyuk.jpg>,
(2008).

Resim: 1.17 Tanrıça heykeli, yaklaşık olarak M.Ö. 7000, Çatalhöyük.

http://www.bilgilik.com/makale/tarih/tarihi_gizemler/ana_tanrica_kultu_var_miydi
(2007).

Resim: 1.18 Ev modeli, Çayönü, Erken Tunç Çağı.

ÖZDOĞAN, M. 1996. “Kulübeden Konuta: Mimarlıkta İlkeler” ”, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme* (ed. Y. Sey), İstanbul. s: 21.

Resim: 1.19 Yuvarlak Ev modeli, Suriye’deki Mari (Antik Tell Hariri), M.Ö. 2900–2500.

KOHLMEYER, K. 1985 “Catalogue”, *Ebla to Damascus* (ed. H. Weiss), London. s:149.

Resim: 1.20 Ev modeli, Suriye, Hama Milattan önce 2900–2290.

KASTEN, U. 1985 “Catalogue”, *Ebla to Damascus* (ed. H. Weiss), London. s:234.

- Resim: 1.21** Villa Rotonda, Andera Palladio, Veneto, 1580.
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/2e/Villa_Rotonda_front.jpg/800px-Villa_Rotonda_front.jpg , (2008).
- Resim: 1.22** Villa Rotonda planı
TANSEY R.G. ve DE LA CROIX, (1986), *Art Through the Ages,* Gardener's, London.
- Resim: 1.23** Le Corbusier, lojmanlar, 1925.
BOTTON, A. (2007), *Mutluluğun Mimarisi,* Kitap Matbaası, İstanbul, s:179.
- Resim: 1.24** Le Corbusier, lojmanlar, 1995.
BOTTON, A. (2007), *Mutluluğun Mimarisi,* Kitap Matbaası, İstanbul, s:179.
- Resim: 1.25** Le Corbusier tarafından yapılmış Villa Savoye, 1929 –1930.
http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/fnart/Corbu.html, 2008.
- Resim: 1.26** Çatı katı yerine kullanılan oda,
Villa Savoye.
http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/fnart/Corbu/savoye6.jpg, 2008.
- Resim: 1.27** Bina temeli, Villa Savoye.
http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/fnart/Corbu/savoye3.jpg, 2008.
- Resim: 1.28** Babilin asma bahçeleri.
http://tr.wikipedia.org/wiki/Resim:Hanging_Gardens_of_Babylon.jpg, 2008.
- Resim: 1.29** Babilin asma bahçeleri.
http://tr.wikipedia.org/wiki/Resim:Hanging_Gardens_of_Babylon.gif, 2008.
- Resim: 1.30** Villa Savoye Çatı katı, görüntü 1.
http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/fnart/Corbu/savoye5.jpg, 2008.

Resim: 1.31 Villa Savoye Çatı katı, görüntü 2.
http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/fnart/Corbu/savoye7.jpg, 2008.

Resim: 1.32 Villa Savoye Çatı katı pencereleri.
http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/fnart/Corbu/savoye11.jpg, 2008.

Resim: 2.1 Ziggurat Rekonstrüksiyonu, Sümer tapınağı.
<http://lexicorient.com/e.o/ziggurat.htm>, 2008.

Resim: 2.2 Asur'da yapılmış küçük ev planları.
SEVİN, V. (1991), Yeni Asur Sanatı, T.T.K. yayınları, Ankara, s: 118.

Resim: 2.3 Kırmızı evin planı, Asur.
SEVİN, V. (1991), Yeni Asur Sanatı, T.T.K. yayınları, Ankara, s: 117.

Resim: 2.4 Bit-Hilani tipi ev.
MUTLU, B. (1996), Mimarlık Tarihi "Ders Notları", Mengitan Matbaacılık, İstanbul, s: 29.

Resim: 2.5 Piramitler, Giza, Mısır.
<http://www.egyptguidebook.com/images/egypt-pyramids.jpg>, 2008.

Resim: 2.6 Ruh evi, M.Ö. 2125- 1991 civarı, Mısır.
http://www.iziko.org.za/sh/resources/egypt/religion_magic.htm, 2008.

Resim: 2.7 Ruh evi, yaklaşık M.Ö. 2125- 1991, Mısır.
PETRIE, W.M.F. (1907), The Soul-House in Egypt, Man Journal, Vol:7,Royal Anthropological Institute of G.B. and Ireland, London,s: 114.

Resim: 2.8 Ruh evi, M.Ö. 2125–1782, Rifa, Mısır.
<http://www.globalegyptianmuseum.org/detail.aspx?id=492>, 2008.

Resim: 2.9 Hatçepsut tapınağı, M.Ö.2181–2125, DierelBahri.
<http://kidblog.files.wordpress.com/2007/06/hatshepsutemple.jpg>,2008.

Resim: 2.10 Isis ve horus, Fitzwilliam müzesi, M.Ö. 2500.

MILL, J. (1974), Encyclopedia Britannica, Routledge / Thoemmes, London, s: 785.

Resim: 2.11 Hz. Meryem ve bebek İsa ve azizler, Lippo Memmi, Maitland F. Griggs Collection.
http://www.metmuseum.org/toah/hd/sien/ho_43.98.6.htm, 2008.

Resim: 2.12 Vezir Nakt evi, m.ö. 2.000 yılları civarı (XI. hanedanlık), Teb (Kahire yakınlarında) antik kent.

MUTLU, B. (1996), Mimarlık Tarihi “Ders Notları”, Mengitan Matbaacılık, İstanbul, s: 24.

Resim: 2.13 Antik Mısır iç mekan rekonstrüksiyonu.
<http://waycoolpictures.blogspot.com/2008/04/ancient-interiors.html>, 2008.

Resim: 2.14 Hestiá , Torionia Müzesi.
MARINDIN, G.E. (1996), Encyclopaedia of Classical Mythology and Culture, Aryan Books International, New Delhi, s: 413.

Resim: 2.15 Megaron.
MUTLU, B. (1996), Mimarlık Tarihi “Ders Notları”, Mengitan Matbaacılık, İstanbul, s: 44.

Resim: 2.16 Yunan tapınağı planı gelişimi.

DEMİRKAYA, H. (1999), Mekân Kavramının Tarihsel Süreç İçinde İncelenmesi ve Günümüzde Mekân Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 31.

Resim: 2.17 Yunan evi, M.Ö. 450 civarı, Priene.

ROTH, L. M. (2000), Mimarlığın Öyküsü, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, s: 273.

Resim: 2.18 Evin koruyucu tanrıçası *vesta*. Rölyefte ekmek pişirirken gösterilmiştir, M.S. 140 civarında yapılmıştır. Berlin Devlet Müzesinde bulunmaktadır.

GRIMAL, P. (1996), The Dictionary of Classical Mythology, Blackwell Publishers, Oxford, s: 179.

Resim: 2.19 *Janus* büstü, Roma dönemi, Vatikan Müzesi.

[http://en.wikipedia.org/wiki/Janus_\(mythology\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Janus_(mythology)), 2008.

Resim: 2.20 Evlerin kapı girişlerinin koruyucu tanrısı *Janus*, Bibliotheque Nationale, Fransa.

GRIMAL, P. (1996), The Dictionary of Classical Mythology, Blackwell Publishers, Oxford, s: 178.

Resim: 2.21 Pompei evi, M.S. 79, Pompei, İtalya.

MUTLU, B. (1996), Mimarlık Tarihi “Ders Notları”, Mengitan Matbaacılık, İstanbul, s: 93.

Resim: 2.22 Roma aristokrat evinin rekonstraktif çizimi ve planı.

RAMAGE, N.H. ve RAMAGE, A. (1991), Roman Art Romulus to Constantine, Prentice Hall Inc., New Jersey, s: 68.

Resim: 2.23 Gümüş düğün isimli evin atrium'u, M.Ö. 1. yüzyıl, Pompei, İtalya.

RAMAGE, N.H. ve RAMAGE, A. (1991), Roman Art Romulus to Constantine, Prentice Hall Inc., New Jersey, s: 68.

Resim: 2.24 Canbaz-Kale'de bulunan ahşap ev rekonstrüksiyonu, M.Ö. 5000 ila 3.000 yılları arasında tarihlendirilmiştir.

ÇORUHLU, Y. (2007), Erken Devir Türk Sanatı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, s: 61.

Resim: 2.25 Nişe yerleştirilmiş tanrıça figürü, Costarainera, İtalya, 1992.

JONES, P. ve PENNICK, N. (1995), A History of Pagan Europe, Routledge, London, s:34.

Resim: 2.26 Ev içinde bulunan Lararium, M.S. 79 yılı, Pompeii.

http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Lararium,_Pompeji.JPG, 2008.

Resim: 2.27 Vetti evinin larariumu, M.S. 79, Pompeii.

http://www.bbc.co.uk/history/ancient/romans/pompeii_art_gallery_08.shtml, 2008.

Resim: 2.28 Ev içinde bulunan mini lararium rekonstrüksiyonu.

<http://www.zum.de/Faecher/G/BW/Landeskunde/rhein/geschichte/roemer/religion/goetter/lararium.htm>, 2008.

Resim: 2.29 Hindu dininde inanılan ev ve ateş tanrısı *agni*.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Agni>, 2008.

Resim: 2.30 Moğol Yurdunun iç mekânını gösteren rekonstraktif resim.

<http://waycoolpictures.blogspot.com/2008/04/ancient-interiors.html>, 2008.

Resim: 2.31 Ağlama Duvarı, Kudüs, İsrail.

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/40/Western_wall_jerusalem_night.jpg, 2008.

Resim: 2.32 Pagan Bazilika.

HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), Encyclopaedia of Religion and Ethics, T&T Clark, Edinburg, s: 698.

Resim: 2.33 Hıristiyan bazilika.

HASTINGS, J.J.(ed.) (1994), Encyclopaedia of Religion and Ethics, T&T Clark, Edinburg, s: 698.

Resim: 2.34 Eve ait iç mekân, M.S. 1300 civarı, İngiltere.

YAROĞLU, K. (2000), İç Mekân Oluşum Sürecinde Biçim Kurgusuna Analitik Bir Yaklaşım, Yüksek Lisans Tezi, H.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s: 11.

Resim: 2.35 Hatfield evi tarafından yapılmış, 1611, yaşam mekanı, İngiltere.

http://en.wikipedia.org/wiki/Hatfield_House, 2008.

Resim: 2.36 Reims Katedrali, 1254 sonrası, Fransa.

BOTTON, A. (2007), Mutluluğun Mimarisi, Kitap Matbaası, İstanbul, s: 125.

Resim: 2.37 Reims Katedralinin içi, Fransa.

http://sedulia.blogs.com/photos/france_outside_paris/reims_cathedral_interior.html
2008.

Resim: 2.38 Köln Katedrali, XIII. yüzyıl, Almanya.

<http://picasaweb.google.com/sid.patil/SidheshAtAccentureFrance#5145090837369104114>, 2008.

Resim: 2.39 Köln Katedralinin içi, XIII. yüzyıl, Almanya.
<http://www.travelgermanyinenglish.com/images/cologne/CologneCath0033.jpg>,
2008.

Resim: 2.40 Madison Kilisesi, 1955, Frank Lloyd Wright, Madison
Wisconsin.
<http://www.harvardsquarelibrary.org/unitarians/wright-FL.html>, 2008.

Resim: 2.41 Madison Kilisesi, 1955, Frank Lloyd Wright, Madison
Wisconsin.
<http://www.harvardsquarelibrary.org/unitarians/wright-FL.html>,
2008.

Resim: 2.42 Madison Kilisesi, 1955, Frank Lloyd Wright, Madison
Wisconsin.
<http://www.harvardsquarelibrary.org/unitarians/wright-FL.html>, 2008.

Resim: 2.43 Kâbe, Mekke.
<http://www.1resimler.com/r-kabe-resimleri-1249-kabe-de-namaz-kilan-insanlar-kabe-resimleri-4364.html>, 2008.

Resim: 2.44 Kâbe'nin iç görünüşü, Mekke .
http://qafqaz.19.forumer.com/a/kabenin-grn_post532.html, 2008.

Resim: 2.45 Kâbe'nin kapısı, Mekke.
http://qafqaz.19.forumer.com/a/kabenin-grn_post532.html, 2008.

Resim: 2.46 Kâbe'nin planı ve konumu.
http://qafqaz.19.forumer.com/a/kabenin-grn_post532.html, 2008.

Resim: 2.47 Seramik fayanslar, XIV. yüzyıl, Alkazar, Seville.
BOTTON, A. (2007), Mutluluğun Mimarisi, Kitap Matbaası, İstanbul, s: 126.

Resim: 2.48 Dekoratif panel, İbn-i el-Cayyap, m.s. 1346, Torre de la Cautiva, Ana salon.

BOTTON, A. (2007), Mutluluğun Mimarisi, Kitap Matbaası, İstanbul, s: 127.

Resim: 2.49 Sultanahmet Camii, Mimar Mehmet Ağa, 1609 – 1616, İstanbul.

http://www.ancienthouse.net/wpcontent/uploads/2008/06/blue_mosque_1.jpg, 2008.

Resim: 2.50 Sultanahmet Camii iç görünüş, Mimar Mehmet Ağa, 1609 – 1616, İstanbul.

<http://www.pbase.com/eko5/image/68150016>, 2008.

Resim: 2.51 Osmanlı dönemi yaşam mekânını gösteren yağlı boya tablo, Osman Hamdi, Leon Grünberg Koleksiyonu (58x 42 cm).

<http://sanataalk.blogspot.com/2007/10/istanbul-modern-art-museum-2004-2007.html>, 2008.

Resim: 2.52 Ulu Camii, Bursa.

<http://forum.arkitera.com/mimarlik/15042-en-begendiginiz-mimar-2.html>, 2008.

Resim: 3.1 Ev iç mekânı, bronz çağı, Peat Moors Visitors Centre, İngiltere.

http://www.gallica.co.uk/celts/photo_album/1/Dcp00523.jpg, 2008.

Resim: 3.2 Bronz çağı ev iç mekânı, Flag Fen, İngiltere.

http://www.gallica.co.uk/celts/photo_album/2/Iron%20Age%20Interior.jpg, 2008.

Resim: 3.3 Bronz çağı ev iç mekânı, Flag Fen, İngiltere.

http://www.gallica.co.uk/celts/photo_album/2/Bronze%20Age%20Inner.jpg, 2008.

Resim: 3.4 Modern İran'da kullanılmakta olan çadırlar.

<http://www.bible-architecture.info/Housing.htm>, 2008.

- Resim: 3.5** Preiene’de bulunan andron’un rekonstrüksiyonu.
KUBAN, Z. (1998), Antik Devir Evlerinde Kadın ve Erkek Mekânları ve Osmanlı Evleriyle Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Resim: 3.6** Pompei ev iç mekânı rekonstrüksiyonu, M.S. 79.
<http://waycoolpictures.blogspot.com/2008/04/ancient-interiors.html>, 2008.
- Resim: 3.7** M.S. IX.yüzyıl Bizans iç mekânı rekonstrüksiyonu.
<http://waycoolpictures.blogspot.com/2008/04/ancient-interiors.html>, 2008.
- Resim: 3.8** Paolo Lenti Atollo tarafından tasarlanmış şeffaf yaşam mekânı.
<http://www.trendir.com/archives/000923.html>, 2008.
- Resim: 3.9** Geleneksel Türk evi yaşam mekânı.
http://www.butrint.org/beyond_3_0.php, 2008.
- Resim: 3.10** Roma imparatorluğu döneminde ev içinde değerlendirilen yemek odası örneği.
<http://www.abu.nb.ca/courses/NTIntro/images/triclinium.htm>, 2008.
- Resim: 3.11** Roma dönemi evleri içinde bulunan yemek yeme bölümü (*triclinium*).
<http://www.novaroma.org/nr/Triclinium>, 2008.
- Resim: 3.12** Yemek odası (*triclinium*) duvarında bulunan fresk, M.S. 79 yılı, Pompeii
<http://www.historyforkids.org/learn/romans/architecture/houses/triclinia.htm>, 2008.
- Resim: 3.13** Günümüzde kullanılan yemek bölümü üzerinde Roma yemek bölümünün etkisine bir örnek.
Maison Français dergisi, Ağustos 2007, s: 377.

Resim: 3.14 Geleneksel Japon yemek odasına bir örnek.

http://www.geziyorumlari.com/index.php?option=com_gezi&task=images&func=show&jr_ulkecek=Japonya&orderby=date&imgid=1578&limitstart=2&Itemid=205, 2008.

Resim: 3.15 Günümüzde kullanılan Japon yemek bölümlerine bir örnek.

<http://www.bambusero.co.nz>, 2008.

Resim: 3.16 Günümüzde kullanılan salon içinde bulunan yemek bölümüne örnek.

<http://freshome.com/category/dream-homes/>, 2008.

Resim: 3.17 Salon içinde şömine kullanımı.

AÇICI, F. (2006), İç Mekân Örgütlenmesinde Sınır Öğeleri: Post Modern ve Minimal Mekânlar, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Resim: 3.18 Bronz somya, yün yatak konarak kullanıldığına dair bilgiler de mevcuttur, M.Ö. I. yüzyıl, Vatikan Müzesi, Roma .

<http://www.historyforkids.org/learn/romans/architecture/houses/cubicula.htm>, 2008.

Resim: 3.19 Geleneksel Japon yatak odası.

<http://prabhjotbedi.sulekha.com/blog/post/2008/11/asia-s-lavish-lodgings-hiiragiya-ryokan>, 2008.

Resim: 3.20 Beş fonksiyonlu ebeveyn yatma mekânı plan örnekleri.

SEPİCİ, S. (2005), Çağdaş Konut İç Mekân Anlayışında Psiko-Sosyal Belirleyiciler, Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Resim: 3.21 Yatma mekânı aydınlatma örneği.

<http://veniceapartments.org/assets/images/ruzzini/01.jpg>, 2008.

Resim: 3.22 Ebeveyn yatma mekânı içinde doğal ışık ve yapay ışık kullanımına bir örnek, Denpasar residence, Bali.

<http://freshome.com/category/dream-homes/>, 2008.

Resim: 3.23 Çocuk odası.

<http://www.trendir.com/interiors/kids/>, 2008.

Resim: 3.24 Çocuk odası için tasarlanmış tavan fiber optik gece aydınlatması.

<http://www.nurserylighting.co.uk/images/starkits/ms168.jpg>, 2008.

Resim: 3.25 Antik Kent Heraklenium'da Stags evi olarak adlandırılan evin ocağı, İtalya.

<http://www.historyforkids.org/learn/romans/architecture/houses/kitchens.htm>, 2008.

Resim: 3.26 Roma imparatorluğu döneminde kullanılan mutfak eşyaları, Stags evi, Heraklenium, İtalya

<http://www.historyforkids.org/learn/romans/architecture/houses/kitchens.htm>, 2008.

Resim: 3.27 Kepenkleri aralanmış dar pencereci mutfak rekonstrüksiyonu, M.S. I. yüzyıl, Filistin.

<http://www.bible-architecture.info/Housing.htm>, 2008.

Resim: 3.28 Mutfak rekonstrüksiyonu, M.S. I. yüzyıl, Filistin.

<http://www.bible-architecture.info/Housing.htm>, 2008.

Resim: 3.29 Geleneksel Türk evi mutfak planı.

YILDIRIM, K. (1999), Konutlar Mutfaklarının Mekân ve Donatı Organizasyonunda Ergonomik Yaklaşım, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Resim: 3.30 Geleneksel Türk evi içinde mutfak.

<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?p=359425>, 2008.

Resim: 3.31 Geleneksel Türk evi içinde mutfak.

<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?p=359425>, 2008.

Resim: 3.32 Geleneksel Türk evi içinde ocak başı.

<http://www.tunceliozelidare.gov.tr/Sayfa.asp?islem=2&SayfaNo=615>, 2008.

Resim: 3.33 Günümüzde tercih edilen mutfak aydınlatma tasarımına bir örnek.

http://www.clifstar.com/portfolio_kitchen.html, 2008.

Resim: 3.34 Günümüzde kullanılan teknolojik mutfak aletleri ile donatılmış yemek yapma ve yeme bölümü olan mutfak.

<http://freshome.com/category/dream-homes/>, 2008.

Resim: 3.35 Multimedya bağlantılı davlumbaz.

http://www.trendir.com/archives/cat_appliances.html, 2008.

Resim: 3.36 Eloura evi, yemek yeme ve yaşama mutfağı II, Avustralya.

<http://freshome.com/category/dream-homes/page/5/>, 2008.

Resim: 3.37 Yemek kokularını engelleyen ve kendi kendini temizleyebilen asansörlü fırın.

<http://raf.arkitera.com/product.php?ID=158>, 2008.

Resim: 3.38 Buzdolabı içinde internet bağlantılı bilgisayar ve televizyon.
<http://www.bornrich.org/entry/samsung-rh269lb-fridge-features-wireless-ice-pad/>, 2008.

Resim: 3.39 Antik çağda kullanılan kiremit küvet.
YAZGAN, E. (2004), Konut Banyo Mekânlarında Döşeme ve Duvar Kaplaması Olarak Kullanılmakta Olan Ana Malzemelerin İç Mekân Tasarımı Açısından İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, M.S.G.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Resim: 3.40 Truva antik kentinde bulunan küvet.
<http://www.michellemoran.com/Gallery/odysseus.htm>, 2008.

Resim: 3.41 Antik çağda kullanılan küvet modeli.
http://common.csnstores.com/common/products/ECS/ECS1830_1.jpg, 2008.

Resim: 3.42 Avrupa'da eski tarihlerde kullanılan küvet.
http://www.salvoweb.com/images/userimgs/2/28228_1.jpg, 2008.

Resim: 3.43 Gusülhane.
<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?p=359425>, 2008.

Resim: 3.44 Büyük mekânlar içinde değerlendirilen banyo kavramına bir örnek.
www.trendir.com/archives/000923.html&usg=__2sta3xxfNCH074oas25Y2jfxDo=&h=600&w=386&sz=55&hl=tr&start=2&um=1&tbnid=i2iK8liO4W65eM:&tbnh=135&tbnw=87&prev=/images%3Fq%3Dstairs%26um%3D1%26hl%3Dtr%26sa%3DN, 2008.

Resim: 3.45 Banyo içinde doğal ışık kullanımına bir örnek.
<http://freshome.com/category/dream-homes/>, 2008.

Resim: 3.46 Ayna kenarı aydınlatmasına bir örnek.
<http://www.trendir.com/archives/antonio-lupi-panta-rei-07-bathroom-mirror.jpg>,
2008.

Resim: 3.47 Çatalhöyük yerleşim planı kat VI' da avlu kullanımı.
ERDOĞAN, E. (1996), Anadolu Avlularının Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s: 65.

Resim: 3.48 Hacılar yerleşkesinde ev içinde avlu kullanımı.
ERDOĞAN, E. (1996), Anadolu Avlularının Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Resim: 3.49 M.Ö. III. bin yıl evi, Mari (Tell Hariri), Suriye.
ERASLAN, A. (1996), Mezopotamya Bölgesinde Tarihi Çağlarda Görülen Konut Tipolojisi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Resim: 3.50 Hitit yerleşimi olan Karum Kaneş evlerinde avlu kullanımı.
ERDOĞAN, E. (1996), Anadolu Avlularının Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s: 77.

Resim: 3.51 Bit Hilani tipinde yapılmış Hitit evi rekonstrüksiyonu.
ERDOĞAN, E. (1996), Anadolu Avlularının Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s: 79.

Resim: 3.52 Filistin'de demir çağında yapılan evin zemin planı.
<http://www.bible-architecture.info/Housing.htm>, 2008.

Resim: 3.53 Filistin’de demir çağında yapılan evlerin rekonstroksiyonu.

<http://www.bible-architecture.info/Housing.htm>, 2008.

Resim: 3.54 Demir çağında Filistin’de yapılmış evlerin rekonstraktif görünümünden bir kesit.

<http://www.bible-architecture.info/Housing.htm>, 2008.

Resim: 3.55 Antik Yunan konutu içinde avlu kullanımı.

ERDOĞAN, E. (1996), Anadolu Avlularının Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Resim: 3.56 Antik Yunanistan’da ev.

http://www.arqueologos.org/IMG/gif/I_153_1.gif, 2008.

Resim: 3.57 Roma İmparatorluğu döneminde ev içlerinde yer alan sütunlu avlu (*peristyle*), M.S. I. yüzyıl, Ostia.

<http://www.historyforkids.org/learn/romans/architecture/houses/houses.htm>, 2008.

Resim: 3.58 Avlulu ev rekonstrüksiyonu, M.S. I. yüzyıl, Filistin.

<http://www.bible-architecture.info/Housing.htm>, 2008.

Resim: 3.59 Konya’da Osmanlı döneminde yapılmış Türk evi.

ZEYREK, H. (1991), Grek ve Roma Evleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Resim: 3.60 Geleneksel Türk evi.

ÖRER, G. (2002), Konut- Kimlik Ev- Modeli ve Modelin Bir Örnek Olarak İstanbul Kentinde Uygulaması, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 87.

Resim: 3.61 Sekili yapı, Çayönü.

ÖZDOĞAN, M., (1996). Kulübeden Konuta: Mimarlıkta İlkeler”,Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme, s: 19–30, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.

Resim: 3.62 Günümüzde sürgülü kapı kullanımını ve mekâna etkisi.

http://www.trendir.com/archives/cat_windows_doors.html, 2008.

Resim: 3.63 Bahçeye açılan Japon sürgülü kapısı.

<http://www.phototravels.net/kyoto/garden-v/kyoto-garden-v-124.html>, 2008.

Resim: 3.64 Geleneksel Japon evinde kullanılan sürgülü kapı.

<http://www.sannaka-west.com/fusuma.html>, 2008.

Resim: 3.65 Mutfak ile yaşam mekânı arasında sürgülü kapı ile sınır belirlenmesi.

AÇICI, F. (2006), İç Mekân Örgütlenmesinde Sınır Öğeleri: Post Modern ve Minimal Mekânlar, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Resim: 3.66 Geleneksel Türk evi dış kapısı.

<http://www.haber.aku.edu.tr/427-438.pdf>, 2008.

Resim: 3.67 Çelik ve yarı şeffaf malzemeden yapılmış modern ev dış kapısı.

<http://www.uncrate.com/men/home/interior-exterior/neoport-stainless-steel-doors/>, 2008.

Resim: 3.68 Pompeii ‘deki evin antresi, M.S. 79, İtalya.

<https://oncourse.iu.edu/access/content/user/leach/www/c414/2005/amandusatr.jpg>, 2008.

Resim: 3.69 Faun evi olarak adlandırılan evin antresinden dikey bir kesit, M.S. 79, Pompeii, İtalya.
http://wings.buffalo.edu/AandL/Maecenas/italy_except_rome_and_sicily/pompeii/ac880831.html, 2008.

Resim: 3.70 Günümüzde kullanılan ev içinden bir antre aydınlatma örneği.
<http://www.clifstar.com/portfolio.html>, 2008.

Resim: 3.71 Saçlarını Taratan Kız, Osman Hamdi, Yağlıboya tablo, Dolmabahçe Sarayı Koleksiyonu.
<http://www.antikalar.com/v2/konuk/konuk0809.asp>, 2008.

Resim:3.72 Gelişmiş planlı Türk evi.
KUŞÇU, A.C. (2006), Sürdürülebilir Mimarlık Bağlamında Geleneksel Konya Evi Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Resim: 3.73 Ahşap çerçeveli pencere.
ARSLAN, S. (2006), Orta Nitelikli Konut Salonlarının İç Mekân Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Resim: 3.74 Pencereilerin bulunduğu yerler dikkate alınarak düzenlenmiş iç mekân örnekleri.
AÇICI, F. (2006), İç Mekân Örgütlenmesinde Sınır Öğeleri: Post Modern ve Minimal Mekânlar, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Resim: 3.75 Pencerenin mekân üzerindeki etkisini gösteren diyagram.
AÇICI, F. (2006), İç Mekân Örgütlenmesinde Sınır Öğeleri: Post Modern ve Minimal Mekânlar, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Resim: 3.76 Yaşam mekânı içinde kullanılan büyük pencereler.

<http://freshome.com/category/dream-homes/>, 2008.

Resim: 3.77 Doğu Hampton Atlantik kıyısında bir yaşam mekânı.

<http://freshome.com/category/dream-homes/>, 2008.

Resim: 3.78 Tavan Arası.

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Ev>, 2008.

Resim: 3.79 Tavan arasına pencere açılarak kullanıma kazandırılmasına bir örnek.

AÇICI, F. (2006), İç Mekân Örgütlenmesinde Sınır Öğeleri: Post Modern ve Minimal Mekânlar, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Resim: 3.80 Tavan arası dizaynı.

<http://freshome.com/wp-content/uploads/2008/04/suspended-library-2.jpg>, 2008.

Resim: 3.81 Çatalhöyük'ten bir ev maketi, yaklaşık M.Ö. 7000.

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Ev>, 2008.

Resim: 3.82 Geleneksel Türk evi merdiveni, Konya.

KUŞÇU, A.C. (2006), Sürdürülebilir Mimarlık Bağlamında Geleneksel Konya Evi Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Resim: 3.83 Günümüz yaşama mekânları içinde merdiven kullanımı.

AÇICI, F. (2006), İç Mekân Örgütlenmesinde Sınır Öğeleri: Post Modern ve Minimal Mekânlar, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Resim: 3.84 Günümüzde kullanılan bir merdiven uygulaması.

<http://www.sptimes.com/2004/02/28/photos/homes-stairs.jpg>, 2008.

Resim: 3.85 Günümüzde ev içinde kullanılan merdivenlere bir örnek.
http://www.mjh.ch/en/projekte/lichtplanung/haus_josefstrasse/, 2008.

Resim: 3.86 Günümüzde kullanılan merdiven tasarımına bir örnek.
<http://freshome.com/category/dream-homes/>, 2008.

KAYNAKLAR

Abbasoğlu, H. 1996. Anadolu'da Antik Çağ'da Konut, *Tarihten Günüümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, s: 395–404, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.

Acar, E. 1996. Anadolu'da Tarihöncesi Çağlardan Tunç Çağı Sonuna Kadar Konut ve Yerleşme, *Tarihten Günüümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, s: 380–394, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.

Acar, E. 2004. Konut Tasarımında Yeni Kavramlar ve Tek Ev Mimarisindeki Biçimsel Yansımalar, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Açııcı, F. 2006. İç Mekân Örgütlenmesinde Sınır Öğeleri: Post Modern ve Minimal Mekânlar, *Yüksek Lisans Tezi*, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Akgün, A. 2008. 'Yeni Konut' Kavramı, *1. Ulusal İç Mimarlık Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Oranj Matbaası, İstanbul.

Akurgal, E. 1996. Batı Anadolu'da Konut, Yerleşme ve Kent Planlaması (M.Ö. 3000–30), *Tarihten Günüümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, s: 122 – 192, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.

Akın, G. 1996. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun Geleneksel Mimarlığında İki Tarihsel Ev Tipi, *Tarihten Günüümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, s: 248–256, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.

Akın, N. 1996. Osmanlı Döneminde Anadolu Konutuyla Balkan Konutu Arasındaki Ortaklıklar, *Tarihten Günüümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, s: 269–277, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.

- Alsın, Ő.** 2005. Türk Mimari Süsleme Sanatlarında Mitolojik Kaynaklı Hayvan Figürleri, M.Ü. *Doktora Tezi*, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Altun, B.** 2006. Türkiye’de Endüstriyel Ahşap Pencere Üretimi ve Teknik Özellikleri Üzerine İncelemeler, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Araz, N.** 1993. Evler ve İnsanlar, *Türk Evi ve Biz*, Tarihi Evleri Koruma derneği, s. 23–25.
- Arayıcı, O.** 2003. İnanışların Mekânın Betimlenmesi Üzerindeki Etkileri, Doktora Tezi, M.S.G.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Arsebük, G.** 1996. Biyokültürel Açından İnsan (“Sığınağı ve “Barınağı”), *Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme*, s: 15 – 18, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Arslan, S.** 2006. Orta Nitelikli Konut Salonlarının İç Mekân Analizi, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aslan, S.** 2000. Günümüz Konut Tasarımı için: Kullanıcı-Tasarımcı etkileşiminde Kültür Etkeninin İzmit Örneğinde İrdelenmesi ve Bir Yöntem Önerisi, *Doktora Tezi*, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ateş, A.** 2004. Konut Yaşama Mekânlarında Renk ve Aydınlatma, *Yüksek Lisans Tezi*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ayata, S. ve Ayata, A.G.** 2006. Kent, Komşuluk ve Kent Kültürü, T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi, Konut Araştırmaları Dizisi: 10.
- Aydoğan, E.** 2006. Anadolu Sahası Türk Halk Hikâyelerinde Mitolojik Unsurlar, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Bachelard, G.** 1996. Mekânın Poetikası, Kesit Yayıncılık, İstanbul.
- Bammer, A.** 1996. Çadır ile Anadolu Evi İlişkileri, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, s: 234–247, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Ben-Artzi, A., Egan, K. ve Ramamoorthi, R.** 2008. A Precomputed Polynomial Representation for Interactive BRDF Editing with Global Illumination, Columbia University, Computing Methodologies, New York.
- Benjamin, D.N.** (ed.) 1995. The Home: words, interpretations, meanings and environments, Avebury, Aldershot.
- Benjamin, W.** 1993. Pasajlar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Bonnefoy, Y.** 1981. Mitolojiler Sözlüğü, Dost Kitabevi, Ankara.
- Botton, A.** 2007. Mutluluğun Mimarisi, Kitap Matbaası, İstanbul.
- Bowker, J.**(ed) 1997. The Oxford Dictionary of World Religions, Oxford United Press, Oxford.
- Bozdayı, A. M.** 1992. Geleneksel Anadolu Konutundaki “Oda” Kavramının Çağdaş Konut Tasarımında “Modül” Kavramı Olarak Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, H.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bozdoğan, S.** 2001. Modernizm ve Ulusun İnşası (Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Mimari Kültür), Metis Yayınları, İstanbul.
- Bozkurt, M.** 1996. Tanrıların İmgeleri, Mitos ve Düşler, *Doktora Tezi*, M.S.G.S.Ü. Sosyal Bilimler, İstanbul.

Çilacı, O. 2001. Dinler ve İnançlar Terminolojisi, Damla Yayınevi, İstanbul.

Comte, F. 2000. Mitoloji Sözlüğü, Zed yayınevi, İstanbul.

Çahantimur, A.I. 1997. Kültür ve Mekân İletişimi Kapsamında Konut ve Yakın Çevresi İlişkilerine Diyalektik Bir Yaklaşım, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Çığ, M. I. 1997. Sümerli Ludingirra, Kaynak yayınları, İstanbul.

Çığ, M. I. 2006. Kur'an, İncil ve Tevrat'ın Sümer'deki Kökeni, Kaynak Yayınları, İstanbul.

Çokay, Ş. S. 2000. Antikçağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çolak, N., Belendorf, H. ve Aydın, S. 1998. Yapay Aydınlatmanın Doğal Aydınlatmaya Bağlı Kontrolünün Enerjetik ve Aydınlatma Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi, II. Ulusal Aydınlatma Kongresi 1998, İstanbul, s: 75-78.

Çoruhlu, Y. 2007. Erken Devir Türk Sanatı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Dedeoğlu, F. 2005. Erken 20. Yüzyıl Düşünsel Ev Ortamı, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Demirkaya, H. 1999. Mekân Kavramının Tarihsel Süreç İçinde İncelenmesi ve Günümüzde Mekân Anlayışı, *Yüksek Lisans Tezi*, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Devrim, H. ve Çağlıyor, Z. 1999. Axis 2000 Büyük Ansiklopedi, Doğan Kitapçılık, İstanbul.

- Dinçol, M.A.** 1996. Eski Anadolu Dillerinde “Yerleşim” ve “Konut”, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme*, s: 116–121, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Doğan, M.** 1986. Büyük Türkçe Sözlük, Birlik Yayınları, Ankara.
- Dovey, K.** 1985. “Home and Homeless”, *Home Environments*. (Ed.) Altman, I. ve Werner, C.M., Plenum Press, New York, s: 33-64.
- Dönmez, P.** 2001. Türk Mitolojisi üzerine Türkiye’de Yapılan Yayınların Bibliyografyası ve Bu Yayınların Analizi, *Yüksek Lisans Tezi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Duru, R.** 1996. Göller Bölgesinde Neolitik Köyden Kasabaya Geçiş, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme*, s: 49 – 59, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Eliade, M.** 2002. Babil Kozmolojisi ve Simyası, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Eliade, M.** 2003. Dinler Tarihine Giriş, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Eliade, M.** 1993. Mitlerin Özellikleri, Simavi Yayınları, İstanbul.
- Engin, N.** 2000. Trabzon’un Yüksek Katlı Konutlarında “Tasarım ve Strüktür” Bakımından Merdivenler, *Yüksek Lisans Tezi*, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Eraslan, A.** 1996. Mezopotamya Bölgesinde Tarihi Çağlarda Görülen Konut Tipolojisi, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Erdoğan, E.** 1996. Anadolu Avlularının Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, *Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erhat, A.** 1989. Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Eriç, M, Ersoy, H.Y. ve Yener, N.** 1986. Günümüz Konutunda Rasyonel Donatım, İstanbul.
- Ersoy, Z.** 2002. Konut ve Ev Kavramlarının Karşılaştırmalı Analizi, *Doktora Tezi*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Eyüboğlu, İ.Z.** 1991. Türk dilinin Etimoloji Sözlüğü, Sosyal Yayınlar, İstanbul.
- Eyice, S.** 1996. Türkiye’de Bizans Dönemi Yerleşimi Hakkında Notlar, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme*, s: 206 – 220, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Fagan, B.M.** 1991. In the Beginning, Harper Collins Publishers, New York.
- Fitöz, İ.** 1999. Islak Hacimlerin Tarihsel Perspektif içinde Gelişimi, Yüksek Lisans Tezi, M.SG.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Fitöz, İ.** 2002. Mekân Tasarımında Belirleyici bir Etken Olarak “Yapay Işık” için Aydınlatma Tasarımı modeli, *Doktora Tezi*, M.SG.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Foucault, M.** 2000. “Başka Mekânlara Dair”, Özne ve İktidar (Haz.) Keskin, F. , Ayrıntı Yayınları, İstanbul, s: 291–302.

- Geçkin, Ş.** 1995. Konutta Mekân Standartlarının Geliştirilmesine Yönelik Evrimsel Bir Araştırma, *Yüksek Lisans Tezi*, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Gökalp, G.** 1992. Behçet Necatigil'in Şiirlerinde Aile, *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Göyünç, N.** 1996. Osmanlı Belgelerinde Konut Terminolojisi",), *Tarihten Günümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, s: 264–267, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Gürboğa, N.** 2003. "Evin Halleri; Erken Cumhuriyet Döneminde Evin Sembolik Çerçevesi", *İstanbul* 44, s: 58–65.
- Grimal, P.** 1996. The Dictionary of Classical Mythology, Blackwell Publishers, Oxford.
- Güç, A.** 1999. Dinlerde Mabet ve İbadet, Esra Fakülte Kitabevi, İstanbul.
- Güneş, E.E.** 2002. İnsan Varlığının Bütünleyicisi Olarak "Ev"ın Anlamı, *Yüksek Lisans Tezi*, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güngör, M.** 2005. Süleyman Mabedi, *Yüksek Lisans Tezi*, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gür, Ş.Ö.** 1996. Mekân Örgütlenmesi, Gür Yayıncılık, Trabzon.
- Hastings, J.J.**(ed.) 1994. Encyclopaedia of Religion and Ethics, T&T Clark, Edinburg.

Hidayetoğlu, L.M. 2006. Apartman Konutlarının Salon Mekânlarında Eğrisel Formun Kullanıcı Memnuniyetine Etkileri, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Hodder, I. 1996. Çatalhöyük: Orta Anadolu'da 9000 Yıllık Konut ve Yerleşme, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, s: 43 – 48, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.

Hume, R.E. 1932. Treasure- House of the Living Religions, Charles Scribner's Sons, London.

İnceoğlu, A.A. 1999. Evin Anlamı ve Kentleşme Süreçleri, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Jones, P.V. ve Sidwell, K.C. 1986. Reading Latin, Cambridge University Press, Cambridge.

Jones, P. ve Pennick, N. 1995. A History of Pagan Europe, Routledge, London.

Kabaoğaç, S. ve Alova, E. 1995. Latince Türkçe Sözlük, Sosyal Yayınlar, İstanbul.

Kadılar, M. 1992. Prehistorik Devirde Konut Mimarisi, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Kalafat, Y. 1999. Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri, A.K.M. Yayınları, Ankara.

Kasten, U. 1985. Catalogue, Ebla to Damascus, s:223–245, Ed. H. Weiss, University of Washington Press, London.

- Kaygusuz, Ö.** 1993. Geleneksel Türk Konut Mimarisi ve Oluşturduğu Kentsel Doku, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kavut, E.İ.** 2004. Konut Mutfağı Tasarımında Teknolojinin Etkileri, *Doktora Tezi*, M.S.G.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Keser, B.** 2008. Evimde En Sevdiğim Köşe, *InStyle Home*, s: 121–127, İstanbul.
- Kızıl, F.** 1978. Toplumsal Geleneklerin Konut İç Mekân Tasarlamasına Etkisi ve Toplumsal Geleneklerimizi Daha İyi Karşılacak Konut İç Fiziksel Çevre Koşullarının Belirlenmesi, *Doktora Tezi*, İ.D.G.S.A. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kitabı Mukaddes** 2006. Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul.
- Koç, S.** 2006. PVC Pencere Kapı Sistem Analizi, *Yüksek Lisans Tezi*, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çorlu.
- Kohlmeyer, K.** 1985. Catalogue, Ebla to Damascus, s:149–185, Ed. H. Weiss, University of Washington Press, London.
- Korosec- Serfaty, P.** 1985. “Experience and Use of the Dwelling”, s: 65-86, *Home Environments*, Ed. Altman, I ve Werner, C.M. ,Plenum Press, Londra.
- Kuban, D.** 1996. Ev Üzerine Felsefe Kırıntıları, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme*, s: 1–6, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Kuban, Z.** 1998. Antik Devir Evlerinde Kadın ve Erkek Mekânları ve Osmanlı Evleriyle Karşılaştırılması, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Kur'an-ı Kerim** 2006. Kozan Ofset, Ankara.
- Kuşçu, A.C.** 2006. Sürdürülebilir Mimarlık Bağlamında Geleneksel Konya Evi Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Küçükerman, Ö.** 1996. Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk Evi, T.T.O.K., İstanbul.
- Kürşat, Ş.,** 2006. Küçük Konutlarda İç Mekân Tasarım Yöntemleri ve Uygulama Örnekleri, *Yüksek Lisans Tezi*, M.S.G.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Lloyd, S. ve Müller, H.W.** 1980. Ancient Architecture, Electa, Milan.
- Marindin, G.E.** 1996. Encyclopaedia of Classical Mythology and Culture, Aryan Books International, New Delhi.
- Merter, M.** 2007. Dokuz Yüz Katlı İnsan, Kaknüs Psikoloji, İstanbul.
- Mill, J.** 1974. Encyclopedia Britannica, Routledge/Thoemmes, London.
- Mitchell, S.** 1996. Geç Roma Anadolu'sunda Klasik Dönem Kent ve Yerleşmelerinin Gelişimi, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, s: 193 – 205, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Moral, D.** 2002. Edmund Husserl Founder of Phenomeology, Polity, Malden.
- Mutlu, B.** 1996. Mimarlık Tarihi “Ders Notları”, Mengitan Matbaacılık, İstanbul.
- Murakami, K.** 2007. Yaşamın İlahi Sırları, Kozmik, İstanbul.

- Nalbantoğlu, G.B.** 1999. “Modern Evin eperleri”, *Türkiye Cumhuriyetinin 75 Yılına Bakış Ulusal Kongresi*, Haz. Rona, Z., s: 305–314., Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Nalbantoğlu, H.Ü.** 2005. Nedir Mekân Dedikleri ? *III. Disiplinler arası Mimarlık – Felsefe Toplantısı*, s. 1–17, 18–19 Kasım 2005, İstanbul.
- Necatigil, B.** 2002. Şiirler, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Neve, P.** 1996. Hitit Krallığı’nın Başkenti Hattuša’da Konut, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme*, s: 99 – 115, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Nin, A.** 1969. The Diary of Anais Nin, Swallow Press, New York.
- Norberg-Schulz, C.** 1985. The Concept of Dwelling: On the Way to Figurative Architecture, Rizzoli, New York.
- Ödemiş, K., Yener C.** 1998. Farklı Aydınlatma Düzenlemelerinin Mekanın Algılamasındaki Etkisi” II. Ulusal Aydınlatma Kongresi, İstanbul, syf:35–38.
- Öngören, C.** 2004. Çok Katlı Yapılarda Merdivenlerin Yapı Davranışına Etkisi, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Örer, G.** 2002. Konut- Kimlik Ev- Modeli ve Modelin Bir Örnek Olarak İstanbul Kentinde Uygulaması, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özdoğan, M.** 1996. Kulübeden Konuta: Mimarlıkta İlkeler, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme*, s: 19–30, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.

Özcekiç, E. 2005. Akıllı Ev Sistemleri, *Yüksek Lisans Tezi*, Beykent Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Parlandır, H.S. 2002. Eski Ahit'teki Mitolojik Ögelerin Yapısal Çözümlemesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Pekdemir, N. 2007. “Sade ve Doğayla Uyumlu Anadolu Evleri”, *Skylife Mayıs 2007*, s: 94–107.

Petrie, W.M.F. 1907. The Soul-House in Egypt, *Man Journal*, Vol:7, Royal Anthropological Institute of G.B. and Ireland, London.

Rachlin, C.K. ve Marriott, A. 1994. Kızılderili Mitolojisi, İmge Yayınevi, Ankara.

Ramage, N.H. ve Ramage, A. 1991. Roman Art Romulus to Constantine, Prentice Hall Inc., New Jersey.

Rheidt, K. 1996. Kent mi, Köy mü? Orta ve Geç Bizans Anadolu'sunda Konut ve Yerleşme, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, s: 221–233, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.

Roth, L. M. 2000. Mimarlığın Öyküsü, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Sepici, S. 2005. Çağdaş Konut İç Mekân Anlayışında Psiko-Sosyal Belirleyiciler, Hacettepe Üniversitesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sevin, V. 1991. Yeni Asur Sanatı, T.T.K. yayınları, Ankara.

- Seçer, F.** 2006. Teknolojik Gelişmelerin Konut İç Mekân Tasarımına Etkisi ve Akıllı Evler, *Doktora Tezi*, M.S.G.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Simmel, G.** 2000. Bridge and Door, *Simmel on Culture (Selected Writings)*, s: 170–174, Ed. Frisby, D. ve Featherstone, M., The Cromwell Press, Wiltshire.
- Summerson, J.** 1995. The Classical Language of Architecture, Thames and Hudson, London.
- Şişmanoğlu, Ş.** 2003. Behçet Necatigil ve Şiirin Ev Hali, Bilkent Üniversitesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Türk Dili Edebiyatı Bölümü, Ankara.
- Tanyeli, U.** 1996. Anadolu’da Bizans, Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Dönemlerinde Yerleşme ve Barınma Düzeni, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme*, s: 405–471, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Tanyeli, U.** 1996. Osmanlı Barınma Kültüründe Batılılaşma – Modernleşme: Yeni bir Simgeler Dizgesinin Oluşumu, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme*, s: 269–297, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Tansey, R.G. ve De La Croix,** 1986. Art Through the Ages, Gardener’s, London.
- Tekeli, İ.** 1996. Konut Tarihi Yazıcılığı Üzerine Düşünceler, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Toplu Yerleşme*, s: 7–14, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Thatcher, V.S.** 1969. The New Webster Encyclopedic Dictionary, Grolier Incorporated, New York.

- Tekeli, İ.** 1996. Konut Tarihi Yazıcılığı Üzerine Düşünceler, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Toplu Yerleşme*, s: 6–14, Ed. Y. Sey, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Tosun, M. ve Yalvaç, K.** 1981. Sümer Dili ve Grameri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Turani, A.** 1992. Dünya Sanat Tarihi, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu,** 1998. Türkçe Sözlük, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Tüzün, E.** 2002. Ev / Yaşama Mekânı: Afet Sonrası Gereksinimler, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uzun, O.** 2006. Mobilya ve Dekorasyon Eğitimi, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ülken, G.** 1997. Konut Tasarımında Kullanıcı ve Mekân Performansına Dayalı-Uygun Üretim Teknolojisinin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Model, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ünlü, F.** 1998. İç Mekân Oluşum ve Biçimlenişinde Mekân – İnsan Davranışı Etkileşimine Bir Yaklaşım, *Yüksek Lisans Tezi*, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ünsal, N.** 2000. Mimarlık, Konut ve Kadın, *Yüksek Lisans Tezi*, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Vitruvius, M.P.** 1993. Mimarlık Üzerine On Kitap, Maya Matbaacılık, Ankara.
- Yalçın, S.** 1998. İç Mimari Mekânda Ses ve Görüntünün İnsan Üzerine Etkileri, Eskişehir.

Yaroğlu, K. 2000. İç Mekân Oluşum Sürecinde Biçim Kurgusuna Analitik Bir Yaklaşım, *Yüksek Lisans Tezi*, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yaşar, ř. 2003. Edessa Mezar Kitabı Ve Mozaiklerine Göre Urfa Paganlarında Ahiret İnancı, C.B. Üniversitesi, Cilt: 1 Sayı:1, Manisa.

Yazgan, E. 2004. Konut Banyo Mekânlarında Döşeme ve Duvar Kaplaması Olarak Kullanılmakta Olan Ana Malzemelerin İç Mekân Tasarımı Açısından İrdelenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, M.S.G.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yeler, S. 2006. Yapı Mimarisinde Kadın Etkileri, *Doktora Tezi*, Trakya Üniversitesi, Teknik Eğitim Fakültesi, Kırklareli.

Yener, C. ve Durak ,A., 1998. Aydınlatmanın Mekân Algısı Üzerindeki Etkisi, II. Ulusal Aydınlatma Kongresi 1998, İstanbul, syf: 39–43.

Yeşilkavak, F. 2007. Apartman Konut Mutfaklarının İç Mekân Tasarımının Kullanıcı Memnuniyetine Etkileri, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yetim, A. 2007. Türk ve Kızılderili Mitolojilerinde İnsan-Doğa İlişkisi, *Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Yıldırım, K. 1999. Konutlar Mutfaklarının Mekân ve Donatı Organizasyonunda Ergonomik Yaklaşım, *Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, K. 1995. Orta Nitelikli Konutlarda Ebeveyn Yatak Odası Planlaması için Optimum Çözümler, Eylemlere Yönelik Kullanıcı Gereksinimleri ve İç Donatım Elemanları, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Zeyrek, H. 1991. Grek ve Roma Evleri, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Zenger, İ. 2007. “Söyleşi”, *Ataşehir Ev & Kültür Dergisi*15, s: 34–38.

ÖZGEÇMİŞ

2005–2006 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İç Mimarlık Ana Bilim / Ana Sanat Dalında yüksek lisans öğrenimine başladı.

2005–2006 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İç Mimarlık Ana Bilim / Ana Sanat Dalında yüksek lisans öğrenimine başladı.

1997 yılında Bilkent Üniversitesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi bölümünden mezun oldu.

1990 yılında Ankara Cumhuriyet Lisesinden mezun oldu.